

**КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

**КАФЕДРА
ФІЛОЛОГІЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ**

**II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ
КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

28 листопада 2025 року

Київ

УДК 81'276.6:327.88(08)

Рекомендовано до опублікування та розміщення на офіційному вебсайті вченою радою Київського інституту Національної гвардії України (протокол № 8 від 24.12.2025)

Проблеми ефективності професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Київ, 28 листопада 2025 року). Київ : Київський інститут Національної гвардії України, 2025. 320 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції, у якій взяли участь науковці, викладачі та здобувачі закладів вищої освіти та наукових установ України, а також науковці з профільних навчальних закладів системи МВС України, стейкхолдери з Головного управління Національної гвардії України. Конференція відбулась у змішаному форматі.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та в освітньому процесі спеціалізованих і військових закладів вищої освіти.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. За достовірність наданих матеріалів несуть відповідальність автори.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: кандидат філологічних наук, доцент І. О. Помазан; кандидат педагогічних наук, доцент С. В. Мудра; кандидат філологічних наук, доцент В. В. Посмітна; кандидат філологічних наук В. А. Козак; кандидат філологічних наук І. О. Лисичкіна; кандидат філологічних наук О. О. Лисичкіна; кандидат юридичних наук Н. М. Градецька; старший викладач кафедри Т. Ю. Литвинська; старший викладач кафедри О. М. Скиба; викладач кафедри А. В. Лещенко; лаборант навчально-допоміжного персоналу В. І. Коковська.

© Автори, 2025

© КІНГУ, 2025

ЗМІСТ

Виступ-привітання МАРТИНЮК Андрій Васильович	14
<u>ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ</u>	
КЛОЧКО Анатолій Олександрович СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ	15
КЛОЧКО Алла Олексіївна ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ З ПОТЕРПІЛИМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ ВІД ТРАВМАТИЗАЦІЇ ДО РЕСУРНОСТІ	18
ШОСТАК Оксана Григорівна LANGUAGE AS A FACTOR IN THE CULTURAL IDENTITY FORMATION	21
КОРОТКОВА Юлія Михайлівна СЕРВІСИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	25
DANYLCHENKO-CHERNIAK Oksana MICHELE RUSSO AI AND LANGUAGE EDUCATION: FRIEND OR FOE IN PROFESSIONAL COMMUNICATION	29
КАЛЬНИЧЕНКО Олександр Анатолійович UKRAINIAN CONTRIBUTION TO TRANSLATION STUDIES: OLEKSANDER FINKEL	33
ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна ВИЯВЛЕННЯ МАНІПУЛЯТИВНОЇ МЕДІАПРОПАГАНДИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ	36
МЕЛЬНИЧЕНКО Людмила Ігорівна МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	39

СЕКЦІЯ 1. ПРОФЕСІЙНА МОВНА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

- АГАЄВ Тимур Ельханович**
СКИБА Оксана Миколаївна
СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ: РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У
ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ 41
- БАРАНОВ Гліб Олегович**
ЛИСИЧКІНА Ольга Олексіївна
ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СТАТУТІВ СУХОПУТНИХ
ВІЙСЬК США 45
- BONDARENKO Viktoriia**
PROFESSIONAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF INFORMATION
AGGRESSION 48
- БОНДАР-Фурса Ольга Степанівна**
БОНДАРЕНКО Юлія Сергіївна
ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА
ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ 51
- БОРИСОВ Назар Михайлович**
ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна
ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕГОВОРІВ У ПРОЦЕСІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА 55
- ВАКУЛКО Богдан Іванович**
МУДРА Світлана В'ячеславівна
ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ
ВІЙСЬКОВИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ФОРМУВАННЯМИ В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ 59
- HAMAL Ulianna**
ORDYNSKA Iona
PROPAGANDA AS A TOOL OF MANIPULATION IN WARTIME 63
- ГРИГОР'ЄВ Данило**
МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-
ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ (ІПСО) 65
- DIENICHIEVA Olha**
DEVELOPING CRITICAL THINKING THROUGH THE COURSE
MILITARY ENGLISH 68

ДОЦЕНКО Олена Леонідівна ШУТЕНКО Світлана Василівна МЕТОДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ	71
ІЛЬІНА Олена Вікторівна ЮРІЙ МУШКЕТИК ТА ПРОБЛЕМА МАНІПУЛЯТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: МОВНА ЕТИКА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПИСЬМЕННИКА	75
ІЛЬЧЕНКО Олена Анатоліївна ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОЇ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	78
КІРІЧЕНКО Олександр Олексійович ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕБЕЗПЕКИ МАНІПУЛЯТИВНОГО МОВНОГО ВПЛИВУ НА ВІЙСЬКОВИХ І ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	81
КОНАРЖЕВСЬКА Вікторія Іванівна ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ ЯК ВИКЛИК ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: КОГНІТИВНІ РЕСУРСИ ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	85
КОСТЮКЕВИЧ Павло Юрійович ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна СПЕЦИФІКА АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ЗАХІДНОЇ ЗБРОЇ	88
КРАСНИЦЬКА Анжела Віталіївна КОМУНІКАТИВНО-РАЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	91
ЛОБУНОВ Денис Олександрович ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРО ВІЙНУ В УКРАЇНІ	95
МАЦЮК Микола Миколайович ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна THE DIGITAL FRONT OF MILITARY LANGUAGE: BALANCING STANDARDS AND SLANG	98
МАЦЮК Микола Миколайович ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна ПРАВОВІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР ІЗ МЕДІА	100

НАСОНОВ Родіон Вікторович ІВАЩЕНКО Сергій Миколайович ЗАПОБІГАННЯ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗСУ ТА ДСС	103
НЕПІЙПА Наталія Дмитрівна МОВНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ	107
НЕСТЕРЯК Юрій Васильович НЕСТЕРЯК Юлія Миколаївна ГІПЕРЛОКАЛЬНИЙ ВИМІР КОМУНІКАЦІЇ В ЧАС ВІЙНИ	111
ПАНЧЕНКО Валентин Олександрович ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна ПРОФІЛАКТИКА ТА ПРОТИДІЯ МОБІНГУ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ: ПРАВОВИЙ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ	115
ПІДЛУЖНА Ірина Андріївна ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ НА ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ	118
РИКОВА Анна Андріївна ХОМА Ірина Олександрівна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО СЛЕНГУ У ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТАХ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ	120
РОМАНОВИЧ Ангеліна Віталіївна ШУТЕНКО Світлана Василівна СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МОВИ ПРАВ	123
САМЧУК Анна Олегівна ХОМА Ірина Олександрівна ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІАЛЕКТИЗМІВ ДИСКУРСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ	126
СКОВРОНСЬКА Ірина Юріївна ПЕРЕГОВОРНА КОМУНІКАЦІЯ В ЧАС ВІЙНИ	129
СМИК Іван Андрійович ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИБОРУ ВИДІВ МОВНОГО ВПЛИВУ В ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДИРА	131

- СОРОКІН Вадим Миколайович**
КОЗАК Валентина Андріївна
РОЛЬ НГУ У СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ІЗ ГРОМАДАМИ
ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ: ПРОТИДІЯ ФЕЙКАМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ
ДОВІРИ 134
- ТЕСЛИЦЬКИЙ Артем Анатолійович**
ЕТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ
«ПУБЛІЧНЕ» ТА «ДЕРЖАВНЕ» ОБВИНУВАЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ 137
- ФІЛЯРЧУК Христина Сергіївна**
ХОМА Ірина Олександрівна
ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 140
- ЮЛДАШЕВА Світлана Анатоліївна**
ПРОФЕСІЙНА МОВНА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
АГРЕСІЇ 143
- ЯРОЩУК Дмитро Миколайович**
ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна
ВАЖЛИВІСТЬ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ В СУЧАСНИХ
ВІЙСЬКОВИХ МЕДІА 146
- ЯСЛИК Анастасія Ігорівна**
АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ У
ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ 149
- СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У
ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**
- БАБІЧ Ольга Василівна**
ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ
ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ 152
- BEZRUCHKO Vladyslav**
KNARYTSKA Svitlana
INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A TOOL FOR OVERCOMING LANGUAGE
BARRIERS IN PROFESSIONAL ACTIVITIES 155

БЕШЛЕЙ Ольга Василівна БАТРИНЧУК Зоряна Романівна AI-АСИСТОВАНЕ СИМУЛЯТИВНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗЗСО: РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ	157
БОГДАНОВА Оксана Валеріївна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ	161
БОРИСОВ Назар Михайлович ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна AAR ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ	164
VELYCHKO Olena KUZNETS Anna ADHERENCE TO THE PROFESSIONAL COMMUNICATIVE STYLE OF INSTRUCTION IN TEACHING MILITARY-SPECIFIC DISCIPLINES IN ENGLISH	167
ВОЗНЯК Ігор Зіновійович СУЧАСНИЙ БРИТАНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖАРГОН ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	170
HOLOVACH Tetiana BEYOND THE TEXTBOOK: AI AND INNOVATION IN PROFESSIONAL LANGUAGE LEARNING	175
ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ КУРСАНТІВ ВВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	178
DONTSOVA Olena NIKOLAIEVA Angelika INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING IT TERMINOLOGY: THE ROLE OF ABBREVIATIONS AND ACRONYMS IN LANGUAGE COMPETENCE DEVELOPMENT	182
ZHUKEVYCH Iryna NOVIKOVA Iryna ENHANCING CRITICAL READING AND THINKING SKILLS THROUGH ENGLISH-LANGUAGE PROFESSIONAL AND NEWS TEXTS	184

ЗАГОРУЙ Іван Васильович CHALLENGES TO THE EFFECTIVENESS OF PROFESSIONAL LINGUISTIC COMMUNICATION UNDER CONDITIONS OF INFORMATION AGGRESSION	187
ІСАЄВА Ілона Фадеївна ІНТЕГРАЦІЯ LLMs У НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	189
КОБИЛИНСЬКА Ангеліна Святославівна ХАРИЦЬКА Світлана Василівна ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MODERN SOCIETY	191
КОЗАК Валентина Андріївна МОВНА КУЛЬТУРА МАЙБУТЬОГО ОФЦЕРА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	193
КОСОВА Софія Олександрівна ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ВЗВО ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО НАВЧАННЯ (CLIL): ВИКЛИКИ, ПОТРЕБИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	195
KRYKUN Viktoriia КНОМЕНКО Anastasiia KUZMINA Valeriia BLENDED LEARNING TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MILITARY-SPECIAL SUBJECT TEACHERS AT HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS	198
ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна БУНЕЧКО Артур Миколайович MILITARY TRANSLATION AND AI	202
ЛИТВИНСЬКА Тетяна Юріївна ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ	204
ЛИХНО Михайло Олексійович ЮРКОВСЬКИЙ Максим Дмитрович PROMOTION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION	207
ЛОПАТЮК Наталія Іванівна МЕТОД «ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ» У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	209

ЛЮЛЬКА Антон Сергійович ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна USING AI TO PREPARE FOR THE STANAG 6001 TEST	212
ПАНТЕЛЄЄВА Олена Яковлівна КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КУРСАНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ДИДАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ	215
ПЕРМЯКОВ Дмитро Сергійович КОЗАК Валентина Андріївна РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КУРСАНТІВ	217
ПРОТАСОВ Денис КОРОТКОВА Юлія Михайлівна УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	220
РОМАНЧУК Влада Юріївна КОЛІСНИЧЕНКО Анна Віталіївна REVOLUTIONIZING CREATIVITY: THE IMPACT OF AI ON MODERN CREATIVE INDUSTRIES	223
РОМАНЮК Вікторія Леонідівна ІНТЕРАКТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ЗВВО	226
СІОРА Віра Валеріївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ	229
СНІГУРОВА Ірина Іванівна ДАНЧЕНКО Ірина Олексіївна ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ	233
СОЛОПЕНКО Максим Євгенович КОЗАК Валентина Андріївна КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ КУРСАНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	235

СПІЛЬНИК Тетяна Миколаївна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ QUIZLET ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	238
СТЕЖКО Світлана Орестівна КОНДРАТЕНКО Наталія Юріївна ЗАБОЛОТНЯ Руслана Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ	240
ТАРАКАНОВ Родіон Сергійович ХАРИЦЬКА Світлана Василівна ЗАСТОСУВАННЯ VR-СЕРЕДОВИЩ ДЛЯ ВІДПРАЦЮВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ	244
ТАРАНЕНКО Аліна Сергіївна ГОЛОВКО Оксана Яківна MODERNIZATION OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE IN ACCORDANCE WITH EUROPEAN STANDARDS	246
ШЕВЧУК Анжеліка Андріївна ГОЛОВКО Оксана Яківна INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO FUTURE OFFICERS: EXPERIENCE OF ADAPTATION TO NATO STANDARDS	250
ШУСТ Олена Анатоліївна МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	253
ЮСЬКІВ Б. М. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ	256
ЯРЕМЕНКО Наталія Віталіївна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	261

**СЕКЦІЯ 3. МОВНА СКЛАДОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ І КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР**

- БАЧИНСЬКА Анна-Марія Михайлівна**
АНДРЮЩЕНКО Кирило Сергійович
ГОЛОВКО Оксана Яківна
ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У ВИШАХ УКРАЇНИ ЯК КРОК ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 263
- ГАВРИЛЕНКО Ілля Ігорович**
МОВНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО НАТО 266
- ГРИЦУК Юлія Володимирівна**
КРАВЧУК Андрій Олександрович
THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN THE TEACHING OF MILITARY-
SPECIFIC DISCIPLINES IN ENGLISH 269
- КІРІЧЕНКО Олександр Олексійович**
ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна
КОМУНІКАЦІЯ В МЕЖАХ CIMIC TA STRATCOM 272
- КОНОПЛЯ Владіслав Віталійович**
КРУК Святослав Васильович
ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 275
- КЮСОЛ Тарусь Тарасович**
ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ЯК ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОЦЕС 278
- ЛЯШЕНКО Олег Миколайович**
МІЖКУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПЕРЕКЛАД
УКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ РІЗНОГО ЖАНРУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ 281
- ПЕТРАШ Анжела Іванівна**
МІСЦЕ РУМУНСЬКОЇ МОВИ У МОВНІЙ СКЛАДОВІЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ І КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР 284
- ПЕТРЕНКО Вячеслав Андрійович**
ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна
CODE-SWITCHING ON THE BATTLEFIELD: BENEFITS AND RISKS OF
LANGUAGE SHIFTS 287

СКУВА Oksana ENGLISH AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN MULTINATIONAL PEACEKEEPING MISSIONS	290
СМИК Іван Андрійович ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна МОВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ТРЕНУВАНЬ	294
СНІСАРЕНКО Ірина Євгеніївна ENGLISH AS A LINGUA FRANCA IN UKRAINE'S INTEGRATION INTO EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE	296
СТРИГУН Данііл Ігорович ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО СЛЕНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	299
ХАРИЦЬКА Світлана Василівна КОЛІСНИЧЕНКО Анна Віталіївна ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КУЛІНАРОНІМІВ	302
ЧИГАНОВ Олександр Дмитрович ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна PROBLEMS OF TRANSLATING MILITARY ABBREVIATIONS, ACRONYMS AND TERMS (based on Ukrainian and English materials)	306
ЧОРНА Анна Вадимівна ГОЛОВКО Оксана Яківна THE ROLE OF FOREIGN-LANGUAGE COMMUNICATION IN THE INTERNATIONAL COOPERATION OF LAW ENFORCEMENT AND MILITARY STRUCTURES	309
ШУГАЙ Алла Юріївна ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна ГІСЕМ Світлана Олександрівна ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	313
ЯНКОВЕЦЬ Олена Володимирівна НІМЕЦЬКА МОВА ЯК ДРУГА ІНОЗЕМНА ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО І КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	316

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ ТА ГОСТІ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Радий вітати вас на нашій II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми ефективності професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії»!

Ми проводимо науковий захід із проблем мовної комунікації у складний воєнний час, усвідомлюючи, що однією з найбільш небезпечних загроз сучасної гібридної війни є інформаційна агресія. І щоб успішно протидіяти негативному інформаційному впливу, щоб ефективно організувати професійну діяльність у непростих умовах сьогодення, нашим здобувачам необхідні сучасні мовні та комунікативні знання і вміння.

Усі ми знаємо, що слово – це зброя. І як із будь-яким видом зброї, поводитися з ним потрібно вміло та обережно. І так само потрібно вчитися правильно користуватися словом, а також протидіяти слову ворога, як і іншій його зброї. Сьогодні вкрай важливо вміти розпізнавати інформаційні загрози та володіти засобами їх нейтралізації, а також обирати види та засоби мовного впливу, відповідно до конкретних завдань та умов комунікації.

Необхідно також розуміти, які підходи та які інноваційні технології сьогодні є найбільш ефективними для формування мовної та комунікативної компетентності наших здобувачів, для усвідомлення ними важливості якісної мовної підготовки у спілкуванні як державною мовою, так і іноземною.

Ми усвідомлюємо відповідальність за вміння наших майбутніх фахівців вирішувати професійні завдання за допомогою мовної комунікації. І тому розуміємо важливість відкритого діалогу науковців, викладачів, здобувачів освіти в пошуках сучасних, науково обґрунтованих шляхів формування мовної компетентності, а також у виявленні способів ефективного вирішення професійних завдань і протидії ворожим інформаційним впливам – за допомогою мовних і комунікативних засобів.

Усім учасникам нашого наукового заходу бажаємо плідної роботи, цікавих дискусій та натхнення! Упевнений, що кожна доповідь, кожне критичне зауваження дозволять зміцнити обороноздатність України на всіх напрямках, а сформовані за результатами конференції висновки – створити дієві алгоритми для дій відповідних практичних підрозділів.

Плідної роботи, колеги! У пошуку – сила! Слава Україні! Героям Слава!

З повагою

**начальник Київського інституту Національної гвардії України
Андрій МАРТИНЮК**

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

КЛОЧКО **Анатолій Олександрович**,
кандидат наук з державного управління,
заступник Міністра оборони України
Національний університет оборони
України (*м. Київ, Україна*)

СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Сучасні виклики національній безпеці України характеризуються комплексністю та багатовекторністю загроз, серед яких особливе місце посідає інформаційно-психологічне протиборство. Гібридна війна, яку веде Російська Федерація проти України з 2014 року, а особливо її ескалація з лютого 2022 року, унаочнила критичну важливість стратегічної комунікації як ключового інструменту забезпечення національної безпеки. Досвід бойових дій демонструє, що ефективність застосування військової сили безпосередньо залежить від якості комунікаційної підтримки операцій, формування стійкого морально-психологічного стану особового складу та забезпечення інформаційної переваги над противником.

В умовах тотальної інформаційної війни стратегічна комунікація перестає бути лише допоміжною функцією і перетворюється на самостійний напрям забезпечення обороноздатності держави. Інформаційний простір став повноцінною сферою збройного протиборства, де ведуться активні наступальні та оборонні операції з метою досягнення стратегічних цілей. Противник систематично використовує широкий спектр інформаційних операцій, спрямованих на підрив довіри до Збройних Сил України, дезорганізацію управління, деморалізацію особового складу та цивільного населення, створення хибних наративів у міжнародному інформаційному просторі.

Стратегічна комунікація в системі забезпечення національної безпеки являє собою скоординоване та цілеспрямоване використання комунікативних можливостей держави для досягнення національних інтересів через синхронізацію слів, образів та дій. У військовій сфері стратегічна комунікація охоплює всі аспекти інформаційної взаємодії, включаючи публічну дипломатію, зв'язки з громадськістю, внутрішню комунікацію, психологічні операції, інформаційні операції та кібероперації. Ефективна стратегічна комунікація базується на принципах правдивості, оперативності, послідовності, координації та адаптивності до динамічного операційного середовища [3].

Концептуально стратегічна комунікація у секторі безпеки і оборони будується на чотирьох основних компонентах. По-перше, це стратегічний наратив, який формує єдине розуміння природи конфлікту, національних інтересів та шляхів їх

досягнення. По-друге, це синхронізація повідомлень на всіх рівнях командування та управління, що забезпечує узгодженість комунікаційних зусиль. По-третє, це проактивна взаємодія з цільовими аудиторіями через різноманітні канали комунікації. По-четверте, це оцінка ефективності комунікаційних заходів через систему індикаторів та коригування стратегії на основі отриманих результатів. Інтеграція цих компонентів створює цілісну систему стратегічних комунікацій, здатну ефективно протидіяти інформаційним загрозам та забезпечувати досягнення військово-політичних цілей [1].

Особливої уваги потребує проблема реактивності у комунікаційній діяльності, коли реагування на інформаційні атаки противника відбувається із запізненням, що дозволяє ворожим наративам закріпитися в інформаційному просторі. Недостатньо розвинутою залишається система моніторингу та аналізу інформаційного середовища, що ускладнює своєчасне виявлення загроз та прогнозування розвитку інформаційних кампаній противника. Потребує вдосконалення взаємодія з медіа, особливо в частині забезпечення доступу журналістів до зони бойових дій при дотриманні вимог безпеки. Крім того, існує необхідність посилення міжнародної комунікаційної складової для формування сприятливого іміджу України та Збройних Сил України у світі [2].

Забезпечення ефективності стратегічних комунікацій вимагає системного інституційного розвитку на всіх рівнях управління. На стратегічному рівні необхідно завершити формування повноцінної вертикалі управління стратегічними комунікаціями від Міністерства оборони до тактичної ланки з чітким розподілом повноважень, відповідальності та ресурсів. Це передбачає створення підрозділів стратегічних комунікацій у всіх оперативних командуваннях, окремих бригадах та з'єднаннях з відповідним штатним розписом та матеріально-технічним забезпеченням. На рівні Генерального штабу доцільно розширити функції Управління стратегічних комунікацій, надавши йому повноваження щодо координації комунікаційної діяльності всіх силових структур у контексті забезпечення воєнної безпеки держави. Важливим є створення єдиного центру ситуаційного моніторингу інформаційного простору, який забезпечуватиме цілодобове відстеження інформаційної обстановки, виявлення загроз та координацію заходів реагування.

Сучасна стратегічна комунікація неможлива без відповідного технологічного забезпечення. Пріоритетним є створення інтегрованої цифрової платформи для управління комунікаційними процесами, яка об'єднає функції моніторингу медіа-простору, аналітики даних, планування та виконання комунікаційних кампаній, оцінки ефективності. Необхідно забезпечити підрозділи стратегічних комунікацій сучасним обладнанням для виробництва мультимедійного контенту, включаючи професійні камери, дрони для аерозйомки, монтажне обладнання, мобільні студії. Критично важливим є розвиток власних цифрових платформ для поширення контенту, що зменшить залежність від комерційних соціальних мереж та забезпечить гарантований канал комунікації з аудиторіями. Доцільним є впровадження систем штучного інтелекту для автоматизації моніторингу

інформаційного простору, виявлення дезінформації, аналізу настроїв аудиторій та прогнозування розвитку інформаційних кампаній.

Ефективна протидія гібридним загрозам вимагає тісної міжнародної кооперації у сфері стратегічних комунікацій. Необхідно поглиблювати співпрацю з країнами-партнерами, передусім членами НАТО, у форматі обміну досвідом, спільних навчань, реалізації спільних комунікаційних проєктів. Доцільно активізувати участь українських фахівців у міжнародних програмах підготовки, семінарах та конференціях з питань стратегічних комунікацій. Важливим напрямом є налагодження постійних каналів координації з комунікаційними структурами країн-партнерів для забезпечення узгодженості наративів щодо російської агресії та протидії дезінформації у глобальному масштабі. Перспективним є створення міжнародних центрів протидії дезінформації та гібридним загрозам за участю України, що посилить колективну спроможність демократичних країн протистояти інформаційній агресії авторитарних режимів.

Стратегічна комунікація є критично важливим інструментом забезпечення національної безпеки України в умовах гібридної війни та тривалого збройного конфлікту. Досвід бойових дій переконливо демонструє, що перемога у сучасній війні неможлива без домінування в інформаційному просторі та ефективної комунікаційної підтримки військових операцій. Досягнуті результати у розбудові системи стратегічних комунікацій є значними, проте масштаб викликів вимагає подальшого інтенсивного розвитку спроможностей у цій сфері. Особливу увагу необхідно приділити переходу від реактивної до проактивної моделі комунікації, що передбачає формування власного порядку денного в інформаційному просторі замість постійного реагування на дії противника. Критично важливою є синхронізація стратегічних комунікацій на всіх рівнях управління від стратегічного до тактичного, що забезпечить узгодженість повідомлень та максимальну ефективність комунікаційних зусиль.

Список використаних джерел

1. Мойсіяха А. В. Роль стратегічних комунікацій у зміцненні національної безпеки України: виклики та можливості. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 37(5). С. 34–37.
2. Baranets I., Shevchenko T. The Effectiveness of Ukraine's Strategic Communications in Mobilizing International Support: A Post-2022 Assessment. *Journal of Public Affairs*. 2024. Vol. 24, Issue 2.
3. NATO Strategic Communications Centre of Excellence (StratCom COE). Countering Russian Disinformation in the Context of the War in Ukraine: Lessons Learned. Riga, 2023.

КЛОЧКО Алла Олексіївна,
доктор психологічних наук, доцент,
головний науковий співробітник,
Національний університет оборони
України (Київ, Україна)

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ З ПОТЕРПІЛИМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ ВІД ТРАВМАТИЗАЦІЇ ДО РЕСУРНІСТІ

Сучасний інформаційний простір характеризується безпрецедентною інтенсивністю комунікативних процесів, що супроводжуються множинними формами інформаційної агресії. Особливої гостроти ця проблематика набуває в контексті надання психологічної допомоги особам, які зазнали травматизації різного походження. Психолінгвістичний аналіз комунікативної взаємодії з такими особами дозволяє виявити специфічні мовленнєві маркери травматичного досвіду та розробити ефективні стратегії терапевтичної комунікації.

В умовах гібридної війни, пандемічних викликів та соціальних трансформацій проблема ефективної комунікації з травмованими особами набуває виняткового значення для системи психологічної підтримки населення. Інформаційна агресія, що виявляється через дезінформацію, пропаганду, маніпулятивні наративи та кібербулінг, суттєво ускладнює процес психологічної реабілітації, створюючи додаткові бар'єри у терапевтичній комунікації. Травматичний досвід, опосередкований впливом інформаційної агресії, набуває специфічних психолінгвістичних характеристик, які потребують окремого наукового вивчення та розробки адекватних методів психологічного втручання [1; 2].

Дослідження базується на інтегративному підході, що поєднує здобутки психолінгвістики, травматології, комунікативної психології та інформаційної безпеки.

Методологічну базу дослідження складають психолінгвістичний аналіз наративів, контент-аналіз мовленнєвих актів, дискурсивний аналіз терапевтичної комунікації, метод семантичного диференціалу, а також проєктивні методики вивчення мовленнєвої поведінки. Емпіричне дослідження охоплює 387 респондентів віком від 18 до 65 років з різними формами травматизації, зокрема особи з військовою травмою, ті, хто пережив втрату близьких, жертви домашнього насильства та особи, постраждалі від техногенних катастроф. Тривалість дослідження становила три роки, що дозволило відстежити динаміку психолінгвістичних змін у процесі психологічної реабілітації.

У ході дослідження встановлено специфічні лінгвістичні маркери травматизації, які виявляються на різних рівнях мовленнєвої організації. На лексико-семантичному рівні спостерігається домінування негативно забарвленої лексики, яка становить 73% від загального обсягу використовуваних лексичних

одиниць, підвищена частота вживання слів на позначення емоційного дистресу, фрагментарність лексичних одиниць та порушення семантичної зв'язності висловлювань. Синтаксичний рівень характеризується спрощенням синтаксичних конструкцій у 67% випадків, превалюванням простих речень над складними, незавершеністю висловлювань, порушенням логіко-граматичних зв'язків та збільшенням пауз хезитації, що свідчить про труднощі у вербалізації досвіду.

На прагматичному рівні виявлено тенденцію до уникнення прямих номінацій травматичної події, широке використання евфемізмів та метафор, дистанціювання через безособові конструкції, а також порушення хронологічної послідовності наративу. Дискурсивний аналіз показав циклічне повернення до травматичних спогадів, наявність дисоціативних розривів у наративі та труднощі інтеграції травматичного досвіду в цілісну життєву історію. Ці психолінгвістичні маркери можуть використовуватися як діагностичні індикатори для раннього виявлення посттравматичних станів та оцінки ефективності терапевтичних інтервенцій.

Результати дослідження демонструють, що інформаційна агресія чинить мультифакторний вплив на комунікативну поведінку травмованих осіб. Зокрема, постійний вплив дезінформації та маніпулятивних наративів призводить до розвитку когнітивної ригідності у сприйнятті інформації, яку продемонстрували 62% респондентів. Спостерігається підвищена недовіра до джерел інформації та комунікативних партнерів, що ускладнює встановлення терапевтичного контакту. Характерною є активація захисних механізмів у вигляді уникнення комунікації або агресивного реагування на спроби обговорення травматичного досвіду.

Виявлено порушення здатності до критичного аналізу інформації внаслідок емоційного виснаження, спричиненого постійним перебуванням в інформаційному полі з високим рівнем агресивного контенту. Особливу увагу привертає феномен ретравматизації через тригерні інформаційні впливи, коли новинні повідомлення, соціальні медіа або інші джерела інформації викликають повторне переживання травматичних подій. Встановлено статистично значущу кореляцію між інтенсивністю впливу інформаційної агресії та глибиною порушень комунікативної функції, коефіцієнт кореляції становить 0,68 при рівні значущості p менше 0,01. Особи, які зазнали тривалого впливу інформаційної агресії, демонструють значуще вищі показники комунікативної дисфункції порівняно з контрольною групою, що підтверджує необхідність спеціальних інтервенцій для розвитку інформаційної стійкості.

На основі отриманих результатів розроблено та емпірично верифіковано систему ресурсних комунікативних стратегій для роботи з травмованими особами. Стратегія валідації передбачає використання відображувальних мовленнєвих конструкцій, які підтверджують реальність досвіду клієнта без оціночних суджень, що сприяє формуванню безпечного терапевтичного простору. Стратегія нормалізації включає психоедукативні інтервенції, спрямовані на пояснення типовості травматичних реакцій, що знижує рівень саможестигматизації та сприяє прийняттю власного стану. Стратегія поступової експозиції передбачає дозоване використання мовленнєвих засобів для актуалізації травматичного досвіду з

обов'язковим дотриманням принципу безпеки та контролю інтенсивності емоційних реакцій [3; 4].

Розроблені психолінгвістичні принципи та комунікативні стратегії можуть бути інтегровані у програми підготовки фахівців з надання психологічної допомоги, що підвищить якість наданих послуг та ефективність терапевтичних інтервенцій. Протоколи кризового психологічного втручання можуть бути доповнені психолінгвістичним компонентом, що дозволить швидше встановлювати контакт з постраждалими та надавати більш персоналізовану допомогу.

Список використаних джерел

1. Atwoli L., Platt J., Williams D.R., Stein D.J., Koenen K.C. Association between witnessing traumatic events and psychopathology in the South African Stress and Health Study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*. 2015. 50(8). p. 1235–1242.
2. Bandura A. Toward a Psychology of Human Agency: Pathways and Reflections. *Perspectives on Psychological Science*. March 2018. 13(2). p.130–136.
3. May C. L., Wisco B. E. Defining trauma: How level of exposure and proximity affect risk for posttraumatic stress disorder. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2016. 8(2). p. 233–240.
4. UNITAD-Stanford University Human Rights in Trauma Mental Health Program. Trauma-Informed Investigations Reference Guide. 2022. p. 16.

ШОСТАК Оксана Григорівна,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземної
філології та перекладу
Східноукраїнського національного
університету ім. В. Даля
(м. Київ, Україна)
Chercheuse, LARCA / ECHELLES,
Université Paris Cité (Paris, France)

LANGUAGE AS A FACTOR IN THE CULTURAL IDENTITY FORMATION

Increased attention to national identity, the need to consolidate ethnic societies, an attempt to create a national ideal and a national idea in new social conditions, as well as the desire to preserve and, so to speak, “separate” one’s national mythology, culture, history, customs, all these phenomena are components of a protective reaction that arises in response to the increasingly intensified unification of spiritual and material culture in the conditions of world globalization. The movement towards national identity at the beginning of the 21st century has acquired the character of a global trend that has affected the societies of many countries regardless of their level of development, whether traditional or post-industrial. The concept of identity originates from the Latin concept of “identifico” (I identify).

Despite the wide variety of interpretations of the concept of "national identity" and its specific properties that manifest themselves in the context of intercultural communication, most researchers agree that this concept is closely related to the interpretation of such scientific phenomena as "nation", "nationalism", "ethnos" and “identity”.

It is believed that the question of national identity first arose in Ancient Greece. It was there that the linguistic and cultural principle of self-identification was formed: the one who spoke Greek was a Hellene, the one who did not speak this language and communicated in another was a barbarian. European culture returned to the problem of self-identification only at the end of the 18th century, creating two concepts almost simultaneously. The first was proclaimed by J.-J. Rousseau, who emphasized the right of the people to be the main subject of politics. The other was formulated by a cohort of German and English theorists of nationalism, the most prominent among them were G. Hegel, F. Guizot, G. Bockle and A. de Tocqueville. They believed that the nature of nations is irrational in its essence, it should be defined based on the unity of language, blood and cultural traditions. “The Enlightenment laid a solid foundation for the theoretical interpretation of 'political individualism' and 'civilizational identity' as principles of politics, but it was Romanticism that invented 'cultural individualism' and 'ethnic/cultural identity' as cultural constructs.”

E. Hobsbawm discusses two distinct ways in which national identity is formed. The first is based on the so-called “right of blood”, when it is believed that members of one

nation have a common origin and a common culture. Such peoples are called ethnocultural nations. The second is based on the “right of territory”, when the population living there lacks common roots and, accordingly, a common culture, in this case their solidarity is formed regardless of linguistic, ethnic or cultural differences and is rather the result of economic or political calculation. In this case, a political nation is formed.

Classical nationalism of the 19th century set itself the goal of creating nation-states built on the right of the titular nation to exercise political power. The French sociologist G. Le Bon argued that the self-identification of a nation is not limited to the commonality of language, folklore tradition and blood relationship. He is convinced of the presence of a subconscious connection between an individual and an ethnic group, the basis of this connection cannot be either language, or the environment, or political affiliation, but exclusively psychological factors, because “beyond the institutions, art, beliefs, political upheavals of each people there are certain moral and intellectual characteristics, from which its evolution flows”.

Cultural identity explains national identity as a set of ethnocultural factors formed as a result of a long historical process, where the key factors are a single language, common traditions and religion. It is thanks to the common heritage that forms the unique culture of the nation that individuals who are considered part of it are able to learn about their own place in modern society. . Jonathan Sacks in his book “The Home We Build Together” explains that “Society is made out of the contributions of many individuals. What they give is unimportant; that they give is essential. ... A national identity can be made out of the contributions of many cultures, many faiths. What matters is that together we build something none of us could make alone”.

M. Battiste, speaking about the importance of understanding the linguistic system of indigenous peoples, emphasizes that “no one is truly able to penetrate the knowledge of another person. The only thing that works is when another person shares their thoughts in a speech act. The presumption of what is being said is the person’s experience” [Battiste, p. 80]. In connection with the colonial linguistic expansion, the understanding of linguistic structures is lost, which are “a road map to understanding cognitive categories and knowledge” [Inglsi, p. 393], which demonstrates the achievements of eons of Indian generations-bearers of specific cultures. As R. Wardlaugh emphasizes, people are accustomed to “using language to best convey [ethnic – O. Sh.] values and experience. Although it cannot be said that culture requires a particular linguistic structure, this influence is always noticeable in specific parts of the linguistic structure” [Wardlaugh, 212]. Analysis of these “parts” of linguistic structure allows us to better understand the meaning and semantic environment that are components of indigenous knowledge.

Z. Bauman called identity a prism through which the most important issues of modernity are studied. Globalization forces us to rethink the idea of cultural identity by generating new forms of interconnection and interaction between peoples and societies. Cultural globalization affects identity, opening paths to collective identities. Under the influence of the globalization process, identification markers also change. National self-identification is based on a coherent system of ideas and feelings and on a sense of

connection between generations. A person acts as an heir to the physical and spiritual traits of his ancestors, which are passed down from generation to generation practically unchanged. Thus, innate subconscious stereotypes of worldview inherent in members of a particular ethnic unity come to the fore.

From an academic point of view, ethnic identity is important nowadays, which serves as a system-forming basis for the integrity of many peoples and social groups. This type of identity is based on a cultural foundation and determines the socially significant diversity of group members. R. Parker notes that “one should not look for something only artistic in cultural identity, but the act of self-expression in cultural identity has an aesthetic form” [Parker, с. 3]. S. Hall argues that the sense of identity is usually associated with the question of using the resources of history, language, culture in the process of becoming, as opposed to existing. Cultural identity affects the “form of self-consciousness as a condition for preserving the (identity) authenticity of a person who is aware of the world and himself. Without belonging to any culture, ultimately – to the ethno-national culture of a particular community, the act of conscious self-enrollment (affection of oneself) – the act of self-consciousness – is not possible. The question is not “Who are we?” or “Where are we from?”, but rather “Where are we going?”, “How are we represented?”, “How will this affect how we will be able to represent ourselves?”. The researcher notes that identity is constructed from the inside, not from the outside [Hall, p. 4], language in this case serves as the internal foundation that cements a national identity.

Cultural identity explains national identity as a set of ethnocultural factors formed as a result of a long historical process, where the key factors are a single language, common traditions and religion. The common heritage constitutes the unique national culture of the nation, and individuals who consider themselves part of it are able to learn about their place in modernity. According to K. E. Appiah, a person creates himself from a set of options offered to him by culture and society. “We do indeed make a choice, but we are not free to outline the options among which we have to choose” [Appiah, p. 155]. Representatives of many indigenous peoples are convinced that the use of language physically affects a person and his environment, therefore, for example, the desire to “adjust” the language and culture of the inhabitants of North America to the needs of English-speaking colonialists should be interpreted as violence. The spoken word was equated with action, and the effect of ceremonies was based on this. L. Irving wrote that “sacred utterance is extremely powerful and dangerous, so careful attitude to it was mandatory in order to avoid negative consequences” [Irwin, p. 239]. Thus, it can be argued that each identity has a mandatory connection with a certain culture, the values of which are revealed in the process of socialization and acculturation. The culture of each individual community serves as a source of sociocultural identity of this community. The formation of individual and collective identities of members of the indigenous community occurs on the basis of autochthonous cultural and semantic codes.

References

1. Appiah, Kwame Anthony. Identity, Authenticity, Survival : Multicultural

Societies and Social Reproduction. *Multiculturalism: Examining "The Politics of Recognition"* / Ed. by Amy Gutmann. Princeton University Press, 1994. P.149-164.

2. Battiste, Marie. Reclaiming Indigenous Voice and Vision. Vancouver: UBC Press, 2000. 314 p.

3. Hall Stuart. Introduction. Who Needs 'Identity'. *Questions of Cultural Identity*/ Ed. by S. Hall and P. du Gay. London, 1996. P.1–17.

4. Inglis, Stephanie. 400 Years of Linguistic Contact between the Mi'kmaq and the English and the Interchange of Two Worlds Views. *The Canadian Journal of Native Studies*. 2004. Vol. XXIV. No.2. P. 389–402.

5. Irving, Lee. Cherokee Healing: Myth, Dreams, and Medicine. *American Indian Quarterly*. 1992. Vol. 16. No. 2. P.237–257.

6. Parker, Robert Dale. The Invention of Native American Literature. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003. 290 p.

7. Sacks J. The Home We Build Together: Recreating Society. London: Continuum; 2007. P. 140.

8. Wardlaugh, Ronald. An Introduction to Sicio-Linguistics. New York: Basil Blackwell, 1986. 388 p.

КОРОТКОВА Юлія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мовної
підготовки,
Національна академія внутрішніх
справ (м. Київ, Україна)

СЕРВІСИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Штучний інтелект (ШІ) сьогодні є одним із найдинамічніших напрямів розвитку цифрових технологій. Його впровадження змінює характер освітньої, управлінської, дослідницької та економічної діяльності. Сервіси на базі ШІ за умови їх добросовісного використання дозволяють автоматизувати рутинні процеси, підвищити продуктивність праці, розширити можливості комунікації та забезпечити новий рівень аналітики даних.

Особливої актуальності набуває порівняльне вивчення різних платформ штучного інтелекту, які нині представлені на глобальному ринку: **ChatGPT** (OpenAI), **Google Gemini**, **Claude** (Anthropic), **Microsoft Copilot**, **Perplexity AI**, **Leonardo.ai** та багато інших. Кожен із них має власну архітектуру, функціональні особливості та сферу практичного застосування. Розглянемо детальніше можливості наведених вище сервісів.

1. ChatGPT є одним із найвідоміших генеративних сервісів ШІ, який функціонує на основі великомовних моделей (Large Language Models). Основними його *можливостями* в освіті й навчанні є:

- розуміння та створення текстів: може писати, редагувати й перекладати тексти будь-якої складності – від ділових листів до художніх оповідань чи наукових статей; розробляти узагальнювальні таблиці, схеми, графіки тощо;

- робота із зображеннями: може створювати або редагувати зображення за описом (наприклад, ілюстрації, логотипи, інфографіку);

- створення документів та здійснення аналітики: формує звіти, резюме, презентації, плани, бізнес-пропозиції, може суттєво допомогти під час укладання робочих програм навчальних дисциплін, силабусів, розробки тренінгів, рольових і ділових ігор тощо;

- доступ до актуальної інформації: має доступ до інтернету – може шукати свіжі дані, новини, тренди чи події;

- багатомовність: спілкується українською, англійською та іншими мовами, може перекладати й адаптувати текст під певний культурний контекст.

Серед *недоліків* можемо навести такі:

1) обмеження у безкоштовній версії, а саме:

- ліміти використання: є обмеження на кількість запитів або повідомлень за певний проміжок часу;

- обмежений доступ до найновіших/найпотужніших моделей: безкоштовні користувачі можуть мати доступ до потужної моделі, але з обмеженнями, або залишатись на «спрощеній» версії;

- менша пріоритетність/повільніша відповідь: коли навантаження велике, безкоштовні користувачі можуть бути поставлені в чергу або отримувати відповіді повільніше;

- відсутність або обмеженість додаткових функцій: наприклад, завантаження великих файлів, спеціальні модулі, плагіни чи кастомні моделі можуть бути доступні лише для платних користувачів;

- історія чатів/збереження: у деяких сервісах безкоштовної версії може не бути збереження історії чи можливості повернутись до попередніх чатів;

2) не завжди надається достовірна інформація, іноді ChatGPT надає вигадані дані.

2. Google Gemini

Gemini – це продукт компанії Google, який об'єднує мовну модель із потужним пошуковим механізмом. Сервіс відзначається мультимодальністю – здатністю працювати не лише з текстом, а й із зображеннями, таблицями, відео та аудіо. Його ключова *перевага* – інтеграція в екосистему Google (Docs, Gmail, Drive, YouTube), що забезпечує зручність і швидкість роботи, високий рівень аналітичності. Серед *недоліків* називають те, що Gemini поки поступається ChatGPT у стилістичній точності текстів українською мовою.

3. Claude (Anthropic)

Claude – це сервіс, створений із фокусом на етичність, безпечність і прозорість роботи ШІ. Модель орієнтована на мінімізацію ризиків помилкової або шкідливої інформації. *Переваги* Claude:

- можливість обробки великих обсягів текстів (до 100 тис. слів);

- високий рівень критичного мислення;

- точність логічних узагальнень. Його часто використовують для аналітичних звітів, підготовки наукових оглядів і документів, де важлива структурованість та достовірність даних.

Щодо *недоліків*, то можна назвати такі:

1) обмежена мультимодальність. Claude переважно працює з текстовими даними – він не підтримує повноцінну обробку зображень, відео чи аудіо (на відміну від Gemini або ChatGPT з мультимодальною функцією);

2) неповна підтримка різних мов. Claude має найвищу якість англomовної генерації, але помітно гірше працює з іншими мовами, зокрема з українською, через що можуть з'являтися граматичні й стилістичні помилки, спрощення структури речень;

3) обмежений доступ і відсутність офіційного API для деяких регіонів, тому його складніше інтегрувати в корпоративні або навчальні системи в Україні;

4) менше зовнішніх інтеграцій. Порівняно з ChatGPT (через плагіни або API) чи Copilot (через Microsoft 365), Claude має обмежені можливості взаємодії з

іншими додатками та платформами, тому зменшується гнучкість у професійному використанні.

Claude – це надійний, безпечний і точний ШІ-сервіс, проте він поступається конкурентам у гнучкості, мультимодальності та мовній універсальності. Найкраще підходить для аналітичних, академічних та текстових завдань англійською мовою, але менш ефективний для інтерактивного або мультимедійного використання.

4. Microsoft Copilot

Copilot інтегрований у продукти Microsoft 365 (Word, Excel, PowerPoint, Outlook). Це робить його надзвичайно ефективним для офісних завдань – написання звітів, формування таблиць, підготовки презентацій. Copilot діє як інтелектуальний помічник, який аналізує контекст документів, пропонує редагування, узагальнює листування та навіть створює коди. Основна *перевага* – практична спрямованість і висока швидкість виконання запитів у робочому середовищі. Утім, Copilot має низку *обмежень*: високу вартість, мовну неповноту, залежність від екосистеми Microsoft і невисоку креативність. Найкраще підходить для корпоративного використання, аналітики документів і підвищення ефективності праці, але не для творчих або міждисциплінарних завдань.

5. Perplexity AI

Perplexity поєднує генеративні можливості ШІ з точністю пошукових систем. Його *перевага* – автоматичне наведення джерел інформації, що робить результати прозорими та перевірюваними. Це зручний інструмент для дослідників, журналістів і викладачів, адже він допомагає швидко знаходити достовірні факти, аналітичні матеріали та посилання на наукові джерела. Проте Perplexity має деякі *недоліки*: він поступається іншим ШІ-сервісам за глибиною аналізу, персоналізацією, творчим потенціалом та якістю мовної генерації; він надає короткі, структуровані відповіді, але не вміє створювати розгорнуті тексти, есе чи творчі роботи (на відміну від ChatGPT або Claude).

6. Leonardo.ai. використовується для створення зображень та відео, які можна вдало застосовувати в освітньому процесі. Серед *переваг* цього сервісу є можливість генерувати високоякісні фото, малюнки, відео, їх змінювати, доповнювати відповідно до потреб користувача. Але варто наголосити й на деяких *недоліках*: у безкоштовній версії у користувача є 150 токенів (цифровий актив, який випускається на певному блокчейні з метою використання, зокрема, як головного платіжного інструменту; він є інструментом, що дає змогу користувачам брати участь у розвитку мережі та надає доступ до товарів і послуг), які регенеруються кожного дня. «Вартість» створення одного зображення – 24 токени. Отже, з безплатною версією Leonardo користувач може генерувати 6 зображень (та по 4 варіанти кожного). Якщо ви хочете збільшити зображення, то його вартість – 5 токенів; зробити відео на основі цього зображення – 25 токенів. Токени не накопичуються (немає можливості переносити невикористані токени на наступний день).

Серед недоліків безкоштовної версії також слід назвати:

- генерації доступні тільки публічно (немає можливості створювати приватні

роботи);

- є обмеження на одночасні завдання; неможливо запускати кілька завдань одночасно;

- черга генерацій. Можливість поставити в чергу до 5 генерацій [1].

Окрім Leonardo.ai., широкі можливості для створення зображень та відео надають **RunwayML** та **StableVideo**. Також безліч можливостей для урізноманітнення освітнього процесу надає сервер **Adobe**, зокрема на Adobe Express (<https://new.express.adobe.com/tools/animate-from-audio>) можна обрати анімаційного

персонажа й записати звернення від нього своїм власним голосом. Такі анімаційні записи із домашнім завданням або певними інструкціями чи оголошеннями можна прикріплювати на сайті дистанційного навчання або надсилати у месенджери [2].

Таким чином, на сьогодні для урізноманітнення освітнього процесу та з метою суттєвої економії часу викладачі можуть користуватися різними сервісами ШІ, утім таке користування має бути виваженим і не суперечити основним принципам академічної доброчесності.

Список використаних джерел

1. Від початківця до експерта ШІ. URL : <https://vid-pochatkivcya-do-eksperta-v-ai.academyocean.com/course/urok-3-2/lesson/naostanok>.
2. Короткова Ю. М. Інтерактивні технології у мовній підготовці фахівців-юристів. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* : XX Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 31 жовт. 2024 р. / Нац. акад. внут. справ. Київ. 2024. С. 84–89.

DANYLCHENKO-CHERNIAK Oksana,
PhD, Associate professor of Institute of the
Department of State Protection of Ukraine
Taras Shevchenko National University of
Kyiv (*Kyiv, Ukraine*)

MICHELE RUSSO, Assistant Professor of
English Linguistics and Translation,
Department of Humanities, University of
Foggia (*Italy*)

AI AND LANGUAGE EDUCATION: FRIEND OR FOE IN PROFESSIONAL COMMUNICATION

Abstract

Artificial Intelligence (AI) has rapidly evolved from a technological innovation into a socio-cultural phenomenon that reshapes how people learn, communicate, and construct meaning. In the field of language education, AI introduces both remarkable opportunities and complex ethical challenges. This paper explores the dual nature of AI's influence on professional communication: as a facilitator that enhances linguistic competence, personalization, and inclusivity, and as a potential disruptor that threatens authenticity, critical thinking, and ethical responsibility. Within the Ukrainian educational context—marked by ongoing information warfare and the global digital transformation—the paper emphasizes the urgent need to integrate AI consciously and ethically into language teaching.

1. Introduction

The proliferation of AI technologies has fundamentally altered the architecture of communication. Today, algorithms not only *mediate* human discourse but often *generate* it. Language models such as ChatGPT, Gemini, and Claude are capable of composing entire essays, translations, and professional documents within seconds, revolutionizing the landscape of education and communication [Zawacki-Richter et al., 2019].

In professional contexts, linguistic competence is no longer limited to accuracy and fluency, it now includes *digital discernment* and *ethical awareness*. The boundary between authentic human expression and machine-generated language has become increasingly blurred. This raises essential pedagogical questions:

- Can AI truly support professional language development without replacing human creativity;

- How can educators maintain integrity and independence in a world dominated by algorithmic text production.

In Ukraine, these questions acquire a deeper dimension. The country's experience of information aggression demonstrates that language is not merely a medium of instruction, but a means of defense, a tool for preserving identity, truth, and intellectual sovereignty.

2. Opportunities of AI in Language Education

The integration of AI tools into educational settings provides a range of pedagogical benefits when used responsibly. Firstly, **personalization** has become the defining strength of AI-based learning. Platforms such as *Duolingo Max* and *ELSA Speak* analyze pronunciation, lexical patterns, and grammar errors in real time, adapting lessons to each learner's needs [Almalki, 2023]. This individualized approach accelerates progress, increases motivation, and allows teachers to focus on higher-order skills such as discourse analysis or cultural competence.

Secondly, AI enhances **accessibility and inclusion**. Students with disabilities or limited access to traditional education can benefit from automatic captioning, adaptive reading levels, or AI-powered translation [Kohnke & Jarvis, 2024]. This democratizes learning opportunities, particularly in multilingual and resource-constrained environments.

Thirdly, AI contributes to **professional skill simulation**. Virtual conversation partners and AI chatbots can replicate business negotiations, academic interviews, or courtroom dialogues. Learners can thus engage in realistic communicative practice without the fear of error or judgment.

Finally, AI tools facilitate **data-driven teaching**. By analyzing large datasets of learner outputs, educators can identify common linguistic patterns and tailor curricula accordingly [Popenici & Kerr, 2017]. In this way, AI functions as a *pedagogical mirror*, reflecting collective strengths and weaknesses across cohorts.

3. Ethical and Cognitive Challenges

Yet, technological progress introduces significant risks that cannot be ignored. The first and most visible concern is **the erosion of authenticity**. When students rely excessively on AI to generate essays or correspondence, they risk losing their unique linguistic voice and critical reasoning skills [Smutny & Schreiberova, 2020]. Instead of enhancing creativity, automation may lead to intellectual passivity.

Another issue is **algorithmic bias**. Language models are trained on massive datasets that reflect the cultural and political biases of their creators. As Bender et al. [2021] argue, AI systems may reproduce stereotypes, inaccuracies, and even misinformation under the guise of objectivity. This becomes particularly dangerous in cross-cultural and political communication, where subtle linguistic nuances carry ideological implications.

The third dimension is **academic integrity**. With the growing sophistication of AI-generated content, detecting plagiarism or ghost-writing becomes increasingly complex [Dwivedi et al., 2023]. Students may perceive AI assistance as a harmless shortcut, while in reality it undermines the educational process.

Finally, there is a psychological aspect: **cognitive outsourcing**. Continuous reliance on automated assistance reduces the brain's engagement in problem-solving and language production. This leads to what Long & Magerko [2020] call "AI dependency" - a subtle form of intellectual atrophy masked by efficiency.

4. Pedagogical Strategies for Responsible AI Integration

Addressing these challenges requires more than technical regulation; it demands a cultural and pedagogical shift. Language education must cultivate **AI literacy** as a core

component of 21st-century competence.

Effective integration strategies include:

- **Critical evaluation tasks:** students analyze AI-generated essays, identify stylistic flaws, factual errors, or cultural bias, and rewrite the text in their own voice.

- **Human-AI collaboration projects:** learners co-create presentations, reports, or simulations where AI serves as a supportive partner, not the author.

- **Ethical reflection modules:** discussion-based activities where students debate questions such as “Who owns AI-generated text?” or “Is it ethical to use AI for academic writing?”

- **Teacher retraining:** educators must be equipped not only with technical knowledge but with ethical frameworks for guiding responsible AI use.

These approaches encourage balance between **technological competence and human consciousness**, ensuring that AI amplifies rather than replaces authentic learning.

5. Ukrainian Context and Global Relevance

Ukraine offers a unique perspective in global discussions on AI and communication ethics. Living under conditions of hybrid warfare, Ukrainian educators understand that language can be weaponized through propaganda, misinformation, and psychological manipulation. Consequently, language teaching in Ukraine must develop both **linguistic precision** and **resilience to disinformation**.

Integrating AI responsibly into this environment can strengthen democratic values and intellectual autonomy. For instance, using AI to analyze manipulative rhetoric or detect emotional framing in texts can empower students to identify cognitive bias. Thus, AI becomes not an enemy of truth, but an analytical ally in the struggle for informational transparency.

This dual focus - technological progress and civic responsibility - can serve as a model for other nations navigating similar challenges of digital transformation.

6. Conclusions

AI has redefined what it means to communicate professionally in the 21st century. It can empower or endanger, enlighten or mislead - depending entirely on human intention.

For language educators, the challenge lies not in resisting AI but in mastering it ethically. Universities must move beyond viewing AI as a threat to assessment and instead treat it as a catalyst for redefining *how* and *why* we teach language.

Building resilient communicators means cultivating a generation of learners who can critically assess information, preserve authenticity, and use AI consciously as a bridge, not a barrier, to human connection.

In essence, AI is not the enemy of professional communication; ignorance of its ethical use is.

References

1. Almalki, A. (2023). *Artificial intelligence in language education: Opportunities and challenges for EFL learners*. *Education and Information Technologies*, 28(12), 13921–13938. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11628-9>

2. Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). *On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?* Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT '21), 610–623. <https://doi.org/10.1145/3442188.3445922>
3. Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Baabdullah, A. M., et al. (2023). *Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy*. International Journal of Information Management, 71, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
4. Kohnke, L., & Jarvis, A. (2024). *ChatGPT in English Language Teaching: Pedagogical potentials and limitations*. Computer Assisted Language Learning, 37(5), 1158–1180. <https://doi.org/10.1080/09588221.2023.2194398>
5. Long, D., & Magerko, B. (2020). *What is AI Literacy? Competencies and Design Considerations*. Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '20), 1–16. <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>
6. Popenici, S. A. D., & Kerr, S. (2017). *Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education*. Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 12(1), 22. <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0062-8>
7. Smutny, P., & Schreiberova, P. (2020). *Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the Facebook Messenger platform*. Computers & Education, 151, 103862. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103862>
8. Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). *Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – Where are the educators?* International Journal of Educational Technology in Higher Education, 16(1), 39. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>

KALNYCHENKO Oleksandr,
Associate Professor, Mykola Lukash
Translation Studies Department,
V.N.Karazin Kharkiv National
University (*Kharkiv, Ukraine*)/
Researcher, Matej Bel University
(*Banska Bystrica, Slovakia*)

UKRAINIAN CONTRIBUTION TO TRANSLATION STUDIES: OLEKSANDER FINKEL

Ukrainian translation scholars have made significant contributions to global translation theory by formulating at least four foundational concepts. These include: 1) the expansion of translation theory beyond literature and religion, initiated by Oleksandr Finkel [5]; 2) the issue of self-translation, first raised by Finkel in 1929 [4]; 3) the “unique items hypothesis,” as it was later termed by Finnish scholar Sonja Tirkkonen-Condit [14], originally proposed by Mykola Lukash in 1956 [2]; 4) the problem of translation from closely related languages, thoroughly examined by Maksym Rylsky [3], including the impact of literalist translations on the literary language [1].

However, their legacy has been subject to a dual marginalization. Within the Soviet Union, the rise of Russian chauvinism after the mid-1930s rendered non-Russian scholarship politically undesirable, discouraging citations of works not written in Russian [12]. Outside the USSR, Cold War tensions led to the exclusion or neglect of Soviet contributions in Western reference works, including encyclopedias, handbooks, and anthologies of the discipline.

Oleksandr Moiseievych Finkel (1899–1968) was among the Ukrainian scholars of the 1920s and 1930s who significantly contributed to the conceptual groundwork of Soviet Translation Studies.

1)The Soviet Union was a pioneer in theorizing translation of scholarly texts, motivated by the need to render ideological works by Marx, Engels, and Lenin into various languages of its republics. A landmark in this development was Oleksandr Finkel’s 1929 monograph *Teoriia i praktyka perekladu* (Theory and Practice of Translation) [5], written in Ukrainian, which expanded translation theory beyond literary and sacred texts to include non-literary prose [6, c. 17; 7, c. 319]. Finkel emphasized the importance of non-literary genres, asserting that their study is “just as important and reveals equally interesting problems as literary translation,” and can hold “exceptional social significance” [5, c. 45]. In Chapter 2, *The Translation of Non-literary Prose*, he classified such texts into scholarly and administrative texts – drawing on Charles Bally – as well as journalistic texts based on linguistic traits and social functions [5, c. 47–48), thereby laying the foundation for more refined translation categories. He challenged the notion that conveying a text’s core message is sufficient, arguing that this overlooks genre-specific linguistic and stylistic features [5, c. 51]. For Finkel, prose is not

monolithic; scientific, administrative, and journalistic texts differ in structure, terminology, and communicative purpose, shaped by historical and social contexts.

Finkel's monograph emerged during Stalin's First Five-Year Plan (1928–1932), a time of rapid industrialization and collectivization that created a pressing need for technical and scientific translations into Ukrainian. The 1920s also saw a Ukrainian cultural revival, with figures like Zerov, Rylsky, Burgardt, Pidmohylny, and Kalynovych advocating translation as a means of enriching national literature and connecting with global intellectual traditions. This convergence of ideological, practical, and cultural drivers led to the founding of the Ukrainian Institute of Linguistic Education in Kyiv in 1930, with a branch in Kharkiv, and the launch of university-level translation programs that institutionalized translation studies [8; 11]. Finkel's tripartite typology of non-literary prose was formally adopted in academia through Kalynovych's 1932–1933 and Zerov's syllabi in Kyiv, which addressed translation techniques across genres, including scientific texts and business correspondence [11; 13].

2) Finkel was perhaps the first scholar anywhere to treat in a systematic way the topic of self-translation [9]. As early as August 1928, a 29-year-old researcher from Kharkiv University Oleksander Finkel wrote in Ukrainian the article "H.F. Kvitka as the Translator of His Own Works" (13, 438 words), printed next year in a scholarly collection to commemorate the 150th anniversary of the Ukrainian writer Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko (1778–1843). For a practical analysis, Finkel examined the self-translations of Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko (1778–1843), a foundational figure in Ukrainian literature and an early advocate of vernacular Ukrainian as a literary language. Kvitka-Osnovyanenko translated eight of his Ukrainian novellas into Russian himself [10]. To provide a comparative perspective, Finkel analyzed the Russian translation of *Saldatskyi Patret* (1837) by Vladimir Dahl (1801–1872), one of the most prominent Russian lexicographers [4, c. 108].

Finkel argued that while both author-translators and ordinary translators face similar challenges, their approaches differ. The author-translator avoids ideological and aesthetic distortions typical of external translators, offering a more authentic transformation of the original work. The changes introduced by the author-translator can result in significant discrepancies between the original and the translated versions. In conventional translation, such deviations are often criticized as adaptations or imitations. But Finkel provocatively asks: do the same standards apply to self-translation? Is the relationship between translation and adaptation fundamentally different when the translator is also the author? These questions, according to Finkel, are central to understanding the unique problems posed by self-translation, beyond the general issues faced in translation practice.

Through this case study, Finkel identified the motivations behind the changes made by Kvitka-Osnovyanenko, shedding light on the complex interplay between fidelity, adaptation, and cultural negotiation in self-translation. His work remains a foundational contribution to understanding how the dual role of author and translator complicates traditional notions of equivalence and authenticity in translation studies.

Список використаних джерел

1. Кундзіч, О. Л. Стан художнього перекладу на Україні. *Слово і образ*. Київ: Рад. письменник, 1966. С. 95–141.
2. Лукаш М. Прогресивна західноєвропейська література в перекладах на українську мову. Протей / [редкол. О. Кальниченко (голова) та ін.]. Вип. 2. Харків: Вид-во НУА, 2009. С. 560–605. Див. також Лукаш М. Прогресивна західноєвропейська література в перекладах на українську мову (Доповідь на нараді Спілки Радянських Письменників України в справі художніх перекладів 16 – 18 лютого 1956 року). *Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу*/ Ред. Л.М. Черноватий, В.І. Карабан. Вінниця: Нова Книга, 2009. С. 190–247.
3. Фінкель О. М. Г.Ф. Квітка-Основ'яненко – перекладач власних творів. *Квітка-Основ'яненко: Зб. на 150-річчя народження*. Харків, 1929. С.107–132. Див. також: Фінкель О. М. Г.Ф. Квітка-Основ'яненко – перекладач власних творів. Протей: Перекладацький альманах. Харків, 2006. Вип. 1. С. 400–38.
4. Фінкель О. М. Теорія і практика перекладу. Харків: ДБУ. 168 с.
5. Baer V. J. Birth of a Discipline? Soviet Translation Studies in the 1920s. *Stridon: Journal of Studies in Translation and Interpreting*, 2025, 4: 2. P. 5–28. <https://doi.org/10.4312/stridon.4.2.5-28>
6. Baer V. J., Hofeneder P. A tale of two Skopos theories: (Re-)siting translation theory). *Target*, 2025. 37:3, P. 309–332. <https://doi.org/10.1075/target.23140.hof>
7. Kalnychenko O. Early ideas on translator and interpreter training in Ukraine: 1930s. *Translator and Interpreter Training Methodology: The Ukrainian Dimension*/ Leonid Chernovaty (ed.). Banska Bystrica: Belianum, 2025. pp.11–25.
8. Kalnychenko O. Scholarly Introduction. *Translation and Interpreting Studies: The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 2021, 16: 1. P. 149–153. <https://doi.org/10.1075/tis.00048.kal>
9. Kalnychenko O. Kamovnikova N. Oleksandr Finkel' on the Problem of Self-Translation. *inTRAlinea: online translation journal*, 21, 2019. Stable URL: <http://www.intralea.org/archive/article/2349> [ISSN 1827-000X]
10. Kalnychenko O., Kamovnikova N. Teaching Translation: Academic Courses in “Translation Theory and Practice” of the Early 1930s. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2020, 91. P. 147–55. <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-19>,
11. Kalnychenko O., Kolomiyets L. Translation in Ukraine during the Stalinism Period: Literary Translation Policies and Practices. *Translation Under Communism*/ C. Rundle, A. Lange and D. Monticelli (eds). Cham: Palgrave Macmillan, 2022. P. 141–172. DOI https://doi.org/10.1007/978-3-030-79664-8_6
12. Kolomiyets L. A Psycholinguistic Analysis of the First Ukrainian Syllabi on General and Special Methodology of Translation by Mykhailo Kalynovych and Mykola Zerov, *East European Journal of Psycholinguistics*, 2020, 7: 2. P. 135–54. DOI:10.29038/eejpl.2020.7.2.kol
13. Tirkkonen-Condit, S. Unique items – over- or under-represented in translated language? *Translation Universals : do they exist?* / Mauranen, A. and P. Kujamäki (eds.). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 2004. P. 177–184.

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України
(м. Київ, Україна)

ВИЯВЛЕННЯ МАНІПУЛЯТИВНОЇ МЕДІАПРОПАГАНДИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Маніпулятивна пропаганда в медіа становить значну небезпеку в умовах сучасної інформаційної агресії. На тлі агресії воєнної роль пропаганди зростає настільки, що людина під її впливом втрачає здатність аналізувати інформацію і сприймає всі факти тільки під кутом зору, сформованим пропагандою.

Мова відіграє велику роль у застосуванні пропагандистських методів. Саме мовні засоби та їх уміле використання пропагандистами спричиняють вплив на масову свідомість. Застосування ж у пропаганді маніпулятивних засобів значно підсилює вплив на розвиток індивідуальних поглядів і суспільних ідей. Так само й виявлення маніпулятивної пропаганди можливе завдяки аналізу мовних засобів.

Виявлення маніпулятивної медіапропаганди, аналізування її засобів – одне з актуальних завдань сучасної лінгвістики. Актуальність дослідження зумовлена загрозою здійснення деструктивного маніпулятивного впливу ворожих медіа в умовах сучасної війни, коли запит суспільства на інформацію з різних джерел є надзвичайно високим.

Мета дослідження – з'ясувати складники аналізу медіаповідомлення з метою виявлення маніпулятивної пропаганди в умовах інформаційної агресії.

Проаналізувавши тлумачення пропаганди в лінгвістичних, політологічних, соціологічних джерелах [1; 2; 4; 5; 8; 9], розуміємо її як ідеологічний вплив на широкі маси або певні групи людей, що здійснюється систематично та може мати маніпулятивний характер.

Погоджуємося з дослідниками в тому, що, на відміну від об'єктивного подавання інформації, пропаганда подає її вибірково, щоб спонукати до певних узагальнень, або використовує емоційно заряджені повідомлення, щоб спровокувати скоріше емоційну, ніж раціональну реакцію на наведену інформацію [3; 4; 9 та ін.]. Ураховуємо відзначену науковцями можливість використання пропаганди як форми політичного протистояння, часто з метою просування таємних політичних планів, а також можливість прихованого, тобто маніпулятивного характеру пропаганди [4; 9].

Ураховуючи зміст різних дефініцій маніпулятивного впливу, тлумачимо його як прихований вид мовно-психологічного впливу, спрямований на збудження в реципієнта намірів, що відповідають комунікативним інтенціям суб'єкта впливу. За основний критерій виділення маніпулятивного впливу приймаємо його

прихований характер, неусвідомлюваність адресатом. Погоджуємось із дослідниками в тому, що саме прихований характер визначає такі особливості маніпулювання, як усвідомлюваність суб'єктом і здійснення поза волею реципієнта [7, с. 51, 151].

Маніпулювання становить найбільшу небезпеку в аспекті інформаційної агресії. Застосування маніпулювання в медіа робить небезпечним будь-який вплив, оскільки його наслідки можуть бути непередбачуваними. Прихований характер маніпулювання може виражатись як у приховуванні істинних намірів, так і в приховуванні інформації (повному або частковому замовчуванні, викривленні, вибірковості, підтасовуванні фактів). При цьому маніпулятивний вплив в умовах інформаційної війни є переважно деструктивним. Якщо від читача, глядача щось приховується, значить це є шкідливим для нього і за відкритого впливу він це усвідомить, тому цю шкідливість і намагаються приховати.

З'ясуємо основні складники аналізу медіаповідомлення з метою виявлення маніпулятивної пропаганди.

1. Визначення адресата повідомлення.

2. Виявлення прогнозованого впливу на свідомість реципієнта (наприклад, сформувати стійке уявлення про Україну як про агресора, який становить загрозу і прагне захопити чужі території).

3. З'ясування прогнозованого результату впливу для суб'єкта (наприклад, виправдання воєнної агресії проти України).

4. Виявлення маніпулювання: приховування мети впливу на реципієнта, приховування самого факту впливу, маніпулювання інформацією (приховування, варіювання інформації, наприклад, замовчування чи перекручування фактів).

5. Визначення дискурсивних засобів маніпулятивного впливу. Типовий приклад – структурування тексту за принципом фейкового повідомлення: спочатку через емоційний вплив (інформація, що викликає сильні емоції – обурення, здивування, страх) знижується критичність мислення; потім обґрунтовується або навіюється загроза; насамкінець завуальовано подається «вихід», що і є метою пропагандистського впливу, причому метою прихованою, маніпулятивною.

6. Виявлення мовних засобів маніпулятивного впливу. Як основні мовні засоби маніпулятивного пропагандистського впливу сьогодні можемо відзначити вживання слів із яскраво вираженим негативним емоційним забарвленням, навішування ярликів, будову речень (передусім порядок слів у реченнях, повторюваність структури). Наприклад, у реченнях із прямою мовою з метою досягнення хибного узагальнення (передусім у заголовках) спочатку йде пряма мова (як правило, цитата скандального змісту), а потім уже слова автора, на які читач після емоційного ефекту цитати вже мало звертає увагу [6].

7. З'ясування використуваних методів маніпулятивної пропаганди. Можемо стверджувати, що найбільш поширені сьогодні: метод багаторазового повторення, метод абсолютної очевидності, метод «великої брехні», метод «гнилого оселедця», метод поляризації, метод гіперболізації ставок, метод демонізації та дегуманізації опонента.

Отже, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що сучасне розуміння пропаганди передбачає її здатність мати маніпулятивний (прихований) характер. Маніпулятивний медіавплив в умовах інформаційної війни є переважно деструктивним, а тому дуже небезпечним.

Сьогодні важливо вміти виявляти маніпулятивну пропаганду, послідовно аналізуючи медіاپовідомлення на рівні цілей, дискурсивних і мовних засобів. Слід пам'ятати, що ворожі медіа ведуть масштабну інформаційну кампанію дискредитації України, використовуючи широкий арсенал пропагандистських методів. Перспектива аналізу проблеми – визначення актуальних засобів нейтралізації деструктивного маніпулятивного впливу медіа.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Гапій В.Е. Пропаганда як інструмент впливу на підсвідомість людини в сучасній Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 636–641. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)_20).
3. Гриджук В. Основні методи російської пропаганди. URL: <http://kozakorium.com/osnovni-metody-rosiyskoji-propahandy/>.
4. Ожеван М.А., Шевченко О.В. Війна інформаційна. Українська дипломатична енциклопедія. Київ : Знання України. 2004. 760 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2015. 816 с.
6. Посмітна В.В. Особливості антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в сучасних умовах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* : зб. наук. праць. Одеса : МГУ, 2023. № 59, том 3. С. 35–39.
7. Різун В.В. Теорія масової комунікації : підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація». Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 260 с.
8. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / За ред. В.І. Воловича; Соціологічна асоціація України. URL: <https://sociology.knu.ua>uk>library>.
9. Шведа Ю.Р. Політичні партії. Енциклопедичний словник. Львів : Астролябія, 2005. 488 с.

МЕЛЬНИЧЕНКО Людмила Ігорівна,
PhD, доцент кафедри англійської мови,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним зі складників професійної компетентності майбутніх фахівців є медіаграмотність, що забезпечує вміння аналізувати й оцінювати інформацію, писати медіатексти, виявляти дезінформацію тощо.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні зазначено, що «стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними» [2]. У зв'язку із цим актуальності набуває процес формування медіаграмотності у студентів закладів вищої освіти, що передбачає застосування різного дидактичного інструментарію, зокрема методів.

Поняття «метод навчання» вивчав М. М. Фіцула [4]. Формування медіаграмотності досліджували Ю. О. Богомаз [1], М. М. Матвійчук [3] та інші науковці.

Мета статті – розкрити методи формування медіаграмотності у студентів закладів вищої освіти.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні медіаграмотність трактується як «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікаційною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» [1]. Формування медіаграмотності студентів потребує застосування різних методів.

Метод навчання, згідно твердження М. М. Фіцули, «спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямованої на досягнення поставлених вищою школою завдань» [4, с. 105]. Науковець детально характеризує такі методи навчання, як: словесні (пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, навчальна дискусія), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження), практичні (вправи, лабораторні роботи, практичні роботи), інші методи навчально-пізнавальної діяльності (індукція і дедукція, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, конкретизації, виділення головного) [4, с. 106-111].

У наукових розвідках досліджено різні методи формування медіаграмотності студентів. Зокрема, Ю. О. Богомаз з'ясувала, що ефективним у формуванні медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів є такі методи: «інтерактивні (диспут, дискусії, дебати, клуб «Блума», «виноградні грона», «схеми дерев», «снігова лавина», «концептуальна карта»), моделювання, проєктів, рефлексивні, ігрові, продуктивні, привласнення, судження, пізнання, обговорення, колективного інтелекту, мережі, навігації» [1, с. 5]. М. М. Матвійчук

запропонувала систему методів формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів, до складу якої входять «інтерактивні лекції, дискусії, обговорення проблемних ситуацій, аналіз медіатекстів соціально-педагогічного змісту, ігри з використанням медіа, ток шоу тощо» [3, с. 18]. Крім означених, у формуванні медіаграмотності у студентів дидактичне значення мають такі методи, як: дослідницький, інтерв'ю, вправи, робота в групах, індивідуальні завдання та інші.

Дослідницький метод. Передбачає виконання завдань з елементами наукового дослідження, наприклад, вивчення ознак публіцистичного стилю у медіатекстах; визначення особливостей проведення репортажу шляхом аналізу його кращих зразків; характеристика понять «пропаганда» і «реклама», встановлення відмінностей між ними.

Інтерв'ю. Ґрунтується на заздалегідь підготовлених запитаннях, метою яких є розкриття основної достовірної інформації про подію, предмет або явище тощо. Студентам пропонується провести інтерв'ю серед одногрупників або однокурсників на теми «Моя майбутня професія», «Якими професійними якостями має володіти майбутній фахівець?» та інші.

Вправи. Створюють умови для оволодіння певними вміннями і навичками під час виконання різних завдань, наприклад, визначити факти і судження у тексті, доповнити текст найбільш точним словом із запропонованих.

Робота в групах. Сприяє формуванню комунікативних умінь, умінь взаємодії з іншими студентами, ініціативності, відповідальності тощо. Для роботи в групах можуть бути запропоновані такі завдання: аналіз текстів засобів масової інформації, визначення відповідності новин журналістським стандартам.

Індивідуальні завдання. Пов'язані із самостійним виконанням студентом завдань, наприклад, написання текстів у різних жанрах медіа, підготовка доповіді про один із аспектів медіаосвіти.

Отже, значне місце у формуванні медіаграмотності майбутніх фахівців займають методи. Формування медіаграмотності студентів закладів вищої освіти передбачає застосування різних методів, зокрема, дослідницького, інтерв'ю, вправ, роботи в групах, індивідуальних завдань та інших, що дозволяють ознайомити студентів з жанрами медіа та їхніми особливостями, основами журналістських стандартів, сприяють формуванню вмінь аналізувати інформацію, обґрунтовувати власну думку, писати тексти в публіцистичному стилі тощо.

Список використаних джерел

1. Богомаз Ю. О. Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки : дис. ... д. філос. : 011. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2022. 233 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
3. Матвійчук М. М. Формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.05. Київ, 2014. 23 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2006. 352 с.

СЕКЦІЯ № 1 ПРОФЕСІЙНА МОВНА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

*(Модератор – професор кафедри філології та військового перекладу
Вікторія ПОСМІТНА)*

*Проблеми досягнення ефективності мовної комунікації у виконанні
завдань професійної діяльності в сучасних умовах та
з урахуванням сучасних інформаційних загроз.*

*Тематика: чинники та засоби досягнення ефективності комунікації,
особливості професійної комунікації в сучасних умовах, шляхи протидії
інформаційній агресії мовними та комунікативними засобами.*

АГАЄВ Тимур Ельханович,
курсант 325 навчальної групи
факультету службово-бойової
діяльності, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

СКИБА Оксана Миколаївна,
старший викладач кафедри філології
та військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України
(м. Київ, Україна)

СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ: РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Цифрова комунікація сучасності надала інформації статус стратегічного ресурсу, який визначає не лише економічну конкурентоспроможність держав, а й політичну стабільність, безпеку та соціальну згуртованість суспільства. Дезінформація, як цілеспрямований процес створення і поширення викривлених або хибних повідомлень, стала одним із найпотужніших інструментів гібридних впливів. У такому контексті слово перестає бути нейтральним засобом обміну інформацією. Воно стає інструментом впливу, формування громадської думки та навіть зброєю, що здатна змінювати політичну реальність. Саме тому професійна комунікація, заснована на етичних принципах і достовірності, набуває захисної функції – стає бар'єром між правдою і маніпуляцією, між свідомим вибором і нав'язаним переконанням.

Поняття «дезінформація» виходить за межі випадкових неточностей чи помилок у передачі даних. Це цілеспрямована діяльність, метою якої є спотворення

сприйняття реальності з боку аудиторії, підриє довіри до інституцій, посилення розколів у суспільстві. Як зазначають Клер Вордл і Хосейн Деракшан [7], сучасні інформаційні розлади можна поділити на три категорії – misinformation, disinformation і malinformation – залежно від мотивів і наслідків поширення неправди. В усіх випадках вирішальну роль відіграє мова: через неї формується емоційне тло повідомлення, вибудовується його достовірність, створюється ефект близькості чи авторитетності.

Сучасні дослідження когнітивних процесів доводять, що повторення фейкових повідомлень, навіть у спростувальному контексті, підвищує рівень їхньої правдоподібності через феномен «ефекту ілюзорної правди» [3]. Таким чином, інформаційна атака не лише підмінє факти, а й руйнує здатність аудиторії до критичного осмислення, створюючи ситуацію епістемічної втоми. У таких умовах професійна комунікація стає не просто каналом поширення достовірних відомостей, а своєрідним щитом свідомості, який допомагає підтримувати довіру до істини як соціальної цінності.

У межах філософії мови Джон Остін наголошував, що мовлення є не лише описом дійсності, а й дією, здатною змінювати її. Кожне висловлення виконує перформативну функцію – воно може створювати відносини довіри чи недовіри, мобілізувати або деморалізувати, надихати або руйнувати. З цієї перспективи слово набуває не лише інформативної, а й етичної, соціальної та політичної ваги. У ситуації інформаційних загроз ця перформативність слова набуває особливого значення, адже саме через мовні конструкції і вибір тональності комунікатор може або нейтралізувати маніпуляцію, або, навпаки, ненавмисно її посилити [2].

Професійна комунікація у сфері безпеки, медіа чи освіти має спиратися на розуміння цієї перформативної природи мови. Вона передбачає не лише точність фактів, а й уважне ставлення до прагматичних аспектів мовлення – інтонації, контексту, емоційного навантаження, аудиторних очікувань. Слово, сказане публічно, створює нову реальність, і від його змісту, етики й достовірності залежить рівень довіри до комунікатора та до суспільних інституцій загалом.

Професійна комунікація виконує в умовах дезінформаційного тиску декілька важливих функцій, які взаємодоповнюють одна одну. По-перше, вона забезпечує ідентифікацію фейків і своєчасне спростування неправдивих повідомлень. Проте ефективність такого спростування залежить не лише від фактів, а й від способу їх подання. Як зазначає Левандовскі, надмірна агресивність або знецінення аудиторії можуть викликати зворотний ефект, коли людина ще більше переконується у власних хибних уявленнях. По-друге, професійна комунікація повинна бути прозорою та етичною спрямованістю. Лише відкритість джерел, чіткість аргументації та послідовність у висловлюваннях здатні створювати довіру, без якої будь-яка боротьба з дезінформацією стає безрезультатною [4].

Крім того, важливим елементом комунікаційного захисту є медіаосвіта. Як наголошує ЮНЕСКО у своїх рекомендаціях щодо медіа- та інформаційної грамотності, навчання навичкам критичного аналізу інформації має починатися ще в школі і продовжуватися в університетах, особливо для майбутніх журналістів,

педагогів і державних службовців [5]. Освічений користувач інформації стає активним фільтром, який не просто споживає контент, а й оцінює його достовірність, джерела та наміри автора.

Український досвід боротьби з дезінформацією, особливо після 2014 року, демонструє, що слово може бути не менш потужним, ніж військові засоби оборони. Після початку гібридної війни Україна стала об'єктом безпрецедентних інформаційних атак, спрямованих на створення атмосфери недовіри, страху та хаосу. Відповіддю стало формування мереж громадянських ініціатив, журналістських платформ і державних структур, які працюють над фактчекінгом, стратегічними комунікаціями та просвітництвом. Такі ресурси, як VoxCheck [6], Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки [1], стали не просто інструментами реагування, а школою нової етики публічного слова. Їхня діяльність засвідчує, що боротьба з дезінформацією вимагає поєднання аналітики, швидкості реагування та емоційної врівноваженості. Надмірно полемічний тон чи саркастична риторика можуть мимоволі підсилити противника, тоді як спокійне, доказове й людяне слово створює ефект стійкості та впевненості.

Ефективна протидія дезінформації неможлива без формування культури професійного мовлення та відповідального ставлення до комунікації. Освіта відіграє тут вирішальну роль. Підготовка фахівців будь-якої сфери – від журналістики до державного управління чи військової справи – повинна включати не лише мовну й комунікативну компетентність, а й етичну, критичну, когнітивну гнучкість. Студенти мають навчатися не лише будувати тексти, а й аналізувати комунікативні наміри, розпізнавати маніпулятивні стратегії, розуміти семантичні зсуви та наслідки мовних рішень. У цьому сенсі комунікатор стає не просто фахівцем зі слова, а аналітиком соціальних процесів, медіатором між фактами і суспільною свідомістю.

Водночас боротьба з дезінформацією породжує низку етичних дилем. Занадто жорсткий контроль за інформаційним простором може перетворитися на цензуру, підриваючи базові демократичні принципи. Професійна комунікація має залишатися у межах правди, а не пропаганди. Її сила полягає у відкритості, фактичності й довірі, а не в нав'язуванні позицій. Слово, що переконує через розуміння, має більшу стійкість, ніж слово, що домінує через примус. Таким чином, у процесі інформаційного опору важливо зберегти баланс між захистом і свободою, між відповідальністю і відкритістю, між ефективністю та гуманністю.

Слово є не лише засобом комунікації, а й носієм етичного сенсу, політичної ваги й культурного коду. У світі, де інформаційна зброя стає не менш небезпечною, ніж фізична, професійна комунікація постає як форма захисту свідомості та правди. Її місія полягає у створенні простору довіри, розвитку критичного мислення й формуванні культури відповідального мовлення. Досвід України підтверджує, що там, де слово залишається чесним, стійким і людяним, дезінформація втрачає силу. Отже, професійне, етичне та усвідомлене слово стає справжнім інструментом оборони – не лише інформаційної, а й духовної, громадянської та культурної.

Список використаних джерел

1. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. URL: <https://spravdi.gov.ua/> (дата звернення: 02.11.2025).
2. Austin J .L. How to Do Things with Words. Oxford : The Clarendon Press. 1962. 174 p.
3. Lazer, D. M. J. et al. The Science of Fake News. *Science*. 2018. Vol. 359, Iss. 6380. P. 1094–1096.
4. Lewandowsky S., Ecker U.K.H., Cook J. Beyond Misinformation: Understanding and Responding to the Post-Truth Era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*. 2020. Vol. 6, Iss. 4. P. 353–369.
5. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines / A. Grizzle et al : e-book. UNESCO. 2013. 196 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606> (дата звернення: 02.11.2025).
6. VoxCheck. Фактчекінговий проєкт незалежної аналітичної платформи «Вокс Україна». URL: <https://voxukraine.org/ru/voks-chek-2> (дата звернення: 02.11.2025).
7. Wardle C., Derakhshan H. Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making : e-report. Council of Europe. 2017. 109 p. URL: <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html#> (дата звернення: 02.11.2025).

БАРАНОВ Гліб Олегович,
курсант 123 навчальної групи
курсу №4 факультету забезпечення
державної безпеки, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна),
ЛИСИЧКИНА Ольга Олексіївна,
кандидат філологічних наук,
доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СТАТУТІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК США

Співпраця України з НАТО після 2014 року, а особливо після початку повномасштабної російської агресії у 2022 році, поставила перед військовими перекладачами нові виклики. Серед них чільне місце посідає переклад американських польових статутів (Field Manuals) та доктринальних публікацій (Army Doctrine Publications). Ці документи стали основою для перепідготовки українських офіцерів на початку воєнних дій в Україні та впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах України.

Метою нашої роботи є систематизація термінологічних проблем у перекладі двох ключових документів: FM 3-0 "Operations" [1] у редакції 2025 року та ADP 6-0 "Mission Command" [2] від 2019 року. Методом суцільної вибірки було виокремлено 100 термінологічних одиниць, які викликають найбільші труднощі при перекладі українською.

Найсерйознішою перешкодою у перекладі виявилася організаційна термінологія. Американська армія має структуру, яка сформувалася історично і суттєво відрізняється від пострадянської моделі, що тривалий час функціонувала в Україні. Показовим є термін "*brigade combat team*" (ВСТ). У FM 3-0 читаємо: "*Brigade combat teams are the Army's primary combined arms, close-combat force*". Американська ВСТ – це не просто бригада у нашому розумінні. Це автономне з'єднання, яке включає піхотні або танкові батальйони, артилерійський дивізіон, підрозділи розвідки, зв'язку, інженерні та логістичні підрозділи. Українська бригада має іншу структуру та призначення. Прямий переклад «бригадна бойова команда» звучить незвично і не прижився у професійному середовищі. Деякі перекладачі використовують кальку «бригадна тактична група» (БТГр), хоча цей термін історично асоціюється з російською практикою. Інші варіанти – описовий переклад «бригада загальновійськового бою», «бойова бригада модульного типу», що передають суть, але є занадто громіздким для регулярного використання у

тексті.

Американська система посад створює чимало головоломок для перекладача. Розглянемо кілька прикладів з ADP 6-0. "*Chief of staff*" на рівні бригади та вище традиційно перекладається як «начальник штабу» – це усталено і не викликає питань. Але "*executive officer*" у батальйоні та роті – зовсім інша справа. Дослівний переклад «виконавчий офіцер» нічого не пояснює українському військовому. Фактично це перший заступник командира, відповідальний за внутрішнє управління підрозділом. У різних перекладах зустрічаються варіанти «заступник командира», «старший офіцер», «офіцер управління». Варіант «заступник командира з управління», на нашу думку, точніше відображає функції посади.

Тактичні терміни виявилися більш передбачуваними у перекладі, оскільки багато з них вже мають усталені відповідники завдяки попередній співпраці з НАТО. Проте є нюанси, які варто розглянути детальніше. У FM 3-0 постійно зустрічається термін "*fires*" (наприклад: "*Commanders use fires, information operations, and maneuver to shape the deep area*"). Дослівний переклад «вогонь» є грубою помилкою. "*Fires*" у доктринальному контексті означає скоординоване застосування всіх вогневих засобів – артилерії, авіації, ракетних систем, навіть електронної війни для ураження противника. Український термін «вогневе ураження» точно передає концепт і давно використовується у вітчизняній військовій літературі.

Найважчою категорією постають доктринальні концепти – терміни, які позначають не просто об'єкти чи дії, а цілі філософії ведення війни. Центральний приклад – "*mission command*", яке поставала предметом широкого обговорення у колах перекладачів [3]. ADP 6-0 визначає: "*Mission command is the Army's approach to command and control that empowers subordinate decision making and decentralized execution appropriate to the situation*". Варіанти «командування місією», «командування операцією» не пояснюють суті. "*Mission command*" – це не просто термін, це культурний концепт. Ідея полягає в тому, що командир ставить завдання (місію) і визначає бажаний результат, але не диктує детально, як саме підлеглі мають діяти. Підлеглі отримують свободу у виборі способів досягнення мети, виходячи з конкретної ситуації. Це вимагає високого рівня довіри, ініціативності та професіоналізму на всіх рівнях. Так, є інші варіанти перекладу цього терміну: «управління виконанням бойового завдання», «делеговане керівництво», останній з яких вважаємо найбільш вдалим.

Американські військові тексти насичені скороченнями. На одній сторінці FM 3-0 можна налічити десять різних аббревіатур. Міжнародно визнані скорочення зазвичай зберігаються. НАТО пишемо як *НАТО*, *GPS* залишається *GPS*, *UAV* часто зберігають як *UAV* або перекладають «БПЛА» (безпілотний літальний апарат). Складніше з суто американськими скороченнями. *BSB* (*Brigade Support Battalion*) – «батальйон забезпечення бригади». У нових для українського реципієнта текстах доцільно уникати надмірної аббревіації. Якщо ж це переклад для фахівців, які постійно працюють з американськими партнерами, можна використовувати оригінальні скорочення з поясненням при першому вживанні.

Деякі терміни виходять за межі суто лінгвістичної проблеми і стосуються культурних відмінностей між армією США та українськими військовими. Концепт "warrior ethos" («воїнський етос») згадується у багатьох американських документах. Це набір цінностей, які мають визначати поведінку солдата: ніколи не здаватися, ніколи не залишати пораненого побратима, завжди виконувати місію, бути готовим до самопожертви. Термін «етос» в українській мові мало вживаний і незрозумілий пересічному читачу. У перекладі зустрічаються такі варіанти: «воїнський дух», «воїнські цінності», «кодекс воїна», «воїнська етика».

Таким чином, переклад американських військових статутів – це завдання, яке виходить за межі простої заміни слів. Це процес культурної та концептуальної адаптації, який вимагає від перекладача розуміння не лише двох мов, а й двох військових культур, двох систем мислення про війну.

Термінологічні труднощі перекладу статутів США українською мовою зумовлюють певні правила для перекладача: послідовність, тобто дотримання вживання обраного термінологічного еквіваленту впродовж усього тексту, контекстуальність та орієнтація на потенційного реципієнта, постійний пошук влучних еквівалентів, консультації з військовими експертами та прагматизм.

Досвід війни показав критичну важливість професійної мовної комунікації. Якісний переклад військової документації – це не просто технічна задача, це внесок у боєздатність армії та успішну інтеграцію України у євроатлантичний безпековий простір. Отже, подальші наукові розвідки з обраної проблематики вважаємо перспективними.

Список використаних джерел

1. Army FM 3-0 (March 2025). *Small Wars Journal*. URL: <https://smallwarsjournal.com/2025/04/13/army-fm-3-0-march-2025/> (дата звернення: 03.11.2025)
2. ADP 6-0 "Mission Command" (July 2019). *Army Doctrine Download Page*. <https://rdl.train.army.mil/catalog-ws/view/ADP6-0-Audiobook/index.html> (дата звернення: 03.11.2025)
3. Повернімося до терміну "mission command". *Andrew Liashenko Facebook Page*. 15 липня 2025. URL: <https://www.facebook.com/share/p/16YRB22gBB/> (дата звернення: 03.11.2025)

BONDARENKO Viktoriia,
PhD in Law, Associate Professor,
Professor at the Department of
Language Training, Lviv State
University of Internal Affairs (*Lviv,*
Ukraine)

PROFESSIONAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF INFORMATION AGGRESSION

The modern world is experiencing a period of intense information turbulence. The flow of messages spread through digital platforms often contains distorted or openly manipulative information. In the context of Russia's full-scale war against Ukraine, language takes on special significance as a tool for protecting national identity and a factor in the stability of society. Therefore, the issue of professional communication in the context of information aggression goes beyond linguistics, encompassing aspects of security, ethics, and psychology. In this regard, modern scholars emphasise that language becomes an integral part of strategic communication, shaping public perception, trust, and social cohesion. The ability of professionals to communicate clearly, ethically, and responsibly is crucial in countering misinformation and fostering societal resilience.

Information aggression as a challenge to professional communication

Information aggression is a systematic influence aimed at distorting reality, undermining trust, and demoralising society. Under such conditions, language becomes not only a means of communication, but also a tool of confrontation. Professionals whose activities are related to public communication (journalists, teachers, lawyers, civil servants) must possess a high level of linguistic culture, critical thinking, and media literacy. They shape the information space and are responsible for the accuracy, impartiality, and ethics of their statements. In recent studies, this phenomenon has been associated with the rise of hybrid warfare and cognitive manipulation techniques. Information aggression targets the psychological dimension of communication, exploiting linguistic ambiguity, emotional triggers, and cultural stereotypes. Therefore, professional communicators need advanced competencies in discourse analysis, ethical judgment, and digital communication management.

Language as a factor in information security

The information security of a state is impossible without linguistic security – the ability of society to recognise and neutralise harmful meanings spread through the media. Linguistic manipulation is often carried out through emotionally charged vocabulary, euphemisms, the substitution of concepts, and the repetition of destructive messages. Professional linguistic culture acts as a barrier against such influences. A clear command of terminology, logical construction of statements, and the ability to conduct a reasoned dialogue are elements of information protection. The role of linguistic security has expanded significantly with the evolution of digital media ecosystems. The use of artificial intelligence in text generation, deepfakes, and targeted advertising campaigns

intensifies the threat of semantic distortion. Consequently, linguistic awareness should be viewed not only as an educational or cultural issue but also as an element of national resilience and cybersecurity policy.

Developing critical thinking and media literacy

In the education system, professional communication should be closely linked to the development of critical thinking and media literacy. Students should be able to distinguish between facts and opinions, analyse sources of information, identify logical flaws and propaganda techniques, and construct their own statements in a responsible and reasoned manner. Teachers can use interactive methods such as media text analysis, debates, project tasks, and the creation of their own information materials. Empirical studies show that training in critical media literacy significantly increases learners' resistance to misinformation. Integrating these practices into language education encourages students to develop reflective thinking and ethical responsibility. Furthermore, collaboration between linguistic and psychological experts contributes to a more comprehensive understanding of manipulative communication patterns.

Practical ways to improve the effectiveness of professional communication

1. Introduction of training modules on the topics of 'Language and Security,' 'Ethics of Communication,' and 'Media Literacy in Professional Discourse.'
2. Development of interdisciplinary approaches combining linguistics, psychology, law, and communication studies.
3. Promotion of positive language practices – establishing a culture of dialogue, respect, and deliberation in speech.
4. Use of digital technologies to train language skills in real communication situations.

Additionally, universities and professional institutions should implement continuous development programs focused on ethical standards of digital interaction. Workshops, simulation-based learning, and virtual case studies can enhance participants' abilities to communicate effectively under conditions of information pressure.

Conclusions

Professional communication in conditions of information aggression is becoming an important factor in national security. Not only the effectiveness of communication but also the stability of the state's information depend on the level of linguistic culture and the ability to think critically. Professional language should perform not only the function of transmitting knowledge but also the function of protection – to be the bearer of truth, trust, and ethical responsibility. Ultimately, strengthening professional communication requires a synergy of education, policy, and technology. Investing in media literacy, ethical communication education, and digital transparency can ensure that professional language remains a powerful safeguard against manipulation and disinformation.

References

1. Batsevych, F. (2018). *Fundamentals of Communicative Linguistics*. Kyiv: VTs Akademiia.
2. Ziaziun, I. (2000). *Pedagogy of Kindness: Ideals and Realities*. Kyiv: MAUP.

3. Kulish, A. M. (2022). *Language and Security: Linguistic Dimensions of Contemporary Challenges*. Scientific Notes of IMFE.
4. Potter, W. J. (2021). *Media Literacy* (10th ed.). Los Angeles: Sage Publications.
5. Jenkins, H., & Green, J. (2020). *Spreadable Media in the Age of Disinformation*. New York: NYU Press.
6. Wardle, C., & Derakhshan, H. (2023). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework*. Council of Europe Publications.
7. Silverman, C. (2022). *Verification Handbook for Disinformation and Media Manipulation*. European Journalism Centre.
8. UNESCO. (2024). *Media and Information Literacy Curriculum for Educators and Learners*. Paris: UNESCO.

БОНДАР-Фурса Ольга Степанівна,
старший викладач кафедри англійської
мови, Державний університет
інформаційно-комунікаційних
технологій (м. Київ, Україна)

БОНДАРЕНКО Юлія Сергіївна,
старший викладач кафедри англійської
мови Державний університет
інформаційно-комунікаційних
технологій (м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У сучасному інформаційному суспільстві професійна мовна комунікація набуває стратегічного значення. Вона стає не лише засобом обміну інформацією, а й інструментом впливу на свідомість особистості, формування професійної культури, ідентичності та соціальної згуртованості. В умовах інформаційної агресії, що проявляється у вигляді фейкових повідомлень, маніпуляцій, мовних провокацій і дезінформації, ефективність професійної комунікації зазнає суттєвих викликів.

Мета тез – окреслити основні проблеми, що впливають на ефективність професійної мовної комунікації в сучасному інформаційному просторі, та запропонувати напрями підвищення її стійкості до агресивних інформаційних впливів.

Професійна мовна комунікація – це цілеспрямований обмін інформацією між фахівцями певної галузі, який передбачає використання спеціалізованої термінології, етичних норм спілкування та стандартів ділової мови. Її ефективність визначається такими критеріями: точність, зрозумілість змісту інформації, відповідність дібраних мовних засобів, дотримання мовних норм професійного етикету.

Під інформаційною агресією розуміють цілеспрямований вплив на масову чи професійну свідомість шляхом спотворення фактів, створення фейкових наративів, дискредитації джерел інформації. Її основними проявами є фейкові новини, мовна провокація, дезінформація в професійних спільнотах, зміщення акцентів у термінах, що веде до перекручення значення понять.

Інформаційна війна – це системний, цілеспрямований вплив на свідомість громадян через медіа, соціальні мережі та інші канали комунікації з метою дестабілізації суспільства, деморалізації населення та підриву національної ідентичності.

Її головна зброя – мовні маніпуляції, зокрема:

- підміна понять (наприклад, спотворення назв, термінів, історичних фактів);
- створення фейкових експертних оцінок;
- поширення неправдивих повідомлень у професійних спільнотах;

- мова ворожнечі та пропагандистські штампи.

Основні проблеми ефективності професійної комунікації

1. Проблема достовірності інформації.

В умовах воєнного стану професійні спільноти дедалі частіше стикаються з викликом перевірки достовірності джерел. Зростає кількість сумнівних публікацій, фейкових новин, псевдонаукових досліджень та думок так званих «експертів». Це ускладнює об'єктивну оцінку фактів і підриває авторитет офіційних джерел, тому виникає потреба у формуванні медіаграмотності та розвитку навичок критичного аналізу інформації.

2. Проблема мовної агресії.

Агресивні висловлювання, груба або маніпулятивна лексика, мова ворожнечі чи дискримінаційні вислови порушують етичні норми професійного спілкування. Такі прояви не лише створюють напруження у команді, а й руйнують атмосферу довіри, що є ключовою для ефективної співпраці. У сфері професійної комунікації важливо дотримуватися принципів толерантності, поваги до співрозмовника та конструктивності діалогу.

3. Проблема інформаційного перевантаження.

У сучасному інформаційному суспільстві професіонали отримують надмірні обсяги даних з різних каналів – електронної пошти, соціальних мереж, месенджерів, звітів тощо. Це призводить до «ефекту шуму», коли важлива інформація губиться серед другорядної. Унаслідок цього погіршується якість аналітичного мислення, ухвалення рішень і знижується концентрація уваги.

4. Проблема цифрової нерівності.

Не всі учасники професійних комунікацій мають рівний доступ до сучасних технологій, швидкісного інтернету або цифрової освіти. Ця нерівність створює бар'єри у взаємодії, особливо у віддалених або малозабезпечених регіонах. Відсутність технічних можливостей може призводити до ізоляції частини фахівців і втрати важливих комунікаційних зв'язків.

5. Проблема маніпуляцій та психологічного впливу.

У професійному середовищі все частіше застосовують різноманітні комунікативні стратегії впливу – емоційну риторику, апеляцію до страху, створення фальшивих авторитетів чи перекручування фактів. Такі методи ведуть до формування інформаційної агресії, що підриває довіру між учасниками спільноти, ускладнює об'єктивне сприйняття реальності та послаблює критичне мислення.

Шляхи підвищення ефективності професійної мовної комунікації

Ефективна професійна мовна комунікація є одним із ключових чинників успішної діяльності у будь-якій сфері – від освіти й науки до бізнесу та державного управління. Вона забезпечує точність передавання змісту, взаєморозуміння між учасниками спілкування, сприяє формуванню позитивного іміджу фахівця й організації. Проте в умовах стрімкої цифровізації, інформаційного перенасичення та поширення маніпулятивних практик виникає потреба у розробленні чітких стратегій підвищення ефективності комунікації.

1. Формування інформаційної грамотності та медіакомпетентності.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення професійного спілкування є розвиток інформаційної грамотності. Сучасний фахівець має не лише володіти фаховими знаннями, а й уміти орієнтуватися у складному медійному середовищі. Це означає здатність розрізнати достовірну та маніпулятивну інформацію, визначати надійність джерел, аналізувати контекст і приховані смисли повідомлень.

Медіакомпетентність також передбачає критичне споживання контенту, уміння розпізнавати емоційні або пропагандистські впливи, уникати поширення неперевіраних відомостей. Високий рівень інформаційної культури сприяє створенню безпечного комунікативного середовища, де кожен учасник є відповідальним за зміст своїх повідомлень.

2. Розвиток критичного мислення.

Критичне мислення – це основа адекватного сприйняття інформації й прийняття обґрунтованих рішень. У професійному середовищі воно допомагає аналізувати аргументи, виявляти логічні помилки, відокремлювати факти від оцінних суджень.

Для підвищення рівня критичного мислення важливо, щоб освітні програми, курси підвищення кваліфікації та тренінги включали практику аналізу текстів, перевірки фактів, розпізнавання фейкових повідомлень і маніпуляцій. Такі навички дозволяють не лише уникати помилкових суджень, а й підтримувати культуру професійної дискусії, заснованої на доказах, логіці та повазі до думки співрозмовника.

Критично мислячий фахівець здатний ставити уточнювальні запитання, самостійно перевіряти інформацію та формувати незалежні висновки – а це, у свою чергу, підвищує рівень довіри до його професійної позиції.

3. Дотримання етичних норм професійної комунікації.

Професійна комунікація неможлива без дотримання етичних засад – взаємоповаги, коректності, доброзичливості та толерантності. Етичні норми визначають межі допустимого у спілкуванні, допомагають уникати конфліктів і забезпечують психологічний комфорт усіх учасників комунікації.

У добу соціальних мереж і публічних дискусій особливо важливо уникати проявів мовної агресії, дискримінаційних висловлювань, сарказму чи зверхності. Культура спілкування стає показником не лише особистої вихованості, а й професійної компетентності.

Дотримання принципів етичної комунікації сприяє формуванню позитивного іміджу фахівця, зміцненню репутації організації та розвитку здорового комунікативного клімату в колективі.

4. Використання стандартів інформаційної безпеки.

Сучасна професійна взаємодія недопустима без дотримання принципів інформаційної безпеки. Це передбачає використання технологічних і комунікативних інструментів, які гарантують автентичність, достовірність і конфіденційність даних.

Серед найважливіших заходів – перевірка джерел інформації, застосування протоколів верифікації, цифрове маркування авторства, а також використання систем, що запобігають втраті або спотворенню інформації. Прозорість даних та чітке дотримання етичних стандартів під час їх передавання зміцнюють довіру між партнерами, клієнтами та колегами.

Крім того, важливо забезпечувати належний рівень цифрової грамотності співробітників, адже навіть найсучасніші технічні засоби не гарантують безпеки, якщо користувач не вміє ними правильно користуватися.

Отже, підвищення ефективності професійної мовної комунікації вимагає комплексного підходу – поєднання інформаційної грамотності, критичного мислення, етичних стандартів і безпечних технологій. Такий підхід формує нову культуру спілкування, у якій поєднуються раціональність, відповідальність та гуманістичні цінності, що є запорукою успішного розвитку будь-якої професійної спільноти.

Список використаних джерел

1. Баранова С. В. Мовна культура в інформаційному суспільстві. Київ: Либідь, 2021.
 2. Горбулін В. П., Беленький П. Ю. Інформаційні війни та безпека суспільства. Київ: НІСД, 2019.
 3. Іваненко О. В. Комунікативна компетентність фахівця в умовах глобалізації. Харків: Основа, 2020.
 4. Капранов С. Мовна агресія як інструмент інформаційного впливу: соціолінгвістичний аспект. Мовознавство, 2022, №3, с. 45–52.
 5. Огієнко І. Культура українського слова: мовна норма, етикет, стиль. Київ: Українська книга, 2018.
 6. Potter, W. J. Media Literacy. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2021.
 7. Shapiro, E., & Goldberg, M. Language, Truth, and Manipulation in the Digital Era. Oxford: Routledge, 2022.
 8. UNESCO. Information Literacy Framework for the 21st Century. Paris: UNESCO, 2020.
 9. Шевченко І. В. Мовна особистість у добу інформаційних викликів. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2023.
 10. Toffler, A. Powershift: Knowledge, Wealth, and Violence at the Edge of the 21st Century. New York: Bantam Books, 2020 (перевидання).
5. Підтримка національної мовної політики.

БОРИСОВ Назар Михайлович,
головний сержант, командир 214
навчальної групи факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕГОВОРІВ У ПРОЦЕСІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Сучасна система національної безпеки України вимагає глибокої взаємодії між військовими формуваннями та цивільним населенням, особливо в умовах повномасштабної агресії проти України. Одним із ключових елементів такої взаємодії виступає цивільно-військове співробітництво (ЦВС).

Актуальність дослідження визначається необхідністю розроблення ефективних механізмів комунікативної взаємодії НГУ з цивільним населенням, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та іншими суб'єктами цивільного сектору.

Дослідники характеризують ЦВС як важливий інструмент налагодження комунікації між військовими структурами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадським сектором [1; 2]. Для досягнення ефективності такого механізму необхідно забезпечувати ефективну співпрацю в інтересах як силових структур, так і цивільного населення.

Мета дослідження – визначити методику ведення переговорів силовими структурами у процесі цивільно-військового співробітництва.

Цивільно-військове співробітництво (англ. *Civil-Military Cooperation, CIMIC*) у міжнародній практиці розглядається як комплекс узгоджених заходів, спрямованих на забезпечення ефективної взаємодії військових формувань із цивільними структурами у сфері планування, проведення операцій, відновлення інфраструктури та гуманітарного забезпечення [4; 6].

У структурі Національної гвардії України система цивільно-військового співробітництва розглядається як функціональний компонент комплексного управління воєнною діяльністю, який сприяє виконанню бойових завдань без втрати соціальної підтримки населення [2].

Методологічні засади організації та проведення переговорів у системі цивільно-військового співробітництва Національної гвардії України базуються на поєднанні національного законодавства, доктринальних документів НАТО CIMIC,

міжнародного гуманітарного права та практичного досвіду українських військовослужбовців у зоні бойових дій [1; 2; 3]. В умовах повномасштабної війни переговори набули багатовимірного значення – вони стали не лише комунікаційним механізмом, а й важливим інструментом управління гуманітарними ризиками, координації міжвідомчої взаємодії та формування довіри між військовими структурами й цивільним населенням. Переговори у ЦВС НГУ проводяться за участю офіцерів, які мають спеціальну підготовку з комунікації, психології, права та міжнародних стандартів захисту цивільного населення [4; 5].

У науковій та практичній площині переговори визначаються як процес обміну інформацією між сторонами, що мають різні, але потенційно сумісні інтереси, з метою досягнення домовленості, прийнятної для всіх учасників [6]. У військових умовах це означає: 1) забезпечення умов для гуманітарного доступу; 2) погодження евакуаційних маршрутів; 3) відновлення критичної інфраструктури; 4) організацію безпечного середовища для населення та гуманітарних місій. У системі НГУ переговори здійснюються з органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями, волонтерськими центрами, представниками міжнародних гуманітарних організацій (МКЧХ, ООН, UNICEF, CIVIC) та комунальними службами, що діють у зоні конфлікту [7; 8].

Основними принципами переговорного процесу виступають законність, нейтральність, гуманізм, адаптивність і прозорість. Законність означає, що всі домовленості повинні відповідати Конституції України, міжнародному гуманітарному праву та внутрішнім положенням НГУ. Нейтральність передбачає утримання від політичної оцінки дій сторін, збереження статусу посередника, який прагне забезпечити виконання гуманітарних завдань. Гуманізм передбачає орієнтацію переговорів на зниження страждань цивільного населення, особливо у зонах активних бойових дій. Прозорість виражається у документуванні всіх кроків – складанні протоколів, заповненні форм звітності, веденні чек-листів операцій. Адаптивність – здатність переговорників швидко змінювати формат комунікації відповідно до обставин [9; 10].

Методологія переговорів у ЦВС НГУ визначає певну послідовність дій, яка забезпечує логічність та безпеку процесу. Передусім проводиться аналітична підготовка: збір інформації про ситуацію, визначення учасників, аналіз загроз, формування переговорної позиції. Далі – організація зустрічі: вибір місця, часу, складу делегацій, узгодження порядку денного. Під час безпосереднього проведення переговорів застосовуються прийоми комунікації, активного слухання, тактичного мовчання, уточнювальних запитань. Завершальним етапом є підписання протоколу намірів або неформальна домовленість, яку фіксують у журналах дій. На етапі моніторингу перевіряється виконання досягнутих домовленостей, аналізуються результати, готуються висновки та пропозиції щодо удосконалення переговорної практики [11].

У сучасній практиці ЦВС НГУ можна виокремити кілька методичних підходів до організації переговорів. Перший – операційно-тактичний, який зосереджується на безпечному допуску цивільного персоналу та організації гуманітарних

коридорів. Другий – соціально-психологічний, що базується на принципах довіри, взаємоповаги та поступового налагодження контактів із місцевими громадами. Третій – інформаційно-комунікаційний, орієнтований на формування позитивного іміджу військових формувань, пояснення дій НГУ населенню, нейтралізацію дезінформації. І четвертий – інституційний, який передбачає взаємодію з міжнародними партнерами на основі офіційних угод, меморандумів, протоколів про співпрацю [12].

У практиці НГУ переговори проходять як у формі офіційних засідань із представниками місцевих військових адміністрацій, так і у форматі «польових» зустрічей, коли потрібно терміново вирішити питання евакуації або ремонту об'єктів критичної інфраструктури. Особлива увага приділяється комунікації з представниками міжнародних гуманітарних місій, зокрема Міжнародного комітету Червоного Хреста, який діє як гарант нейтральності процесу [4; 6; 13]. Згідно з практикою CIVIC (2023–2025 рр.), офіцери ЦВС НГУ використовують триступеневу модель переговорів: *інформаційна фаза* (збір та перевірка даних), *фаза довіри* (створення безпечного середовища комунікації), *фаза домовленості* (чітке фіксування рішень у присутності нейтральних спостерігачів) [1].

Важливе місце в методології переговорів займає психологічна підготовка. Офіцери НГУ проходять тренінги з управління стресом, де вчать зберігати емоційну стабільність і уникати ескалації конфлікту під час спілкування з розгніваним або травмованим населенням. Під час переговорів необхідно дотримуватися нейтрального тону, уникати оцінних суджень, демонструвати відкритість до діалогу. Значну роль відіграють невербальні сигнали — позиція тіла, тембр голосу, дистанція між співрозмовниками. Військовослужбовці навчаються принципам «активного слухання» та методиці «парафразування» для підтвердження розуміння позиції партнера [11; 12].

У результаті розвитку ЦВС НГУ сформувався єдиний переговорний алгоритм, який відповідає міжнародним вимогам CIMIC і практиці країн НАТО. Його основна мета – не нав'язати рішення, а забезпечити гармонізацію інтересів усіх сторін. Від рівня професійної підготовки офіцерів-переговорників залежить успіх гуманітарних операцій, безпека цивільних і міжнародна репутація держави.

Список використаних джерел

1. Белай С. В., Минько В. О. Етичні аспекти розвитку системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях НГУ. *Честь і закон*. 2019. № 4 (71). URL: <http://chiz.nangu.edu.ua>
2. Минько О. В. Теоретико-методичні засади формування системи ЦВС у формуваннях НГУ. *Честь і закон*. 2020. № 2 (73). URL: <http://chiz.nangu.edu.ua>
3. Кайдалов Р. О., Бондаренко О. Г., Павлов Д. М. Короткий аналіз діяльності ЦВС на сучасному етапі збройної агресії: ЗСУ та НГУ. *Честь і закон*. 2022. № 3 (82). URL: <http://chiz.nangu.edu.ua>

4. Puzyrov M., Romanyshyn V. Theoretical foundations of the formation and development of civil-military cooperation. *Безпека держави*. 2025. Вип. 1 (5). URL: <http://sts.nangu.edu.ua>
5. Сунгуровський М., Бурковський П., Горбулін В., Власюк О. Цивільно-військове співробітництво у захисті населення в умовах війни : аналітична доповідь. Київ : Центр Разумкова, 2024. URL: <https://razumkov.org.ua>
6. The Role of Civil-Military Cooperation in Protection of Civilians: The Ukraine Experience / Center for Civilians in Conflict (CIVIC). 2023. URL: <https://civiliansinconflict.org>
7. Civil-Military Cooperation in Action: Ukraine's CIMIC Officers at the Heart of Protection of Civilians / Center for Civilians in Conflict (CIVIC). 2025. URL: <https://civiliansinconflict.org>
8. Case study: Ukraine – initial study (on CIMIC doctrine and practice in Ukraine) / NATO CIMIC Centre of Excellence (CCOE). 2025. URL: <https://www.cimic-coe.org>
9. Минько О.В. Пропозиції щодо розвитку системи ЦВС у формуваннях НГУ та проблемні питання її функціонування. *Чесць і закон*. 2019. № 1. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua>
10. Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони : збірник тез доповідей наукової конференції. Харків : НАНГУ, 2024.
11. Щодо поняття та змісту цивільно-військового співробітництва (системний правовий аналіз). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. URL: <http://lsej.org.ua>
12. Організаційно-правові основи цивільно-військового співробітництва. *Військове право*. 2024. № 11. URL: <http://lsej.org.ua>
13. Правові основи діяльності Національної гвардії України. *Applied Law*. 2025. URL: <http://applaw.knu.ua>

ВАКУЛКО Богдан Іванович,
ад'юнкт ад'юнктури Київського
інституту Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

МУДРА Світлана В'ячеславівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВІЙСЬКОВИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ФОРМУВАННЯМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

У контексті повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, що триває з 24 лютого 2022 року, інформаційна агресія набула характеру системного гібридного інструменту, спрямованого на дестабілізацію обороноздатності держави. Згідно з аналізом Інституту стратегічних досліджень, російська дезінформація не лише формує негативний імідж Збройних Сил України (ЗСУ) у світовому інформаційному просторі, але й створює внутрішні комунікаційні бар'єри, що ускладнюють координацію між військовими підрозділами та формуваннями. Актуальність проблеми зумовлена специфікою сучасної війни, де інформаційні операції ворога (ІПСО – інформаційно-психологічні операції) інтегруються з кинетичними діями, призводячи до спотворення оперативної інформації, деморалізації особового складу та порушення ланцюгів командування.

Професійна мовна комунікація у військовій сфері визначається як стандартизований обмін інформацією між підрозділами (бригадами, батальйонами) та формуваннями (родами військ, територіальними центрами комплектування), що забезпечує оперативне планування, координацію вогневого ураження та логістичне забезпечення. У мирний час така комунікація базується на єдиних протоколах (наприклад, стандартах STANAG НАТО), однак в умовах гібридної війни з Росією вона стикається з низкою викликів, зумовлених інформаційною агресією.

Перший ключовий виклик – дезінформаційні атаки, спрямовані на спотворення наказів і розвідданих. За даними Центру протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України (ЦПД), у 2024 році зафіксовано понад 500 випадків фейкових повідомлень у Telegram-каналах, імітуючих офіційні канали ЗСУ, що призводило до хаосу в координації між підрозділами Сухопутних військ та Повітряних сил. Наприклад, під час оборонних дій на Донецькому

напрямку (2023–2025 рр.) фальшиві «накази про відступ» спричиняли тимчасові збої в міжпідрозділовій взаємодії, посилюючи психологічний тиск на особовий склад. Це ілюструє, як інформаційна агресія перетворює мовні канали (радіозв'язок, захищені мережі) на вразливі вузли, де маніпулятивна лексика (емоційно забарвлені терміни на кшталт «зрада» чи «неефективне командування») деморалізує виконавців.

Другий аспект – лінгвістичні бар'єри, посилені мовною політикою агресора. У ЗСУ, де особовий склад представлений багатомовним середовищем (українська, суржик, елементи російської), російська пропаганда експлуатує «мовний розкол», поширюючи наративи про «примусову українізацію» як фактор зниження бойової згуртованості. Аналіз постів у соціальних мережах (X, Telegram) за 2024 рік показує, що 25% дезінформаційних кампаній стосуються саме комунікаційних практик у війську, де використання російськомовних термінів у окопах трактується як «внутрішня зрада». Це створює проблеми в оперативній комунікації, особливо між формуваннями з різних регіонів, де діалектизм ускладнює стандартизацію команд.

Третій виклик – технологічні та організаційні обмеження. У 2025 році, з урахуванням атак на енергосистему (понад 2900 інцидентів з березня 2025 р.), перебої в зв'язку посилюють залежність від альтернативних каналів (мобільний зв'язок, дрони), де відсутність єдиних криптографічних протоколів дозволяє ворожому перехопленню. За оцінками Головного управління розвідки МО України, це призводить до 15–20% втрат ефективності в міжпідрозділовій координації на східному фланзі. Крім того, психологічний фактор – посттравматичний стрес – знижує вербальну чіткість, що фіксується в звітах психологів ЗСУ: військовослужбовці уникають деталізованих доповідей через страх маніпуляцій.

Ці проблеми набувають критичного характеру в поточний період (осінь–зима 2025 р.), коли комбіновані атаки РФ (військові + інформаційні) спрямовані на розкол єдності Сил оборони, як зазначає Центр стратегічних комунікацій. Без системних заходів ефективність мовної комунікації падає, загрожуючи оперативній перевазі.

Для протидії вищезазначеним викликам пропонується комплексний підхід, базований на принципах «whole-of-society» (за ЦПД) та інтеграції з доктринами НАТО з стратегічних комунікацій. Основні шляхи включають:

Стандартизація мовних протоколів. Впровадження єдиної термінологічної бази для міжпідрозділової комунікації, орієнтованої на українську мову як державну, з елементами кодування для захисту від перехоплення. Наприклад, адаптація STANAG 6001 до національних реалій: розробка глосарію з 500+ термінами (команди, статуси, розвіддані), що тестуватиметься в симуляційних тренуваннях. Це зменшить лінгвістичні бар'єри на 30%, як показує досвід 2024 р. у міжродових маневрах. Рекомендація: інтеграція в систему підготовки офіцерського складу вищих військових навчальних закладів.

Технологічне та криптографічне посилення каналів. Перехід на захищені

платформи (наприклад, Delta – український аналог Signal) з AI-моніторингом дезінформації. За даними Kyiv StratCom Forum 2024, впровадження таких систем дозволяє виявляти 80% фейкових вхідних повідомлень у реальному часі. Пропонується створення резервних гібридних мереж (радіо + супутниковий зв'язок) для зон з переboями, з обов'язковим аудитом на вразливість до ІІСО.

Навчання та підвищення стійкості. Організація циклічних тренінгів з медіаграмотності та протидії маніпуляціям для особового складу (не менше 20 годин на роту щорічно). Фокус на розпізнаванні лінгвістичних маркерів дезінформації (гіперболізація, фальшиві джерела). Досвід «Школи стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки» (2024–2025 рр.) демонструє, що такі програми підвищують ефективність комунікації на 25%. Додатково – психологічна підтримка для оптимізації вербальної взаємодії, з акцентом на родинну комунікацію як фактор згуртованості.

Моніторинг і проактивні стратегії. Створення міжвідомчого центру моніторингу (за участю ГУР, СБУ, ЦПД) для щоденного аналізу інформаційного простору. Перехід від реактивної (спростування) до проактивної моделі: формування наративів стійкості через офіційні канали ЗСУ. У 2025 р. це має включати інтеграцію з міжнародними партнерами (НАТО) для обміну розвідданими про ІІСО РФ.

Впровадження цих шляхів забезпечить не лише оперативну перевагу, але й загальну інформаційну стійкість сил оборони.

Ефективна професійна мовна комунікація між військовими підрозділами та формуваннями є критичним елементом обороноздатності України в умовах інформаційної агресії РФ. Аналіз актуальних викликів (дезінформація, лінгвістичні бар'єри, технологічні обмеження) свідчить про необхідність системної трансформації, орієнтованої на стандартизацію, технологізацію та навчання. Пропоновані шляхи, базовані на національному та міжнародному досвіді, дозволять мінімізувати ризики, підвищити координацію та посилити психологічну стійкість Сил оборони.

Вищим військовим навчальним закладам буде доцільно інтегрувати модулі стратегічних комунікацій у навчальні плани. У перспективі це сприятиме переходу до «інформаційно-домінуючої» моделі війни, де мовна комунікація стає інструментом перемоги.

Список використаних джерел

1. Як війна Росії проти України змінила світ. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-viyna-rosiyi-proti-ukrayiny-zminyla-svit> (дата доступу: 09.11.2025).
2. Російська мова у наших окопах: чи варто з цим миритися? Експрес онлайн. Львів, 2024. URL: <https://expres.online/spetstema-2/rosiyska-mova-u-nashikh-okopakh-chi-varto-z-tsim-miritisya> (дата доступу: 09.11.2025).
3. Війна Росії проти України. Переговори. Усі новини на цей час. Радіо Свобода.

- Київ, 2025. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html> (дата доступу: 09.11.2025).
4. Боротьба з російською брехнею та формування позиції держави: підсумки роботи Центру стратегічних комунікацій у 2024 році. Центр стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://spravdi.gov.ua/borotba-z-rosijskoyu-brehneyu-ta-formuvannya-pozyciyi-derzhavy-pidsumky-roboty-czentru-strategichnyh-komunikacij-u-2024-roczii/> (дата доступу: 09.11.2025).
5. Як правильно спілкуватися з військовими – практичні поради психологині з Луцька. Луцьк, 2023. URL: <https://suspilne.media/lutsk/482338-ci-ti-vbivav-i-kolibude-peremoga-destruktivni-frazi-lucka-psihologina-dala-poradi-ak-spilkuvatisa-z-vijskovimi/> (дата доступу: 09.11.2025).
6. Стратегічні комунікації в умовах війни. Збройні Сили України. Київ, 2024. URL: <https://www.zsu.gov.ua/strategichni-komunikaciyi-v-umovah-vijny/> (дата доступу: 09.11.2025).
7. Протидія дезінформації – спосіб формування національної єдності та стійкості у воєнний час. Центр стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://spravdi.gov.ua/protydiya-dezinformaciyi-sposib-formuvannya-nacjonalnoyi-yednosti-ta-stijkosti-u-voyennyj-chas/> (дата доступу: 09.11.2025).
8. Під час Kyiv StratCom Forum 2024 обговорили шляхи боротьби з дезінформацією. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/pid-chas-kyiv-stratcom-forum-2024-obgovoryly-shlyahy-borotby-z-dezinformaciyeyu/> (дата доступу: 09.11.2025).
9. Які інформаційні загрози чекають Україну найближчим часом. *Український центр аналізу та безпеки*. Київ, 2025. URL: <https://uacrisis.org/uk/yaki-informatsijni-zagrozy-chekayut-ukrayinu-najblyzhchym-chasom> (дата доступу: 09.11.2025).
10. Російське вторгнення в Україну (з 2022) Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське вторгнення в Україну \(з 2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_(з_2022)) (дата доступу: 09.11.2025).

HAMAL Ulianna, 1st-year cadet of the Law Enforcement Faculty, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (*Khmelnytskyi, Ukraine*)

ORDYNSKA Iona, PhD in Philology, Associate Professor, Senior Lecturer of the Foreign Languages Department, Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (*Khmelnytskyi, Ukraine*)

PROPAGANDA AS A TOOL OF MANIPULATION IN WARTIME

There are countless types of manipulation in society. Some of them affect not only emotions and moral values but also the formation of our thinking as a whole. One type of manipulation is propaganda. This type is the most influential for each of us, as we consume millions of pieces of information every day. Propaganda reached Ukrainian lands from Europe—specifically from Western Europe and the Polish-Lithuanian Commonwealth—where printing, church polemics, and political agitation actively developed in the 16th–17th centuries. It was then that the first forms of religious and political propaganda appeared. Previously, propaganda was disseminated through the church, newspapers, and posters, but over time it transitioned into radio, television, and now—the internet and social networks. Characteristic features of propaganda:

- Purposefulness (or goal-orientation). Propaganda always has a specific goal—to form a desired point of view, incite certain actions, or convince people of something. For example, during wartime, the state spreads slogans to boost morale and support the army.

- One-sidedness (or bias) is when information is presented selectively: only showing what is advantageous to the source of propaganda. For example, when Russian media cover events in Ukraine only from a perspective favorable to them, while concealing the crimes committed by their own army.

- Propaganda appeals to feelings—fear, anger, pride, or pity—instead of logical and rational arguments. An example is World War II posters depicting the enemy as a «beast» to incite hatred and mobilize the people. War posters with calls like «Defend your land!» also appeal to patriotism.

- The distortion of facts or their partial use to create a desired impression. For example, using old photos and presenting them as «news» about current events.

- Addressing a large audience through various communication channels—TV, internet, posters. An example is Soviet propaganda, which covered the entire population through films, newspapers, and radio.

- When propaganda operates constantly, repeating identical messages to reinforce them in consciousness. The regular repetition of slogans like «Ukraine is united!» shapes a sense of community.

- Using short, emotional, easily memorable phrases and symbols that quickly penetrate and remain in our consciousness. The slogan «Glory to Ukraine!» is simple but strong in meaning.

- Imposing the «only correct» point of view, which is introduced through various and usually harsh methods. In totalitarian regimes, any criticism of the official ideology is prohibited.

- The frequent repetition of the same theses makes them more convincing to people; they begin to perceive what they constantly observe as the norm, even if it is false or contradictory to real facts. The constant repetition of the phrase «we are surrounded by enemies» creates a feeling of threat.

- Using images, anthems, flags, and heroes to enhance influence. The more symbols there are, the more manipulation occurs over individuals, as they begin to perceive familiar images and ideas through symbols as something that is self-evident.

No less important nuances include the great influence on various spheres of life. Today, we encounter all these forms of propaganda in the social, political, economic, cultural, and religious environments, as well as in the educational sphere. Manipulation, which uses all these traits and forms, is present everywhere, and can be formally divided into verbal, visual, auditory, and mixed (forms). Thus, manipulation itself and the mechanism of its application are quite interesting and rich in distinct features of use, being applied today at almost every turn. Skills in propaganda are useful tools for people who work in social or military security [1]. The reasons for this lie in the desire to influence people's consciousness, fight for power, maintain public support during wartime, spread a certain ideology, manipulate the masses, and strengthen the unity of society.

References

1. Галян, І. М. (2022). The role of propaganda in the formation of personal semantic constructs. *Insight: the psychological dimensions of society* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 8. С. 24–38. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-8-3.

ГРИГОР'ЄВ Данило,
аспірант Навчально-наукового
інституту журналістики, Київський
національний університет імені
Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ (ІПСО)

Інформаційно-психологічні операції (ІПСО) означають комплекс цілеспрямованих дій, спрямованих на зміну переконань, емоцій і поведінки цільової аудиторії через комунікаційні засоби. Як зазначає Я. Дух, такі операції – це система заходів, здатних змінити поведінку противника, змусити його ухвалити рішення собі на шкоду, вплинути на цивільне населення та посіяти хаос у суспільстві. Їх часто розпочинають із поширення фейків, чуток чи пліток в інтернеті або навіть із правдивої інформації, розбавленої брехнею чи викривленням контексту [1].

У сучасному українському контексті (2022–2024 рр.) ІПСО стали визначальним елементом гібридної війни, у якій мовна маніпуляція виступає ключовим засобом впливу [2]. Метою цього дослідження є розкрити природу мовної маніпуляції, її структурні ознаки та механізми реалізації в межах ІПСО, а також окреслити роль медіа й журналістики у виявленні таких впливів.

Аналізуючи праці українських учених і дослідників, присвячені цій проблематиці, варто відзначити роботи: В. Андрущенко, А. Калити, В. Карабана, О. Клименюка, Г. Почепцова, Л. Смоли, Л. Тараненко, О. Чекмишева та багатьох інших.

Мовна маніпуляція як стратегічний інструмент ІПСО

У структурі ІПСО мова виконує не лише функцію передавання інформації, а й роль архітектури впливу, через яку створюється і підтримується певна картина світу. Мовна маніпуляція – це не допоміжний засіб, а стратегічне ядро інформаційно-психологічної операції, адже саме через мову здійснюється вплив на когнітивну сферу людини, її цінності, емоції та поведінкові реакції.

Мова – це не лише система знаків, а й механізм когнітивного структурування дійсності. В межах ІПСО мовні конструкції навмисно підлаштовуються під очікування, страхи та переконання цільової аудиторії. Таким чином оператори ІПСО не просто повідомляють факти, а конструюють реальність, у якій вигідні наративи набувають вигляду «очевидної істини».

Як зауважує Т. ван Дейк, маніпуляція через мову здійснюється передусім шляхом контролю контексту: добору тем, ключових слів, аргументів і порядку подання інформації, які задають рамку інтерпретації події [3]. Через цей механізм оператори ІПСО «вбудовують» у свідомість аудиторії необхідні асоціації – наприклад, ототожнення понять «уряд» і «корупція», «Європа» і «загроза традиціям», «демократія» і «хаос».

Психолінгвістично мовна маніпуляція базується на тому, що словесні структури можуть викликати емоційні реакції, не потребуючи доказової бази. Короткі афористичні формули, насичені емоційними тригерами, – «нас зрадили», «ніхто не допоможе», «все втрачено» – впливають на підсвідомість і створюють відчуття безпорадності. Їхня ефективність зумовлена не фактичним змістом, а ритмікою, інтонацією, фонетичною організацією повідомлення.

Важливою складовою мовної маніпуляції є зміна семантичного поля ключових понять. Як зазначає Карл Сорніг, значення слова ніколи не є стабільним – воно розширюється чи звужується відповідно до прагматичних потреб комунікації [4]. У межах ПСО це дозволяє створювати «словесні пастки»: терміни «мир» чи «національні інтереси» можуть набувати маніпулятивного відтінку, виправдовуючи агресію або внутрішню капітуляцію. Таким чином мова стає не лише засобом опису, а й механізмом переконструювання смислів.

Когнітивні та психологічні механізми мовної маніпуляції

Мовна маніпуляція в межах ПСО експлуатує природні когнітивні упередження, що впливають на сприйняття людини. Серед найпоширеніших:

Ефект повторення – чим частіше людина чує повідомлення, тим правдоподібнішим воно здається.

Ефект підтвердження – аудиторія схильна сприймати лише ту інформацію, що відповідає її попереднім переконанням.

Ефект емоційного зараження – емоційно забарвлена лексика блокує раціональне осмислення.

Через мову ці когнітивні механізми стають каналами управління свідомістю. Коли інформаційні повідомлення формулюються так, що викликають гнів, страх або співчуття, аудиторія перестає мислити критично. Виникає емоційна домінанта, яка змінює поведінкові патерни – від апатії до агресії. Саме тому мовна маніпуляція у структурі ПСО виконує три головні функції:

Когнітивну – формує у свідомості аудиторії бажану модель світу.

Емоційну – активізує почуття, що нейтралізують раціональний опір.

Соціально-нормативну – створює враження суспільного консенсусу, коли вигідна позиція здається «єдино правильною».

Мовна маніпуляція в українському медіадискурсі 2022–2024 рр.

В умовах повномасштабного вторгнення Росії проти України інформаційний фронт набув стратегічного значення. Мовні маніпуляції у медіа, соціальних мережах і публічних комунікаціях стали складовою ПСО, спрямованою на деморалізацію населення, підрич довіри до державних інституцій та створення «сірих зон» інформаційного впливу [2].

Аналіз показує, що маніпулятивні наративи часто поширюються через повторювані синтаксичні структури, емоційно заряджену лексику, стереотипні кліше, метафори війни. Дослідження українських аналітичних центрів свідчать, що російські ПСО активно експлуатують мовні засоби для формування негативного сприйняття України, НАТО та західних партнерів [5].

Мовна маніпуляція діє на кількох рівнях:

Лексичний – добір слів-епітетів, кліше, ярликів;

Синтаксичний – риторичні питання, анафори, паралелізми;

Стилістично-дискурсивний – подання меседжів як «істини», що не підлягає сумніву, створення протиставлень «ми – вони», зміщення акцентів у структурі тексту.

Типові мовні маркери маніпуляції включають апеляцію до страху («Якщо це не зупинити – завтра буде пізно!»), створення образу ворога («Вони хочуть зруйнувати нашу країну!»), узагальнення й стереотипізацію («Усі політики брешуть»), повтор меседжів («Молодь зараз нікому не потрібна»), протиставлення «ми – вони» («Ми боремося за правду, вони – за власну вигоду»).

Кожен із цих прийомів виконує когнітивно-емоційну функцію: повтор зміцнює наратив, емоційна лексика підсилює вплив, а синтаксична структура створює ритм, який полегшує запам'ятовування. З часом такі повідомлення формують у свідомості аудиторії стійкі семантичні патерни, що замінюють критичне осмислення готовими схемами.

Як слушно зазначає М. Дмитренко, «уроки війни показують, що питання інформаційно-психологічних впливів набувають особливої актуальності, оскільки сьогодні реальну владу має той, хто формує інформаційні потоки та керує ними» [2]. Тому розпізнавання мовних маніпуляцій є не лише завданням журналістики, а й ключовим чинником інформаційної безпеки держави.

Отже, мовна маніпуляція є фундаментальним інструментом інформаційно-психологічних операцій, оскільки дозволяє не лише поширювати повідомлення, а й формувати спосіб мислення аудиторії. Через зміну семантики, емоційне забарвлення та синтаксичні структури вона конструює альтернативну реальність, де вигідні інтерпретації набувають статусу очевидних істин.

Для України в умовах гібридної війни мовна маніпуляція – це виклик не лише для журналістики, а й для освіти, лінгвістики, інформаційної безпеки. Ефективна протидія їй потребує розвитку критичного мислення, медіаграмотності, навичок лінгвістичного аналізу текстів і здатності розпізнавати приховані комунікативні наміри.

Мова – це не просто засіб комунікації. У XXI сторіччі вона стала зброєю. І розуміння механізмів її використання в інформаційно-психологічних операціях є передумовою стійкості суспільства до маніпуляцій і дезінформації.

Список використаних джерел

1. Дух Я. ПСО: як працюють інформаційно-психологічні операції. *Українська правда*, 04.10.2024. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/10/04/7478120/>
2. Дмитренко М. А. Інформаційно-психологічні операції в контексті інформаційної безпеки України. *Інформація і право*, 2024. URL: <https://il.ippi.org.ua/article/view/324704>
3. Van Dijk T. A. Discourse and Manipulation. *Discourse & Society*, Vol. 17(3), 2006. P. 359–383.
4. Sornig K. *Some remarks on linguistic strategies of persuasion*. In: *Language, Power and Ideology*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1989. P. 95–113.
5. Мовні маркери ПСО у воєнному медіадискурсі. *Вісник КПІ*. Серія Політологія. Соціологія. Право, 2023. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/285604/279622>

DIENICHIEVA Olha,
PhD in Education, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Theoretical and Applied Linguistics
Faculty of Pedagogical Technologies
and Lifelong Learning, Zhytomyr
Polytechnic State University
(Zhytomyr, Ukraine)

DEVELOPING CRITICAL THINKING THROUGH THE COURSE *MILITARY ENGLISH*

In the educational milieu, the development of foreign language communicative competence is inseparable from the ability to think critically and evaluate information objectively. In the context of ongoing information aggression, characterized by the unprecedented spread of disinformation, manipulation, and emotional persuasion, higher education institutions face the challenge of preparing students who can not only use a foreign language effectively but also identify and resist linguistic and cognitive manipulation.

Integrating critical thinking into foreign language instruction enables students to become reflective language users capable of analyzing messages, verifying sources, and making well-founded judgments [1; 2]. Accordingly, fostering critical thinking in the development of foreign language competence is not merely an educational trend but a pressing pedagogical necessity in today's information environment.

According to M. Byram's model, foreign language competence involves several interrelated components, including linguistic, sociocultural, discourse, and strategic subskills. In the current information environment, however, it is essential to expand this framework to include critical and cognitive competence: the ability to interpret meanings, question assumptions, and evaluate the reliability and intent of communicative acts [1].

The *Military English* course applies principles derived from Content and Language Integrated Learning (CLIL) and critical pedagogy. Both frameworks prioritize learner autonomy and encourage students to construct understanding through analytical inquiry, reflection, and reasoned discussion [3]. In this approach, language acquisition becomes a means of fostering advanced cognitive skills such as analyzing, evaluating, and synthesizing information. These skills are essential for meaningful communication in complex professional and intercultural contexts.

From this perspective, critical thinking operates as an integral element of language use rather than an isolated skill. Learners demonstrate critical competence when they interpret authentic texts from multiple perspectives, analyze argument structures and assess the credibility of evidence, compare ideological framings across different sources, and synthesize diverse viewpoints into coherent and balanced conclusions [2].

Using the example of the optional course *Military English*, it is possible to trace the development of critical thinking skills through the performance of practical tasks. The

ESP course in *Military English* is designed for advanced students specializing in defense linguistics, international relations, or security studies. It provides exposure to authentic texts drawn from NATO publications, defense journals, and official communications, thereby offering a realistic linguistic environment for the development of both technical vocabulary and analytical comprehension. The course structure combines lexical training, text analysis, listening comprehension, and interactive simulations. Examples of tasks include:

- **Terminology work**, where students identify and explain specialized vocabulary (e.g., *reconnaissance, stability operations, disarmament*), promoting conceptual clarity and semantic precision.
- **Analytical reading**, which requires learners to summarize and interpret authentic reports, distinguishing between factual data and evaluative commentary.
- **Simulation activities**, such as drafting situation reports or mission briefings, which demand conciseness, logical sequencing, and accuracy under time constraints.
- **Critical discussions and essay writing**, focusing on ethical dilemmas, humanitarian operations, and the role of language in shaping public perception.

These tasks and activities guide students through all levels of cognitive engagement: from comprehension and application to analysis and evaluation, thereby systematically cultivating critical thinking within the process of foreign language acquisition.

Under conditions of information aggression, the ability to question, interpret, and verify information functions as both a communicative and defensive skill [2]. Within *Military English*, students engage with authentic sources that may reflect differing political and ideological perspectives. They are encouraged to identify discursive strategies, detect bias, and assess credibility: skills that directly strengthen their capacity to resist misinformation and disinformation.

For example, when examining military briefings or international statements, learners analyze rhetorical mechanisms such as framing, modality, and euphemistic expressions to understand how linguistic choices can subtly influence perception [3]. This type of metalinguistic analysis develops intellectual vigilance and enhances the learner's ability to distinguish objective reporting from persuasive intent.

Moreover, the course emphasizes the ethical dimension of communication. Through discussions on humanitarian aid, peacekeeping, and cross-cultural cooperation, students learn to evaluate not only the factual accuracy but also the moral implications of language use. In this way, *Military English* supports the formation of ethically responsible and critically aware communicators capable of making informed linguistic and cognitive choices.

The development of critical thinking is therefore a crucial component in the formation of foreign language competence under conditions of information aggression. The *Military English* course demonstrates how authentic, cognitively demanding tasks can foster both linguistic proficiency and intellectual resilience. Through the integration of content, language, and analysis, learners become capable not only of communicating accurately but also of interpreting information responsibly and ethically.

References

1. Byram M. *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*, Multilingual Matters, 2021.
URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.21832/9781800410251-005/html>.
2. Lahodynskyi, O., Schcherbyna, O., Borynskyi, V., Bloshchynskyi, I., Zinchenko, A. The ESP teaching and learning at the military academies in Ukraine: Psychological and sociocultural aspects. *Forum for Linguistic Studies*. 2023. 5(3)
URL: <https://doi.org/10.59400/FLS.v5i3.1956>
3. Siegel, A., Vance, M., Nilsson, D. *Military English language education: A scoping review of 30 years of research*. *Innovation in Language Learning and Teaching*. 2024.
URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17501229.2024.2370986>

ДОЦЕНКО Олена Леонідівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови,
Національний університет «Києво-
Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)

ШУТЕНКО Світлана Василівна,
завідувач кафедри мовної
підготовки, Національна академія
внутрішніх справ, (м. Київ, Україна)

МЕТОДИ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

В умовах гібридної війни, складниками якої є інформаційні впливи, спрямовані на дезінформацію українців, світової спільноти та й самих громадян рф, насаджування пропагандистських проімперських і антиукраїнських наративів, постала потреба напрацювання системи методів розслідування вербальних правопорушень, передбачених вітчизняним та міжнародним законодавством. Колосальна кількість таких злочинів, зафіксованих правоохоронними органами України, зумовила активізацію діяльності лінгвістів у галузі криміналістики, зорієнтовану на проведення судово-лінгвістичних досліджень, які стають підставою для порушення кримінальних проваджень проти російських і проросійських пропагандистів, тих, хто підтримує збройну агресію рф проти України, а також експертиз, які використовують як докази на стадії судового розгляду впродовж 2014–2025 років. Усе це своєю чергою визначає потребу напрацювання методик лінгвістичних криміналістичних досліджень, підготовку філологів, спроможних такі експертизи виконувати.

Відповідно до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5), «визначення способу проведення експертизи (вибір певних методик, (методів дослідження)) належить до компетенції експерта» [5]. Зазвичай формулювання типу вербального правопорушення в Кримінальному кодексі України «підказує» експертові, яку методику варто обрати для оптимального дослідження тексту. Так, статтею 111-1 – Колабораційна діяльність – як кримінальний злочин визначено «публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України» [3]. Експлікація такого заперечення відбувається шляхом використання конструкцій із заперечною часткою *не*, що «уживається перед підметом або другорядним членом речення для повного заперечення їхнього змісту» [6]. Функцію такого підмета або другорядного члена речення виконують лексеми *війна* та/або синонімічні відповідники: *«СВО – не війна, а именно операція, которая решает моножество военных, политических и экономических задач как на территории*

военных действий, так и во внутренней экономической политике самой России». Для доведення факту заперечення збройної агресії проти України в таких висловлюваннях застосовуємо прийоми описового методу, зокрема прийом морфологічного синтаксису, який полягає в тому, що «синтаксичну структуру розглядають з погляду її морфологічного вираження (наприклад присудок двоскладного речення може бути виражений іменником, субстантивованим прикметником, числівником, займенником інфінітивом тощо» [4, с. 27]. В наведеному прикладі підмет *СВО* характеризують через присудок із заперечною часткою *не* – «*не война*». Додатковим прийомом аналізу таких конструкцій є врахування лексико-семантичних характеристик ключових лексем, протиставленням яких висловлено заперечення збройної агресії: *не война, а именно операция*. Для встановлення значення слів іншої мови потрібно використовувати словники відповідної мови. Використовуючи прийоми компонентного аналізу, визначаємо семи (гіперсеми), які актуалізуються у відповідних контекстах. Формулюючи значення слова в певному контексті, слід також урахувувати лексичну полісемію, гіперо-гіпонімічні, синонімічні й антонімічні відношення лексем. У наведеному висловлюванні для виправдання дій РФ відбувається підміна поняття **війна** концептом **операція**. Словники російської мови фіксують таке значення лексеми **війна**: «*Вооружённая борьба между государствами или народами, между классами внутри государства*». Основними семами слова **війна** згідно з наведеним визначенням є: «боротьба», «збройна», «між державами та народами». Таке визначення цілком точно відбиває ситуацію, що відбувається в Україні з 2014 року. Лексема **операція** відповідно до тлумачного словника російської мови реалізує значення «*координированные военные действия разнородных войск, объединённые единой целью*». Зауважимо, що загальний зміст лексеми **операція** пов'язаний з поняттям **війна**, проте акцент тут переміщується на сему 'цель'. Саме тому російська влада і російська пропаганда так активно обговорюють мету т.з. СВО.

Частина 1 ст. 111-1 – Колабораційна діяльність – Кримінального кодексу України також передбачає відповідальність за «публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України» [3]. Заклик як комунікативний акт, спрямований на спонукання співрозмовника до вчинення певних дій, найчастіше експлікується на морфологічному рівні дієсловами наказового способу: *Так что не верьте украинским СМИ. Какбы русские военные настроены не вороже. Какбы к ним нормально можно подходит и решать любые вопросы. Так что не бойтесь, вылазьте с подвалов и разговаривайте с людьми какбы, и не бойтесь какбы приходит за помощью. Все есть. Какбы детское питание, оля, гречка. Все выдают, чтобы люди ни в чем не нуждались*. Додатковим прийомом для опису експліцитного заклику може бути комунікативно-прагматичний аналіз

висловлювання, з'ясування його типу за ілокутивною силою – найважливішою характеристикою і складником мовленнєвого акту, прагматичним смислом висловлення, що відбиває мету (комунікативну установку) мовця. Заклики найчастіше реалізуються в директивних висловленнях, які традиційно вважаємо мовленнєвими актами, ілокутивна спрямованість яких полягає в тому, що вони становлять спробу мовця досягти того, аби слухач виконав необхідні мовцеві дії. «Шкала директивності досить велика: від запрошення вчинити певні дії на користь адресата мовлення до агресивного наполягання на тому, аби слухач виконував певні дії, у яких зацікавлений лише адресант. Дж. Сьорль так схарактеризував особливості таких директивних висловлень: ілокутивна мета – намагання адресанта повідомлення домогтися від адресата повідомлення виконання певних дій; зворотня реакція – «слово адресанта – дія адресата»; умови щирості – бажання чи потреба адресанта повідомлення; пропозиційне майбутнє повідомлення – адресат повідомлення у майбутньому виконує певні дії, окреслені прямо чи імпліцитно адресантом» [2, с. 134]. Отже, дослідження експліцитних закликів до протиправних дій доречно проводити з урахуванням їх граматичної та комунікативно-прагматичної специфіки. При чому це стосується всіх типів закликів, визначених Кримінальним кодексом України як протиправних діянь: «публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади» (стаття 109) [3], «публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території» (стаття 111-1) [3], «публічні заклики до вчинення терористичного акту» (стаття 258-2) [3] тощо. Комунікативно-прагматичний аналіз таких протиправних вербальних дій уможливорює також встановлення ступеню їх інтенсивності, що може сприяти їх правильній юридичній кваліфікації.

Дослідження пропагандистських наративів, поширюваних російськими та проросійськими вітчизняними медійними каналами, часто вимагає зосередження уваги не стільки на референтних характеристиках аналізованого тексту, його співвідношенні з позамовною дійсністю, скільки на соціальній взаємодії учасників комунікації, впливові на сприйняття й інтерпретацію тексту суспільно-політичної ситуації. Забезпечити реалізацію таких завдань судово-лінгвістичної експертизи дозволяє застосування методики дискурс-аналізу, адже тут постають важливішими ролі автора і ретранслятора, адресанта повідомлення, їхніх соціальних статусів, аніж змісту тексту.

Реалізація прийомів дискурсивного аналізу усного та писемного мовлення передбачає врахування таких чинників, що супроводжують мовлення (текст):

1. соціально-демографічні та соціально-психологічні особливостей учасників комунікації: адресанта, адресата, ретранслятора;
2. специфіку мовленнєвої ситуації (суспільно-політичні обставини, що супроводжують ситуацію; наявність / відсутність конфліктних ситуацій тощо);
3. комунікативну мету мовлення, її кореляція з нормами права;
4. перлокутивний ефект (емоції, дії адресатів повідомлення);
5. обраний канал комунікації: поєднання тексту та візуального супроводу.

Дослідження окреслених параметрів мовлення правопорушника сприяє кваліфікації його дій, оскільки дозволяє визначити, як сприймають адресати повідомлення висловлювання мовців, залучених у певні процеси. Наприклад, поширення антиукраїнської пропаганди особами, що в минулому обіймали державні посади в Україні, надає ваги їхнім повідомленням, спонукає громадян рф та інших країн довіряти відверто фейковим висловлюванням.

Отже, вибір методів лінгвістичного аналізу під час проведення судово-лінгвістичних експертиз за фактом учинення вербальних правопорушень визначається типом таких протиправних діянь, способом їх мовленнєвої репрезентації та добором мовних засобів.

Список використаних джерел

1. Доценко О. Л. Ілокутивні характеристики мовлення учасників судового процесу (на матеріалі мовлення суддів). *Система і структура східнослов'янських мов*. Київ : Знання України, 2008. С.141–151.
2. Доценко О. Л. Лінгвістичні експертизи у судових справах про неправомірну вигоду (досвід комунікативно-прагматичного дослідження). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 45, том 1, 2021. С. 132–137.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Леута О.І. Методи і методологія лінгвістичного аналізу : посібник для магістрів та аспірантів філологічних спеціальностей / О.І. Леута, О.П. Дубчак. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. 140 с.
5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
6. Словник української мови: у 20 томах. Т. 1-14. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2010-2025.

ІЛЬІНА Олена Вікторівна,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українознавства,
Харківський гуманітарний
університет «Народна українська
академія»
(м. Харків, Україна)

ЮРІЙ МУШКЕТИК ТА ПРОБЛЕМА МАНІПУЛЯТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: МОВНА ЕТИКА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПИСЬМЕННИКА

У публіцистичній спадщині Ю. М. Мушкетика чітко окреслюються провідні теми – осмислення історичних і сучасних взаємин між Україною та Росією, критичне переосмислення радянського минулого, утвердження національної ідентичності.

Жанрово його публіцистика представлена різними формами – статтями, есеями, виступами, мемуарними нотатками, у яких автор звертається до найгостріших суспільно-політичних, культурних і духовних проблем епохи. Для цих текстів характерна активна громадянська позиція, глибоке занурення в етичні й моральні питання, увага до інтелектуального розвитку суспільства.

Мушкетик прагнув бачити сучасність крізь призму особистого досвіду й моральних орієнтирів, сприймаючи слово як засіб відповідальності перед народом. Його донька, Л. Г. Мушкетик, у передмові до книги спогадів «Дороги, які нас вибирають» зазначала, що батько «понад усе цінував відданість і любов до свого краю, патріотизм, чесність і безкомпромісність... був щирим, чистим і справжнім, як природа, яку він так любив» [1, с. 6].

Найважливішими для митця були теми збереження й розвитку української мови, відновлення історичної справедливості у взаєминах із Росією, осмислення майбутнього України та особистої відповідальності кожного громадянина. Значну увагу він приділяв пробудженню національної самосвідомості, духовному відродженню та інтелектуальному поступу українського народу.

Письменник розкриває механізми мовного насильства, які приховуються за патетикою офіційних промов. Його тексти фіксують протиставлення «мови влади» й «мови совісті». У збірці «Вірую в правду» автор гостро критикує радянські й пострадянські ідеологи, демонструючи, як вони маскують неправду під «служіння народу»: *«Мовляв, “запрещають говорити на русском языке” – це ж велика дурниця... весь час тягнули і пнули оту формулу “русский язык – великий, могучий и свободный”»* [2, с. 131]. Автор імітує мову противника, щоб оголити її абсурдність. Так постає ефект контрасту між риторикою панування й мовою спротиву.

Багатьом працям Ю. М. Мушкетика притаманне розуміння мови не як інструменту впливу, а як морального акту, за який мовець несе внутрішню

відповідальність. Саме в цьому й полягає етичний центр публіцистики майстра слова. Письменник часто використовує емоційно забарвлену, почасти різку лексику для руйнування штучного пафосу пропаганди: «*Останнім московським сатрапом на Україні був тупий лакуза Янукович...*» [2, с. 45]. Подібні вислови не є проявом лайки, а виступають своєрідним етичним протестом – засобом оголення моральної ницості через мовну гіперболу.

У текстах письменника активно використано риторичні питання, вигуки, повтори, що стимулюють критичну рефлексію читача: «*І зринає палюче питання, до тих, що поруч: ти ще українець? Ти ще син своєї землі, чи тобі вже “без різниці”?*» [2, с. 49]. Такі мовні форми апелюють не до емоцій, а до совісті адресата, формуючи етичну співвідповідальність. Письменник відновлює втрачений зв'язок між мовленням й мораллю, що є протипагою сучасній інформаційній агресії.

Ю. М. Мушкетик часто трансформує сталі радянські або російські фразеологізми, змінюючи їхнє ціннісне навантаження: «*Недарма та ж Росія увесь вік лазила і лазить через вікно в Європу...*» [2, с. 38]. Дієслово *лазила* створює ефект іронічного розвінчання імперського міфу, перетворюючи вислів на символ культурного паразитизму. Такі прийоми демонструють мовну деструкцію пропагандистських штампів.

Персоніфікацію та інтимізацію викладу матеріалу Ю. М. Мушкетик досягає завдяки використанню займенників першої особи множини, що сприяє ідентифікації з читачем: «*Здавалося, все ясно, як Божий день: або ми прилучаємось до цивілізації, або залишаємось азіатами*» [2, с. 38], «*А для нас прилучення до Європи, це – порятунок: демократизм, європейська культура, техніка, європейська економіка, самоповага*» [2, с. 38-39], «*Всі ми бачили напхані краденим його резиденції, зокрема в Межигір'ї*» [2, с. 45], «*Незалежна Україна. Ми – у виграшному становищі*» [3, с. 272]. Для прилучення людини до конкретних пропозицій письменник послуговується узагальнено-особових конструкцій, де головним членом виступає дієслово першої особи однини або другої особи однини: «*Стоймо над прірвою*» [2, с. 49], «*Живемо у страшних злиднях, в убогстві*» [2, с. 50]. Такого роду вирази покликані передати інформацію ніби очима людини, яка справді переживала описувані події, тож подібні конструкції забезпечують більш високий рівень довіри з боку адресата до висловленої думки. Здебільшого подібні конструкції спостерігаються в текстах про відмежування від радянського, про прилучення до європейської культури та стану розвитку національної самосвідомості

Публіцистика Юрія Мушкетика є вагомим внеском у формування мовної етики українського суспільства, адже утверджує ідею правдивого, морально відповідального слова. Через викриття риторики брехні, іронічну інтерпретацію імперських штампів і послідовне відстоювання гідності національної мови письменник виступає як мислитель, що перетворює слово на інструмент духовного опору маніпуляції.

Його публіцистичний дискурс можна розглядати як етичний антипод пропаганди, у якому утверджується відповідальність за істину, моральна стійкість і громадянська чесність мовця.

Список використаних джерел

1. Мушкетик Л. Г. Слово про батька. *Дороги, які нас вибирають* / упор. Ю. М. Мушкетик. Харків : Фоліо, 2020. С. 3–6.
2. Мушкетик Ю. М. Вірую в правду. Київ : Укр. Письменник. 2015. 88 с.
3. Мушкетик Ю. М. Дороги, які нас вибирають : Книга спогадів. Харків : Фоліо, 2020. 348 с.
4. Терен Т. О. REСвізити. Антологія письменницьких голосів. Книга 2. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015, 264 с.

ІЛЬЧЕНКО Олена Анатоліївна,
кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
філології, перекладу та
стратегічних комунікацій,
Національна академія
Національної гвардії України
(м. Харків, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОЇ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) трансформує освітній простір, створюючи як нові можливості, так і виклики в контексті інформаційної безпеки. Для здобувачів вищої військової освіти критична медіаграмотність стає ключовою складовою професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії. Здатність розпізнавати маніпулятивний контент, аналізувати джерела інформації та відповідально використовувати ШІ-технології є необхідною умовою підготовки фахівців сектору безпеки й оборони. Цим і зумовлена актуальність цієї розвідки.

Мета дослідження – обґрунтувати роль ШІ як інструменту інформаційної безпеки у професійній мовній комунікації здобувачів вищої військової освіти, а також визначити ефективні стратегії розвитку критичної медіаграмотності в умовах інформаційної агресії. Особлива увага приділяється практичним вправам, що формують навички аналізу медіаконтенту, оцінки ризиків цифрової відкритості та відповідального використання ШІ в освітньому процесі.

До основних загроз ШІ в контексті інформаційної безпеки належать:

1. *Плагіат нового покоління*: генеративні моделі ШІ створюють тексти, що ускладнюють виявлення неавтентичності, підриваючи академічну доброчесність і точність перекладу в оперативній комунікації [4].

2. *Маніпулятивний контент*: ШІ здатен генерувати фейки, дезінформацію й емоційно забарвлені повідомлення, що становить загрозу для стратегічних комунікацій військових структур [6].

3. *Зниження критичного мислення*: надмірне покладання на ШІ знижує здатність здобувачів до самостійного аналізу, формулювання аргументованих суджень і побудови наративів [5].

4. *Відповідальність за контент*: «ефект чорного ящика» ускладнює визначення джерела помилки, що може мати юридичні та репутаційні наслідки [3].

У зв'язку із визначеними загрозами варто намітити стратегію розвитку критичної медіаграмотності. Тож інтеграція ШІ в освітній процес має супроводжуватися:

– *навчанням III-грамотності*: інтегровані курси «Медіаграмотність», «Цифрова філологія та моніторинг медіа» формують навички аналізу III-контенту, виявлення фейків, розпізнавання маніпуляцій;

– *оновленням методів оцінювання*: впровадження усних іспитів, аналітичних звітів, дискусій, кейс-аналізу дає змогу оцінити не лише знання, а й здатність до критичного осмислення;

– *моделюванням комунікативних ситуацій*: використання III як віртуального співрозмовника для створення діалогів із помилками, які здобувачі вищої освіти мають виявити та виправити, сприяє розвитку аналітичного мислення;

– *формуванням культури доброчесності*: розробка етичних стандартів використання III, обговорення ризиків і відповідальності, створення внутрішніх регламентів академічної етики.

Наведемо приклади практичних завдань, які спрямовані на формування навичок інформаційної гігієни, критичного мислення та професійної комунікації:

1. *Аналіз власного медіапрофілю*: здобувачі вищої освіти досліджують власні акаунти в соціальних мережах із погляду військовослужбовця НГУ. Вони відповідають на запитання: чи можна з профілю зробити висновок про належність до Національної гвардії України? Яка інформація це підтверджує (фото, відео, текст)? Яку інформацію варто приховати? Як її можуть використати супротивники? Вправа сприяє усвідомленню ризиків цифрової відкритості [1, с. 17].

2. *Алгоритм інформаційної безпеки*: здобувачі вищої освіти створюють персоніфікований план дій у медіапросторі, що включає правила публікації, налаштування конфіденційності, реагування на підозрілий контент. Алгоритм оформлюється у вигляді інфографіки або пам'ятки [1, с. 17].

3. *Проект «Російська пропаганда в українських медіа»*: здобувачі вищої освіти аналізують контент телеграм-каналів, груп у соціальних мережах, новинних сайтів. Вони створюють пам'ятку з джерелами, класифікують типи маніпуляцій (емоційний тиск, фейкові цитати, перекручування фактів), роблять висновки про інтенційне наповнення медіаканалів [1, с. 41].

4. *Оцінка порад курсантів щодо медіаграмотності*: на основі запропонованого матеріалу [2] здобувачі вищої освіти обговорюють актуальність порад, доповнюють їх з власного досвіду, формують узагальнений список рекомендацій для військовослужбовців [1, с. 43].

5. *Груповий проект «Вплив медіа на суспільство»*: здобувачі вищої освіти досліджують причини та наслідки медіавпливу, створюють просвітницьку пабліку «Інформаційна гігієна військовослужбовця Національної гвардії України», яка містить поради, інфографіку, відео й аналітичні матеріали [1, с. 43].

Отже, штучний інтелект є не лише викликом, а й інструментом формування інформаційної стійкості. Розвиток критичної медіаграмотності здобувачів вищої освіти у сфері безпеки й оборони є необхідною умовою ефективної професійної комунікації в умовах гібридної війни. Практичні вправи, інтегровані в освітній процес, сприяють формуванню відповідального медіакористувача, здатного

протидіяти інформаційним загрозам і використовувати ШІ з дотриманням етичних норм.

Список використаних джерел

1. Ільченко О. Практикум з медіаграмотності. Харків: НАНГУ, 2024.
2. Медіаграмотність для військових – поради курсантів. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/mediagramotnist-dlya-vijskovih-poradi-kursantiv/>
3. Mittelstadt B. et al. The Ethics of Algorithms: Mapping the Debate. *Big Data & Society*, 2016.
4. Floridi L., Chiriatti M. GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences. *Minds and Machines*, 2020.
5. Paul R., Elder L. *The Miniature Guide to Critical Thinking*. Foundation for Critical Thinking, 2006.
6. Wardle C., Derakhshan H. Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework. Council of Europe, 2017.

КІРІЧЕНКО Олександр Олександрович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕБЕЗПЕКИ МАНІПУЛЯТИВНОГО МОВНОГО ВПЛИВУ НА ВІЙСЬКОВИХ І ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У контексті тривалої російсько-української війни маніпулятивний мовний вплив стає потужним елементом гібридної агресії. Особливо небезпечним є маніпулятивний вплив, який спрямований на психологічну дестабілізацію військових і правоохоронців – військовослужбовців Національної гвардії України, прикордонників, поліцейських.

Маніпулятивний мовний вплив не лише впливає на індивідуальний психологічний стан, а й порушує єдність підрозділів, знижуючи ефективність їхніх дій у забезпеченні громадського порядку, протидії диверсіям, у безпосередніх бойових діях чи в підтримці фронту. Стресові фактори – постійна загроза життю, великі навантаження – роблять військових правоохоронців більш вразливими до маніпуляцій. Цим пояснюється актуальність досліджуваної теми.

Маніпулювання досліджується на різних рівнях – психологічному, лінгвістичному, медійному, соціологічному, політологічному та інших [1; 2; 4; 5 та ін.]. Особливої уваги потребує виявлення маніпулювання інформацією, пов'язаною з діяльністю військових і правоохоронців в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – виявити особливості та небезпеки здійснення маніпулятивного мовного впливу на військових і правоохоронців в умовах воєнного стану.

Маніпулятивний вплив розуміємо як прихований вид мовно-психологічного впливу, спрямований на збудження в реципієнта намірів, що відповідають цілям суб'єкта впливу [4].

Цей вплив виявляється через приховані мовні техніки в медіа, офіційних комунікаціях, повсякденних взаємодіях, де використовуються методики навіювання, застосовується приховування та викривлення інформації, фальсифікуються документи, створюються фейки для формування хибних уявлень про реальність.

Небезпеки маніпулятивного впливу можна розділити на психологічні, операційні та соціальні.

На психологічному рівні маніпуляція викликає когнітивний дисонанс, тривогу, емоційне вигорання та посттравматичні розлади, передусім в особового складу з незначним досвідом військової служби, особливо в тих, хто покладається на неофіційні джерела інформації, сумнівні соціальні мережі або чутки. Наприклад, фейкові новини про *величезні втрати* чи *зраду влади* здатні спровокувати серед військовослужбовців паніку, знизити мотивацію та готовність до дій у критичних ситуаціях, таких як масові заворушення чи терористичні загрози [1].

На операційному рівні маніпулятивні техніки в періодичних виданнях і комунікаціях здатні сформувати викривлене сприйняття реформ, нав'язати уявлення, наприклад, про систематичність корупції в силових структурах чи про їх співпрацю з ворогом, що може спричинити втрату довіри до командування, спровокувати внутрішні конфлікти. Під час воєнного стану це загрожує національній безпеці, оскільки правоохоронці, взаємодіючи з цивільними, ризикують транслювати маніпулятивні наративи, посилюючи загрозу соціального конфлікту.

Соціальний рівень передбачає передусім формування певної суспільної думки. Наприклад, пропаганда противника часто застосовує терміни типу *спеціальна воєнна операція* чи *денацифікація*, щоб виправдати агресію та деморалізувати українські сили, тоді як українські видання намагаються протидіяти цьому, підкреслюючи неправомірність дій *окупантів* та акцентуючи на *героїзмі наших захисників* [2].

На цьому ж рівні застосовуються маніпуляції з гендерними стереотипами. Ворожа пропаганда маргіналізує роль жінок у війську, зображуючи їх як *жертв* чи як *об'єкти*, що знижує єдність підрозділів і їх мотивацію [там само]. Українські медіа протидіють, висвітлюючи реальні внески жінок, передусім у волонтерстві чи медичній допомозі.

До маніпуляцій на соціальному рівні відносять також провокування етнічних розколів. Маніпуляції через соціальні мережі (боти, тролі) поширюють фейки про *злочини українських солдатів*, щоб виправдати окупацію та демотивувати захисників. Застосування просторічних або сленгових слів типу *кацани* чи *кіборги* може як згуртувати, так і спровокувати конфлікти, особливо в багатонаціональних підрозділах [там само].

Важливо пам'ятати і про небезпеку використання сфальсифікованих документів для проникнення в обмежені зони чи випитування секретної інформації, що вимагає постійної пильності, перевірок достовірності документів, уваги передусім до підписів, печаток, дат. Слід розуміти, що індикаторами маніпуляцій під час перевірки документів є передусім невідповідність тону мовлення його змісту, обмеження в часі (*потрібно вирішити швидко*), лестощі чи відволікання на щось другорядне. І тут важливо пам'ятати, по-перше, про стратегію «холодної ввічливості» й корпоративні стереотипи (*як представник*

правопорядку, я вимагаю...) [5] та про необхідність знання вимог до оформлення документів за стандартами ДСТУ 4163:2020.

В інформаційній війні з маніпулятивною метою часто застосовують дезінформацію. У контексті воєнного стану в Україні вона створює значні виклики для військових і для правоохоронців. Дезінформація провокує напругу в суспільстві та армії, призводить до фальшивих звинувачень у злочинах, ускладнює розслідування, мобілізацію та підтримку дисципліни. Для перевірки на дезінформацію сьогодні залучається Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (ВСП ЗСУ), вона, крім виконання своїх основних завдань у межах ЗСУ, також займається спростуванням дезінформації та реагуванням на спричинені нею інциденти.

Наведемо приклади застосування дезінформації в новинах та її спростування ВСП ЗСУ. Приклади розміщені на сайтах, присвячених протидії дезінформації (Vox Ukraine, Центр протидії дезінформації при РНБО).

Дезінформація про жорстоке поводження з військовослужбовцем. У травні 2025 року в мережі поширилося відео, на якому нібито зафіксоване жорстоке поводження з українським військовослужбовцем з боку його колег (знущання, побиття). Цей фейк, запущений каналами противника, мав на меті підірвати довіру до ЗСУ та спровокувати внутрішні конфлікти. ВСП ЗСУ було залучено до перевірки. Співробітники цієї служби провели розслідування, підтвердили фальсифікацію (відео зняте в 2022 році в Росії як постановка) та видали офіційне спростування. Це відволікло сили від реальних патрулювань і розслідувань дисциплінарних порушень, а також посилює психологічний тиск військовослужбовців [3].

Дезінформація про підпал квартири нетверезим військовим. У квітні 2025 року російські телеграм-канали поширили історію про те, що нетверезий військовий з 92-ї окремої штурмової бригади (ОШБр) нібито підпалив квартиру в Харкові, внаслідок чого постраждало 13 людей, серед яких діти. Мета – дискредитація ЗСУ та провокування антиармійських настроїв серед цивільних. ВСП ЗСУ ініціювала перевірку та встановила, що інцидент стався через несправність електромережі, а не через військового, і опублікувала спростування. Така дезінформація ускладнила роботу правоохоронців: зростає кількість анонімних скарг і конфліктів між військовими та цивільними, що вимагало додаткових патрулів і розслідувань [6].

Ці приклади ілюструють, як дезінформація підриває довіру до представників військових і правоохоронних структур, ускладнює оперативну роботу ВСП ЗСУ, провокуючи конфлікти та ресурсні витрати.

Протидія маніпулятивним впливам потребує комплексних заходів. Це передусім підвищення медіаграмотності за допомогою тренінгів із критичного мислення, також психологічна підготовка з фокусуванням на емоційній стабільності та саморегуляції, це й моніторинг каналів інформації та створення спеціалізованих груп для виявлення маніпулювання та протидії йому. Для боротьби з деструктивним маніпулюванням доцільно застосовувати програми

психологічної підтримки, створювати соціальні програми (заходи, мережі) для запобігання вигорянню, для подолання гендерних стереотипів. Дуже вагому роль у запобіганні та протидії маніпулятивному впливу можуть відігравати й галузеві медіа – військові та правоохоронні.

Деструктивний маніпулятивний вплив у воєнний час загрожує не лише індивідуальній стійкості, а й ефективності професійної діяльності військових правоохоронців. І протидія маніпулюванню вимагає поєднання лінгвістичного аналізу, психологічної підготовки та системних реформ для збереження національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Богуславська В.В. Психологічні особливості правоохоронної діяльності під час російської воєнної інтервенції. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34) URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/download/1642/1630>
2. Інформаційне протиборство в умовах російсько-української війни: монографія / за ред. А.С. Могилатенка, В.В. Лук'яненка. Харків : ХУПС, 2024. URL: https://hups.mil.gov.ua/wp-content/uploads/admission-university/Zagalno-universitet-kafedri/kafedra-psikhologii/Informacijne_protiborstvo_2024.pdf
3. Огляд фейків про військових і мобілізацію. *Vox Ukraine*. URL: <https://voxukraine.org/onovlyuyetsya-oglyad-provokatsij-ta-dezinformatsiyi-rf-chastyna-2> (дата звернення: 13.10.2025).
4. Посмітна В.В. Особливості антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в сучасних умовах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія* : зб. наук. праць. Одеса : МГУ, 2023. № 59, том 3. С. 35–39.
5. Технології формування ефективності професійної мовної комунікації у військовому дискурсі : монографія. Київ : КНГУ, 2024. URL: <https://elar-kingu.kyiv.ua/bitstreams/a219457c-dd23-4939-b643-4861eff08bed/download>
6. Хроніка кремлівської дезінформації щодо ЗСУ. *Detector Media*. URL: https://detector.media/propahanda_vplyvy/article/112545/2022-06-23-disinfochronicle-kremlivska-dezinformatsiya-shchodo-viyskovogo-nastupu-na-ukrainu/ (дата звернення: 13.10.2025).

КОНАРЖЕВСЬКА Вікторія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Національна академія Національної
гвардії України (*м. Харків, Україна*)

ІНФОРМАЦІЙНА АГРЕСІЯ ЯК ВИКЛИК ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: КОГНІТИВНІ РЕСУРСИ ОФІЦЕРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У сучасних умовах військової конфронтації професійна комунікація виступає одним із ключових чинників ефективної діяльності офіцера Національної гвардії України. Як зазначається в науковій літературі, поняття «комунікативна діяльність» передбачає чітке розмежування базових дефініцій «спілкування» та «комунікація», а також обґрунтування їхнього взаємозв'язку та ролі у професійній діяльності [2, с. 168]. Складові професійної комунікації офіцера НГУ в умовах воєнного часу включають вербальні та невербальні засоби взаємодії, застосування мовних стратегій і технічних засобів зв'язку, а також психологічні чинники, серед яких – внутрішній емоційний стан та здатність до ефективного взаєморозуміння. Окрім цього, до сфери професійної комунікації належать взаємодія з підлеглими, цивільним населенням, дотримання професійної етики і формування довіри в бойових умовах.

Важливу роль у цій системі відіграють когнітивні евристики – ключові ментальні механізми, що визначають швидкість та ефективність прийняття рішень у складних і стресових обставинах воєнного протистояння. Ці автоматизовані ментальні стратегії суттєво спрощують процес обробки інформації, дозволяючи швидко орієнтуватися у невизначених, напружених або кризових ситуаціях. При цьому практично неможливо штучно змодельовати умови формування нестандартного рішення, оскільки вирішальне значення мають реальні обставини, в яких воно ухвалюється [3, с. 132]. У контексті воєнного протистояння та комунікації з ворогом ці механізми набувають особливого значення, адже офіцер опиняється в умовах посиленого когнітивного навантаження, інформаційних маніпуляцій і психологічного тиску. Для офіцера, який реалізує управлінську та комунікаційну діяльність, когнітивні евристики слугують засобом оперативної оцінки ситуації, ідентифікації загроз, визначення пріоритетів і формування ефективних стратегій взаємодії з підлеглими та цивільним населенням. Водночас надмірна залежність від інтуїтивних суджень може призводити до когнітивних викривлень, які негативно впливають на точність сприйняття інформації, оцінку ризиків та якість прийняття комунікативних рішень.

Пропагандистський наступ є потужним інструментом впливу в умовах війни, спрямованим на дестабілізацію суспільної свідомості, підривання психологічної стійкості військовослужбовців та зниження ефективності комунікаційних процесів. Основні засоби такого впливу – дезінформація, фейкові повідомлення,

маніпулятивні наративи, які мають на меті посіяти паніку, розчарування, підірвати довіру до командування й ослабити моральний дух як цивільного населення, так і військових структур.

Особливо вразливою до подібних атак є сфера професійної комунікації офіцерів, де ключовими чинниками є точність, оперативність і достовірність переданої інформації. Медіаагресія здатна спотворити сприйняття реальності, ускладнити процес ухвалення рішень, порушити координацію між підрозділами та деморалізувати особовий склад. Тому, офіцер Національної гвардії України має володіти здатністю швидко інтерпретувати будь-які повідомлення, чітко формулювати накази й пояснення, розуміти реакції співрозмовників і приймати виважені комунікативні рішення в умовах конфлікту або критичних ситуацій. Він виступає не лише як військовий керівник, а й як комунікатор, який формує довіру, підтримує морально-психологічну стійкість особового складу і протидіє інформаційно-психологічному впливу ворога. У цьому процесі **евристика довіри** дає змогу інтуїтивно оцінювати достовірність повідомлень і щирість співрозмовника. Під час комунікації з ворогом вона допомагає виявляти дезінформацію та спроби психологічного впливу. **Евристика контролю** емоцій сприяє збереженню стриманості та уникненню емоційних реакцій на провокації, що значно знижує ефективність ворожих маніпуляцій. **Евристика когнітивного резонансу** полягає у швидкому виявленні суперечностей між словами й діями противника, що дає можливість своєчасно коригувати комунікативну стратегію. **Евристика фреймінгу (рамкування)** дозволяє інтуїтивно обирати оптимальну форму подання інформації, яка нейтралізує вплив ворожих наративів і підсилює власну комунікативну позицію. **Евристика соціальної ідентичності** підтримує відчуття приналежності до своєї групи (військової, національної), зміцнюючи внутрішню мотивацію й інформаційну стійкість у взаємодії з противником. Завдяки цим евристикам офіцер може зберігати психологічну ініціативу в комунікації, протистояти деструктивним впливам і ефективно використовувати спілкування як інструмент управління поведінкою ворога.

Функціонально-когнітивні евристики виконують також **адаптивну, захисну та регулятивну** функції. *Адаптивна евристика* забезпечує швидке прийняття рішень в умовах обмеженого часу або інформаційного перевантаження. *Захисна* спрямована на мінімізацію психоемоційного навантаження, допомагаючи зберігати внутрішню рівновагу під час інформаційних атак. *Регулятивна евристика* впливає на комунікативну поведінку, зокрема на добір аргументів, тональність повідомлень та стиль взаємодії з противником.

Водночас усвідомлення потенційних когнітивних викривлень у процесі комунікації суттєво підвищує ефективність інформаційної взаємодії. Йдеться про так звані когнітивні упередження – механізми, що дозволяють швидко приймати рішення в умовах інформаційного перевантаження, але водночас стають джерелом систематичних помилок. До таких евристик належать **доступності, репрезентативності, якоріння та афекту**. *Евристика доступності* формує схильність оцінювати ситуацію на основі найяскравіших або найсвіжіших

прикладів – часто це інформаційні повідомлення ворога, які апелюють до емоцій або страху. *Евристика репрезентативності* спонукає сприймати окремі випадки як типові, що може призводити до узагальнень і хибних висновків щодо дій противника. *Евристика якоріння* проявляється у фіксації на початковій інформації, навіть якщо вона є дезінформацією. *Евристика афекту* відображає вплив емоційного стану на оцінку ситуації, що знижує об'єктивність сприйняття [1, с. 141].

Отже, в умовах інформаційної та військової агресії особлива увага має зосереджуватися на застосуванні когнітивних евристик, які виступають не лише засобом психологічної саморегуляції офіцера, а й ключовим інструментом інформаційної боротьби. Розвиток цих навичок повинен стати невід'ємною складовою професійної підготовки військових лідерів, особливо в контексті гібридної війни, де ефективність протистояння значною мірою визначається якістю комунікації та стійкістю до когнітивних впливів.

Подальші дослідження у цьому напрямі є надзвичайно важливими для підвищення та результативності військової комунікації в умовах гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Калашлінська М. В. Когнітивні упередження в міжнародній політиці як фактор політичної динаміки. *Політичне життя*. 2025. № 2. С. 138–148. URL: <https://orcid.org/0000-0001-5825-3631> (дата звернення 23.10.2025).
2. Керницький О. М., Дяченко І. І., Сутність, зміст та структура готовності офіцерів Національної гвардії України до професійно орієнтованої комунікативної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. 2025. Випуск 83. Том 1. С. 166–169.
3. Конаржевська В. І. Вплив когнітивних евристик на процес прийняття рішення майбутніми офіцерами Національної гвардії України у нестандартних ситуаціях. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1 (34). С. 131–135.

КОСТЮКЕВИЧ Павло Юрійович,
курсант 123 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

СПЕЦИФІКА АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ЗАХІДНОЇ ЗБРОЇ

Масштабна військова допомога західних партнерів Україні з 2022 року включала не лише важку техніку, а й значні обсяги стрілецької зброї та переносних систем озброєння. Автоматичні гвинтівки, кулемети, снайперські системи, протитанкові та зенітні переносні комплекси стали предметом інтенсивного обговорення у військовому та медійному дискурсі. Це призвело до появи в українській мові значного пласту англомовної термінології, яка потребує термінової адаптації. Викладене вище свідчить про актуальність окреслення особливостей перекладу та адаптації назв сучасної західної стрілецької зброї.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні домінуючих тенденцій адаптації англомовної термінології стрілецької зброї в українській мові, систематизації існуючих перекладацьких практик та з'ясуванні чинників, що впливають на вибір того чи іншого способу передачі термінів.

Попередні дослідження з військової термінології здебільшого зосереджувалися на радянській та пострадянській номенклатурі озброєння. Адаптація західної, переважно американської та європейської, термінології стрілецької зброї залишалася поза увагою українських лінгвістів до подій останніх років. Стрімкість змін у термінологічному ландшафті випередила можливості академічного опрацювання, що зумовило виникнення різнорідних практик написання та вимови одних і тих самих термінів. Зауважимо, що на відміну від важкої техніки з її символічними власними назвами, стрілецька зброя часто позначається літеро-цифровими індексами, абрєвіатурами від прізвищ конструкторів або технічними характеристиками. *M16, M4, AK-47, FN SCAR, Barrett M82, Javelin, Stinger* – ці позначення мають різну структуру та вимагають диференційованого підходу до перекладу.

Англомовні найменування стрілецької зброї демонструють кілька структурних моделей, кожна з яких створює специфічні виклики для перекладача.

Найпоширенішою є модель з літерою та цифрою, як-то: *M16, M4, M249, M240*. Літера М у американській військовій номенклатурі позначає Model (модель), а цифра вказує на порядковий номер у системі класифікації. Такі позначення є стислими та зручними для ідентифікації, проте не несуть семантичної інформації про характеристики зброї. *M16* може бути як автоматичною гвинтівкою, так і карабіном у модифікованій версії *M4*.

Друга модель – аббревіатури від назв виробників або конструкторських бюро, наприклад: *FN SCAR (Fabrique Nationale Special Operations Forces Combat Assault Rifle)*, *HK G36 (Heckler & Koch Gewehr 36)*, *SIG Sauer*. Тут аббревіатура виробника поєднується з літеро-цифровим індексом моделі, створюючи складну конструкцію, яка потребує рішення щодо збереження або перекладу компонентів.

Третя модель – прізвища конструкторів, наприклад: *Barrett, Browning*. Ці назви функціонують як власні імена та природно транслітеруються, проте у повних позначеннях з'являються додаткові елементи: *Barrett M82, Browning M2*, що знову створює змішану конструкцію.

Четверта модель – описові назви з вказівкою на характеристики або призначення, наприклад: *Light Machine Gun (LMG)*, *General Purpose Machine Gun (GPMG)*, *Squad Automatic Weapon (SAW)*. Такі позначення часто скорочуються до аббревіатур і потребують вибору між транслітерацією аббревіатури та описовим перекладом.

П'ята модель – акроніми, що утворилися від описових назв і почали функціонувати як самостійні слова, як-то: *Javelin, Stinger, MANPADS (Man-Portable Air-Defense System)*. Ці акроніми втратили прозорий зв'язок з вихідними повними формами і сприймаються як цілісні найменування.

Аналіз зібраного матеріалу показав, що вибір стратегії перекладу часто залежить саме від структурного типу назви. Літеро-цифрові індекси зазвичай зберігаються без змін, власні назви транслітеруються, а описові терміни можуть як перекладатися, так і запозичуватися залежно від контексту та цільової аудиторії.

Європейські виробники зброї використовують інші системи позначення, які часто включають аббревіатуру виробника та внутрішній індекс моделі. Це створює складніші конструкції порівняно з американською системою. Наприклад, *FN SCAR (Special Operations Forces Combat Assault Rifle)* – бельгійська штурмова гвинтівка. Аббревіатура виробника *FN (Fabrique Nationale)* поєднується з акронімом *SCAR*. Повна розшифровка рідко використовується навіть в англійських джерелах, а в українських текстах майже відсутня. Домінуюча форма – *FN SCAR* або *ФН СКАР*, причому другий варіант зустрічається рідше.

Категорія переносних протитанкових засобів включає як одноразові реактивні гранатомети, так і багаторазові керовані ракетні комплекси. Термінологія цієї категорії демонструє найбільшу строкатість через поєднання технічних характеристик, власних назв та акронімів. Наприклад, *Javelin* – американський протитанковий ракетний комплекс (ПТРК) з інфрачервоним наведенням. Назва походить від англійського слова *javelin* (спис, дротик), що метафорично відображає характер зброї. Транслітерація *Джавелін* міцно закріпилася у всіх

типах текстів. Варіант написання з великої літери домінує навіть у середині речення, що відповідає статусу власної назви: *ПТРК Джавелін, використання Джавелінів*. Граматичне оформлення демонструє повну адаптацію: *Джавеліна* (родовий відмінок), *Джавеліну* (давальний) тощо. Похідні сленгові лексичні одиниці також утворюються природно: *джавелінник* (боєць, озброєний Javelin), хоча форма з малої літери менш поширена. Дієслівні форми типу *джавелінити* зустрічаються у жаргонному вжитку, але не закріпилися у офіційному дискурсі.

Іншим прикладом є назви на кшталт *NLAW (Next generation Light Anti-tank Weapon)* – британсько-шведський протитанковий комплекс. Акронім вимовляється як слово [ɛnlɔ:], що створює основу для кирилізації. У практиці зустрічаються варіанти *NLAW, НЛЮУ* та *Енлоу*. Перший варіант переважає у технічних текстах, другий – у медійних матеріалах для широкого загалу. Описовий переклад *легкий протитанковий засіб нового покоління* занадто громіздкий для регулярного використання.

Таким чином, проведене дослідження засвідчило, що адаптація англійської термінології стрілецької зброї та легких переносних систем озброєння в українській мові становить складний багатовимірний процес, зумовлений обставинами повномасштабної війни та масштабної військової допомоги західних партнерів. Аналіз зібраного матеріалу виявив домінування кількох основних перекладацьких стратегій, вибір між якими визначається структурним типом назви та функціональним призначенням тексту. Варіативність форм написання та вимови поступово звужується внаслідок масового вживання та формування узуальних практик, хоча певні розбіжності зберігаються між офіційними, медійними та розмовними реєстрами.

Процес адаптації ще далекий від завершення, що зумовлює необхідність подальших досліджень динаміки термінологічних змін, створення корпусних баз даних військової лексики та розробки уніфікованих термінологічних стандартів для забезпечення послідовності та ефективності професійної мовної комунікації у військовій сфері в умовах інформаційної агресії.

Список використаних джерел

1. Яременко О. А., Лазебна О. А. Тематична класифікація термінологічної лексики військово-політичного дискурсу (на матеріалі сучасних німецькомовних часописів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Том 32(71) № 6 Ч. 1. С. 185-190. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-1/33>.
2. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 57. С.184–187 DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.57.44>.

КРАСНИЦЬКА Анжела Віталіївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри ділової української
та іноземних мов навчально-наукового
інституту права та психології,
Національна академія внутрішніх
справ (м. Київ, Україна)

КОМУНІКАТИВНО-РАЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Офіційно-ділову комунікацію забезпечує офіційно-діловий стиль сучасної української літературної мови як засіб спілкування у сфері суспільної діяльності та один із найдавніших стилів. Для реалізації інформативної, імперативної (наказ), волюнтативної (вплив) функцій мови використовується офіційно-діловий стиль як “сукупність мовних засобів, що задовольняють сферу офіційно-ділових стосунків, яка виникає між органами влади і населенням, між установами, організаціями, підприємствами, фірмами, між установами і приватними особами, між членами суспільства в різних сферах їх правової та господарської діяльності” [1, с. 137].

Для офіційно-ділових паперів властива низка комунікативно-раціональних властивостей (ознак).

У частині 1 статті 35 Закону України “Про правотворчу діяльність” (2023) зазначено, що “Для формулювання норм права у нормативно-правових актах використовується офіційно-діловий стиль, для якого характерні нейтральність і стриманість, відсутність емоційної, експресивної, розмовної лексики та індивідуальних авторських рис” [2].

Аналізуючи властивості офіційно-ділового стилю, Тихоненко О. В. вказує на те, що “Цей різновид мовлення передбачає попереднє продумування, монологічний характер викладу, прагнення до логічної впорядкованості тексту, а також передачі думок лише традиційними мовними засобами – сувору нормативність і реалізацію саме книжної лексики” [3, с. 91]. Дослідниця Бортун К. О. цілком слушно зазначає, що “Класифікаційно-кваліфікаційними ознаками офіційно-ділового стилю є офіційність, логічна послідовність, завершеність, ясність, стислість і відсутність емоційного забарвлення” [4, с. 180].

Вважаємо за доцільне виділити загальні та мовностилістичні комунікативно-раціональні властивості, якими характеризується офіційно-діловий стиль.

Офіційно-діловому стилю притаманна низка загальних комунікативно-раціональних властивостей:

офіційний характер (офіційність) – виявляється в тому, що документ складається посадовою особою конкретного органу держави або відповідними органами згідно з їх формально визначеною компетенцією та належним чином оформлюється; офіційність підкреслюється також виготовленням документів на

спеціальних стандартних бланках, які уніфікують їх складання;

директивність, яка притаманна законодавчому підстилю – виявляється в тому, що формулювання у тексті законодавчого акта мають обов'язковий, владний, вольовий характер з чіткими розпорядженнями;

чітка логічність і послідовність – реалізується за допомогою причиново-наслідкових зв'язків у межах одного речення чи в повному тексті; виявляється у зв'язності компонентів тексту, оскільки кожна наступна думка (вислів) виходить з попередньої та є підкресленням наступності або черговості подій або явищ; виявляється у змістовій завершеності тексту;

максимальна зрозумілість (ясність) і доступність – текст документа за формою викладу повинен бути нескладним і доступним для сприймання, простим і зрозумілим за своїм змістом. Вимога зрозумілості (ясності) й доступності мови юридичних документів для адресатів, на яких вона поширює свою дію, є однією з найважливіших вимог. Лише при абсолютній ясності мови тексту суб'єкт права може нести юридичну відповідальність;

імперативність – форма вираження конкретних владних приписів (наказів), вимог; обов'язковість, наказовість;

максимальна точність – точність мови тексту документа є найважливішою передумовою однозначного розуміння, тлумачення і виконання правових приписів, адже неточна передача думки укладача може призвести до двозначності розуміння й довільного тлумачення; точність викладу фактів. “До засобів досягнення точності мови юридичних документів слід віднести дотримання правил сучасної української літературної мови, вживання чітких дефініцій юридичних термінів, єдність термінології, дотримання вимог, що висуваються до структури документа, логічна послідовність викладу думки правотворця чи правозастосувача, завершеність думки” [1, с. 113]. Висока точність документів передбачає повторюваність окремих слів, словосполучень, термінів і терміносполучень, кліше, назв установ, організацій, фірм, прізвищ, щоб не можна було тлумачити текст у супереччя змісту, закладеному автором документа;

лаконічність (стислість) викладу інформації – виявляється у прагненні до економії мовних засобів; є поєднанням максимальної стислості, чіткості викладення тексту, простоти мови і стилю; мовні засоби необхідно вживати максимально доречно і стисло, без надмірної і непотрібної інформації. Чим стисліше й компактніше викладений документ, тим краще сприймається його зміст;

повнота викладу інформації – передбачає, що текст документа повинен містити всю необхідну інформацію, та бути інформаційно повним, адже недостатність інформації може викликати необхідність запиту додаткових відомостей;

максимальна простота – передбачає відсутність у тексті документа громіздких конструкцій, великої кількості дієприкметникових зворотів;

об'єктивність викладу – передбачає наявність достовірних і правильно зафіксованих відомостей про події, явища, дії, стан; наведені в документі цифри, факти, дати, прізвища потрібно старанно перевіряти;

нейтральний стиль викладу (стилістична нейтральність) – вимога нейтральності виявляється у відсутності ставлення до об’єктивної дійсності та змістовної інформації, і тому виявлення особистих почуттів і використання засобів образності є нетиповим; у вживанні нейтральної лексики та слів у прямих значеннях, у використанні рівного, стриманого, спокійного тону. Нейтральний стиль викладу свідчить про ділові взаємовідносини між законодавцем і гілками влади та громадянами держави, підкреслює їх неособистий характер;

високий рівень стандартизації – полягає в тому, що відображаючи типові ситуації сфери ділових стосунків і формально-змістову однотипність документів, стандартизація сприяє економії місця і часу під час оформлення документа; *стандартність форми документа* – стандартне розташування матеріалу у тексті документа. Незважаючи на індивідуальний характер, усі документи мають багато однакових рис: кожен складається з трьох частин (вступної, констатуючої/описово-мотивувальної, резолютивної/завершальної); цим частинам притаманні одні й ті ж реквізити; характер їх викладу одноманітний; *стандартність формулювань* – допомагає точному, однозначному й стислому вираженню думки; виявляється у формалізованості та однотипності словосполучень/фраз, використанні однакових лексичних і граматичних засобів, які викладаються словами, словосполученнями, юридичними кліше, синтаксичними конструкціями, що багаторазово повторюються.

безособовість викладу тексту – зокрема, безособовість викладу тексту законодавчого акта виявляється в тому, що з формулювань закону неможливо визначити, від кого походять відповідні приписи, адже мова законодавчого акта абстрагується від індивідуальних мовних особливостей укладачів правових актів, уникає чогось конкретного, особистісного. “Законодавчому різновиду ОДС властива безособовість викладу інформації, оскільки головна дійова особа – мовець – організація громадянського суспільства (держави). Отже, висловлення у формі закону декларується від імені абстрактної одиниці” [5, с. 21];

структурованість тексту (стабільна композиція тексту) – передбачає обов’язкову зовнішню структуру: преамбули, заголовки, поділ тексту на розділи, глави, абзаци, пункти, підпункти, статті, частини статей. Цілісність системної структури передбачає упорядкованість її частин, їх неподільність, обґрунтованість і повноту;

наявність формальних атрибутів – реквізитів, без яких документ не може набути юридичної сили: наменування документа, підпис, дата, гриф погодження, гриф затвердження тощо;

сміслова завершеність думки укладача документа.

До мовностилістичних комунікативно-раціональних властивостей офіційно-ділового стилю необхідно віднести: широке використання суспільно-політичної, юридичної, дипломатичної, військової, адміністративно-канцелярської термінології та юридичних кліше; повторюваність обов’язкових стандартних висловів, стійких мовних зворотів; відсутність розмовно-просторічної, емоційно-експресивної, професійної, жаргонної, діалектної, арготичної лексики; широке

застосування віддієслівних іменників та іменників, що позначають назви людей за ознакою, зумовленою певною дією/відносинами; мінімальне застосування іменників із суфіксами суб'єктивної оцінки; використання номенклатурних найменувань; використання безособових, наказових форм дієслова, імперативних положень, яким притаманна категорично виражена повинність; наявність дієслів теперішнього часу; використання конструкцій з розщепленим присудком; тенденція до використання складних речень та однорідних членів речення, які виконують функцію уточнення; чіткий поділ тексту на пункти, підпункти, параграфи, абзаци; наявність дефініцій у законодавчих актах.

Таким чином, офіційно-діловий стиль, забезпечуючи офіційність, логічну послідовність, стилістичну нейтральність, точність, зрозумілість, повноту, чіткість, об'єктивність викладу інформації, буде відповідати своїй інформаційній, регулятивній або охоронній природі.

Список використаних джерел

1. Красницька А. В. Юридичні документи : техніка складання, оформлення та редагування : посібник. 2-е вид., доп. і переробл. Київ : Парламент. вид-во, 2006. 528 с.
2. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-ІХ. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 93, ст. 364. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-IX#Text>
3. Тихоненко О. В. Становлення норм офіційно-ділового стилю української мови у 20 – 30-ті рр. ХХ ст. : дис. ... канд. філол. наук. Харків. 2011. 237 с.
4. Бортун К. О. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному і офіційно-діловому стилях : дис. ... канд. філол. наук. Вінниця, 2018. 214 с.
5. Максименко О. В., Царьова І. В. Сучасні вимоги до складання та оформлення документів: метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2024. 76 с.

ЛОБУНОВ Денис Олександрович, курсант 123 навчальної групи курсу №4 факультету забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України (*м. Київ, Україна*),

Науковий керівник:

ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри філології та військового перекладу, Київський інститут Національної гвардії України (*м. Київ, Україна*)

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ПРО ВІЙНУ В УКРАЇНІ

Наразі інформаційна складова війни набула критичного значення, а переклад став важливим інструментом у боротьбі за міжнародну підтримку України та формування об'єктивного розуміння подій. Актуальність розгляду особливостей перекладу в межах професійної мовної комунікації зумовлена необхідністю забезпечити точність, оперативність та адекватність передавання інформації про військові дії та героїчний опір українського народу.

Мета нашої наукової розвідки полягає в окресленні основних труднощів перекладу військово-публіцистичних матеріалів про війну в Україні. Матеріалом дослідження слугували україномовні статті про війну в Україні, опубліковані в «Українській правді» та їхні переклади, розміщені на англomовній версії офіційного сайту цього видання.

Однією з найсуттєвіших проблем перекладу військово-публіцистичних текстів є передача військової термінології [1], яка стрімко розширюється в умовах активних бойових дій. Поява нових зразків озброєння, тактичних прийомів та організаційних структур вимагає від перекладача не лише глибокого розуміння військової справи, а й здатності оперативно приймати рішення щодо способів номінації нових реалій у цільовій мові [2].

Тексти про війну в Україні насичені культурно-специфічною лексикою, яка відображає унікальний досвід українського народу та не має прямих еквівалентів в інших мовах.

Емоційно забарвлена лексика на позначення російських окупантів становить окрему перекладацьку проблему. Слова «рашисти» (поєднання «росіяни» та «фашисти»), «орки» та інші евфемізми відображають колективне ставлення українців до агресора, але їх прямий переклад може не передавати всієї глибини емоційного навантаження або навіть викликати непорозуміння. Перекладач має знайти баланс між збереженням емоційної складової та забезпеченням зрозумілості для цільової аудиторії, що може вимагати використання описового

перекладу або функціональних аналогів.

Топонімічна проблематика набула особливої гостроти в контексті деколонізації української мови та відмови від російських форм географічних назв. Написання Kyiv замість Kiev, Kharkiv замість Kharkov стало питанням національної ідентичності та політичної позиції. Міжнародні медіа поступово переходять до використання українських форм, що відображає визнання суб'єктності України та повагу до її мовних норм. Перекладач має дотримуватися актуальних рекомендацій щодо транслітерації українських топонімів та бути обізнаним з політичними імплікаціями різних варіантів написання.

Переклад військово-публіцистичних матеріалів неминує стикається з питанням ідеологічного навантаження та вибору між нейтральною термінологією та лексикою, що відображає певну політичну позицію. Російська пропаганда послідовно уникає слова «війна», замінюючи його евфемізмом «спеціальна військова операція», тоді як український та міжнародний дискурс чітко кваліфікує події як війну, агресію та вторгнення. Перекладач, працюючи з українськими джерелами для міжнародної аудиторії, має свідомо обирати термінологію, яка відповідає міжнародно-правовій кваліфікації подій.

Номінація учасників конфлікту також несе значне ідеологічне навантаження. Українські тексти послідовно використовують лексеми «окупанти», «загарбники», «військові злочинці» на позначення російських військових, тоді як спроби створити хибний баланс через використання нейтральної термінології можуть спотворювати суть подій. Перекладач має розуміти етичні імплікації своїх термінологічних рішень та усвідомлювати відповідальність за формування об'єктивного розуміння конфлікту в міжнародному інформаційному просторі.

Сленг та розмовна лексика активно проникають у публіцистичні тексти, особливо в матеріалах соціальних мереж та неформальних джерелах інформації. Військовослужбовці та волонтери створили специфічну лексичну систему, яка включає жаргонізми, скорочення та новотвори. Переклад таких елементів вимагає глибокого розуміння контексту та здатності знайти функціональні еквіваленти, які б передавали не лише денотативне значення, а й стилістичне забарвлення та соціолінгвістичні конотації.

Переклад військово-публіцистичних матеріалів ставить перед фахівцем складні етичні дилеми, пов'язані з питаннями об'єктивності, відповідальності та впливу перекладу на формування міжнародної думки. Перекладач неминує стає учасником інформаційної війни, і його рішення можуть мати далекосяжні наслідки для сприйняття конфлікту міжнародною спільнотою. Прагнення до об'єктивності не означає створення хибної еквівалентності між агресором та жертвою агресії, а вимагає точного відображення фактів та контексту подій.

Робота з матеріалами про воєнні злочини, гуманітарні катастрофи та людські жертви потребує особливої чутливості та відповідальності. Перекладач має уникати сенсаціоналізму та маніпуляцій, які можуть травмувати постраждалих або спотворити масштаб трагедії. Водночас необхідно зберегти емоційний вплив свідчень очевидців та документальних матеріалів, щоб міжнародна аудиторія

могла повністю усвідомити жахіття війни та необхідність припинення агресії.

Боротьба з дезінформацією та пропагандою вимагає від перекладача критичного мислення та здатності розпізнавати маніпулятивні прийоми. При роботі з матеріалами, що містять елементи пропаганди, перекладач має вирішити, чи доцільно зберігати маніпулятивні елементи оригіналу, чи необхідно їх нейтралізувати або супроводити коментарями. Ця дилема особливо гостро постає при перекладі російських джерел, де евфемізми та спотворення фактів є системними.

Таким чином, переклад військово-публіцистичних матеріалів про війну в Україні є складним міждисциплінарним процесом, який вимагає від фахівця не лише високої мовної компетенції, а й глибокого розуміння військової справи, політичного контексту та культурних особливостей. Основні труднощі перекладу зумовлені гібридною природою військово-публіцистичних текстів, необхідністю одночасного збереження фактологічної точності та емоційного впливу, а також етичними дилемами, пов'язаними з позиціонуванням перекладача в умовах інформаційної війни.

Термінологічні виклики, культурно-специфічна лексика, ідеологічне навантаження та емоційно-експресивна складова текстів потребують застосування комплексу перекладацьких стратегій від транслітерації та калькування до описового перекладу та функціональних замінів. Вибір оптимальної стратегії має ґрунтуватися на ретельному аналізі комунікативної ситуації.

Перспектива наших подальших досліджень з обраної проблематики полягає в окресленні парадигми перекладацьких стратегій і тактик до виокремлених труднощів перекладу військово-публіцистичних текстів про війну в Україні.

Список використаних джерел

1. Яременко О. А., Лазебна О. А. Тематична класифікація термінологічної лексики військово-політичного дискурсу (на матеріалі сучасних німецькомовних часописів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Том 32(71) № 6 Ч. 1. С. 185–190. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-1/33>.
2. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 57. С.184–187 DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.57.44>.

МАЦЮК Микола Миколайович, курсант 214 навчальної групи факультету забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України (*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна, викладач кафедри філології та військового перекладу, Київський інститут Національної гвардії України (*м. Київ, Україна*)

THE DIGITAL FRONT OF MILITARY LANGUAGE: BALANCING STANDARDS AND SLANG

In recent years, digital transformation and the wide reach of social media have noticeably changed how different groups speak and write, including the military. In a context of active combat and heavy use of public and semi-public channels (YouTube, Telegram, TikTok, Facebook), two processes run in parallel: some traditional terms gradually lose their original precision, while a new layer of informal language emerges – field slang, abbreviations, and borrowings from other languages. These shifts bring benefits (speed, unit cohesion) but also risks (loss of formality, operational-security risks), which makes the topic both socially and practically important.

Digital platforms do more than spread information – they shape new genres of military communication: short situation clips, report-style briefings, field vlogs, and livestreams. Against the backdrop of hybrid war, this comes with structural changes in the information environment – growing polarization, a crisis of trust in the “global information space,” and the rising role of networked channels of influence [1, p. 119]. In these conditions, metaphor and expressiveness naturally intensify (from headlines to on-camera speech), and official discourse moves closer to everyday spoken practice [2, p. 37].

For official communications, the effect is double-edged. Advantages include speed and convenience, stronger team identity, and a mobilizing effect. Risks include the blurring of the official register, the danger of misreading orders in mixed registers, and greater exposure to influence operations (when public messages and “everyday” wording become part of information effects) [1, p. 119]. The practical answer is balance – keeping a regulated terminology system while accepting natural innovation online, supported by clear explanatory standards, teaching examples, and systematic work on common errors.

Field videos from Ukrainian units show how official style coexists with jargon. In footage from the 3rd Separate Assault Brigade, one can hear set phrases like “shift right” and “secured a strongpoint,” which combine concise official phrasing with the tempo of field speech. There are also conversational labels for vehicles and gear such as “bronik” (armored personnel carrier) and “korobka” (tank) – items often missed by formal

dictionaries but typical of combat talk [1, p. 119].

Materials from the “Kraken” unit feature names for modern strike means and shorthand: “FPV-shka” (an FPV drone), “sivalka” (mortar), “kasety” (cluster munition). In combat videos these words mainly serve a technical labeling function, while remaining informal abbreviations understood mainly within the military community [2, p. 37].

Footage from the K-2 Battalion (54th Mechanized Brigade) shows active use of call signs and short identifiers such as “Dok,” “Starshyi,” and “Malyi” for addressing teammates. This reflects a distinct layer of military anthroponymy (naming practices) that preserves anonymity while enabling quick recognition in the group and efficient coordination [3, p. 463].

Comparative English-language material underlines the role of standardized terms and abbreviations. In the US Marines, items like “fireteam,” “LZ” (landing zone), and “CAS” (close air support) are common, while in informal talk one hears the in-group label “jarhead” [5, p. 12]. In the British Army, “squaddie” (enlisted soldier) and “kit” (equipment, gear) are frequent. The command “stand down” has a precise doctrinal meaning, yet it often slips into everyday banter as a light-hearted way to end a conversation [4, p. 4]. These examples show how official vocabulary coexists with conversational items and how abbreviation systems shape unit thinking.

Taken together, military slang and borrowed elements are an integral part of today’s communication environment. Integrating them into everyday practice requires a careful balance between speed and standards, and between openness and information security.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт : колект. монографія / ред. В. П. Горбулін. Київ : НІСД, 2017. 494 с.
2. Звягінцева А. А. Концепт «війна» у сучасних подкастах: формально-змістові характеристики проєктів : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 061 «Журналістика» / наук. кер. Ю. В. Любченко. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 68 с.
3. Мельник С. М., Назаренко О. М., Сікорська В. Ю. Мовна репрезентація концепту «війна» в сучасному українському медіадискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 3. С. 460–467. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-283-8-20>
4. Allan K., Burrige K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 352 p.
5. Crystal D. *Language and the Internet*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 272 p.

МАЦЮК Микола Миколайович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

ПРАВОВІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР ІЗ МЕДІА

Інформаційна напруженість є постійною ознакою сучасного суспільства. В умовах воєнного стану та інформаційної агресії ця проблема є особливо актуальною. Офіційна інформація, що передається або коментується в медіа, може стати інструментом формування довіри до влади або ж засобом деструктивного впливу. Комунікація між державними органами і медіа набуває подвійного значення: вона є гарантією прозорості влади і механізмом посилення безпеки в суспільстві, але одночасно може стати загрозою витоку інформації та необережного, непрофесійного поводження з нею.

Ця проблема вивчається правознавцями, лінгвістами, фахівцями з масової комунікації. Спеціального дослідження потребує комунікація силових структур із медіа в сучасних умовах воєнних дій та інформаційної агресії в Україні за постійного урізноманітнення можливостей медіа.

Мета цього дослідження – виявити і схарактеризувати правові та комунікативні особливості взаємодії представників силових структур із медіа.

Основи такої взаємодії визначають правові акти України Закон «Про медіа» гарантує свободу слова в діяльності журналістів, проте чітко окреслює вимоги щодо нерозголошення службової та державної таємниці [1]. Закон «Про доступ до публічної інформації» передбачає, що будь-яка інформація є відкритою, крім випадків, коли її розголошення завдає шкоди національним інтересам [2]. З одного боку, це забезпечує прозорість влади, з іншого – створює простір для зловживань, коли посадовці використовують обмеження як спосіб уникнення критики. Такі суперечності свідчать про те, що навіть у законодавстві баланс «відкритість – безпека» має рухомі межі, і це вимагає пояснення та аргументації для суспільства.

Міжнародний досвід пропонує інші акценти. Tromsø Convention закріплює принцип максимальної відкритості: будь-яке обмеження доступу має бути обґрунтованим і пропорційним [3]. У багатьох країнах НАТО та ЄС діють протоколи, що розділяють інформацію за рівнями доступу. Наприклад, у структурі

НАТО чітко визначено, що навіть у кризових умовах базові дані про діяльність інституцій публікуються, аби уникнути чуток. Цей досвід показує: прозорість не суперечить безпеці, якщо вона організована системно. Для України важливо засвоїти, що закритість без пояснень не посилює безпеку, а лише створює інформаційний вакуум. А вакуум обов'язково чимось заповниться.

Комунікативні, мовні особливості також відіграють важливу роль в ефективності взаємодії силових структур і медіа. Відомо, що мова медіа поєднує стандартизованість і експресивність, що робить її вразливою до маніпуляцій [4, с. 15]. Службові повідомлення, які в первинному вигляді є нейтральними, у журналістському дискурсі можуть набути емоційного забарвлення. Використання тактик емоційного впливу або узагальнення здатне перетворити інформацію на зброю масового впливу [5, с. 124]. Це означає, що офіційні структури повинні готувати повідомлення так, щоб мінімізувати можливості перекручування – зрозуміла мова, чітка структура, уникнення двозначностей.

Прикладом ефективної практики є регулярні брифінги Збройних сил України. Навіть у складних умовах війни Генеральний штаб надає щоденні зведення, що містять перевірені факти й не містять оцінних суджень. Такий підхід знижує ризик поширення паніки та забезпечує суспільству відчуття контролю над ситуацією. Саме така модель комунікації – системна, регулярна, структурована – має стати стандартом для всіх державних інституцій.

Закритість у надаванні інформації може мати негативні наслідки. Сьогодні, «у добу постправди», інформаційний вакуум легко заповнюється чутками та фейками [6, с. 257]. Якщо офіційні органи не коментують події, їхню роль перебирають анонімні джерела, обов'язково коментують ворожі медіа. Це підтверджує і практика останніх років: затримка з офіційними поясненнями призводить до масових хвиль дезінформації в соціальних мережах. Тому стратегія замовчування не є нейтральною, вона безпосередньо завдає шкоди інформаційній безпеці держави.

Соціальні комунікації є способом взаємодії суспільних інститутів, вони виконують роль посередника між владою і громадянами [7, с. 4]. Це означає, що навіть обмежена інформація повинна бути комунікована суспільству в зрозумілий спосіб. Непояснене обмеження породжує недовіру. Тому сучасна комунікаційна політика повинна не лише розмежовувати інформацію за рівнем доступу, а й чітко пояснювати логіку цих обмежень.

Взаємодія силових структур із медіа в Україні є складним процесом, що перебуває на перетині демократичної відкритості та вимог національної безпеки. Закони гарантують право громадян на інформацію, але на практиці органи влади часто тяжіють до надмірної закритості, яка породжує недовіру та дезінформацію. Міжнародні стандарти, зокрема Tromsø Convention, показують, що прозорість і безпека можуть співіснувати за умови пропорційності обмежень. Дослідження науковців свідчать, що мовні та стилістичні особливості медіа здатні трансформувати навіть нейтральну інформацію у фактор дестабілізації, тому державні повідомлення мають бути чіткими та зрозумілими. Найкращим

інструментом протидії дезінформації є регулярна офіційна комунікація, яка задовольняє суспільний інтерес і водночас зберігає державні таємниці.

Виважена відкритість, що поєднує правові норми, професійну журналістську етику та стратегічну комунікаційну політику держави, є оптимальною моделлю для України в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України, 2023. №№ 47–50, ст. 120.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32, ст. 314.
3. Council of Europe. Convention on Access to Official Documents (Tromsø Convention). 2009.
4. Савчук Р. Мова засобів масової інформації : хрестоматія. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2018. 180 с.
5. Посмітна В. В. Комунікативні стратегії та тактики масмедійного дискурсу в аспекті потенційної загрози деструктивного мовного впливу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. № 39. С. 123–126.
6. Квіт С. Масові комунікації. 2-ге вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 323 с.
7. Горбенко Г. В., Масімова Л. І., Ніколаєнко Л. М. Абетка соціальних комунікацій : довідник. Київ : КНУКіМ, 2015. 200 с.

НАСОНОВ Родіон Вікторович,
курсант 4 навчального курсу
Військово-юридичного інституту,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ІВАЩЕНКО Сергій Миколайович,
полковник, доцент кафедри права
Національної безпеки та правової
роботи Військово-юридичного
інституту, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)

ЗАПОБІГАННЯ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗСУ ТА ДССТ

В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, питання забезпечення обороноздатності держави та ефективного функціонування її військової організації набуває виняткової гостроти. Збройні Сили України (ЗСУ) та інші військові формування, зокрема Державна спеціальна служба транспорту (ДССТ), становлять основу сектору безпеки і оборони, на який покладено конституційний обов'язок із захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави. Ефективність виконання ними конституційного обов'язку із захисту суверенітету та територіальної цілісності нерозривно пов'язано зі станом військової дисципліни та правопорядку самих військових формувань, будь-які прояви протиправної поведінки становлять пряму загрозу боєздатності військ, їх організованості та керованості, що є неприпустимим в умовах ведення оборонної війни

Водночас, криміногенна ситуація засвідчує об'єктивну тенденцію до зростання рівня злочинності серед військовослужбовців, що детерміновано низкою факторів воєнного стану. Суттєве збільшення чисельності особового складу внаслідок мобілізаційних процесів, неминуче призводить до залучення до служби осіб з різним рівнем правосвідомості та соціальної адаптації. Постійне перебування в умовах екстремального психологічного та фізичного навантаження, безпосередня участь у бойових діях та пов'язаний з цим посттравматичний стресовий розлад виступають криміногенними детермінантами, що провокують девіантну поведінку [1, с. 324; 2, с. 40].

Варто зауважити, що зростання рівня злочинності серед військовослужбовців в умовах війни не є винятково українською проблемою. Історичний досвід збройних конфліктів свідчить, що зростання злочинності у військах в умовах війни є закономірним явищем. При цьому загрозу для обороноздатності становлять не лише військові кримінальні правопорушення, вичерпний перелік яких міститься у

Розділі XIX Кримінального кодексу України, а й кримінальні правопорушення загальнокримінального характеру, що вчиняються військовослужбовцями – суспільно небезпечні діяння, які посягають на загальні об'єкти кримінально-правової охорони (наприклад, власність, життя та здоров'я особи, громадську безпеку) склад яких не містить спеціальних суб'єктів чи об'єктів, пов'язаних виключно з порядком несення військової служби. Наслідки вчинення таких правопорушень мають комплексний деструктивний вплив: вони не лише руйнують військову дисципліну зсередини та підривають довіру суспільства до армії, але й створюють вразливості в інформаційному та міжнародно-політичному вимірах. Розголос про подібні випадки активно використовується противником у межах інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) для дискредитації Збройних Сил на міжнародній арені, ускладнюючи військово-політичну підтримку з боку партнерів, що у підсумку підриває обороноздатність країни [1, с. 326; 3].

Аналітичні дані Верховного Суду демонструють стійку негативну динаміку: у 2024 році за вчинення різноманітних кримінальних правопорушень було засуджено 6 532 військовослужбовці, що на 22,3% більше порівняно з 2023 роком, коли цей показник становив 5 339 осіб, стрімке зростання кількості засуджених військовослужбовців є прямим індикатором загострення криміногенної ситуації у війську в умовах воєнного стану [2, с. 40].

Статистика охоплює військові злочини та загальні кримінальні правопорушення, але у звіті розрізняються переважні злочини, не пов'язані зі службою: злочини проти власності, життя та здоров'я, а також громадської безпеки. Незаконне носіння зброї (стаття 263 Кримінального кодексу України) стає особливо небезпечним у періоди воєнного стану, які часто супроводжуються насильницькими злочинами. Ця динаміка безпосередньо пов'язана з початком широкомасштабного вторгнення та масової мобілізації, що підтверджує вирішальний вплив військових факторів на криміналізацію певного сегмента військової спільноти. [1, с. 327; 2, с. 40; 3].

Для превенції злочинності у війську варто виділити детермінанти, що зумовлюють протиправну поведінку. Важливо усвідомлювати, що злочинність у війську є проявом загальнонаціональної проблеми, а не виключно внутрішньовідомчою, проте можна виділити специфічні чинники, що впливають на злочинність військовослужбовців, які доцільно розглядати на макрорівні (об'єктивні детермінанти) та мікрорівні (суб'єктивні фактори)[4, с. 217].

На макрорівні ключовими є воєнно-політичні детермінанти: перманентний стрес, пов'язаний з безпосередньою участю у бойових діях, неминуче призводить до деформації ціннісних орієнтацій та психологічних розладів, знижуючи поріг для вчинення насильницьких злочинів. Поряд із цим, суттєвий вплив має і загальна соціально-економічна напруженість, оскільки матеріальні труднощі військовослужбовців та їх родин можуть виступати мотивом для вчинення корисливих злочинів. Крім того, до об'єктивних чинників належать і певні організаційно-управлінські недоліки. Масова мобілізація об'єктивно ускладнює проведення глибокого професійно-психологічного відбору, а прогалини у виховній

роботі та недостатній контроль за обігом зброї та майна створюють сприятливі умови для вчинення правопорушень [1, с. 328; 4, с. 217].

На мікрорівні рівні вчинення правопорушення детермінується особистісними характеристиками військовослужбовця та особливостями його найближчого оточення. Центральним елементом виступає деформація правосвідомості та правовий нігілізм, що часто є наслідком загального низького рівня правової освіти в суспільстві. Часто способом психологічного розвантаження стає зловживання алкоголем та психотропними речовинами, що значно знижує самоконтроль. Кримінологічний профіль військовослужбовця характеризується судимістю, низьким рівнем освіти та асоціальною поведінкою. Ці фактори, що посилюються стресом і поєднуються з відсутністю психологічної підтримки, значно підвищують ризик девіантної поведінки. [1, с. 326; 4, с. 217].

Система запобігання загальнокримінальним правопорушенням у війську має бути комплексною та багаторівневою, охоплювати заходи від загальносоціального рівня до індивідуального. Ефективна профілактика не повинна обмежуватися каральними заходами, а має бути спрямована на усунення причин та умов злочинності.

Важливим етапом у пошуку шляхів удосконалення національної системи превенції є аналіз зарубіжного досвіду, зокрема моделей запобігання злочинності в арміях країн-членів НАТО.

Одним із основних елементів у правових системах багатьох країн-членів НАТО є наявність розвиненої системи військової юстиції, що функціонує як окрема гілка судочинства зі спеціалізованими судами, органами прокуратури та слідства. Така інституційна відокремленість забезпечує розуміння специфіки військових правовідносин та швидкий розгляд справ, що посилює превентивний ефект невідворотності покарання. У цій системі вагому роль відіграє військова поліція, повноваження якої часто виходять за межі суто патрульних чи каральних функцій. Вона наділена повноваженнями з проведення дізнання та досудового розслідування, а її діяльність значною мірою орієнтована на проактивну превенцію, аналіз криміногенних ризиків та роботу з особовим складом на випередження, а не лише на реагування на вже вчинені правопорушення [5, с. 362].

Система профілактики має базуватися на загальносоціальних заходах, спрямованих на усунення корінних причин злочинності. Для того, щоб вийти за рамки стереотипного уявлення про військову службу як «каральний захід», необхідна державна політика, спрямована на підвищення престижу військової служби та сприяння повазі до закону та дисципліни.

Водночас варто зосередитися на забезпеченні належного матеріального та соціального забезпечення військовослужбовців та членів їхніх родин, що мінімізує вплив економічних чинників на мотивацію протиправної поведінки. Формування високого соціального статусу захисника Вітчизни, підкріпленого реальними соціальними гарантіями, сприяє зміцненню морального духу, знижує рівень соціальної напруженості у військах та фундаментально змінює суспільне сприйняття [1, с. 328].

Конкретні кримінологічні заходи у збройних силах здійснюються командирами, ВСП, органами управління та психологічними службами. Ці заходи спрямовані на покращення відбору, правової освіти, моніторингу умов життя, організації дозвілля та виявлення осіб групи ризику з метою профілактики. [1, с. 326].

Водночас слід зазначити, що ВСП, будучи спеціальним правоохоронним формуванням, не має статусу повноцінного правоохоронного органу та позбавлена функцій оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування. Усвідомлюючи цю інституційну прогалину, наразі на законодавчому рівні просувається ідея створення Військової поліції як правоохоронного органу з правом ведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування військових кримінальних правопорушень [6].

Індивідуальна профілактика полягає у цілеспрямованому впливі на військовослужбовців, які можуть вчинити правопорушення, шляхом проведення освітньої та психологічної роботи, а також застосування дисциплінарних заходів, спрямованих на виправлення девіантної поведінки на ранній стадії. [1, с. 327].

Отже, злочинність військовослужбовців є загрозою національній безпеці, детермінованою як об'єктивними чинниками воєнного стану, так і суб'єктивними характеристиками особистості. Ефективна протидія вимагає переходу від переважно каральних до проактивних запобіжних заходів. Лише комплексний підхід, що поєднує загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи превенції, здатен зміцнити правопорядок у військах та, як наслідок, підвищити обороноздатність держави.

Список використаних джерел

1. Пашенко Є. М. Злочинність військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань України в умовах агресії росії проти України. Кримінологічний аспект. Серія ПРАВО. 2024. Вип. 81, ч. 2. С. 324–329. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.50>.
2. Стан здійснення правосуддя у 2024 році : статистичний звіт Верховного Суду. Київ, 2025. 101 с. <https://tinyurl.com/ywpu9vx7>
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Корнієнко М. В. Стан та детермінація військової злочинності в умовах особливого періоду в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 217–219. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/48>.
5. Табака Т. І., Котляренко О. П. Застосування зарубіжного досвіду для підвищення ефективності правоохоронної діяльності у Збройних Силах України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 362–365. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/86>.
6. Про Військову поліцію : проект Закону України від 31.05.2024 № 6569-д. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44336>

НЕПІЙПА Наталія Дмитрівна,
аспірантка кафедри філософії та
освіти дорослих Центрального
інституту післядипломної освіти
Державного університету управління
освітою; старша викладачка кафедри
англійської мови Державного
університету інформаційних і
комунікаційних технологій
(*м. Київ, Україна*)

МОВНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Вступ

Сучасний інформаційний простір України перебуває під постійним тиском інформаційної війни, що поєднує дезінформаційні кампанії, маніпулятивні наративи та мову ненависті. Масове поширення фейків, емоційне загострення публічних дебатів і поляризація в соцмережах підривають довіру до інституцій, нормалізують агресивну риторичку та звужують простір для аргументованого діалогу. Алгоритмічні «інформаційні бульбашки» підсилюють односторонність сприйняття, а гібридні медійні практики (включно з анонімними каналами й бот-мережами) ускладнюють відрізнєння фактів від оцінок. Як зазначено в роботі Волошинович Н. «...віртуальне спілкування з порушенням етики мережевої взаємодії використовується персоніфікованими учасниками, зацікавленими в більшій упізнаваності, публічності або епатажі, а також у процесі анонімної взаємодії користувачів, які бажають контролювати життя інших людей, маніпулювати настроями й поведінкою...» [1]. [2].

У цих умовах мовна культура – як сукупність етичних, нормативних і комунікативних принципів – стає ключовою передумовою збереження демократичного спілкування. Вона забезпечує відповідальність за слово, коректність аргументації та повагу до іншої позиції, що критично необхідно для стійкості суспільства до маніпуляцій і для підтримання публічного діалогу на засадах свободи та взаємоповаги. Як зазначає Пітер Левін, «громадянин має питати не лише «що я повинен робити?», а насамперед «що ми повинні робити?» – бо лише спільні дії, засновані на розумінні, дозволяють змінювати світ відповідально» [3].

Демократична комунікація є фундаментом громадянського суспільства, оскільки саме через мову реалізуються такі базові цінності, як свобода слова, повага до людської гідності та право на власну думку. У демократичному дискурсі слово має не лише інформативну, а й етичну вагу: воно покликане не принижувати, а переконувати, не нав'язувати, а аргументувати. Як зазначають Т. Гоган-Клуберт і Ч. Гоган, демократія спирається на визнання рівності та гідності кожної людини, а також на цінність участі, діалогу й освіти як складників демократичного способу

життя [6]. Підтверджує цю думку і Левін: «добре суспільство – це спільнота, яка вміє говорити, слухати і діяти разом, бо саме у взаємній розмові формується громадянська відповідальність» [3].

Культура діалогу передбачає відкритість до різних точок зору, уміння слухати і відповідати без агресії, а також готовність визнавати межі власного знання. Такий підхід протистоїть авторитарним моделям спілкування, де мова використовується як інструмент тиску або маніпуляції. Як зазначає Левін, «щоб спільно вирішувати проблеми, громадяни мають розвивати дискурсивні чесноти – здатність слухати, аргументувати і змінювати власну позицію у світлі спільного розуміння» [3].

Отже, демократична комунікація – це не лише форма мовленнєвої взаємодії, а й показник зрілості суспільства, здатного до публічної дискусії без насильства, у межах права і взаємоповаги. Вона підтримує критичне мислення, формує довіру між людьми та зміцнює цінності, на яких ґрунтується сучасна європейська цивілізація.

Поняття «мовна культура» і «демократична комунікація»

Мовна культура – це не лише дотримання мовних норм, а передусім усвідомлена й етична поведінка у спілкуванні, що ґрунтується на повазі до співрозмовника, точності думки, логічності й толерантності. Вона охоплює здатність розуміти контекст, уникати мови ворожнечі, дбати про ясність і змістовність слова.

Демократична комунікація, своєю чергою, передбачає рівність учасників діалогу, визнання права на іншу точку зору, аргументованість і конструктивність дискусії. Її сутність полягає не в переконанні будь-якою ціною, а у взаємному пошуку істини та згоди через мову. Таким чином, мовна культура і демократична комунікація є взаємопов'язаними: перша формує етичні рамки, друга – практикує їх у суспільному просторі. Чад Хоган і Тетяна Хоган-Клуберт наголошують: «комунікація, якщо вона має сприяти розвитку громадянських здібностей, повинна бути демократично організованою, бо лише в такій взаємодії люди навчаються співтворчості та спільної відповідальності» [6].

Інформаційна агресія як виклик мовній культурі

Сучасна інформаційна агресія руйнує засади етичної комунікації. Пропаганда, фейкові новини, маніпулятивні меседжі у ЗМІ та соцмережах підмінюють зміст емоційним тиском, нормалізують мову ворожнечі. Це не лише спотворює реальність, а й позбавляє людей віри в силу слова як засобу діалогу. Як говорить в монографії Яворська Г. «Коли ж ідеться не просто про загрози, а про гібридну війну, під час якої поєднується застосування військових і невійськових засобів, тоді проблема опірності набуває особливого значення.» [5].

Протистояти цим явищам можливо через розвиток мовної культури, яка поєднує критичне мислення, етичність, відповідальність за сказане. Мова, що ґрунтується на цінностях поваги й правди, стає засобом духовного опору агресії, особливо в умовах війни.

Освітній аспект: формування демократичної комунікації у здобувачів освіти

Освіта відіграє ключову роль у вихованні культури мовлення як елемента громадянської зрілості. Формування демократичної комунікації передбачає створення у навчальному середовищі простору довіри, відкритості, вільного обміну думками. Як зазначає Левін, «освіта громадянина — це процес, у якому люди вчаться не лише мислити, а й діяти разом, ставлячи запитання «що ми повинні робити?»» [3]. Так само автори «Living Democracy» наголошують, що «навчання демократії можливе лише через життя демократією – через структури, які дозволяють людям співпрацювати, приймати рішення на засадах згоди й будувати довіру» [6].

Сучасні підходи – тьюторинг, дебати, інтерактивні курси з медіаграмотності, міждисциплінарні проєкти — дозволяють студентам навчитися не лише правильно говорити, а й відповідально мислити. Вони розвивають навички аргументації, етичного слухання, співпраці у команді – тобто ті якості, що лежать в основі демократичної комунікації. Як підкреслюють Чад Хоган і Тетяна Хоган-Клуберт, «демократичне навчання дорослих є горизонтальним і побудованим на взаємності – це навчання один від одного, а не від авторитету, який «знає краще»» [6].

Соціальний аспект: мовна культура як інструмент громадянської інтеграції дорослих

Особливу увагу сьогодні потребує навчання української мови та мовної культури дорослого населення, яке з різних причин не мало змоги її опанувати у шкільні роки. Після початку повномасштабної війни мовне питання стало не лише культурним чи освітнім, а й питанням національної єдності та самоідентифікації.

Багато громадян – особливо старшого або поважного віку – щиро прагнуть перейти на українську, але стикаються з труднощами: недостатня мовна база; відсутність доступу до якісних курсів; складність у користуванні цифровими технологіями для самостійного навчання.

У результаті ці люди часто опиняються поза активним суспільним життям, ніби «за мовним бар'єром», хоча не мають ворожого ставлення до української. Тому держава і громади мають створювати умови для системного навчання дорослих – організувати безкоштовні курси української мови, розмовні клуби, неформальні освітні простори, залучати волонтерів та викладачів.

Такі ініціативи не лише допомагають опанувати мову, а й відновлюють почуття належності до спільноти, сприяють діалогу поколінь і формують культурну єдність у часи випробувань.

Мовна культура, таким чином, стає засобом соціальної інтеграції, національної стійкості та громадянського єднання, а не лише освітньою навичкою. Як зазначено в книзі Левіна П. «What should we do?»: «Добре суспільство потребує громадян, які здатні разом обговорювати, співпрацювати й брати на себе відповідальність.» Цю думку розвивають Чад Хоган і Тетяна Хоган-Клуберт: «якщо демократія – це спосіб спільного життя, то ми повинні змінювати структури наших соціальних середовищ так, щоб вони сприяли навчанню демократії через її практику» [6].

Висновки

Мовна культура в умовах інформаційної агресії набуває стратегічного значення – вона стає не лише ознакою освіченості, а й інструментом громадянської єдності та демократичного самозахисту суспільства. Культура слова формує здатність мислити критично, спілкуватися відповідально, відрізнити правду від маніпуляції, а отже – зберігати людську гідність у часи інформаційного тиску.

Освіта має ключову роль у формуванні демократичної комунікації, зокрема через тьюторинг, дискусійні практики, медіаграмотність та підтримку тих, хто прагне опанувати українську мову в дорослому віці. Організація мовних курсів і програм для дорослих – це не лише культурна ініціатива, а державна необхідність, спрямована на відновлення мовної єдності, соціальної залученості та довіри між громадянами.

Таким чином, розвиток мовної культури – це шлях до зміцнення демократії, утвердження національної ідентичності та інтеграції України в європейський цивілізаційний простір, де мова є не засобом поділу, а мовою єднання, гідності й свободи.

Список використаних джерел

1. Волошинович, Н. М. (2016). Мовленнєва агресія в інтернет-комунікації. *Актуальні питання іноземної філології*, № 4, с. 32–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/akpif_2016_4_8
2. Гандзюк, В. О., & Кухар, Н. П. (2023). Вербальні вияви агресії в соціальних мережах (на матеріалі анкетування здобувачів спеціальності «Журналістика»). *Мова. Сучасні ЗМІ*, № 37, с. 111–119. DOI: 10.31652/2521-1307-2023-37-111-119
3. Левін, П. (2022). *What Should We Do? A Theory of Civic Life* [Що ми повинні робити? Теорія громадянського життя]. — Нью-Йорк : Oxford University Press. DOI: 10.1093/oso/9780197570494.001.0001. ISBN 978-0-19-757049-4.
4. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія / [В. Азарова та ін. ; за заг. ред. Л. Компанцевої]. Київ : НА СБУ, 2021. 500 с.
5. Хоган-Клуберт, Т., Хоган, Ч. (2025). *Learning for Democracy: A Framework for Adult Civic Learning* [Навчання для демократії: основи громадянської освіти дорослих]. (Серія : *Palgrave Studies in Adult Education and Lifelong Learning*). Cham : Springer Nature Switzerland AG. DOI: 10.1007/978-3-032-05269-8

НЕСТЕРЯК Юрій Васильович,
доктор наук з державного управління,
доцент, професор кафедри права та
публічного управління, Київський
національний університет
будівництва і архітектури (м. Київ,
Україна)

НЕСТЕРЯК Юлія Миколаївна,
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент, доцент кафедри
друкованих медіа та історії
журналістики, Київський
національний університет імені
Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

ГІПЕРЛОКАЛЬНИЙ ВИМІР КОМУНІКАЦІЇ В ЧАС ВІЙНИ

Гіперлокальна комунікація в умовах війни виходить на перший план, оскільки глобальні та національні інформаційні потоки часто не встигають реагувати на потреби окремих спільнот, а гіперлокальна комунікація зосереджена на потребах, проблемах і новинах конкретного мікросоціуму: села, кварталу, громади, вулиці. Гіперлокальні канали комунікації, що включають місцеві медіа, ініціативи громадянського суспільства, соціальні мережі, месенджери та інші неформальні джерела інформації, відіграють критичну роль у забезпеченні безпеки, соціальної єдності та життєдіяльності населення.

Термін «гіперлокальність» у контексті комунікації розуміємо як максимальну сфокусованість інформаційного обміну на конкретній території та її мешканцях. Йдеться не лише про географічну наближеність, а й про інформаційну релевантність – контент, що має значення саме тут і зараз.

Під час війни інформаційне середовище фрагментується, переповнюється фейками, панічними вкидами, часом інформаційною тишею з боку офіційних джерел. У цьому контексті гіперлокальні джерела комунікації стають найбільш достовірними та оперативними, оскільки вони працюють «на місцях» і часто базуються на горизонтальних зв'язках у громадах.

Гіперлокальними каналами комунікації можуть бути Telegram- і Viber-чати ОСББ, сіл, районів, місцеві Facebook-групи, громадські ініціативи (інфоканали при ЦНАПах, штабах волонтерів тощо), локальні радіо або онлайн-стріми і навіть саморобні друковані вісники або об'яви на місцях. Такі комунікації забезпечують швидке поширення життєво важливої інформації, консолідацію громади навколо спільних проблем та загроз тощо.

Попри переваги, гіперлокальна комунікація не може існувати у вакуумі. Вона взаємодіє з ширшим інформаційним полем: горизонтальний рух інформації між громадами дозволяє масштабувати успішні практики, вертикальний рух – з

місцевого на національний рівень – може формувати політичний порядок денний, висвітлюючи потреби або виклики певних регіонів.

Наголошуючи на важливості налагодження ефективної гіперлокальної комунікації, дослідник «Львівського медіафоруму» Отар Довженко підкреслює, що жителі зруйнованих територій не завжди проінформовані про відновлення та його можливості. Через це між різними ланками громади відсутнє повне розуміння того, що та як треба робити. Ускладнює це все вертикаль органів місцевої влади, закритість ресурсів з інформацією про бюджетні гроші та інші дані, доступ до яких важливий для того, щоб забезпечити прозорість процесів. А нестача фахових менеджерів та комунікаційників стримує доступ громад до можливостей щодо відновлення. Державні програми відбудови не завжди здатні закрити всі потреби людей, через що останні змушені звертатися до міжнародних партнерів, створюючи велику кількість подібних проєктів.

За його словами, наразі не вибудована координаційна платформа, яка зміцнила б та налагодила б зв'язки між учасниками процесів відновлення задля ефективної відбудови з сучасними європейськими практиками. Комунікація не є пріоритетним напрямком у відновленні України, і це йому шкодить [1].

Гіперлокальна комунікація стикається з низкою проблем: недостатність перевірки інформації, а відтак формування чуток, пліток, спотворення фактів, поширення дезінформації, вразливість до інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) (ворог може використовувати локальні чати для вкидання фейків), фрагментованість аудиторій, що ускладнює координацію на вищому рівні, технічна вразливість через вимкнення електроенергії, збої зв'язку, блокування платформ тощо.

Локальні медіапроєкти, на думку дослідників Львівського медіафоруму, за класифікацією основних проблем, з якими вони стикаються, можна поділити на стагнаційні, інерційні та інноваційні [2].

Гіперлокальні медіа є невід'ємною складовою гіперлокальних комунікацій. Після повномасштабного вторгнення росії на територію України місцеві медіа в Україні опинилися в ситуації подвійної кризи: безпекової та фінансової. Водночас саме в таких умовах, на думку медіаекспертки Дар'ї Свистухи, проявилось значення локальної журналістики як зв'язкової ланки у громадах та джерела довіри [3].

Оскільки медіа сприяють соціальній згуртованості громад та інших спільнот, до формування гіперлокальної комунікації долучилося Суспільне, створивши проєкт «Гіперлокальна мережа Суспільного мовлення», що складається із кореспондентів, які працюють у громадах України, висвітлюючи їхню діяльність. Мережа діє з 2022 року – у Чернігівській, Сумській і Харківській областях, а з 2024-го – у Рівненській, Одеській, Черкаській, Дніпропетровській і Полтавській. У 2025 році заплановане чергове масштабування проєкту на решту областей, крім Київщини, Донеччини, Луганщини та Автономної Республіки Крим

Насиченість та впливовість гіперлокальної комунікації посилюється за рахунок фінансової, організаційної, менторської, тренінгової допомоги від

медіаорганізацій для локальних або релокованих медіа. Серед таких організацій - Національна асоціація медіа – найбільше професійне об'єднання регіональних теле- та радіомовників. Серед чинних програм Асоціації у 2025 році – «Програма для гіперлокальних радіостанцій». У межах проєкту 10 гіперлокальних радіостанцій отримають: дослідження своєї аудиторії, консультації за напрямками digital, продажу, HR, маркетингу та програмування ефіру, фінансування на створення контенту, а також фінальне дослідження для оцінки ефективності участі у програмі [4].

Одним із проєктів, над яким команда працювала у 2024 році, був проєкт «Трансформації комунальних медіа», спрямований на підтримку місцевих телерадіокомпаній. Він допомагав їм перейти від формального статусу комунального медіа до фактичної незалежної моделі публічного мовника, як того вимагає новий «Закон про медіа».

Підтримка MDF полягає не у фінансуванні, а зосереджується на менторстві – від стратегування до реалізації цілей у напрямках менеджмент, контент і дистрибуція. Щоправда допомога MDF має свою специфіку, організація не часто працює з газетами. Переважно фахівці організації сконцентровані на онлайн-медіа.

Євген Залавський, виконавчий директор Media Development Foundation, наголошує, що під час війни відкрілося вікно можливостей для української локальної журналістики [4].

НСЖУ має два ключові проєкти, які спрямовані на підтримку регіональних медіа: мережу Центрів журналістської солідарності та проєкт із відновлення медіа на прифронтових і деокупованих територіях. У 2024-2025 роках понад 70 місцевих медіа з різних регіонів України отримали підтримку.

Проєкти НСЖУ фінансуються або фінансувалися за підтримки International Federation of Journalists; UNESCO за сприяння Уряду Японії; Civil Rights Defenders; Free Press Unlimited; Fondation Hironnelle; Ukrainian Media Fund; Reporters Without Borders. Напрями підтримки: безпека, навчання, створення контенту, проведення заходів, цифрова трансформація .

Один з напрямів роботи ГО DII-Ukraine – допомога медіа в роботі з аудиторією на окупованих територіях. «Найчастіше це все кризові комунікації. Ми плануємо обмінюватися досвідом, як ефективно комунікувати з нашими людьми, які з різних причин опинилися в окупації, формулювати спільні меседжі, робити аналітичні звіти з різних напрямків», пояснює Любов Раковиця, голова громадської організації. На її думку, важливо, щоб не припинялись інформаційні сигнали про проблеми людей в окупації та у зворотному напрямку – сигнали влади до українців на непідконтрольних територіях. А також щоб вони відбувалися ефективно, оперативно і без пропаганди.

Сфокусована на розвитку локальних медіа Агенція медійного росту «Або».

Таким чином, увага до гіперлокальних медіа зумовлена тим, що гіперлокальна комунікація є основою соціальної стійкості. У довгостроковій перспективі, саме гіперлокальний вимір комунікації закладає фундамент громадської стійкості (resilience): сприяє підвищенню довіри між членами громади; формує гнучкі

системи реагування; стимулює громадянську участь навіть у надзвичайних обставинах; зменшує залежність від централізованих інститутів у кризовий момент.

Гіперлокальна комунікація під час війни – це не просто обмін інформацією на локальному рівні. Це інфраструктура виживання, яка поєднує функції ЗМІ, громади, волонтерського руху та місцевої влади. Вона здатна ефективно реагувати на виклики, які ігнорує або не встигає опрацювати централізована система.

У подальших дослідженнях доцільно розглядати гіперлокальну комунікацію як предмет національної інформаційної безпеки та форму громадянської журналістики, а також як інструмент зміцнення горизонтальної демократії в умовах поствоєнної відбудови.

Список використаних джерел

1. Інший вимір відбудови: чому комунікація має бути пріоритетом під час відновлення України URL : <https://rubryka.com/article/komunikatsiya-pid-chas-vidbudovy/>
2. URL : <https://lvivmediaforum.com/page/rehionalni-y-lokalni-onlain-medii-ukrainy-vid-vyzhyvannia-do-zrostannia>
3. Свистуха Д. Виклики, адаптація та сила громади. Як редакції українських медіамереж працюють під час війни. URL : <https://mediamaker.me/vyklyky-adaptacziya-ta-syla-gromady-yak-redakcziyi-ukrayinskyh-mediamerazh-praczyuyut-pid-chas-vijny-17334/>.
4. Данькова Н. Хто та як допомагає регіональним медіа під час війни. URL : <https://detector.media/rinok/article/241644/2025-06-10-khto-ta-yak-dopomagaie-regionalnym-media-pid-chas-viyny-chastyna-2/>

ПАНЧЕНКО Валентин Олександрович,
курсант 214 навчальної групи факультету
забезпечення державної безпеки, Київський
інститут Національної гвардії України (м.
Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та військового
перекладу, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ПРОФІЛАКТИКА ТА ПРОТИДІЯ МОБІНГУ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ: ПРАВОВИЙ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ

Сьогодні, у складних воєнних умовах, особливо важливою умовою злагодженої роботи підрозділів є формування здорового морально-психологічного клімату у військових колективах. Уміння конструктивно співпрацювати, налагоджувати продуктивну міжособистісну взаємодію, уникати міжособистісних конфліктів і психологічного насилля безпосередньо пов'язане з індивідуально-психологічними особливостями військовослужбовців і відповідною організацією їхньої повсякденної діяльності. Значна роль у цьому процесі належить командирам як безпосереднім керівникам особового складу.

Актуальність дослідження полягає в необхідності вмінь запобігати та протидіяти мобінгу, у важливості формування негативного ставлення до цього явища у військовослужбовців.

Мета дослідження – визначити ефективні правові та комунікативні засоби запобігання та протидії мобінгу у військовому колективі.

Мобінг (цькування) визначається сьогодні українським законодавством як «систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників трудового колективу, які спрямовані на приниження честі та гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі з метою набуття, зміни або припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність» [1].

Із різновидів мобінгу сьогодні виділяють передусім вертикальний (босинг) і горизонтальний.

Вертикальний мобінг військового розуміємо як психологічний тиск, цькування з боку керівника або вищого за посадою військового на підлеглого, що може виявлятися в ігноруванні, образах, надмірній кількості завдань, у зниженні

авторитету, в соціальній ізоляції тощо, з метою знищення його професійного статусу або примусового звільнення. Це різновид мобінгу у військовій сфері, де вищі за статусом військовослужбовці систематично завдають психологічного дискомфорту нижчим за рангом.

Горизонтальний мобінг військового розуміємо як психологічне насильство в армійському колективі, коли один або кілька колег (одного рангу) систематично цькують іншого військовослужбовця, не залучаючи до цього керівництво. Таке явище може виявлятися як у відкритій формі (публічне цькування, створення перешкод у роботі), так і в закритій (ігнорування, поширення чуток, перешкоджання спілкуванню).

Розрізняють також мобінг відкритий і латентний.

Відкритий – це крайній вияв мобінгу, із застосуванням усіх можливих засобів: знущання, відкритого глузування, образ, навмисного псування майна (це можуть бути важливі робочі документи або особисті речі).

Латентний мобінг передбачає приховану форму: працівнику «вставляють палиці в колеса», таким чином натякаючи на те, що його не сприймають як повноправного члена колективу, вважають «порожнім місцем», що йому краще піти з посади, яку він обіймає [5; 6].

Визначимо небезпеку застосування та основні напрями запобігання і протидії мобінгу у військовому колективі.

Мобінг у військовому колективі є небезпечною соціальною проблемою, що поєднує ознаки психологічного насильства, зловживання владою та порушення прав військовослужбовців. Умови служби – сувора ієрархія, високий рівень підпорядкування, значні фізичні й емоційні навантаження – створюють середовище, у якому прояви цькування можуть бути більш руйнівними для особи та загалом для боєздатності підрозділу.

Мобінг істотно збільшує ризик суїциду серед молоді; призводить до ескалації агресії та насильства в колективі, зниження успішності в навчанні, появу емоційних і невротичних проблем.

Профілактика мобінгу передбачає роботу командира, відділу морально-психологічного забезпечення, психолога, медичної служби, представників громадських організацій, правоохоронних органів за такими напрямками:

- просвітницька робота з особовим складом щодо запобігання насильству з використанням таких форм: лекцій, інформувань, круглих столів, тематичних виховних годин, бесід, консультацій;
- перегляд та обговорення відеосюжетів для формування стійкого переконання про неприпустимість мобінгу в міжособистісних стосунках;
- проведення тренінгів, спрямованих на формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, співробітництва та взаємоповаги;
- пропагування правосвідомості та правової поведінки, створення клубів правових знань;
- формування навичок здорового способу життя, розвиток активності, творчості;
- формування толерантного ставлення до колег у процесі виконання завдань

професійної діяльності;

- створення умов для самореалізації [5; 6].

Протидія мобінгу серед військовослужбовців передбачає передусім звернення до вищого керівництва та кадрових служб, документування випадків мобінгу, пошук професійної психологічної допомоги, наполягання на реалізації своїх прав, використання юридичних механізмів для захисту та притягнення винних до відповідальності [2; 3; 4].

Правові засоби протидії мобінгу забезпечують офіційну можливість захисту постраждалого. Законодавство України прямо забороняє мобінг і передбачає відповідальність за його прояви. Військовослужбовець може звернутися до вищого командування, кадрових органів, уповноважених із прав людини, а також скористатися правом на юридичний захист і відшкодування моральної шкоди. Важливою складовою є службові розслідування, дисциплінарні стягнення та документування випадків порушення [2; 3; 4].

Однак одних лише правових механізмів недостатньо. Ефективна протидія мобінгу потребує **комунікативних засобів**, спрямованих на формування здорової атмосфери у військовому середовищі. До них належать:

- формування атмосфери доброзичливості у професійному спілкуванні;
- формування довіри до командира та до колег;
- розвиток культури взаємоповаги;
- навчання командирів принципів лідерства без примушування;
- упровадження тренінгів із профілактики конфліктів;
- застосування медіації у вирішенні спорів;
- запровадження каналів анонімного зворотного зв'язку та механізмів захисту заявників від переслідувань у подальшій комунікації.

Отже, **поєднання правових і комунікативних заходів** створює багаторівневу систему протидії мобінгу у військових колективах. Правові механізми надають постраждалим можливість офіційного захисту та покарання кривдників, а комунікативні – запобігають формуванню атмосфери страху, сприяють створенню довіри та взаємоповаги, тобто сприятливих умов для ефективної взаємодії учасників військового колективу у виконанні завдань професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню) : Закон України від 16.11.2022. Відомості Верховної Ради. 2023. № 52, ст. 147.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Ст. 173-5.
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2023. Ст. 2².
4. Дисциплінарний статут Збройних Сил України : затверджено Законом України від 24.03.1999 № 551-XIV. Відомості ВРУ. 2021. Ст. 173-5.
5. Кобзар Т. А. Психологічне насильство в організаціях : монографія. Київ : Видавництво «Право», 2020. 256 с.
6. Петренко І. В., Сидоренко О. М. Мобінг у військовому колективі: проблеми та шляхи протидії. *Вісник Національної академії Національної гвардії України. Сер. : Право.* 2022. № 1 (65). С. 45–56.

ПІДЛУЖНА Ірина Андріївна,
старший викладач кафедри філології,
перекладу та стратегічних
комунікацій, Національна академія
Національної гвардії України
(*м. Харків, Україна*)

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ НА ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві, яке функціонує в умовах глобальної мережевої комунікації, питання інформаційної безпеки набуває особливої ваги. Інформаційна агресія – це системне поширення дезінформації, маніпуляцій та пропаганди з метою впливу на свідомість людей, підризу довіри до державних, освітніх і культурних інституцій. Вона загрожує не лише політичній стабільності, а й гуманітарній сфері, передусім освіті, яка формує світогляд, критичне мислення та громадянську позицію молоді [1].

Професійне мовне спілкування педагогів є одним із ключових інструментів реалізації освітнього процесу. Саме через слово, комунікацію та взаємодію викладача зі здобувачами освіти відбувається передавання знань, цінностей і культурних кодів. В умовах інформаційної агресії ця функція ускладнюється: мовець має не лише навчати, а й протистояти маніпуляціям, дезінформації та агресивним комунікативним практикам.

Інформаційна агресія впливає на професійне освітнє середовище у кількох напрямках. По-перше, вона змінює характер освітнього контенту – зростає ризик поширення недостовірної інформації, псевдонаукових матеріалів, упереджених суджень. По-друге, вона впливає на комунікативну культуру учасників освітнього процесу: у цифрових дискусіях спостерігається емоційність, агресивність, відсутність аргументованого діалогу.

Викладач у цих умовах має виконувати роль медіатора інформаційного простору — навчати студентів розрізняти правдиві й маніпулятивні повідомлення, розвивати навички критичного аналізу джерел, формувати етичні принципи спілкування. Одним із дієвих шляхів є впровадження курсів з медіаграмотності, інтеграція завдань, спрямованих на аналіз інформаційних матеріалів, у навчальні дисципліни різних спеціальностей.

Суттєве значення має й мовна культура педагога. Викладач, який дотримується норм професійної комунікації, демонструє толерантність, чіткість і логічність висловлювань, формує у студентів модель конструктивної поведінки в інформаційному середовищі. Мова освітянина має бути прикладом відповідального ставлення до слова, адже саме через неї відтворюються норми суспільної взаємодії.

Крім того, інформаційна агресія змінює психологічний клімат у навчальних закладах. Постійне перебування в інформаційному шумі, емоційний тиск новин і

соціальних мереж можуть знижувати концентрацію, підвищувати тривожність як у студентів, так і у викладачів. Тому сучасний педагог повинен володіти не лише мовною, а й комунікативно-психологічною компетентністю – умінням підтримувати конструктивний діалог, уникати конфліктів, створювати атмосферу довіри й безпеки.

Ефективним засобом протидії інформаційній агресії є побудова відкритої, етичної та прозорої комунікації в освітньому середовищі. Вона передбачає чесність, доброзичливість, виваженість у висловлюваннях, а також використання сучасних цифрових інструментів для забезпечення достовірності та оперативності обміну інформацією.

Професійне спілкування у сфері освіти в умовах інформаційної агресії набуває нових змістових і функціональних рис. Воно стає не лише засобом навчання, а й інструментом захисту інформаційного простору, формування громадянської стійкості та медіаграмотності.

Педагогічне слово в сучасних умовах має особливу місію – виховувати критично думачу, відповідальну, комунікативно зрілу особистість, здатну протистояти маніпуляціям і свідомо сприймати інформаційні потоки. Підвищення мовної культури педагогів, розвиток етичної та медіаосвітньої компетентності – це стратегічний напрям підготовки фахівців нової генерації, здатних ефективно діяти в умовах інформаційних викликів ХХІ століття.

Список використаних джерел

1. Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення. Українська правда, 2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050/> (дата звернення 17.10.2025).
2. Смотрич Д. В., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право.* 2023. Вип. 77. Ч. 2. С. 121–127.

РИКОВА Анна Андріївна,
курсантка, Національна академія
Служби безпеки України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ХОМА Ірина Олександрівна,
старший викладач кафедри
романо-германських мов ННГІ,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО СЛЕНГУ У ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТАХ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ

У сучасному інформаційному просторі переклад англомовного сленгу стає не лише лінгвістичним, а й стратегічним завданням. Поширення інформаційних загроз, гібридних воєн та дезінформаційних кампаній вимагає від перекладачів, редакторів та аналітиків особливої уваги до точності, стилістичної адекватності та етичності перекладу. Сленгові елементи у професійних сферах (військовій, суспільно-політичній, кібербезпековій, медіааналітичній тощо) часто мають подвійне значення або конотації, які можуть бути спотворені при буквальному перекладі, що здатне призвести до маніпуляцій чи зміни смислових акцентів.

Особливістю англомовного професійного сленгу є його динамічність та здатність швидко змінюватися під впливом соціальних медіа, мемної культури, технічних нововведень. Як відзначають українські дослідники, зокрема *Медвідь О. М.*, *Бобровська А. Е.*, *Гнедкова О. Г.*, багато сленгових одиниць входять до професійного мовлення ІТ-спеціалістів, журналістів та військових, стаючи частиною професійного жаргону. Водночас калькований переклад зазначених елементів нерідко викликає непорозуміння у цільовій аудиторії.

Наприклад, англомовний термін *'false flag'* доцільно перекладати як «операція під чужим прапором», а не «фальшивий прапор». Вираз *'gaslighting'* – як «систематичне введення в оману» або «психологічна маніпуляція», а не запозичене «газлайтинг» без пояснення. У сфері інформаційної безпеки термін *'deepfake'* варто передавати як «підроблене відео/аудіо з використанням ШІ», щоб уникнути непорозумінь серед невідготовленої аудиторії. Подібно, значення терміну *'troll farm'* точніше перекладати як «фабрика тролів» або «організована група для інформаційних провокацій», а не дослівне «ферма тролів», яке має гумористичний відтінок і знижує серйозність контексту.

Ще один показовий приклад – словосполучення із військового сленгу *'boots on the ground'*. Дослівно його можна перекласти виразом «чоботи на землі», але

функціональний переклад «військова присутність» або «сухопутні війська» точніше відображає зміст. Значення терміну '*collateral damage*' часто неправильно передають як «побічна шкода» чи «додаткові втрати», тоді як у військово-політичному контексті він означає «випадкові цивільні жертви» – саме такий переклад забезпечує етичну прозорість і точність повідомлення [3].

Під час інформаційних загроз переклад може стати каналом поширення дезінформації. Неправильне тлумачення термінів на кшталт '*psyop*', '*intel leak*', '*cyber op*' або '*smear campaign*' здатне викривити суть повідомлення. Тому перекладачам варто спиратися не лише на отриманні знання у галузі мови та перекладу, а й на критичний аналіз джерел та перевірку контексту. Українські дослідники наголошують на необхідності застосування функціональних еквівалентів замість буквального перекладу, особливо коли йдеться про тексти інформаційної безпеки [3,4].

Інноваційні підходи до перекладу передбачають поєднання технологічних і когнітивних стратегій. Одним із перспективних напрямів є використання корпусно-орієнтованих глосаріїв, де сленгові одиниці зібрано за темами (військовий, інформаційний, медіа, цифровий контексти). Такі бази допомагають підтримувати стандартизованість перекладу й уникати двозначного тлумачення [5]. Не менш ефективним є застосування штучного інтелекту для опрацювання текстів – попереднього виявлення ідіом та жаргонізмів перед машинним перекладом, а також подальше постредагування людиною з урахуванням культурного контексту [6].

Гібридна модель перекладу дозволяє зберегти точність повідомлень навіть у кризових інформаційних ситуаціях. Додатковим аспектом інновацій є прозорість перекладацького процесу: маркування текстів за ступенем перевірки, вказівка джерел, авторства або інструмента перекладу. Це сприяє зменшенню ризику маніпуляцій і підвищує довіру до перекладених матеріалів у медіа та державних структурах.

Таким чином, інноваційні підходи до перекладу англомовного сленгу у професійних текстах у період інформаційних загроз ґрунтуються на трьох принципах: технологічній адаптивності, контекстуальній точності та етичній відповідальності. Крім цього, вони передбачають комплексність: лінгвістична компетенція перекладача має поєднуватися з володінням інструментами аналізу інформаційних потоків, розумінням професійних реалій та здатністю інтерпретувати прагматичний намір мовця. Застосування таких підходів забезпечує адекватність перекладу та мінімізує ризики викривлення інформації в умовах інформаційних загроз.

Список використаних джерел

1. Медвідь О. М. Англійський сленг в українській мові. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. № 4, 2019. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/part_2/18.pdf. (Дата звернення: 25.10.2025).

2. Бобровська А. Е., Гнедкова О. Г. Специфіка перекладу англійського SMS-сленгу українською мовою. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Том 35 (74) № 6, 2024. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/6_2024/16.pdf. (Дата звернення: 27.10.2025).
3. Лесінська О., Балан Т. Способи перекладу англійського молодіжного сленгу з використанням перекладацьких трансформацій (на матеріалах серіалу «Джинні й Джорджія»). Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича., 2024.
4. Міщук І. М. Особливості перекладу американського молодіжного сленгу на українську мову. Лінгвістичні студії (Острозька академія). № 45, 2014. URL: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2014/n45/101.pdf>. (Дата звернення: 27.10.2025).
5. Подоляк У. С. Вплив англомовної лексики на формування молодіжного сленгу сучасної англійської мови. ZFS-Journal, Ужгородський національний університет., 2021. URL: https://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/19/part_2/24.pdf.
6. Сергієнко М. Вплив англомовного сленгу на сучасну українську мову. Науковий вісник МДУ ім. В. О. Сухомлинського., 2018. URL : <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/6852222.pdf>.

РОМАНОВИЧ Ангеліна Віталіївна,
курсантка 303-ої навчальної групи
навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності, Національна
академія внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ШУТЕНКО Світлана Василівна,
завідувач кафедри мовної підготовки,
Національна академія внутрішніх
справ (м. Київ, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МОВИ ПРАВА

У сучасному суспільстві мова права є надзвичайно важливою й соціально значущою сферою мовної комунікації, що забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності. Вона утворює багатофункціональну, різнорівневу і стилістично диференційовану систему мовних засобів (лексичних, граматичних, стилістичних), які соціально та історично сформувалися. Як зазначає Н.В. Артикуца, «це цілісна комунікативно-галузева підсистема літературної мови з певним набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній» [1, с. 4].

В Україні мова права в перебуває у фокусі уваги двох взаємопов'язаних наукових спільнот – лінгвістів та юристів. Кожна з них підходить до вивчення правничого дискурсу зі своїми методологічними інструментами, проте обидві прагнуть до цілісного розуміння специфіки юридичної комунікації. Дослідження охоплюють широкий спектр аспектів – від словникового складу до функціонування правничої мови в різних типах текстів [5].

Лінгвістичний напрям зосереджується на мовній природі правничого дискурсу: структурі юридичних текстів, стилістичних особливостях нормативного мовлення, специфіці синтаксису законодавчих актів, функціонуванні термінології у різних жанрах правничої комунікації. Юридичний підхід розглядає мову права як інструмент нормотворення, засіб точного вираження правових приписів, елемент юридичної техніки та механізм тлумачення норм.

В українському мовознавстві правнича мова досліджується у діахронічній та синхронічній перспективах. Історичні студії простежують еволюцію мови українського законодавства від княжої доби через козацький період до сучасності, аналізують формування правничого стилю на різних теренах України. Сучасні дослідження охоплюють мовні характеристики чинного законодавства, особливості мови судових рішень, специфіку юридичного дискурсу окремих правових галузей [3].

Н. В. Артикуца досліджує питання юридичного термінознавства в Україні, акцентуючи увагу на необхідності розвитку спеціалізованих наукових структур та

координації зусиль різних дослідницьких напрямів. Науковиця наголошує на важливості систематизації термінологічної роботи та створення сучасних лексикографічних джерел для потреб правничої практики [2].

А. В. Ляшук зосереджується на питаннях стилістичної диференціації правничого дискурсу, аналізуючи критерії виокремлення та характерні ознаки різних стилів мови права. Дослідник розглядає функціональні особливості юридичної мови у різних комунікативних ситуаціях, що сприяє поглибленому розумінню механізмів правової комунікації [5].

Особливої актуальності набули дослідження, пов'язані з гармонізацією української правничої мови з європейським правовим простором. Вивчається мова перекладів директив та регламентів Європейського Союзу, проблематика термінологічної сумісності національного та наднаціонального законодавства, специфіка адаптації європейської юридичної фразеології. Аналізуються труднощі передачі правових концептів, відсутність прямих мовних відповідників, розбіжності у структуруванні правничого дискурсу [6].

У правничих дослідженнях мова права розглядається як система вираження юридичної думки, засіб формулювання правових норм, інструмент правозастосування. Правники аналізують мову конкретних законодавчих актів, стилістику судових рішень, риторику правничих документів. Особливу увагу приділяють особливостям побудови правових текстів, структурі нормативних приписів, способам тлумачення юридичних формулювань.

Проблематика точності, зрозумілості та доступності мови права є наскрізною для обох дослідницьких напрямів. Численні публікації присвячені мовним недолікам законодавства – громіздкості синтаксичних конструкцій, невиправданій архаїці, порушенням норм літературної мови, двозначності формулювань, надмірному використанню канцеляризмів [4].

Методологічний інструментарій досліджень мови права характеризується різноманітністю. Науковці застосовують загальнонаукові методи – системний, функціональний, порівняльний, статистичний; спеціалізовані лінгвістичні методики – дискурс-аналіз, прагматичний аналіз, стилістичний аналіз, корпусні дослідження; правові – юридико-технічний аналіз, методи тлумачення норм, прийоми юридичної герменевтики.

Основними напрямками дослідження сучасних наукових студій мови права є: історико-генетичний, функціонально-стилістичний, дискурсивний, прагматичний, комунікативний, жанрово-текстовий, компаративний, когнітивний. Найбільш інтенсивно розвиваються дискурсивні та комунікативні дослідження, тоді як питання загальної теорії мови права потребують поглибленого опрацювання [2].

Актуальними проблемами, які досліджують вчені, є: відсутність спеціалізованої наукової інституції з питань культури правничої мови, недостатня координація між мовознавцями та правниками, відсутність обов'язкової лінгвістичної експертизи законопроектів, брак сучасних нормативних посібників із юридичного стилю.

Перспективами розвитку та удосконалення мови права є створення

спеціалізованого наукового центру дослідження, формування електронних корпусів правових текстів, запровадження системи обов'язкової лінгвістичної експертизи проєктів нормативних актів, укладання методичних рекомендацій для законотворців, поглиблення міждисциплінарних досліджень на перетині лінгвістики та юриспруденції.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах. *Сьогодення українського мовного середовища*. АПН України, Ін-т вищої освіти, Від. теорії та методології гуманітної освіти ; упоряд. Мороз Л. З. Київ: Кіровоград. вид-во, 2008. С. 23-32 URL: http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/319/Artykutsa_Mova_pra_va.pdf;jsessionid=383E0BE190C459D0D19A184D9E194609?sequence=1, С. 23–32.
2. Артикуца Н. В. Юридичне термінознавство в Україні: сучасний стан, основні напрями та перспективи розвитку. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С. 6–17.
3. Дорда С. В. Сучасний стан правничої лінгвістики (короткий нарис). URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/93803795-dd3e-4f46-a81f-c8cf54c6f5e2/content>
4. Крашеніннікова Т. В. Мова і термінологія наукових досліджень: навчальний посібник. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. 88 с.
5. Ляшук А. В. Стилї мови права: критерії виокремлення та характерні ознаки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 6 (53). С. 10–14.
6. Риндюк В. І. Система права в контексті сучасних підходів до праворозуміння. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 70. С. 59–63.
7. Сибірна Р. І. Сучасні підходи до проведення наукових досліджень у юриспруденції. *Право.ua*. 2021. № 3. С. 28–34.
8. Царьова І. В. Мова і термінологія наукових досліджень у юриспруденції : навч. посіб. Дніпро : Інновація, 2019. 114 с.

САМЧУК Анна Олегівна,
курсантка, Національна академія
Служби безпеки України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ХОМА Ірина Олександрівна,
старший викладач кафедри романо-
германських мов ННГІ,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІАЛЕКТИЗМІВ ДИСКУРСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ

Діалектизми як лексичні елементи, що є характерними для уживання на певних територіях, відіграють важливу роль у дискурсі національної безпеки та оборони. Переклад таких одиниць українською мовою у межах спеціалізованих текстів (звітів, аналітичних документів, інформаційних довідок, тощо) потребує чіткого розуміння їхнього значення, походження та вдалого підбору лексичного відповідника для адекватної передачі сенсу.

Діалект загалом – це місцевий різновид мови, тобто говірка, сукупність територіальних мовленнєвих особливостей населення певної місцевості [1]. У мовознавчій традиції виділяються територіальні діалекти, яким притаманна специфічна лексика, фонетика та граматики, а діалектизми, відповідно, – окремі лексичні одиниці, що формують цей різновид мовлення [3].

У контексті національної безпеки важливим є виявлення діалектизмів у матеріалах, що стосуються локальних оперативних ситуацій, військових або цивільних зон, регіональної комунікації та інформаційної взаємодії. Діалектні елементи можуть містити як **змістовий**, так і **ідентифікаційний компонент**, зокрема виконувати роль кодових назв, сигналів або позначень певної групи.

У комунікації сектору безпеки та оборони діалектизми можуть виступати маркерами територіальної приналежності, авторського стилю або внутрішньогрупової кодової комунікації (сленг, жаргонізми тощо).

Різновиди діалектизмів:

1. *Лексичні* (назви предметів, явищ та дій):

бунд (західноукр.) — вал, укріплення.

крижі (східноукр.) — перехрестя.

2. *Фонетичні* (вимова регіонального характеру):

наприклад, зміна голосних ($\epsilon \rightarrow e$, $o \rightarrow u$) в окремих говірках.

3. *Словотворчі та граматичні*:

використання суфіксів *-исько*, *-івка* з конкретним локальним забарвленням;

діалектні форми дієслів (*видів, хтів*).

4. *Фразеологічні*: сталі вирази з локальним культурним змістом: *Не перевозь біди через міст!* (попередження).

Переклад діалектизмів становить певні труднощі. Завжди існує ризик втрати локальної ідентичності чи стилістичного забарвлення (наприклад, якщо діалектизм має емоційно-контекстуальне навантаження); можливість некоректної інтерпретації або помилкової передачі значення – що в сфері безпеки може мати негативні наслідки для оперативної ситуації. У військовому контексті *помилка перекладу може поставити під загрозу безпеку особового складу, успіх місії або навіть національну безпеку* [2]. Тому перекладач має володіти знаннями регіонального мовного контексту та комунікативної мети повідомлення.

У теорії перекладу виділяють декілька способів передачі діалектизмів: транслітерація/транскрибування, калькування, функціональний аналог, адаптація чи опущення [4]. У дискурсі національної безпеки та оборони ці способи варто адаптувати з урахуванням комунікативної функції (чи має діалектизм бути впізнаним, чи навпаки – мати нейтральне значення); цільової аудиторії; ризиків втрати інформаційної точності або стилістичної маркованості. Слід звертати увагу на такі аспекти:

– локалізацію терміна чи слова: якщо діалектизм відноситься до значущого поняття («розвідник» / «шпигун», «новобранець» / «шостоїший») з регіональним варіантом, переклад має зберегти значення та можливі коннотації;

– тон і стиль: чи слово використовується як кодове/жаргонне; чи воно має емоційне забарвлення, яке важливо зберегти;

– контекст повідомлення: чи це повідомлення для широкого загалу чи внутрішній документ, адже це впливає на рівень формальності й адаптації;

– можливі ризики: неточний переклад може призвести до непорозумінь у поліцейській, військовій або розвідувальній комунікації, що безпосередньо стосується національної безпеки.

Таким чином, діалектизми у сфері національної безпеки та оборони виконують важливу соціально-комунікативну та культурно-ідентифікаційну функцію. Їх переклад потребує чіткого розмежування ситуацій використання: у нормативних документах домінують нейтральні літературні відповідники, тоді як у внутрішньогруповій комунікації доцільним є збереження діалектної форми як маркера солідарності та автентичності.

Методика перекладу діалектизмів у спеціалізованих текстах безпеки повинна базуватися на чітких принципах й алгоритмах, а не лише на імпровізації. Це сприятиме збереженню змісту, стилістичної маркованості та оперативної точності перекладу.

Список використаних джерел

1. Білодід І. К. Словник української мови та ін. [В 11 т.] (1970-1980. *Internet Archive*. URL: https://archive.org/details/bilodid_slovnuk/%20I.K.,%20Бурячок%20А.А.%20та%20ін.%20Словник%20української%20мови.

%20В%2011%20томах.%20Том%2002/page/n289/mode/2up (Дата звернення: 08.11.2025).

2. Денисенко М. В., Удовіченко Г. М. Особливості відтворення військової термінології українською мовою. *Інтелект. особистість. цивілізація.* : НАУК. ПЕРІОД. ВИД. 2023. URL : <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://intelektn.donnue.edu.ua/index.php/intelekt/article/download/93/95/369&ved=2ahUKEwihIPzb6OaQAxXUBdsEHY74FUYQFnoECBkQAQ&usg=AOvVaw0haUrvhPZoOuQ7F9WwSmVS>. (Дата звернення: 08.11.2025).

3. Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій. Київ : НАН України Ін-т укр. мови, 2015. URL : <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/dialekty-v - synhroniji - ta – diahroniji- tekst - jak - dgerelo-lingvistychnyh-studij.pdf>. (Дата звернення: 07.11.2025).

4. Зінкевич Є. В. Використання діалектизмів у текстах публіцистичного стилю та особливості їх перекладу. *Кафедра теорії, практики та перекладу англійської мови. Факультет лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».* Електронний ресурс : URL: <https://ktpam.kpi.ua/sites/default/files/img/%20курсова%202.pdf>. (Дата звернення: 08.11.2025).

СКОВРОНСЬКА Ірина Юрївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри мовної підготовки,
Львівський державний університет
внутрішніх справ
(м. Львів, Україна)

ПЕРЕГОВОРНА КОМУНІКАЦІЯ В ЧАС ВІЙНИ

Війна внесла зміни в усі сфери життя нашого суспільства. Вона оголила проблеми і показала їх приховану суть. Однією з цих проблем є уміння здійснювати переговори зі стороною, яка є ворогом і діє як ворог.

Загалом переговори можна охарактеризувати як неоднорідний за своїми завданнями, складом учасників, порядком проведення та одержуваними результатами процес, що має кілька стадій. Водночас переговорний процес є єдиним цілим, тому що помилки і прорахунки, допущені на будь-якій стадії, можуть спричинити досить серйозні наслідки, провал переговорів як таких. Вважається, що, переговори являють собою взаємодію соціальних суб'єктів або представників у формі прямого або опосередкованого діалогу, який передбачає узгодження інтересів сторін і спрямований на нейтралізацію потенційного або врегулювання (вирішення) реального конфлікту. Переговори – надзвичайно складна форма вербальної людської взаємодії, метою якої є намагання сторін домовитися про щось спільне [1, с.8].

Учасники переговорів знають, як важливо для кожного з них вирішити проблему з урахуванням взаємних інтересів. За допомогою переговорів сторони можуть знайти вихід із будь-якої, навіть дуже складної ситуації. Мовленнева переговорна комунікація передбачає співпрацю, орієнтованість партнерів на активне обговорення проблеми. У ідеальному вигляді учасники переговорів є не супротивниками, а союзниками в пошуку рішення.

Мовленнева комунікація в переговорному процесі полягає у взаємодії суб'єктів у формі прямого або опосередкованого діалогу, який передбачає узгодження інтересів і (або) спрямований на розв'язання існуючої суперечки чи конфлікту. Переговорний процес передбачає пошук угод між сторонами конфлікту, що мають різні інтереси, обговорення позицій сторін, досягнення згоди на підставі взаємних поступок. Будь-які переговори вимагають ретельної підготовки: чим інтенсивніше вона ведеться (з використанням аналізів, розрахунків економічного ефекту, висновків тощо), тим більше шансів на успіх [2].

Бажано, щоб зустріч проводилася в психологічно комфортній обстановці і в сприятливий для проведення переговорів час [3]. Непідготовлений переговорник зазвичай потрапляє в дуже несприятливе становище, він буде постійно вибачатися за свою необізнаність, і його вибачення часто створюють важко вловимий тиск з метою домогтися поступок у питаннях, щодо яких його опонент краще поінформований. Крім того, непідготовлений переговорник може відчувати внутрішнє «підштовхування» до компромісу, оскільки він не бажає показати своє незнання,

беручи участь у розширеному обговоренні. Далі в процесі переговорів необхідно підвести підсумки, що приймаються обома сторонами з приводу усіх розбіжностей (походження, діапазон, причини, наслідки тощо). У результаті переговорів з'являється можливість: підтвердити наявність взаємної поінформованості та хорошої якості обміну думками під час консультацій, попросити зробити нове уточнення, надати інформацію, повідомити раніше не висловлену точку зору, уточнити своє ставлення відповідно до контексту ситуації, пом'якшити надто категоричне висловлювання тощо.

Отже, переговори істотно різняться за своїми цілями, але результат залежить не тільки від відносних переваг сторін, а й від їхніх стилів і методів, що відрізняються стійкістю. Проведення переговорів – складний процес. Ретельна підготовка може сприяти досягненню бажаного результату повністю або частково. Важливо також, щоб кожна сторона працювала над вдосконаленням власних аспектів мовленнєвої комунікації, що обов'язково використовуються при веденні переговорів.

Список використаних джерел

1. Адамович А. Є., Максимець Щ.М. Мистецтво ведення переговорів: навч. посіб. Мелітополь, 2021. 264 с. URL: <http://188.190.43.194:7980> (дата звернення: 23.10.2025).
2. Тихомирова Є. Б., Постоловський С. Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник. Київ: Патерик, 2016. 240 с.
3. Яремчук С.С. Тренінг організації ведення переговорів: консп. лекцій. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 108 с.

СМИК Іван Андрійович,

командир 1 відділення 214 навчальної групи факультету забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,

кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри філології та військового перекладу, Київський інститут Національної гвардії України *(м. Київ, Україна)*

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИБОРУ ВИДІВ МОВНОГО ВПЛИВУ В ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДИРА

Проблема вибору видів мовного впливу в діяльності військового командира є однією з основних у військово-професійній комунікації. Мовний вплив є ключовим інструментом управління в діяльності офіцера, оскільки саме за допомогою мови передаються накази, інструкції, роз'яснення і мотиваційні звернення, які безпосередньо впливають на готовність до виконання завдань і на поведінку особового складу.

Актуальність дослідження полягає в особливій ролі мовного впливу командира в умовах воєнного стану, оскільки комунікація за цих умов супроводжується особливим психологічним напруженням, новими труднощами у виконанні службових і службово-бойових завдань, ще більшою залежністю підлеглих від кожного командирського рішення та сказаного ним слова.

Мета дослідження – визначити чинники ефективності вибору видів мовного впливу в сучасній діяльності військового командира.

Уміння командира обирати види мовного впливу – це не просто ефективне доведення інформації до особового складу. Дослідження військового дискурсу доводять, що це комплексна компетенція, яка поєднує знання мовних норм, уміння обирати стратегії та тактики мовлення, а також ураховувати психологічний стан підлеглих [1].

Практичною основою вибору видів мовного впливу є службово-правова структура армійської комунікації. Статути та дисциплінарні норми визначають канали й форми розпорядження, а також межі відповідальності за їх виконання. Зокрема Статут внутрішньої служби ЗСУ регламентує порядок доведення розпоряджень і роль командирів у забезпеченні дисципліни, створюючи нормативний контекст для застосування наказів та інструктажів [2]. Дисциплінарний статут деталізує порядок дисциплінарної відповідальності та

процедури, пов'язані з відданням і виконанням наказів, зокрема застереження щодо незаконних або злочинних розпоряджень [3].

Теоретичне підґрунтя вдалого вибору виду мовного впливу – знання різних видів мовного впливу та свідоме обирання найбільш ефективних із них у кожній комунікативній ситуації. Накази, як формалізована юридична форма впливу, забезпечують обов'язковість виконання та оперативність, що особливо важливо під час надзвичайних ситуацій. Водночас офіцер має усвідомлювати межі законності та етичності наказів, оскільки існує правова відповідальність за віддання злочинного наказу та конституційне право підлеглого не виконувати явно злочинні розпорядження [4; 5].

Інструктажі та інформаційні повідомлення виконують організаційно-навчальну функцію: вони знижують невизначеність, визначають алгоритми дій, регламентують правила безпеки та мінімізують ризики помилок під час виконання завдань. У підготовчих і планових ситуаціях офіцер ефективніше застосовує інструктажі та докладні роз'яснення [1].

Переконання та мотиваційні звернення (аргументація, апеляція до професійної честі, до розуміння мети завдання) формують внутрішню мотивацію та відповідальність особового складу. У навчальних умовах, у правоохоронних заходах використання переконання підвищує усвідомленість виконання завдань, адже рішення підлеглого стають результатом внутрішнього аналізу, а не лише зовнішнього тиску.

Емоційно забарвлені звернення можуть застосовуватися в екстрених умовах, коли швидка мобілізація та рішучість критично важливі. Проте ці методи слід застосовувати обережно, щоб не створювати ефекту формального підкорення без усвідомлення мети та не підривати довіру в підрозділі [1].

Важливе значення має гендерний аспект мовного впливу. Мовна поведінка офіцера повинна враховувати різні стилі сприйняття та комунікаційні потреби чоловіків і жінок. Чоловіки віддають перевагу комунікації асиметричній, жінки – симетричній. Жіночий стиль спілкування зорієнтований на систему взаємодії, а чоловічий – на систему домінування. У розмовах, дискусіях чоловіки більше зосереджені на власній позиції, жінки ж значною мірою орієнтовані на створення позитивної атмосфери спілкування. У конфліктних ситуаціях жінки частіше, ніж чоловіки, відмовляються від своїх поглядів [1].

Дослідження психології управління показують, що жінки частіше реагують на емоційно-пояснювальні та мотивувальні форми комунікації, тоді як чоловіки більшою мірою орієнтуються на конкретні інструкції та алгоритми дій. Ігнорування цих відмінностей може знизити ефективність наказів і формування мотивації, особливо у змішаних за статтю підрозділах [6].

Як свідчить досвід, підлеглі жінки частіше позитивно реагують на ті стилі мовного впливу, що передбачають детальні пояснення, обґрунтування наказів і мотиваційне переконання, оскільки для них важливе усвідомлення мети та сенсу завдання. Чоловіки зазвичай більш сприйнятливі до прямого командного підходу, чіткого формулювання наказів і акцентуванні на результаті, хоча вони також реагують на похвалу та заохочення за досягнення. Таким чином, офіцер, знаючи

гендерні особливості особового складу, може обирати комбіновані стратегії мовного впливу: для жінок – здебільшого пояснення та переконання; для чоловіків – передусім прямі накази й стимулювання досягнень, що підвищує загальну ефективність управління та покращує дисципліну. Урахування гендерних особливостей в обиранні видів мовного впливу допомагає підвищити довіру, зменшити конфліктність і забезпечити більш ефективно виконання завдань.

Вибір видів мовного впливу офіцером залежить також від досвіду та компетентності особового складу. Менш досвідченим підлеглим потрібні детальні пояснення, інструктажі та переконливі аргументи, що допомагають зрозуміти завдання, знизити ризик помилок і підвищити впевненість в успішності виконання обов'язків. Досвідчені військовослужбовці, навпаки, ефективніше сприймають чіткі накази, короткі настанови та мотиваційні заохочення, що забезпечує оперативність і самостійність у діях. Таким чином, успішність мовного впливу офіцера визначається також здатністю адаптувати стиль спілкування до рівня підготовки підлеглих.

Вибір конкретного виду мовного впливу слід здійснювати, керуючись і такими критеріями: критичність ситуації, час на виконання завдання, рівень підготовки, психологічний стан підлеглих, наявність законних підстав для наказу, вимоги безпеки та ризики потенційних помилок. Юридично значущим критерієм є законність розпорядження: офіцер повинен ураховувати норми Статутів ЗСУ, Кримінального кодексу України та Конституції, пам'ятаючи, що підлеглі мають право не виконувати явно злочинні накази [4; 5].

Отже, ефективність мовного впливу військового командира залежить від здатності поєднувати різні види мовного впливу – наказ, інструктаж, інформування, переконання, емоційну мобілізацію – з урахуванням психологічного стану підлеглих, рівня їх досвідченості у виконанні конкретних завдань, а також з урахуванням гендерних особливостей. Уміння гнучко застосовувати ці інструменти дозволяє досягати високої боєздатності, дисципліни та згуртованості підрозділу. Водночас офіцер повинен дотримуватися правових норм і етичних стандартів, що гарантує легітимність командування і формує довіру серед особового складу. Інтеграція гендерного підходу та увага до психологічного клімату в колективі сприяють підвищенню ефективності комунікації та формують професійно зрілий підрозділ, здатний успішно виконувати завдання у навчальних, планових та бойових умовах.

Список використаних джерел

1. Посмітна В. В. Мовна комунікація у професійній діяльності : навч. посіб. Київ : Київський ін-т НГУ, 2023. 188 с.
2. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV. Офіційний текст на сайті ВР України.
3. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV. Офіційний текст на сайті ВР України.
4. Конституція України. Ст. 60. Офіційний текст на сайті ВР України.
5. Кримінальний кодекс України. Ст. 41. Офіційний текст на сайті ВР України.
6. Андреева Л. В. Психологія управління та гендерні аспекти комунікації у колективах. Київ : Наукова думка, 2021. 154 с.

СОРОКІН Вадим Миколайович,
курсант курсу №4 факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

КОЗАК Валентина Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та військового
перекладу, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ НГУ У СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЯХ ІЗ ГРОМАДАМИ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ: ПРОТИДІЯ ФЕЙКАМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування ефективної системи взаємодії між силовими структурами та громадянським населенням у процесі деокупації та реінтеграції звільнених територій. Національна гвардія України як мобільне боєдатне військове формування з правоохоронними функціями відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та порядку на деокупованих територіях [1], однак її успішність значною мірою залежить від рівня довіри з боку місцевих громад та ефективності комунікаційної стратегії.

Сучасні виклики у сфері інформаційної безпеки свідчать про те, що дезінформація та пропагандистські впливи становлять серйозну загрозу для процесу реінтеграції [5]. Окупаційна влада систематично впроваджувала наративи, спрямовані на дискредитацію українських силових структур та формування негативного ставлення до державних інституцій серед мешканців окупованих територій. У цьому контексті формування довірливих відносин між НГУ та громадами потребує комплексного підходу, що поєднує професійну діяльність підрозділів із цілеспрямованою комунікаційною роботою.

Стратегічні комунікації в умовах деокупації мають враховувати специфічні потреби та очікування населення, яке тривалий час перебувало під впливом ворожої пропаганди. Ефективна комунікаційна стратегія повинна базуватися на принципах транспарентності, послідовності та орієнтованості на конкретні потреби громад [3]. НГУ, виконуючи функції забезпечення громадського порядку та безпеки на деокупованих територіях, має унікальні можливості для безпосереднього контакту з населенням, що створює сприятливі умови для реалізації комунікаційних ініціатив.

Досвід деокупації територій Харківської та Херсонської областей демонструє важливість координації між різними державними інституціями у питаннях комунікацій з громадами. Місцеве самоврядування та військово-цивільні

адміністрації відіграють важливу роль у цьому процесі [4], однак НГУ як безпосередній представник держави на місцях має особливу відповідальність за формування позитивного іміджу української влади. Це потребує розробки специфічних методик та підходів, що враховують психологічні особливості населення, яке пережило травматичний досвід окупації.

Протидія дезінформації у деокупованих регіонах має здійснюватися на декількох рівнях одночасно. По-перше, це превентивні заходи, спрямовані на підвищення медіаграмотності населення та формування критичного мислення щодо інформаційних повідомлень [5]. По-друге, оперативне спростування фейкових новин та пропагандистських матеріалів через офіційні канали комунікації. По-третє, формування альтернативних наративів, що демонструють переваги інтеграції до української державності та європейського шляху розвитку.

Роль НГУ у цьому процесі полягає не лише у забезпеченні безпеки, але й у демонстрації професіоналізму та відданості принципам захисту прав громадян [2]. Кожен контакт з місцевим населенням має розглядатися як можливість для укріплення довіри та спростування негативних стереотипів. Це вимагає від особового складу НГУ високого рівня підготовки не тільки у професійній сфері, але й у питаннях комунікації та психологічної роботи з населенням.

Важливим аспектом стратегічних комунікацій є врахування регіональних особливостей та історичного контексту конкретних територій. Підходи, що виявилися ефективними в одному регіоні, можуть потребувати адаптації для застосування в іншому. Це зумовлює необхідність гнучкості комунікаційної стратегії та здатності до швидкого реагування на зміни у настроях громадськості.

Технологічні аспекти стратегічних комунікацій також потребують особливої уваги. Використання сучасних цифрових платформ та соціальних мереж дозволяє охопити більш широку аудиторію та забезпечити оперативність поширення інформації. Водночас це вимагає професійної підготовки фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій та розуміння специфіки роботи у цифровому середовищі.

Співпраця з громадськими організаціями та лідерами думок на місцевому рівні створює додаткові можливості для ефективних комунікацій. НГУ має активно залучати такі ресурси для формування мереж довіри та поширення достовірної інформації серед населення. Це особливо важливо у контексті протидії дезінформації, оскільки інформація від довірених джерел сприймається значно краще ніж офіційні повідомлення.

Моніторинг ефективності комунікаційних заходів має стати невід'ємною частиною стратегії НГУ у деокупованих регіонах. Регулярне проведення соціологічних досліджень, аналіз громадської думки та зворотний зв'язок від населення дозволять своєчасно корегувати підходи та підвищувати результативність комунікаційної роботи.

Перспективи розвитку ролі НГУ у стратегічних комунікаціях пов'язані з інтеграцією кращих міжнародних практик та досвіду країн, які успішно подолали наслідки конфліктів та окупації. Європейський досвід у сфері постконфліктного

врегулювання може стати цінним ресурсом для формування ефективних підходів до роботи з деокупованими територіями.

Висновком дослідження є констатація того, що успішна реінтеграція деокупованих територій неможлива без ефективної системи стратегічних комунікацій, у якій НГУ відіграє провідну роль. Формування довіри між силовими структурами та громадами, протидія дезінформації та створення позитивного іміджу української державності на звільнених територіях є ключовими завданнями, що потребують комплексного підходу та постійного вдосконалення методів роботи [3]. Подальші дослідження у цій сфері мають зосередитися на розробці конкретних методик та інструментів оцінки ефективності комунікаційних стратегій у контексті специфічних умов деокупованих територій

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної гвардії України. URL: <https://ngu.gov.ua/>
2. Національна гвардія України. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_гвардія_України
3. Указ Президента України №117/2021 про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>
4. Планування та організація роботи на деокупованих територіях. Навчальний курс НАДС. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/planuvannia-ta-orhanizatsiia-roboty-na-deokupovanykh-terytoriiakh>
5. Когнітивна деокупація: виклики та стратегії «розмінування» свідомості українців. Відновлення.інфо. URL: <https://vidnova.info/kognityvna-deokupatsiya-vyklyky-ta-strategiyi-rozminuvannya-svidomosti-ukrayintsiv.html>

ТЕСЛИЦЬКИЙ Артем Анатолійович,
аспірант кафедри кримінального права та
процесу Навчально-наукового інституту
права, Державний податковий
університет (м. Ірпінь, Україна)

ЕТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ПУБЛІЧНЕ» ТА «ДЕРЖАВНЕ» ОБВИНУВАЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Проблема розмежування понять «публічне обвинувачення» та «державне обвинувачення» є однією з найгостріших у сучасному українському праві. Вона виникла після внесення змін до Конституції України, якими в статті 131-1 внесено формулювання про підтримання *публічного обвинувачення*, тоді як у Кримінальному процесуальному кодексі України та Законі України «Про прокуратуру» продовжує використовуватись поняття *державного обвинувачення* [1], [2], [3].

Судовий процес у демократичній системі – публічний за своїм режимом. Відкрите слухання, доступ до зали, проголошення вироку. Але ця публічність не перетворює обвинувачення на «громадське» чи «народне» у значенні самоуправління натовпу. Вона лише встановлює рамку прозорості для владної діяльності – діяльності прокурора та суду, які діють від імені держави. Навіть там, де допускаються обмеження публічності (захист приватного життя, державна таємниця, безпека учасників тощо), природа обвинувачення лишається державною; змінюється лише ступінь відкритості процедури.

Слово «публічний» походить від латинського *publicus*, що, у свою чергу, має спільний корінь із *populus* – «народ», «спільнота». У первісному сенсі цей термін означав «те, що належить народові», «спільне», «відкрите для всіх». Водночас важливо зазначити, що в латинській та похідних від неї мовах (англійській – *public*, французькій – *public*) слово *public* має подвійне значення: воно може перекладатися не лише як «суспільний» чи «відкритий», але й як «державний».

Ця двоїстість відображає історичну єдність понять *res publica* – «спільна справа», «державна». У римській правовій традиції *publicus* означало все, що належить не приватній особі, а народу чи державі. Тому й сучасне «публічне право» (*public law*) включає державні інституції, владні повноваження та регулювання у сфері публічної влади.

Таким чином, «публічність» – це не лише характеристика відкритості, гласності й прозорості, але й ознака офіційності та належності до сфери державного управління. Публічне обвинувачення тому має подвійний зміст:

- по-перше, воно є відкритим, здійснюється прилюдно, під контролем суспільства;
- по-друге, воно має державний характер, адже здійснюється органом державної влади – прокуратурою – в інтересах народу та суспільного порядку.

Отже, етимологічна спорідненість терміну *publicus* з поняттями «народний» і «державний» дозволяє зрозуміти, що публічне обвинувачення у своїй сутності не відмежовується від державного, а радше поєднує соціальну відкритість із державною легітимністю.

Термін «державний» етимологічно походить від слова, що бере свій початок від праслов'янського *държати* – «тримати», «володіти», «керувати». Отже, «державне» завжди має відтінок владності, інституційності, офіційності. На відміну від «публічного», яке характеризує простір дії, «державне» вказує на суб'єкта – орган, уповноважений діяти від імені держави.

Тому, державне обвинувачення означає офіційну процесуальну діяльність прокурора як представника державної влади, що реалізує покладені на нього функції визначені КПК України та Закону України «Про прокуратуру».

В українській мові існують також терміни «суспільний» і «громадський», що часто сприймаються як синоніми «публічного». Однак між ними є принципова різниця. «Суспільний» походить від слова «суспільство» і означає явище, що стосується цілого соціуму, нації, держави як єдиної системи. Натомість «громадський» утворений від «громада» – локального об'єднання людей, які мають спільні інтереси або професійні зв'язки.

Отже, у сьогоднішній день, термін «публічність» має декілька рівнів значення: правовий, соціальний і комунікативний. У правовій площині публічність означає відкритість судового процесу, гласність розгляду справ, прозорість судових рішень. Це – форма реалізації демократичного контролю суспільства над правосуддям.

Цей підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини, який трактує публічність як гарантію справедливого судового розгляду, а не як форму самостійної участі громадян у судовому процесі.

Термінологічна колізія між Конституцією та галузевими законами вимагає системного вирішення. Оптимальним є офіційне тлумачення Конституційним Судом України, після чого відповідні зміни мають бути внесені до КПК і Закону «Про прокуратуру». Такий крок дозволить узгодити правовий зміст функції обвинувачення з її фактичним здійсненням у суді та привести національну термінологію у відповідність до європейських стандартів.

Етимологічний аналіз свідчить, що поняття «публічне» і «державне» не є антонімами, а лише різними аспектами однієї правової функції. «Публічне» підкреслює відкритість і загальносуспільну спрямованість обвинувачення, тоді як «державне» — його інституційний, владно-організаційний характер. Вони перебувають у відносинах функціональної взаємодоповнюваності: прокурор, представляючи державу, діє в інтересах суспільства, забезпечуючи публічність, законність і справедливість кримінального процесу.

Таким чином, розуміння етимологічної природи цих термінів не лише розв'язує мовну колізію, але й поглиблює осмислення ролі прокуратури в системі демократичного правосуддя. У цьому полягає суть сучасного підходу до публічного обвинувачення – державного за природою і публічного за формою здійснення.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.10.2025);
2. Про прокуратуру: Закон України від 07.05.2022 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.10.2025);
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 27.10.2025);
4. Софієв С.О., Теслицький А.А. Термінологічна колізія та проблемні питання розмежування публічного та державного обвинувачень у кримінальному провадженні. Журнал східноєвропейського права. Вип. № 136. 2025. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2025/07/sofiyev_teslytskyi_136.pdf (дата звернення 27.10.2025).

ФІЛЯРЧУК Христина Сергіївна,
курсантка, Національна академія
Служби безпеки України (м. Київ,
Україна)

Науковий керівник:

ХОМА Ірина Олександрівна,
старший викладач кафедри романо-
германських мов ННГІ,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сучасний англomовний дискурс сектору безпеки та оборони характеризується активним процесом оновлення лексичного складу. Це зумовлено швидким розвитком технологій, трансформацією форм ведення війни, появою нових видів загроз і зміною комунікативних практик у військово-політичній сфері. Нові терміни та неологізми у цьому контексті не лише відображають реалії, що з'являються, але й формують світоглядну картину безпеки та оборони у глобальному англomовному просторі.

Аналіз основних тенденцій формування неологізмів у секторі безпеки та оборони англomовного світу, а також з'ясування мовних механізмів, що лежать в основі цих процесів є важливим питанням сьогодення.

За визначенням Тараненко О. О. *неологізм* (від грец. *neos* – «новий» і *logos* – «слово») – слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися у мові на даному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора [4].

У сфері безпеки та оборони неологізми часто зумовлені технологічними інноваціями (наприклад, *drone swarm*, *cyberwarfare*, *AI-assisted targeting*), соціополітичними процесами (*hybridwarfare*, *information operations*), а також змінами у положеннях військової доктрини.

Наприклад, як зазначають Бровкіна О. В. та Ракітіна О. В. у статті «Формування неологізмів у англomовному військовому дискурсі» зазначено, що «військова лексика англomовного дискурсу зазнає активної неологізації – через кальки, аббревіації, запозичення» [2].

Англomовний безпековий дискурс є глобальним за своєю природою, адже англійська мова виступає основним засобом комунікації між військовими структурами, міжнародними організаціями та оборонною аналітикою.

Основні чинники, що спричиняють появу нових термінів:

1. Технологічний прогрес: розвиток дронів, кіберсфер, космічних систем оборони породжує низку нових понять, як-от *autonomous weapon systems*, *cyber*

resilience, quantum encryption.

2. Інформаційна війна та гібридні конфлікти: зміна природи сучасних воєн стимулює появу понять *hybrid threat, disinformation campaign, psychological operation (PSYOP)*.

3. Глобалізація безпекових процесів: тісна взаємодія між союзниками веде до стандартизації термінів, зокрема в межах міжнародних операцій.

4. Медіалізація війни: активне висвітлення воєнних подій у ЗМІ сприяє входженню спеціальної лексики у загальномовний вжиток, формуючи популярні неологізми (*info weapon, meme warfare, cybersoldier*).

Найпоширенішими способами формування неологізмів у секторі безпеки та оборони є:

– *композиції (складні слова)*: *battlefield management, drone swarm, threat intelligence, missile shield* [2].

– *абрєвіації*: *ISR (Intelligence, Surveillance, Reconnaissance), C4ISR (Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance), UAV (Unmanned Aerial Vehicle)*.

– *афіксація*: *weaponize, demilitarization, rearmament*.

– *конверсія*: *to drone* (використовувати безпілотник), *to target* (цілитися, вибирати ціль).

Метафоричні неологізми мають особливу роль у формуванні мови сектору безпеки та оборони, оскільки створюють образність, що підсилює комунікативний вплив. Наприклад: *cyber battlefield* (кіберполе для ведення бойових дій), *digital armor* (цифрова броня), *information shield* (інформаційний щит). Такі лексеми свідчать про перенесення військової термінології у сферу інформаційних технологій.

На підставі аналізу українських досліджень з тематики військової лексики, інтернет-дискурсу та англійської періодики можна виділити такі активні семантичні поля:

1. *Кібербезпека*: *cyber attack, ransomware defence, ethical hacking, zero-day vulnerability*.

2. *Штучний інтелект у військовій галузі*: *AI targeting, autonomous drones, machine learning defence*.

3. *Інформаційна війна*: *fake news operation, influence warfare, digital propaganda*.

4. *Енергетична безпека*: *energy weapon, pipeline sabotage, critical infrastructure resilience*.

5. *Космічні операції*: *orbital defence, space situational awareness, satellite interception*.

Усі ці напрями демонструють тенденцію до змішування та асиміляції лексики професійних галузей (військової, суспільно-політичної, кібербезпекової, медіааналітичної тощо), що наразі являє собою характерну рису сучасного глобального безпекового дискурсу.

Неологізми у зазначеному дискурсі виконують не лише номінативну, а й ідеологічну функцію. Вони можуть формувати суспільне сприйняття певних явищ (наприклад, термін *pre-emptive strike* обґрунтовує агресивні дії через

термінологічну нейтралізацію). Крім того, нові лексемичасто відображають асиметрію інформаційного простору (зокрема, наприклад, офіційні структури використовують терміни *strategic communications* чи *counter-propaganda*, у той час як у медіа з'являються спрощені варіанти на кшталт *info war* або *troll factory*).

Формування неологізмів в англomовному дискурсі сектору безпеки та оборони є динамічним процесом, зумовленим розвитком військових технологій, кіберсфери, інформаційних операцій та трансформацією сучасних воєнних доктрин. Нові слова й терміни виникають переважно через акронімізацію, словоскладання, метафоризацію та семантичне розширення вже існуючої лексики. Вони не лише відображають появу нових реалій, але й сприяють стандартизації професійної комунікації на міжнародному рівні. Таким чином, неологізми виступають важливим інструментом концептуалізації нових безпекових викликів і є показником еволюції сучасного військово-політичного дискурсу, а власне мова у галузі безпеки та оборони продовжує розвиватися як динамічна, гібридна система, що водночас відображає і формує глобальний світ безпеки XXI століття.

Список використаних джерел

1. Дзюбіна О. «Проблематика визначення терміна «неологізм» (на матеріалі англійської мови)». Філологічний дискурс, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. URL : http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=fild_2017_6_23. (Дата звернення: 30.10.2025).
2. Бровкіна О. В., Ракітіна О. В. «Формування неологізмів у англomовному військовому дискурсі». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». URL : <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/666>. (Дата звернення: 30.10.2025).
3. Намачинська, Г., Ціта М. «Неологізми в сучасній англomовній періодиці». Актуальні проблеми філології та перекладознавства ISSN 2415-7929. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/17248>. (Дата звернення: 01.11.2025)
4. Тараненко О. О. «Неологізм». Електронний ресурс: URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um54.htm>. (Дата звернення: 28.10.2025).
5. Шумаков В. Д. «Актуалізація концепту «CYBERSECURITY» у сучасних англomовних текстах нормативно-правової бази міжнародних організацій та особливості його відтворення українською мовою». Магістерська робота, КПП ім. Ігоря Сікорського, 2020. URL: <https://ela.kpi.ua/items/c92484db-5c92-4805-9542-e44a78c97eea>. (Дата звернення: 02.11.2025).

ЮЛДАШЕВА Світлана Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри ділової української
та іноземних мов, Національна академія
внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

ПРОФЕСІЙНА МОВНА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

У статті розглянуто виклики та специфіку професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії, зокрема на прикладі України. Проаналізовано поняття інформаційної агресії, її вплив на мовну сферу, роль і завдання професійного стилю мовлення та комунікації в боротьбі проти дезінформації.

Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності мовної комунікації фахівців у кризовому середовищі.

Ключові слова професійна комунікація, інформаційна агресія, мовна комунікація, дезінформація, комунікативна безпека, мова фахівця.

У сучасних умовах, коли інформаційний простір стає ареною гібридних викликів і загроз, питання професійної мовної комунікації набувають виняткової важливості. Особливо це стосується професій, які працюють у публічному, правничому, правоохоронному чи військовому середовищі — де адекватність, чіткість і вірогідність мовлення можуть бути питаннями безпеки й довіри. Саме тому дослідження особливостей професійної комунікації в умовах інформаційної агресії є актуальним і потребує уваги.

Професійна мовна комунікація в сучасному світі, особливо в країнах, що зазнають інформаційної агресії (як-от Україна), перетворюється з простого обміну даними на критично важливий інструмент захисту національного простору та формування стійкості.

Поняття «інформаційна агресія» стосується навмисного використання інформаційних, комунікаційних чи медійних засобів для впливу на свідомість, поведінку чи рішення осіб або груп з метою дестабілізації, маніпуляцій чи дискредитації [1, с. 95].

Отже, можемо визначити, що інформаційна агресія — це комплекс цілеспрямованих, систематичних та ворожих дій, які здійснюються засобами масової інформації, цифровими платформами та агентами впливу, щоб маніпулювати суспільною свідомістю, дестабілізувати державні інституції та посягти на довіру серед населення.

У науковій літературі є чимало досліджень, що вивчають та аналізують цю тематику. До прикладу, дослідження І. О. Валюшко висвітлює витоки інформаційної агресії РФ в українському інформаційному просторі. [1, с. 96]. Також у статті Т. А. Коць розглянуто мовні прояви агресії — як вона трансформує мовну комунікацію й норму у деструктивну практику [3, с. 97]. Ці процеси безпосередньо впливають на професійну мовну комунікацію, а отже:

- створюється інформаційно-комунікативний хаос;
- зростає рівень недовіри до джерел;
- професійні суб'єкти стикаються з маніпулятивними атаками, фейками, розмиванням норм комунікації.

З огляду на це, мовна комунікація фахівця має стати одним із механізмів протидії інформаційній агресії.

Професійна мовна комунікація передбачає використання нормативно-коректної мови, чіткого ділового стилю, аргументованості, достовірності, а також врахування аудиторії, контексту і мети. До прикладу, у навчальному посібнику В. В. Посмітної зазначено, що комунікативна компетентність майбутніх фахівців включає володіння мовою професійної діяльності [4, с. 25].

У контексті війни чи інформаційної кризи професійна комунікація у сфері державного управління або правоохоронних органів має враховувати додаткові фактори:

- підвищена потреба у достовірності повідомлень;
- швидкість реакції;
- мовна адаптація до кризових ситуацій.

Відтак, у дослідженні Амро про професійну комунікацію держслужбовців у контексті війни вказано на спеціальні виклики та перешкоди. Ключові мовностилістичні особливості такої комунікації включають:

- офіційно-діловий стиль з елементами кризового комунікування;
- термінологічність і чіткість викладу;
- зменшення просторіччя та емоційності, заміна їх аргументованими висловлюваннями;
- адаптація мовних засобів до цифрового та інформаційного простору (публічні звернення, соціальні медіа, відеокомунікація) [5, с. 104-107].

Мова фахівця повинна бути чіткою, адже неоднозначність може стати каналом для маніпуляції. Механізми дезінформації, як пояснює В. Гурковський, передбачають використання мас-медіа та комунікаційних технологій для створення негативного іміджу держави [2].

Отже, професійна комунікація має: перевіряти джерела, уникати непідтвердженої інформації, використовувати зрозумілі та достовірні формулювання.

Розглянемо ще поняття дотичне до поняття професійної комунікації – це комунікативна стійкість (або комунікативна резистентність) – це здатність людини зберігати ефективність і конструктивність спілкування в умовах, що ускладнюють комунікацію, або під впливом негативних чинників, не піддаватися паніці, не розпалювати емоції без підстав. З метою дотримання принципів цієї резистентності, фахівці повинні дотримуватися чітких рекомендацій щодо мовної конструктивності такого ґатунку, а саме: володіти чіткою структурою повідомлень; користуватися заздалегідь підготовленими мовними шаблонами для кризової комунікації; володіти здатністю до швидкої адаптації і коригування комунікативної стратегії.

В умовах інформаційної агресії професійна мовна комунікація стає не просто функцією, а стратегічною зброєю. Її ефективність визначається здатністю фахівців зберігати точність, об'єктивність та етичність мовлення, протиставляючи ці якості хаосу, емоційності та брехні, які є основою ворожої пропаганди, і підсумовуючи нашу розвідку надаємо чітких рекомендацій щодо покращення професійної мовної комунікації, а саме:

1. **Стандартизація мови комунікації** – розроблення внутрішніх мовних стандартів у організаціях, що працюють у сфері критичної інфраструктури чи комунікації.

2. **Підвищення медіа- та комунікаційної грамотності фахівців** – тренінги, семінари, симуляції з комунікації в умовах інформаційної агресії.

3. **Використання чітких, коротких, аргументованих формулювань** – уникання складних метафор, які можуть бути інтерпретовані маніпулятивно.

4. **Активна присутність у цифровому просторі** – публікація правдивої інформації, моніторинг соцмереж, реагування на дезінформацію.

5. **Координація між професійними комунікаторами** – створення мережі обміну досвідом, спільних стандартів, оперативних комунікаційних груп.

6. **Оцінка ефективності комунікації** – проведення аналізу зворотного зв'язку, моніторинг мовного впливу, коригування стилістики і засобів комунікації.

Отож, професійна мовна комунікація в умовах інформаційної агресії стає одним із ключових елементів забезпечення інформаційної безпеки, довіри та ефективної роботи фахівців. Запропоновані рекомендації можуть допомогти фахівцям у сфері права, управління, безпеки, комунікацій більш ефективно діяти у складному інформаційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Валюшко І. О. Витоки інформаційної агресії Росії в українському інформаційному просторі. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право* : збірник наукових праць. 2016. № 1/2 (29/30). С. 95–98.
2. Гурковський В. Механізми використання дезінформації в умовах російської гібридної агресії. *Освіта регіону*. 2016. № 4. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1393>
3. Коць Т. А. Мовна агресія в інформаційному просторі: між стильовою нормою і деструкцією. *Журнал «Українська мова»*. № 3 (79), 2021. С. 97–107.
4. Посмітна В. В. Мовна комунікація у професійній діяльності : навч. посіб. Київ : Київський ін-т НГУ, 2023. 188 с.

Амро Т. Професійна комунікація державних службовців у контексті війни: аналіз викликів та перешкод. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. Випуск 5 (65). С. 104–107.

ЯРОЩУК Дмитро Миколайович,
командир 124 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ В СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ МЕДІА

Інформаційна агресія стала невід'ємним складником сучасних збройних конфліктів. І сьогодні перед українськими силовими структурами постала необхідність протидії не тільки на полі бою, а й в інформаційному просторі. Дослідження ключових викликів та підходів до протидії інформаційній агресії у військових медіа набуває особливого значення в сучасному геополітичному контексті.

Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентним масштабом інформаційної війни, що супроводжує воєнні дії в Україні.

Дослідники стверджують, що повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році ознаменувало новий етап еволюції інформаційної агресії, коли військові дії систематично супроводжуються координованими кампаніями дезінформації, кібератаками на медійну інфраструктуру та психологічними операціями проти військового персоналу і цивільного населення [1]. Трансформація інформаційного простору, поширення платформ соціальних медіа та швидкість поширення інформації створили умови, за яких інформаційні операції можуть мати негайний вплив на результат військових дій та стратегічне прийняття рішень [3]. Гібридний характер сучасних конфліктів, де традиційні військові дії поєднуються з інформаційним, економічним та дипломатичним тиском, зумовлює необхідність комплексного розуміння механізмів інформаційної агресії та вироблення багаторівневих стратегій захисту, що відображається в нормативних документах [5]. Військові медіа опинилися на передовій цього інформаційного протистояння, що вимагає розроблення нових підходів до верифікації контенту, оперативного реагування на фейкові новини та ефективної комунікації достовірної інформації [4].

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність протидії інформаційній агресії в сучасних військових медіа.

Протидія інформаційній агресії у військових медіа є критично важливою з кількох фундаментальних причин.

1. Інформаційна перевага стала вирішальним чинником у сучасній війні, безпосередньо впливаючи на боєготовність, операційну безпеку та стратегічне планування [2]. Важливо враховувати, що дезінформація противника може скомпрометувати військові операції, розкрити тактичні позиції та підірвати системи командування і контролю.

2. Підтримання психологічної стійкості військового персоналу та цивільного населення вимагає постійних зусиль з розвінчання ворожих наративів та надання перевіреної, достовірної інформації [1; 3]. Слід пам'ятати, що моральний дух армії та суспільна підтримка військових зусиль значною мірою залежать від ефективності інформаційних контрзаходів.

3. Міжнародний вимір інформаційної війни вимагає ефективних комунікаційних стратегій для міжнародної підтримки, протидії ворожій пропаганді у глобальних медіа та збереження позитивного іміджу України на міжнародній арені [4].

4. Розвиток медіаграмотності та критичного мислення серед військового персоналу та суспільства загалом є довгостроковою інвестицією в інформаційну безпеку, що виходить за межі безпосередніх конфліктних ситуацій [3].

5. Досвід протидії інформаційній агресії під час активних бойових дій надає цінні уроки для зміцнення інформаційної стійкості та розбудови інституційних механізмів захисту інформаційного простору в мирних умовах [2; 4].

6. Ефективна протидія інформаційній агресії у військових медіа безпосередньо впливає на збереження національної ідентичності та культурної автентичності в умовах гібридної війни. Ворожі інформаційні кампанії часто спрямовані на викривлення історичної пам'яті, заперечення державності та підриг культурних основ суспільства [1; 5]. Військові медіа відіграють ключову роль у протидії цим наративам, формуючи об'єктивне розуміння подій та зміцнюючи національну єдність. Доктрина інформаційної безпеки України визначає захист інформаційного простору як пріоритетне завдання національної безпеки, що підкреслює стратегічне значення цього питання для державотворення [2].

7. Технологічний аспект протидії інформаційній агресії також набуває дедалі більшої важливості в контексті цифровізації військової сфери. Використання штучного інтелекту, автоматизованих систем моніторингу інформаційного простору та інструментів виявлення дезінформації стає необхідною умовою для своєчасного реагування на інформаційні загрози [3; 4]. Військові медіа потребують постійного технологічного оновлення та впровадження інноваційних рішень для ефективної конкуренції з добре фінансованими ворожими пропагандистськими структурами. Розбудова цифрової інфраструктури та забезпечення кібербезпеки військових комунікаційних систем є невід'ємним складником комплексної стратегії протидії інформаційній агресії [2; 5].

Водночас важливим є питання координації зусиль між різними суб'єктами інформаційної безпеки, такими як військові медіа, державні органи, незалежні

медіа та громадянське суспільство. Фрагментація інформаційних зусиль та відсутність єдиної стратегії можуть послабити ефективність протидії ворожим кампаніям [1; 4]. Створення координаційних механізмів, обмін досвідом та найкращими практиками, а також розроблення спільних стандартів верифікації інформації сприяють формуванню цілісної системи інформаційної оборони [3]. Міжнародна співпраця у сфері протидії дезінформації, обмін технологіями та аналітичними напрацюваннями з партнерськими країнами також посилюють можливості України у протистоянні інформаційній агресії [2; 5].

Висновки. Протидія інформаційній агресії в сучасних військових медіа вимагає комплексного, багатовимірного підходу, що поєднує технологічні рішення, інституційні механізми та розвиток навичок критичного мислення. Досвід України у протистоянні російській інформаційній війні демонструє, що ефективний захист від ворожих інформаційних кампаній потребує інтеграції зусиль військових медіа, державних інституцій, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Ключовими елементами успішної протидії є системи оперативної перевірки фактів, стратегічне комунікаційне планування, освіта з медіаграмотності, заходи кібербезпеки та збереження незалежної журналістики навіть в умовах воєнного стану. Розбудова інформаційної стійкості є не лише військовою необхідністю, а й важливим складником демократичного врядування та суспільної згуртованості.

Перспективу дослідження вбачаємо в зосередженні на аналізі довгострокових наслідків інформаційної війни для суспільної свідомості, у розробленні інструментів штучного інтелекту для виявлення дезінформації та створенні міжнародних правових механізмів реагування на інформаційну агресію. Зрештою, перемога в інформаційному просторі вимагає постійної прихильності до правди, прозорості та захисту свободи слова як фундаментальних цінностей, які варті захисту.

Список використаних джерел

1. Ванда Н. В. Формування інформаційної культури суспільства. Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи. Харків, 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/PPSS.2023.1.12> (дата звернення: 03.11.2025).
2. Галіпчак В. Д. Безпека інформаційного простору України в умовах російської агресії на сучасному етапі: основні завдання та виклики. *Регіональні студії*. 2023. Вип. 34. С. 81–85. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/13.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).
3. Горбань Ю., Олійник О. Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації в час війни. *Український інформаційний простір*. 2024. № 1 (13). С. 194–205. URL: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896) (дата звернення: 03.11.2025).
4. Гребньов Г. Інформаційний аспект гібридної війни росії проти України. *Український інформаційний простір*. 2023. № 1 (11). С. 107–118. URL: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279598](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279598) (дата звернення: 03.11.2025).
5. Про Доктрину інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення: 03.11.2025).

ЯСЛИК Анастасія Ігорівна,
викладач кафедри іноземних
мов центру мовної підготовки,
Національна академія
Національної гвардії України
(м. Золочів, Україна)

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

В умовах інформаційної війни та гібридних загроз достовірність даних набуває стратегічного значення. Англійська мова, яка є міжнародною мовою науки, бізнесу, політики та медіа, стає не лише засобом спілкування, а й важливим інструментом перевірки та поширення правдивої інформації. Саме завдяки доступу до авторитетних англомовних джерел фахівці можуть критично оцінювати повідомлення, розрізнити фейки та формувати власну професійну позицію.

У ХХІ столітті англійська мова виконує роль інформаційного фільтра, який забезпечує можливість безпосереднього звернення до першоджерел. Більшість наукових статей, офіційних звітів міжнародних організацій, аналітичних матеріалів і медіаконтенту публікуються саме англійською. Це надає користувачам змогу отримувати достовірну інформацію без перекручень, які можуть виникати під час перекладу чи вторинного інтерпретування. Таким чином, володіння англійською стає важливим елементом професійної компетентності сучасного фахівця.

Крім того, англійська мова є основою для інформаційної інтеграції держав і спільнот. Саме англомовний простір формує глобальні стандарти комунікації, ділового етикету, академічної доброчесності та журналістської етики. Розуміння цих стандартів сприяє не лише підвищенню ефективності професійного спілкування, а й створенню умов для протидії дезінформації. Фахівці, які володіють англійською, мають змогу критично оцінювати повідомлення з різних джерел, зіставляти позиції міжнародних експертів і самостійно формувати обґрунтовану думку [1, с. 116].

Окрему роль англійська мова відіграє у сфері цифрових комунікацій. Соціальні мережі, освітні платформи, бази даних та інструменти штучного інтелекту здебільшого функціонують англійською, що підсилює її значення як універсального коду інформаційного суспільства. Знання англійської дозволяє користувачам ефективно орієнтуватися у потоці даних, відрізнити достовірні джерела від маніпулятивних і застосовувати принципи критичного мислення у професійній діяльності [3, с. 28].

Таким чином, англійська мова є не лише засобом міжнародного спілкування, а й інструментом забезпечення інформаційної безпеки. Вона відкриває доступ до правдивих джерел, підвищує якість професійної комунікації та сприяє формуванню культури перевірки фактів. У контексті глобалізації саме англійська

виступає засобом, що допомагає протидіяти дезінформації та сприяє формуванню відповідального інформаційного суспільства.

В освітньому середовищі викладачі та студенти, що володіють англійською мовою, мають змогу користуватися відкритими платформами з медіаграмотності, такими як BBC Learning English, MediaWise, First Draft, де розміщено навчальні матеріали з аналізу фейкових новин. Це формує вміння самостійно розпізнавати маніпуляції, перевіряти джерела та поширювати лише достовірну інформацію у професійному спілкуванні.

Англійська є мовою міжнародних організацій, академічних видань і провідних медіа. Знання мови дозволяє викладачеві користуватися першоджерелами (BBC, Reuters, The Guardian, National Geographic, Oxford University Press); порівнювати подання подій у різних країнах; виявляти маніпулятивні риторичні прийоми та відмінності в термінології. Це створює умови для підвищення інформаційної компетентності самого педагога й розвитку відповідних навичок у студентів.

Викладач не лише навчає граматиці чи лексиці, а й допомагає студентам орієнтуватися в інформаційному просторі. Через роботу з англійськими матеріалами він формує вміння критичного читання текстів різних жанрів (новини, блоги, наукові статті); заохочує пошук і перевірку джерел; обговорює мовні маркери дезінформації – перебільшення, емоційні заклики, узагальнення. Таким чином, викладач англійської стає медіапосередником, який сприяє розвитку стійкості до дезінформації в молоді [2, с. 58].

Під час міжнародних конференцій, обмінів чи онлайн-комунікації викладач англійської мови стикається з різними культурними та політичними наративами. Уміння ідентифікувати упереджені висловлювання, точно перекладати зміст без спотворень, дотримуватися етичних стандартів комунікації – є важливою складовою його професійної компетентності. Таке спілкування сприяє не лише поширенню правдивої інформації, а й утвердженню цінностей академічної доброчесності.

Щоб ефективно використовувати англійську як інструмент протидії дезінформації, викладач може включати аналіз новинних матеріалів у навчальні завдання; проводити дискусії про фейки та медіаманіпуляції; використовувати інтерактивні вправи (fact-checking tasks, identifying bias, comparing headlines); залучати студентів до створення власних етичних медіапроектів англійською мовою.

Англійська мова у професійному спілкуванні викладача виступає потужним інструментом формування критичного мислення, інформаційної культури та протидії дезінформації. Педагог, який усвідомлює цю роль, стає не лише фахівцем з мови, а й агентом інформаційної безпеки у суспільстві, здатним виховувати покоління свідомих громадян, стійких до маніпуляцій.

Отже, практичне застосування англійської мови у сфері перевірки інформації є важливим елементом формування інформаційної культури сучасного фахівця. Знання англійської забезпечує доступ до перевірених міжнародних ресурсів, сприяє професійній доброчесності та підвищує рівень стійкості суспільства до

дезінформації. Таким чином, англійська мова не лише розширює горизонти спілкування, а й зміцнює інформаційну безпеку як на індивідуальному, так і на національному рівні.

Англійська мова у сучасному професійному світі виконує функцію не лише засобу комунікації, а й інструмента безпеки. Вона забезпечує доступ до достовірної інформації, сприяє розвитку критичного мислення й медіаграмотності, а отже – протидіє дезінформації. Формування англомовної компетентності фахівців різних галузей має стати частиною державної стратегії інформаційної стійкості України.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Забезпечення прав людини в умовах тотальної інформатизації суспільства. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2023. № 4 (59) С. 114–124.
2. Бакаєва Г., Борисенко О., Зуєнок І., Іваніщева В., Клименко Л., Козимирська Т. та ін. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Київ: Ленвіт, 2005. 119 с.
3. Бойчук В. С. Дефініційний аналіз феномену міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. Випуск 2 (51). С. 28–30.

СЕКЦІЯ № 2

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

(Модератор – професор кафедри філології та військового перекладу

Світлана МУДРА)

Тематика: інноваційні технології у формуванні професійної мовної компетентності здобувачів освіти; сучасні методологічні підходи до розвитку мовної підготовки майбутніх фахівців; використання цифрових платформ та інтерактивних ресурсів у викладанні професійної мови; медіаосвіта та мультимедійні інструменти як засіб розвитку комунікативної компетентності; використання штучного інтелекту та адаптивних навчальних систем у мовній підготовці здобувачів освіти; гейміфікація, симуляційні технології та віртуальні середовища у формуванні професійної комунікації

БАБІЧ Ольга Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент, старший викладач
кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Сучасні тенденції розвитку вищої військової освіти вимагають постійного оновлення методів і технологій навчання. Особливої уваги потребує формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, адже ефективне володіння іноземною мовою є невід'ємною складовою їхньої професійної діяльності – від виконання міжнародних завдань до участі у спільних операціях з іноземними структурами прикордонної безпеки.

Одним із найперспективніших напрямів модернізації мовної освіти в останні роки є гейміфікація освітнього процесу – використання ігрових механік, принципів і підходів у неігрових контекстах для підвищення мотивації, залученості й ефективності навчання.

Гейміфікація відповідає сучасним психолого-педагогічним підходам до навчання дорослих, зокрема майбутніх офіцерів, адже стимулює внутрішню мотивацію, сприяє розвитку самоконтролю, командної взаємодії та критичного мислення [2].

Поняття «гейміфікація» (від англ. *gamification*) уперше з'явилося на початку 2000-х років і означає застосування ігрових механік у неігрових процесах для підвищення мотивації та ефективності діяльності [1]. У педагогічній практиці гейміфікація передбачає включення таких елементів, як бали, рівні, бейджі, котрі є засобом зовнішнього стимулювання досягнень; лідерборди (рейтинги) формують дух змагання та колективну відповідальність; сценарії, ролі, квести забезпечують занурення в навчальну ситуацію; миттєвий зворотний зв'язок підтримує динаміку навчання та самокорекцію.

Важливо, що гейміфікація не зводиться до гри як такої, а виступає методологічним інструментом, який поєднує освітню мету з елементами ігрового досвіду.

Навчання іноземної мови у системі підготовки офіцерів Державної прикордонної служби України має прикладний характер і спрямоване на розвиток умінь професійного спілкування з іноземними громадянами; розуміння спеціальної термінології та нормативних документів; забезпечення взаємодії у міжнародних операціях і спільних місіях.

Водночас традиційні методи навчання часто не забезпечують достатнього рівня комунікативної активності курсантів. Використання гейміфікації допомагає створити умови максимального залучення здобувачів у мовну діяльність через елементи змагання, сюжетності та рольового моделювання професійних ситуацій.

У практиці вищих військових навчальних закладів можуть бути ефективними такі форми гейміфікованого навчання як онлайн-платформи та мобільні додатки (Kahoot, Quizizz, Duolingo, Wordwall), що використовуються для тестування, тренування лексики, граматики та аудіювання і забезпечують інтерактивну взаємодію між викладачем і курсантами

Застосування цих інструментів створює умови для активного залучення здобувачів освіти в освітній процес, підвищує рівень мотивації, конкурентності та пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови.

Такі ресурси дозволяють викладачу здійснювати поточне й формувальне оцінювання у режимі реального часу, організовувати інтерактивні вікторини, опитування, квести та ігрові змагання. Крім того, вони сприяють реалізації індивідуального підходу до навчання шляхом автоматизованої адаптації завдань до рівня підготовки кожного курсанта, а також забезпечують отримання аналітичних даних про засвоєння матеріалу для подальшого педагогічного аналізу.

Для курсантів онлайн-платформи виступають не лише засобом перевірки знань, а й ефективним середовищем розвитку комунікативних навичок у ситуаціях, наближених до реальних професійних умов. Наприклад, за допомогою *Duolingo* або *Wordwall* можна систематично опрацьовувати професійну лексику, пов'язану

зі службовою діяльністю прикордонників, що сприяє формуванню лексико-граматичної компетентності.

Платформи *Quizizz* і *Kahoot* дозволяють реалізувати змагальну складову навчання, де кожен учасник отримує миттєвий зворотний зв'язок, бали, рейтинги та візуальні заохочення, що створює позитивний емоційний фон освітнього процесу. Завдяки цьому здобувачі освіти сприймають вивчення іноземної мови не як обов'язок, а як цікавий, динамічний і пізнавальний процес [3].

Застосування гейміфікації в освітньому процесі підвищує внутрішню мотивацію до вивчення іноземної мови; розвиває командну взаємодію і комунікативні навички; формує стресостійкість через моделювання ситуацій, наближених до реальних; активізує самостійну пізнавальну діяльність; сприяє покращенню емоційного клімату в навчальній групі.

Для майбутніх офіцерів-прикордонників це має особливе значення, оскільки їхня професійна діяльність передбачає роботу у стресових умовах і потребує високого рівня комунікабельності та впевненості.

Таким чином, використання онлайн-платформ у системі гейміфікованого навчання є інноваційним інструментом підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Воно поєднує сучасні технології, педагогічну творчість і психологічні механізми внутрішньої мотивації, сприяючи формуванню стійкої позитивної установки на вивчення іноземної мови та розвитку професійно-орієнтованої комунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., Nacke, L. Від елементів ігрового дизайну до ігровості: визначення поняття «гейміфікація». *Бачення майбутнього медіасередовища: матеріали 15-ї Міжнародної академічної конференції MindTrek: Тампере, Фінляндія: АСМ, 2011. С. 9–15. DOI: 10.1145/2181037.2181040.*
2. Карр, К. М. Гейміфікація навчання та інструктажу: ігрові методи й стратегії для підготовки та освіти. Сан-Франциско: Pfeiffer, 2012. 336 с.
3. Koroleva, D., Afanasieva, M. Гейміфікація у викладанні іноземних мов: онлайн-платформи та цифрові інструменти. *Journal of Language and Education*. 2021. Т. 7, № 3. С. 45–53. DOI: 10.17323/jle.2021.12744.

BEZRUCHKO Vladyslav,
2nd year student, State University of
Information and Communication
Technologies, majoring in Software
Engineering (*Kyiv, Ukraine*)

Scientific Supervisor:

KHARYTSKA Svitlana,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Associate
Professor of the Department of English,
State University of Information and
Communication Technologies
(*Kyiv, Ukraine*)

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A TOOL FOR OVERCOMING LANGUAGE BARRIERS IN PROFESSIONAL ACTIVITIES

The article discusses modern innovative technologies that are specifically used to overcome language barriers in professional activities. It describes the context of the problem, in which international cooperation and interdisciplinary communication determine the need for the rapid exchange of information in different languages, which leads to interest in real-time translation solutions.

Methodologically, an analytical approach was used, which consisted of synthesising open data from technology manufacturers and the results of peer-reviewed studies. A comparative analysis of the functional capabilities of devices and services was carried out, assessing speech processing delays and the adequacy of semantic and pragmatic content transmission, with particular attention paid to research in the field of simultaneous speech-to-text conversion (SimulST) [3].

The effectiveness of translation devices in everyday and professional interactions was assessed based on technical specifications and reviews, according to which the implementation of real-time translation functions provides acceptable accuracy for general dialogues and operational negotiations, as exemplified by the implementation of Live Translation in Apple products and standalone solutions such as Timekettle WT2 Edge [1, 2].

It has been established that technical limitations and the specifics of language domains significantly affect translation quality, as machine systems demonstrate reduced accuracy in cases of complex terminology, ambiguity, and significant contextual load, which is confirmed by review studies and comparative evaluations of automatic translation algorithms [3, 4]. The impact of operating conditions on the stability of results has also been taken into account. In noisy environments, with limited network bandwidth or when working offline, a decrease in the quality of speech recognition and translation formation was noted, indicating the need to develop procedures for reserving and improving the reliability of communication channels [2].

An analysis of the socio-pedagogical aspects of the use of translation devices

revealed a dual effect: on the one hand, technologies are used to reduce psychological barriers and stimulate interlingual interaction; on the other hand, there is a risk of dependence on automated systems, which can inhibit the development of active communication skills in professionals. on this basis, it is recommended to combine machine translation tools with formal language training programmes [4].

In view of the results obtained, it is proposed to introduce innovative translation technologies as part of hybrid educational programmes and working protocols, which provide for the integration of automated solutions with expert control in critical situations, as well as the formation of data protection policies and instructions for interpreting machine translation results.

In conclusion, innovative technologies significantly contribute to overcoming language barriers and expanding professional communication opportunities, but their use must be regulated, taking into account technological limitations and the need to support language competence by combining technical means and pedagogical practices.

References

1. TechRadar. Apple's Live Translation isn't exclusive to AirPods Pro 3 - it's coming to some older earbuds too. TechRadar, 2025. URL: <https://www.techradar.com/audio/earbuds-airpods/apples-live-translation-isnt-exclusive-to-airpods-pro-3-its-coming-to-some-older-earbuds-too>
2. Timekettle Technologies. WT2 Edge - Real-Time Translator Earbuds. URL: <https://www.timekettle.co/products/wt2-edge-online-voice-language-translator-earbuds>
3. Ren Y., et al. How "Real" is Your Real-Time Simultaneous Speech-to-Text. Transactions of the Association for Computational Linguistics, 2025. URL: https://direct.mit.edu/tacl/article/doi/10.1162/tacl_a_00740/128861/How-Real-is-Your-Real-Time-Simultaneous-Speech-to
4. Panayiotou A., Gardner A., Williams S., Zucchi E., Mascitti-Meuter M., Goh AM., You E., Chong TW., Logiudice D., Lin X., Haralambous B., Batchelor F. Language Translation Apps in Health Care Settings: Expert Opinion. JMIR Mhealth Uhealth, 2019. URL: <https://mhealth.jmir.org/2019/4/e11316/>

БЕШЛЕЙ Ольга Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови,
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

БАТРИНЧУК Зоряна Романівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
асистент кафедри англійської мови,
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

AI-АСИСТОВАНЕ СИМУЛЯТИВНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗЗСО: РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Сьогодні проблема ефективності педагогічної комунікації безпосередньо пов'язана з інформаційною безпекою суспільства. В умовах інформаційної агресії, коли деструктивні меседжі, мова ворожнечі та емоційні тригери можуть впливати на освітнє середовище, вчитель має виступати не лише посередником знань, а й стабілізуючим комунікатором. В умовах соціальної нестабільності майбутні педагоги опиняються перед новими викликами, зокрема необхідністю ефективно спілкуватися з дітьми і батьками, які постраждали від бойових дій, переживають травматичний досвід або є внутрішньо переміщеними особами (ВПО), а також зберігати довіру до системи освіти. Така комунікація вимагає не лише високого рівня мовної компетентності, але й розвиненої емпатії, емоційної стійкості та навичок ненасильницького спілкування.

Симулятивні ШІ-сценарії дозволяють створювати контрольоване навчальне середовище, де студенти тренуються взаємодіяти з батьками-переселенцями, дітьми з ООП, учнями в стані стресу, колегами з токсичними установками чи адміністрацією з високими вимогами. Це сприяє розвитку мовної гнучкості, регуляції емоцій та формуванню рефлексивного мислення, що допомагає протидіяти маніпулятивним комунікативним практикам. Тому на факультеті іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в листопаді - грудні 2025 року у рамках Гранту для молодих вчених ЧНУ розпочинає роботу інноваційний науково-освітній проєкт, спрямований на розроблення та апробацію ШІ-асистованої симулятивної моделі навчання у підготовці студентів спеціальності «Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література)», майбутніх учителів англійської мови.

Мета дослідження полягає у розробленні та апробації моделі ШІ-асистованого симулятивного навчання, що сприяє розвитку комунікативної компетентності, емоційного інтелекту й психологічної готовності майбутніх учителів до професійних викликів. Основні завдання передбачають проведення діагностики освітніх потреб студентів через анкетування та фокус-групи; розробку

сценаріїв симуляцій, які будуть релевантні сучасним педагогічним викликам (робота з ВПО, дітьми з ООП, військовими родинами тощо); проведення експериментального тестування симуляційних практик; підготовка аналітичного звіту та методичних рекомендацій для впровадження моделі у навчальні курси.

Теоретичне підґрунтя цього дослідження базується на поєднанні когнітивно-комунікативного, емоційно-психологічного та технологічного підходів до професійної підготовки майбутніх педагогів. Перший теоретичний вектор визначено педагогічним контекстом, в якому ефективність мовленнєвої взаємодії залежить не лише від знання мовних норм, а й від здатності усвідомлювати емоційні та когнітивні стани співрозмовника. Відтак, формування емоційного інтелекту, за Д.Гоулманом [1] виступає базовою складовою професійної комунікативної компетентності вчителя, особливо в умовах стресу, конфлікту чи соціальної напруги. Другий теоретичний вектор пов'язаний із розвитком симулятивного навчання (*simulation-based learning*), яке ґрунтується на конструктивістській парадигмі освіти. Відповідно до ідей Дж.Дьюї [2], навчання є ефективним тоді, коли студенти активно взаємодіють із ситуаціями, близькими до реального життя, що дозволяє їм набувати професійного досвіду в безпечних умовах. Використання симуляцій з елементами штучного інтелекту розширює цей підхід, дозволяючи створювати адаптивні комунікативні сценарії, у яких майбутній учитель взаємодіє з ШІ-агентами, що імітують поведінку учнів, батьків або колег. Це забезпечує розвиток метакомпетенцій: емоційної гнучкості, емпатійного слухання, стратегічної рефлексії та етичної відповідальності. Третій теоретичний вектор стосується інтеграції ШІ в педагогічну практику, що розглядається через призму цифрової педагогіки [3; 4]. ШІ виступає не заміном викладача, а партнером у створенні навчального середовища, орієнтованого на людину. У рамках дослідження **ШІ-асистоване симулятивне навчання** трактується як інструмент розвитку педагогічної рефлексії, тобто здатності усвідомлювати власні комунікативні реакції, аналізувати їхню ефективність та вдосконалювати поведінкові стратегії.

У рамках підготовчого етапу дослідження було розроблено шість базових сценаріїв для симулятивної роботи студентів з ШІ:

1. *«Батьки, постійно незадоволені процесом навчання».*
2. *«Батьки-переселенці, які потребують психологічної підтримки».*
3. *«Учень з агресивною поведінкою».*
4. *«Учень із особливими освітніми потребами».*
5. *«Адміністрація школи з високими вимогами».*
6. *«Колеги, які створюють токсичне робоче середовище».*

ШІ-агенти реагують на мовні й емоційні сигнали студентів, моделюючи реальні педагогічні ситуації. Це дозволяє студентам оцінити свої комунікативні реакції, а викладачам проаналізувати рівень емоційної регуляції, стратегій переконання та рефлексивності.

Пілотне анкетування 42 студентів (див. Таблиця 1) з'ясовано, що лише 12% респондентів почуваються готовими до роботи з травмованими дітьми, 10% з

батьками-переселенцями, тоді як 95% висловили інтерес до використання симуляційних практик з елементами ШІ як безпечного простору для розвитку емоційного інтелекту.

Таблиця 1

Результати пілотного анкетування студентів

<i>Питання опитування</i>	<i>Так, повністю впевнені (%)</i>	<i>Частково впевнені (%)</i>	<i>Ні, не готові (%)</i>
1. Наскільки ви відчуваєте себе готовими працювати з дітьми, що пережили травматичний досвід війни?	12	46	42
2. Чи маєте ви досвід або знання щодо роботи з батьками-переселенцями (ВПО)?	10	38	52
3. Чи вмієте ви деескалювати конфліктні ситуації у шкільному середовищі?	18	54	28
4. Наскільки ви впевнені у своїй здатності підтримати учня з особливими освітніми потребами?	15	44	41
5. Чи відчуваєте ви емоційне виснаження під час педагогічної практики?	36	41	23
6. Чи вважаєте ви, що використання ШІ-симуляцій допоможе вам тренувати професійні комунікативні навички?	69	26	5

Результати пілотного анкетування студентів факультету іноземних мов ЧНУ свідчать про нагальну потребу у формуванні психологічної стійкості та комунікативної готовності майбутніх педагогів до роботи в умовах соціальної турбулентності, спричиненої війною. Тому наступним етапом реалізації проєкту стане поглиблений аналіз освітніх і психологічних потреб студентів. Планується розширення вибірки учасників, проведення інтерв'ю з викладачами, шкільними психологами та педагогами-практиками, які працюють з ВПО, дітьми військових і дітьми з особливими освітніми потребами. Це дозволить створити психологічно орієнтовані профілі ситуацій для моделювання комунікаційних кейсів і визначити критерії оцінювання професійної стійкості, зокрема, рівень емпатії, емоційної регуляції, здатність до деескалації конфліктів.

У другій фазі дослідження буде розроблено й апробовано серію AI-асистованих симуляцій, заснованих на реальних освітніх контекстах: взаємодії з батьками, які зазнали втрат або переселення, роботі з учнями в стресовому стані, вирішенні конфліктів у педагогічних колективах. До процесу буде залучено фахівців із психології для оцінки етичності, емоційної безпеки й адекватності сценаріїв. Після тестування відбудеться порівняльний аналіз комунікативних

стратегій студентів, що дозволить визначити, як симуляції впливають на розвиток впевненості, емпатії та мовної гнучкості.

Висновки. Отже, проєкт має на меті створити ефективну освітню екосистему, що поєднує технологічні, емоційні та соціальні аспекти навчання. Запровадження симулятивних сценаріїв дозволить: підвищити рівень емоційної грамотності студентів; знизити ризики професійного вигорання; зміцнити культуру етичного використання ШІ в освіті; створити навчально-методичну базу для потенційної міжфакультетської співпраці у межах ЧНУ.

Список використаних джерел

1. Гоулман Д. *Емоційний інтелект: Чому він може бути важливішим за IQ*. Нью-Йорк : Bantam Books, 1995.
2. Дьюї Дж. *Демократія і освіта*. Львів : Літопис, 2000.
3. Holmes W., Bialik M., & Fadel C. *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston : Center for Curriculum Redesign, 2022.
4. Selwyn N. *Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education*. Cambridge : Polity Press, 2019.

БОГДАНОВА Оксана Валеріївна, старший викладач-інструктор з мовної підготовки, циклової комісії з вивчення іноземних мов, Навчальний центр імені Василя Вишиваного (військова частина 3007 Національної гвардії України) (м. Золочів, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ

У сучасних умовах глобалізації, розвитку інформаційного суспільства та військово-політичних викликів особливого значення набуває питання формування професійної мовної компетентності здобувачів освіти. Для військовослужбовців володіння іноземною мовою, насамперед англійською, є не лише інструментом професійного спілкування, а й засобом інтеграції у міжнародне військово-співтовариство, підвищення рівня оперативної взаємосумісності та особистої конкурентоспроможності [2].

Сучасні тенденції у сфері мовної освіти орієнтовані на компетентнісний підхід, який передбачає розвиток не лише лінгвістичних знань, а й уміння використовувати їх у реальних професійних ситуаціях [1]. В умовах військового освітнього середовища цей підхід реалізується через інтеграцію комунікативних, ситуативних та проєктних методів навчання, а також через активне залучення здобувачів освіти до симуляцій, рольових ігор та навчальних місій, максимально наближених до умов реальної служби.

Одним із ключових сучасних підходів є комунікативно-орієнтоване навчання, що сприяє розвитку мовної активності, впевненості у спілкуванні та формуванню міжкультурної компетентності [1]. Воно особливо ефективне у військовому середовищі, де спілкування часто відбувається у стресових чи нестандартних умовах, а від чіткості комунікації може залежати успішність виконання завдання.

Не менш важливим є предметно-мовний інтегрований підхід (CLIL — Content and Language Integrated Learning), який передбачає вивчення мови через професійно орієнтований контент [2]. Наприклад, під час занять з англійської мови курсанти можуть працювати з автентичними військовими документами, стандартними операційними процедурами, брифінгами чи звітами НАТО. Такий підхід дозволяє одночасно розвивати мовні навички та професійне мислення.

Суттєве місце у формуванні професійної мовної компетентності займають інноваційні освітні технології. Зокрема, використання цифрових платформ Kahoot!, Quizlet, Wordwall, Moodle, Edmodo сприяє гейміфікації навчального процесу, активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти та формує позитивну мотивацію до опанування іноземної мови [2].

Інтерактивні тести в Kahoot! дозволяють проводити змагання між курсантами в реальному часі, що підсилює елемент змагальності й допомагає швидко

перевірити засвоєння лексико-граматичного матеріалу. Платформа Quizlet ефективна для опрацювання військової термінології через картки та тести, які сприяють розвитку довготривалої пам'яті та автоматизації лексичних навичок.

Інструменти Wordwall забезпечують створення різноманітних інтерактивних вправ — від кросвордів до завдань на співставлення команд і військових звань. Використання системи дистанційного навчання Moodle дає можливість викладачеві організувати навчальний контент, контролювати успішність курсантів і підтримувати індивідуальну траєкторію навчання. А платформа Edmodo сприяє налагодженню ефективної комунікації між викладачем і здобувачами освіти, створенню спільнот для обговорення актуальних тем, зокрема міжнародного військового співробітництва або миротворчих операцій.

Таким чином, поєднання гейміфікації, цифрових ресурсів і професійно орієнтованих завдань забезпечує не лише формування мовної компетентності, а й розвиток критичного мислення, навичок командної взаємодії та готовності до комунікації в реальних умовах військової служби. Використання технологій доповненої та віртуальної реальності (VR) відкриває нові можливості для практичного засвоєння іншомовних навичок у симульованих професійних ситуаціях [3]. Наприклад, VR-тренажери дозволяють проводити мовні тренування у віртуальних командних пунктах, на полі бою чи під час міжнародних операцій, що розвиває навички командної взаємодії англійською мовою.

Інноваційним напрямом сучасної освіти є також використання штучного інтелекту (AI). Мовні моделі, такі як ChatGPT, Grammarly, Call Annie, дають змогу персоналізувати навчання, забезпечити миттєвий зворотний зв'язок, а також формувати адаптивні траєкторії розвитку мовної компетентності [3]. Для військових слухачів це особливо актуально, оскільки дозволяє тренувати мовлення поза межами аудиторії, повторювати матеріал у власному темпі та відпрацьовувати комунікативні сценарії, характерні для професійного середовища.

Значну роль у формуванні професійної мовної компетентності відіграє змішане навчання, що поєднує традиційні аудиторні заняття з онлайн-компонентом [1]. Такий формат дозволяє раціонально використовувати навчальний час, розширювати можливості самостійної роботи курсантів, розвивати їхню відповідальність і самодисципліну.

Не менш важливим є застосування проєктних технологій, у межах яких здобувачі освіти виконують комунікативні завдання, що мають практичну цінність: створення презентацій, інструкцій, радіопереговорів, аналіз військових ситуацій тощо [2]. Ці види діяльності сприяють формуванню навичок критичного мислення, командної роботи та професійного мовлення.

Викладач у сучасній парадигмі освіти виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором, який організовує навчальний процес, підтримує мотивацію, координує самостійну діяльність здобувачів. Важливо, щоб педагог володів цифровою грамотністю, умів використовувати інноваційні інструменти та створювати навчальне середовище, орієнтоване на розвиток автономії учня [3].

Таким чином, формування професійної мовної компетентності військових

фахівців потребує системного підходу, який поєднує інноваційні технології, інтерактивні методи та орієнтацію на реальні професійні завдання. Застосування сучасних цифрових ресурсів, технологій доповненої та віртуальної реальності, штучного інтелекту, гейміфікації та змішаного навчання сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, розвитку критичного мислення, креативності та комунікативної впевненості [1; 3].

Розвиток професійної мовної компетентності у військовому освітньому середовищі має стратегічне значення для підготовки висококваліфікованих фахівців. Сучасні підходи й інноваційні технології дають змогу формувати не лише мовні навички, а й ключові компетентності, необхідні для ефективного виконання службових обов'язків у міжнародному контексті. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення адаптивних навчальних платформ для військових навчальних закладів, інтеграція штучного інтелекту та аналізу даних у процес мовної підготовки [2].

Список використаних джерел

1. Дудик П. М. Інноваційні технології у формуванні іншомовної компетентності військовослужбовців. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2022. № 3. С. 112–118.
2. Щербань Н. В. Цифровізація навчального процесу як чинник підвищення ефективності мовної підготовки. *Освіта та педагогічна наука*. 2023. № 4(180). С. 65–70.
3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, pp. 217–223, 2020.

БОРИСОВ Назар Михайлович,
головний сержант, командир
214 навчальної групи факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України (*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна,
викладач кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

AAR ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ

Сучасна лінгвістична дидактика все частіше звертається до методів, що поєднують комунікативний підхід з технологіями рефлексивного навчання. Однією з таких інноваційних практик є AAR (After Action Review) – метод, що виник в армії США наприкінці 20 століття як інструмент колективного аналізу операцій. Основна ідея полягала в тому, щоб зафіксувати, що планувалося, що фактично сталося, які відхилення сталися та які висновки можна зробити для майбутніх дій. На відміну від формальних звітів, AAR має діалогічний характер: учасники разом обговорюють досвід, висловлюють спостереження та шукають шляхи покращення. У бізнесі, управлінні проєктами та освіті метод AAR став популярним завдяки своїй універсальності та здатності формувати культуру безперервного навчання [4].

Джоанна Бейкер, Веструп Гізер зазначають, що у контексті вивчення іноземних мов, зокрема англійської, AAR вважається ефективним інструментом для розвитку розмовних навичок, оскільки поєднує елементи командної роботи, аналізу власної діяльності та інтерактивного обговорення. Теоретичне розуміння цього методу дозволяє визначити його дидактичні переваги та педагогічні умови для ефективного використання [5, с. 41].

На думку Н. Бачинської, комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови базується на ідеї, що мова найефективніше засвоюється в процесі реальної взаємодії. Загальноорієнтоване навчання іноземній мові створює природні умови для такої взаємодії: учасники не лише виконують мовленнєві акти, а й оцінюють їх, розмірковують над причинами успіхів та помилок. Згідно з теорією соціального конструктивізму, знання формуються у спільній діяльності, а рефлексія служить механізмом внутрішнього засвоєння досвіду [1, с. 247].

О. Коваль вказує на те, що говоріння англійською мовою вимагає не лише знання мовних структур, але й навичок швидкого добору слів, великого словникового запасу, автоматизації граматичних моделей та вміння підтримувати логіку висловлювання [3, с. 526]. Участь в AAR стимулює всі ці процеси завдяки

поєднанню спонтанного мовлення та структурованих питань, тому що: 1) під час дискусії учасники змушені швидко формулювати відповіді, що тренує швидкість мовленнєвої реакції; 2) рефлексивний характер завдання спонукає до використання складних граматичних конструкцій (умовні речення, часи для вираження минулого досвіду, модальні дієслова), оскільки необхідно пояснювати причини, давати оцінки та вносити пропозиції; 3) багаторазове звернення до одних і тих самих подій у різних аспектах сприяє закріпленню тематичної лексики та формуванню стійких асоціативних зв'язків.

А. Деркач зазначає, що AAR створює сприятливі умови для подолання мовного бар'єру. Дискусії відбуваються у невеликій групі, що знижує тривожність; акцент робиться не на помилках, а на спільному пошуку шляхів удосконалення. Така атмосфера підвищує мотивацію до мовлення та підтримує розвиток комунікативної впевненості [2, с. 51].

Метод After Action Review доцільно впроваджувати як завершальний етап будь-якої діяльності на занятті з англійської мови, де відбувається активна комунікація під час рольових ігор, проєктів, дебатів, групових дискусій, презентацій. Основна мета полягає не в перевірці правильності виконання завдання, а в усвідомленні власних дій і мовних рішень. Завдяки чіткій структурі обговорення AAR спрямовує слухачів на аналіз того, що вони робили, як вони це робили та що можна поліпшити.

Для ефективного застосування AAR треба визначити чотири обов'язкові запитання:

1. What was planned? – Що планувалося?
2. What actually happened? – Що сталося насправді?
3. Why were there differences? – Чому виникли відмінності?
4. What can we improve next time? – Що можна зробити краще наступного разу?

Ця послідовність допомагає будувати зв'язні висловлювання англійською, використовувати причинно-наслідкові конструкції та аналізувати мовленнєву взаємодію.

Таким чином, AAR – це потужний інструмент для розвитку навичок англійської мови через поєднання рефлексії, комунікативної взаємодії та когнітивної діяльності. У майбутньому AAR може стати невід'ємною частиною сучасних курсів англійської мови, що зосереджені на практичному застосуванні та розвитку критичного мислення. AAR може стати ключовим елементом змішаного навчання та дистанційних курсів.

Список використаних джерел

1. Бачинська Н. Активізація говоріння на заняттях з англійської мови курсантів ВВНЗ та військовослужбовців. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 47, том 1. С. 246-251. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-37>
2. Деркач А. С. Інтенсивне навчання іноземних мов: базові методи, принципи і моделі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : «Педагогічні науки»*. 2017. № 148. С. 49–53.

3. Коваль О. Ю. Особливості навчання англомовного говоріння студентів технічних спеціальностей. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації* : матеріали ХХХ міжнар. наук. інтер. конф., м. Переяслав-Хмельницький. 2017. Вип. 31. С. 525-526.
4. After-action review. *English-Ukrainian military dictionary*. URL: <https://english-military-dictionary.org.ua/after-action-review-aar> (дата звернення: 25.10.2025)
5. Baker Joanna, Heather Westrup. *Essential Speaking Skills*. *Continuum International Publishing Group*, 2003. 170 p.

VELYCHKO Olena,
Senior Research Fellow, Language
Testing Research Centre of the
Educational and Research Centre for
Foreign Languages of the National
Defence University of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

KUZNETS Anna, Junior Research
Fellow, Language Testing Research
Centre of the Educational and Research
Centre for Foreign Languages of the
National Defence University of Ukraine
(Kyiv Ukraine)

ADHERENCE TO THE PROFESSIONAL COMMUNICATIVE STYLE OF INSTRUCTION IN TEACHING MILITARY-SPECIFIC DISCIPLINES IN ENGLISH

Maintaining a professional communicative style of instruction in teaching military-specific disciplines in English requires a systematic methodological approach that integrates pedagogical, linguodidactic, and professionally oriented aspects. A lecturer of military-specialized subjects must ensure a harmonious correlation between the content of the academic discipline and the specifics of military terminology, speech practices, and communication standards that are essential within the professional environment. In this context, it is crucial to guarantee clarity, structural coherence, and logical consistency in the presentation of educational material, which enables the creation of a transparent educational discourse adapted to the learners' level of preparedness and the demands of military professional activity [1].

The lecturer should strive to make their speech a model of academic and professional English, demonstrating grammatical accuracy, precise use of military terminology, and the absence of colloquial or conversational elements. At the same time, excessive formalization should not hinder communicative interaction: teaching must remain interactive, involving the constant engagement of cadets in dialogue, situational analysis, and practical application of acquired knowledge in the context of military service. It is recommended that the lecturer maintain a balance between an academically rigorous manner of speaking and the accessibility of content delivery, fostering a trusting atmosphere and promoting the internal motivation of learners.

Particular attention should be paid not only to the overall structure of the lesson but also to the practical implementation of each of its stages. The introductory part should serve as a conceptual guide for the students, providing a coherent framework for subsequent learning activities. It is important for the lecturer to use English as a tool for setting tasks, activating professional vocabulary, and engaging cadets in brief discussions that immediately immerse them in military discourse. The explanatory stage should be based on a clear and sequential presentation of new material, in which the lecturer demonstrates examples of the use of key terms, structures, and commands in English,

drawing upon authentic documents, samples of operational orders, or excerpts from international military manuals. It is particularly important to combine monologic delivery with questioning techniques that stimulate learners to analyse and relate new material to previously acquired knowledge.

The practical training stage should be based on active learning methods, engaging cadets in modelling real service situations. For instance, it is advisable to organize role-playing activities in the format of operational briefings, during which future officers deliver orders, make reports, or justify tactical decisions in English. The use of interactive simulations and scenario-based exercises contributes not only to the development of linguistic competence but also to the enhancement of teamwork, leadership, and analytical thinking skills. The key task of the instructor at this stage is to ensure the authenticity of communicative situations and to gradually increase the complexity of tasks, thereby fostering learners' readiness for the real-life use of English in professional military activities [2].

The final reflection stage should focus on summarizing the lesson outcomes, determining the degree of material comprehension, and developing the cadets' self-assessment skills. The instructor should create conditions for discussion, where learners formulate conclusions, analyse encountered difficulties, and suggest ways to overcome them - all in English. Such reflection promotes the ability to critically evaluate one's own performance and fosters a sustained awareness of the importance of terminological precision, structured expression, and adherence to a unified professional style.

An essential element in the practical implementation of the professional communicative style of instruction is the deliberate use of intonation as a pedagogical tool to emphasize the significance of content while ensuring its easy perception by cadets. The instructor should not only maintain an appropriate tempo and rhythm of speech but also adjust them in accordance with the didactic goals of the lesson. In practice, this may be achieved through deliberate slowing down of speech when introducing new terminology or explaining complex concepts, whereas a more dynamic rhythm is advisable during interactive activities to create a sense of engagement and stimulate quick responses [3].

A lively voice timbre and intonational variation serve not only to maintain attention but also to organize the cognitive activity of learners. For example, during the discussion of service situations, the instructor may intentionally increase intonational tension to highlight the importance of an operational decision, while in the reflection phase, a calm and balanced tone becomes more appropriate, fostering an atmosphere of analytical thinking.

A particularly important feature of this approach is stylistic flexibility, manifested in the instructor's ability to adapt their manner of speaking to specific learning objectives. When the task involves mastering complex theoretical concepts, an analytical style is most effective - one that ensures clear structuring of material, logical emphasis, and the use of pauses to reinforce key points. Conversely, when modelling tactical scenarios, an interactive and problem-oriented approach proves most beneficial, as variations in intonation and rhythm help create emotionally realistic situations, fostering cadets'

readiness for operational communication in real service conditions.

Thus, the professional communicative style of instruction in higher military education institutions serves not only as a means of delivering knowledge in English but also as a crucial factor in shaping the professional identity of future officers. Its implementation requires the instructor to possess a high level of linguistic and methodological competence, the ability to integrate English-language educational discourse with the context of military-specific disciplines, and the readiness to embody and transmit the cultural and professional values of military service throughout the learning process.

References

1. Моргунова Н. С. Коучингова модель навчання іноземних студентів мови професійного спілкування як чинник їх особистісного та професійного розвитку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2022. №85. С. 134–138. 1
2. Ясенчук Ю. В. Впровадження інтерактивних технологій у навчання іноземної мови як ключ до професійної компетентності. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України*: зб. наук. пр. XII Міжнар. наук. – практ. конф. 2024. С. 454–461.
3. Bogusz D. Teaching English military terminology in military classes. *Safety & defense*, 2017. №3. PP. 31–36.

ВОЗНЯК Ігор Зіновійович,
старший викладач кафедри
іноземних мов, Національна
академія Національної гвардії
України (м. Харків, Україна)

СУЧАСНИЙ БРИТАНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖАРГОН ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Для українських військових вивчення іноземної мови займає важливе місце з огляду на тісну військово-технічну співпрацю з іноземними фахівцями та військово-політичний діалог між Україною та державами-членами НАТО. І основним інструментом, що уможливорює цей діалог, є мова (як правило, англійська мова як *lingua franca*, тобто мова міжнародного спілкування). Крім того, здатність спілкуватися іноземною мовою є однією із загальних компетентностей, якою повинен володіти курсант після завершення навчання (приміром, див. ЗК05 у стандарті вищої освіти для спеціальності «Державна безпека» [7, с. 7]). Саме тому актуальними є розвідки в сфері методики ефективного викладання іноземних мов в українських закладах вищої освіти.

Мовна компетентність, як зазначають українські дослідники, включає системні знання мови, її норм, правил і закономірностей функціонування в різних сферах суспільної діяльності [9, с. 289]. З такого визначення можна зробити висновок, що особа повинна володіти знаннями про всю систему мови, зокрема розпізнавати реєстр окремих лексичних одиниць і розуміти стилістичні аспекти їхнього вживання. Ю. Супрунчук виділяє на підставі висновків С. Галецького три позиції (підходи) до розуміння наповнення поняття мовної компетентності, зокрема курсантів військових закладів вищої освіти: традиційну, компетенційну та функціональну [8, с. 213]. Серед змістових складників мовної компетентності курсантів згідно з традиційною позицією дослідниця називає уміння використовувати стилістичні засоби мовлення згідно із ситуацією, а також уміння та навички спілкуватися на військово-професійну тематику [8, с. 213], а серед складників згідно з компетенційною позицією – соціально-культурологічну компетенцію, яка передбачає здатність, зокрема, вибирати та використовувати адекватну мовну форму та спосіб мовлення залежно від умов соціальної ситуації, мети та намірів мовленнєвої взаємодії [8, с. 216]. Дослідниця зазначає, що в контексті компетенційної позиції низка дослідників експліцитно згадують про соціолінгвістичну та/або соціокультурну компетенції [8., с. 215]. Про соціолінгвістичні компетенції деякі дослідники також згадують і в контексті функціональної позиції, але можна зауважити і згадки про мовно-нормативну та функціонально-операційну компетенції [8, с. 217], котрі до певної міри пов'язані зі знаннями різних субстандартних варіантів мови. Тож, можна зробити безумовний висновок про те, що знання жаргону як субстандартного варіанту професійної мови

є обов'язковою складовою професійної мовної компетентності високого рівня.

Проте, на мою думку, важливість вивчення жаргону для українських військовослужбовців у першу чергу пов'язана з тим, що багато з них проходять навчання за кордоном, зокрема у Великій Британії, під наставництвом іноземних інструкторів, котрі вряди-годи можуть послуговуватися жаргоном – звичним засобом вираження своїх думок. І для мінімізації комунікативних непорозумінь варто приділяти увагу вивченню і цього особливого пласту лексики.

Словниковий склад будь-якої мови не однорідний і включає одиниці різної комунікативно-прагматичної природи. Так, за стильовими характеристиками лексичні одиниці можна поділяти на одиниці високого регістру, нейтрального регістру, зниженого регістру, причому розмовно-побутовий стиль включає одиниці нейтрального та зниженого регістру. Соціолінгвістична стратифікація лексичних одиниць передбачає виділення специфічних груп лексичних одиниць розмовно-побутового стилю, а саме діалектів, соціолектів (сленгу, жаргону, аргю), пейоративної лексики, суржику й ін. Під жаргоном розуміють різновид мовлення, котре в усному спілкуванні використовує окрема соціальна група, яка об'єднує людей за ознакою професії, інтересів, звичок, занять, суспільного середовища чи віку [6, с. 100]. Важко погодитися з тим, що жаргон використовують лише в усному спілкуванні, позаяк його часто можна побачити і в письмовій комунікації між його носіями, однак для виокремлення жаргону важливі такі його ознаки як неформальність і використання в певних професійних групах для забезпечення саме професійної комунікації в робочих щоденних ситуаціях. Однак слід пам'ятати про те, що жаргонні одиниці можуть так само швидко зникати з мовлення, як вони швидко і з'явилися.

Слід додати, що жаргонна лексика охоплює відносно невелике коло понять і предметів, що зумовлено обмеженістю сфери її використання, вона є змінною в часі, а її цінність полягає в невимушеності, емоційності, експресивності, у тому, що це жива, рухлива складова мови, а також у синонімії, що дає можливість виразити думку емоційно, гостро чи дотепно [6, с. 100]. Відповідно, вивчення жаргонізму на заняттях іноземної мови повинне відбуватися з врахуванням того, наскільки актуальними та доречними є ті чи інші одиниці. З цієї ж причини слід завжди критично ставитися до досліджень жаргону та лексикографічних праць, які його фіксують.

Військовий жаргон – це лексичні одиниці, які використовують професійні військові та всі, хто цікавиться військовою тематикою, для позначення різноманітних реалій військової служби. Так, дослідники зазначають, що військовий жаргон (сленг) включає назви видів зброї, техніки, військових звань і посад, воєнних дій і подій, видів збройних сил, продовольчого та матеріального забезпечення, міжособистісних і службових відносин і інших аспектів військової служби [4, с. 44]. Приміром, у курсантському жаргоні О. Андріянова виділяє такі тематичні групи: характеристики курсантів; військові звання, посади, професії; військові навчання; навчальний процес; повсякденна діяльність; звільнення і вільний час; навчальні та службові приміщення; побут; військовий одяг [5, с. 8].

Таким чином жаргонізм можна інтегрувати у вивчення практично будь-якої лексичної теми. Також таке широке тематичне охоплення жаргону дозволяє класифікувати його за відповідними лексико-семантичними полями, що буде продемонстровано нижче.

Для цього дослідження використано приклади британського військового жаргону (сленгу) з авторитетного Словника сленгу Джонатона Гріна (*Green's Dictionary of Slang*) [2], у якому можна встановлювати фільтри (зокрема, за періодом, сферою та регіоном вживання), відповідної категорії у вільному словнику *Wiktionary* (проект Вікіпедії) [1] та досліджень як групи українських дослідників [4], так і іноземних дослідників [3]. Разом з тим слід пам'ятати про нестабільність використання жаргонізмів і те, що навіть найкращі словники не завжди адекватно відображають їхню актуальність у слововжитку носіїв відповідної мови.

Сучасний британський військовий жаргон можна поділити на такі лексико-семантичні групи:

- військовослужбовці:
 - за статусом: *crow*, *NIG* (від *new in green*), *newbie* (також *newb*, *newbee*, *newby*, *noob*, *n00b*, *noobie*) – новобранець, *squaddie/swaddy* – солдат найнижчого рангу;
 - за особистими рисами: *admin vortex* – розхлябаний солдат, *rupert* – солдат знатного походження, *barrack-room lawyer* – всезнайко, *bomb-happy* – такий, який тривалий час перебував під обстрілами, *chickenshit* – офіцер, який придирається до дріб'язкових речей і формальностей, *demob-happy* – солдат, який уже очікує на демобілізацію, *old sweat* – ветеран або солдат з великим досвідом;
 - за родом військ: *cloudpuncher* – артилерист зенітної артилерії, *dicky* – другий пілот, *fish head* – солдат ВМС, *ground pounder* – піхотинець, *loggies* – логісти, *steamie* – артилерист у польовій артилерії;
- військові звання й ієрархія: *CP bods* (від *command post bods*) – члени командного пункту, *full screw* – капрал, *number two* – заступник командира, *squabbling bleeder* – та стратегія: *bullet sponge/magnet* – ціль (зокрема випадкова) на полі бою, що привертає увагу противника, *casevac* (від *casualty evacuation*) – медична евакуація, *flanker* – обман, *orbat* (від *order of battle*) – бойові порядки, *sitting duck* – легка мішень;
- військова техніка: *ack-ack* (від *antiaircraft artillery*) – зенітна артилерія, *battle taxi* – бронетранспортер, *frag* (від *fragmentation grenade*) – осколкова граната, *gunbird* – військовий гелікоптер;
- види діяльності військових формувань: *comint* (від *communications intelligence*) – радіоелектронна розвідка, *det night* (від *detachment night*) – навчання невеликого загону, *psyop* (від *psychological operation*) – психологічна операція, *recco* (також *recco*, *reccy*, *reckie*, *recon*, скор. від *reconnaissance*) – розвідка (*to do some recco on smth* – зібрати розвіддані про щось), *suicide squad* – група, призначена для виконання ризикованих завдань;

- воєнні дії: *to brass up* – обстріляти (з артилерії), *catastrophic kill* (також *complete kill*, *K-kill*) – безповоротне знищення ворожої техніки, *shoeing* – тотальна перемога над ворогом і його нищівна поразка, *show* – бойові дії;
- установи: *cookhouse* – їдальня, *glasshouse* – військова в'язниця, *nick* – в'язниця, *stone frigate* – установи ВМС на суші;
- професійне й особисте життя військовослужбовців: *as fragged* (також *FRAGO*, *according to the fragmentary order*,) – як заплановано, *AWOL* (від *absent without official leave*) – незаконно відсутній (*to go AWOL* – йти в самоволку), *cam cream* (від *camouflage cream*) – маскувальний крем (*to cammy up* – накладати маскувальний крем), *chest candy* – нагрудна медаль, *civvies* – цивільний одяг (також цивільні особи), *fizzer/jankers* – дисциплінарне покарання (*to be put on a fizzer* – отримати дисциплінарне покарання), *gucci kit* – високоякісне спорядження, *military brat* – дитина військовослужбовця.

Очевидно, що наведений вище перелік жаргонізмів не вичерпний, але з нього ми бачимо наскільки широке поле охоплює жаргон. Запропоновані лексико-семантичні групи демонструють, що окремі жаргонні одиниці можна включати під час вивчення різноманітних тем, однак викладач повинен враховувати специфіку значення лексеми, її актуальність у слововжитку носіїв мови та доречність для вивчення в групі українських курсантів. У будь-якому разі навіть часткова ознайомленість курсантів з жаргоном сприятиме їхньому розумінню іноземних колег у ситуаціях неформального спілкування.

Список використаних джерел

1. Category:English military slang. *Wiktionary, the free dictionary*. URL: https://en.wiktionary.org/wiki/Category:English_military_slang.
2. Green's Dictionary of Slang. URL: <https://greensdictofslang.com>.
3. Nashimova N., Sattorov T. Usage of English Military Terminologies as a Neutral and Colloquial Vocabulary. *Current Research Journal of Philological Sciences*. 2021. No. 02 (11). С. 162–167. DOI: <https://doi.org/10.37547/philological-crjps-02-11-35>.
4. Palchevska O., Aleksandruk I., Tyshchenko O., Labenko O., Sydorenko O. Military slang: Origin, structure and semantics. *Amazonia Investiga*. 2023. No. 12 (69). С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.69.09.3>.
5. Андріянова О. Уживання військового жаргону в мовленні курсантів. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2019. № 40. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.18372/2520-6818.40.14252>.
6. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Професійний та молодіжний жаргони: особливості вживання у студентському середовищі. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 5, т. 2. С. 99–103. URL: <http://olj.onua.edu.ua/index.php/olj/article/view/249/219>.
7. Стандарт вищої освіти. Спеціальність 251 «Державна безпека»: затв. і введ. в дію наказом МОН України від 16.08.2023 р. № 996. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha>

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/16.08.2023/251-Derzhavna.bezpeka-996.vid.16.08.2023.pdf](#) (дата доступу: 22.10.2025).

8. Супрунчук Ю. Змістові складники структури мовленнєвої компетентності курсантів військових закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 37, т. 3. С. 211–218. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-3-33>.

9. Шевчук О. М., Ковтун М. С., Спасенко В. О. Мовна компетентність як елемент професійної компетентності державних службовців в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 287–291. DOI: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/50.pdf>.

HOLOVACH Tetiana,
PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Language Training, Lviv State
University of Internal Affairs (*Lviv,*
Ukraine)

BEYOND THE TEXTBOOK: AI AND INNOVATION IN PROFESSIONAL LANGUAGE LEARNING

Professional language learning has traditionally relied on static textbooks, classroom instruction, and generic exercises that often fail to address the specialized vocabulary, discourse patterns, and communicative contexts required in specific professional domains. As globalization intensifies workplace multilingualism, professionals across industries – from healthcare to international business – require language skills that extend far beyond general proficiency to encompass field-specific terminology, cultural nuances, and situational appropriateness.

In this context, the emergence of artificial intelligence technologies, particularly advances in natural language processing and machine learning, offers transformative potential for addressing these limitations. Specifically, AI systems can now analyze learner performance in real-time, generate contextually appropriate content, provide immediate feedback, and simulate authentic professional communication scenarios with unprecedented sophistication. Accordingly, this paper explores how AI is reshaping professional language education, examining both the opportunities and challenges inherent in this technological evolution.

To begin with, AI-powered adaptive learning platforms utilize algorithms that continuously assess learner performance and adjust content difficulty, pacing, and focus areas accordingly. Moreover, these systems track granular data points – response times, error patterns, retention rates – to create dynamic learner profiles that inform personalized learning pathways. Consequently, unlike static textbook curricula, adaptive systems ensure that professionals spend time on areas requiring improvement rather than reviewing mastered content.

In this regard, research by Gligorea, I. et al demonstrates that adaptive writing instruction systems using natural language processing can identify specific linguistic features in learner texts and provide targeted feedback on aspects such as syntactic complexity, discourse coherence, and register appropriateness [2]. Furthermore, their study found that learners receiving AI-generated feedback showed significant improvements in writing quality compared to control groups, particularly in developing domain-specific written communication skills.

Similarly, conversational AI agents powered by large language models now enable learners to engage in extended dialogues that simulate professional interactions. Notably, these agents can assume various roles – client, colleague, supervisor – and adapt their language complexity and communication style to match learner proficiency and learning

objectives [1]. Unlike scripted language learning software, modern conversational agents can respond to unexpected inputs, making practice sessions more authentic and cognitively engaging.

The capacity for unlimited practice opportunities represents a significant advantage. That is to say, professionals can rehearse presentations, negotiations, or client consultations repeatedly without human scheduling constraints or the social anxiety that may inhibit practice with human partners. Moreover, the systems can also be programmed with specific professional scenarios, industry contexts, and cultural communication norms, providing practice that directly aligns with learners' occupational needs.

AI-driven assessment tools analyze learner production (both written and spoken) across multiple linguistic dimensions simultaneously. Importantly, these systems evaluate not only grammatical accuracy but also pragmatic appropriateness, discourse structure, lexical sophistication, and pronunciation quality. Additionally, machine learning models trained on large corpora of professional language use can identify deviations from field-specific norms and provide explanatory feedback [3].

On this basis, immediate feedback constitutes a crucial pedagogical advantage. Rather than waiting days or weeks for instructor evaluation, learners receive instant analysis of their performance, enabling rapid error correction and reinforcement of effective strategies. As a result, this immediacy supports the development of automaticity in language production, essential for fluent professional communication.

Equally important, AI systems can generate authentic practice materials by extracting and adapting content from professional corpora, news sources, technical documents, and industry publications. This capability ensures that learning materials remain current with evolving professional vocabulary and discourse practices. Consequently, generative models can create exercises, reading comprehension passages, and simulation scenarios tailored to specific industries, job roles, and proficiency levels, addressing the inflexibility of published textbooks.

From a pedagogical perspective, task-based language teaching (TBLT), which emphasizes learning through meaningful, goal-oriented activities, finds natural synergy with AI applications. AI systems can facilitate complex professional tasks (preparing reports, conducting negotiations, delivering presentations) while providing scaffolding and feedback that supports skill development. Thus, the technology enables authentic task completion even when learners lack access to actual professional environments or native-speaking colleagues.

However, educators must recognize that AI systems, despite their sophistication, lack the cultural knowledge, empathetic understanding, and pedagogical judgment that human instructors provide. Indeed, current AI systems, while powerful, exhibit limitations in processing subtle pragmatic meaning, cultural context, and indirect communication strategies common in professional settings. For instance, idioms, humor, implicit criticism, and culture-specific politeness conventions often challenge even advanced language models. Professional communication frequently relies on these subtle elements, and AI systems may struggle to teach or evaluate them effectively.

In light of these limitations, researchers emphasize that successful AI integration requires hybrid models where technology handles routine tasks such as grammar checking, vocabulary drills, and pronunciation practice, while human instructors focus on complex aspects of language use including cultural pragmatics, nuanced communication strategies, and motivational support.

In summary, AI technologies represent a significant advance in addressing longstanding limitations of traditional professional language instruction. Through adaptive learning, intelligent tutoring, sophisticated assessment, and dynamic content generation, AI systems offer personalized, context-specific, and scalable learning experiences that textbooks and conventional classroom instruction cannot match.

Nevertheless, it must be emphasized that the future of professional language learning lies not in replacing textbooks and teachers with algorithms but in leveraging AI's unique capabilities to enhance, personalize, and extend learning opportunities while preserving the irreplaceable human dimensions of language education.

References

1. Cahyono, A. E., & Rosita, R. (2023). The impact of using AI-based language learning platforms on English speaking skills of college students *Transformational language literature and technology overview in learning* (transtool) 2(2):1-8 <https://doi:10.55047/transtool.v2i2.1352>.
2. Gligorea, I., Cioca, M., Oancea, R., Gorski, A.-T., Gorski, H., & Tudorache, P. (2023). Adaptive Learning Using Artificial Intelligence in e-Learning: *A Literature Review*. *Education Sciences*, 13(12), 1216. <https://doi.org/10.3390/educsci13121216>.
3. Godwin-Jones, R. (2018). Chasing the butterfly effect: Informal language learning online as a complex system. *Language Learning & Technology*, 22(2), 8-27. <https://doi.org/10125/44643>.

ГРАДЕЦЬКА *Наталія Миколаївна*,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ КУРСАНТІВ ВВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В даний час особливої актуальності набуває питання підвищення рівня іншомовної підготовки військовослужбовців, зокрема курсантів ВВНЗ. Така нагальність обумовлена стрімким розвитком військового співробітництва з країнами-партнерами України, організацією і проведенням спільних навчань та операцій, активним впровадженням нових інформаційних технологій, розширенням сфери обміну військовою інформацією, вивченням технічної документації озброєння та військової техніки, а також появою нових засобів комунікації, академічної та професійної мобільності майбутніх випускників.

Іншомовна підготовка військовослужбовців – процес набуття та удосконалення рівня мовленнєвої компетентності військових для забезпечення ефективної взаємодії та спілкування у міжнародних військових операціях, співпраці з країнами-партнерами та міжнародними інституціями й військовими структурами НАТО. Іншомовну підготовку орієнтовано на засвоєння та вдосконалення навичок мовлення та розуміння іноземних мов для військових за профілем призначення професійної діяльності. В процесі іншомовної підготовки відбувається підвищення якості мовної комунікації військовослужбовців, вивчення міжнародних стандартів, умов ведення спільних військових операцій, освоєння специфічного військового сленгу та термінології. Іншомовна підготовка інтегрує значний загальноосвітній та виховний потенціал, який орієнтовано на підвищення рівня загальної та професійної культури, культури мислення та комунікації, а також на підготовку до міжкультурної комунікації.

Залучення культурної складової до методики викладання іноземної мови є важливим для досягнення основної практичної мети навчання, а саме для розвитку стратегій спілкування іноземною мовою у конкретному діловому середовищі [1, с. 114–118].

Міжкультурна комунікація стає важливим засобом навчання іноземним мовам, оскільки кожне заняття з іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відображає іноземний світ і іноземну культуру: за кожним іноземним словом стоїть обумовлене національною свідомістю уявлення про світ [2, с. 23–26]. В процесі вивчення іноземної мови формуються не тільки лінгвістичні вміння та навички: знання мови співрозмовника передбачає знання умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм виразу (міміки, жестів), звичаїв, культури. Отже, культурологічний аспект вивчення іноземної мови є невід’ємним,

а завдання викладача іноземної мови – створення на занятті ситуацій, наближених до іншомовного соціокультурного або ділового середовища. Якщо прийняти до уваги Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, а також врахувати культурологічний підхід до вивчення іноземної мови, можна прийти до висновку: особа, яка хоче добре оволодіти іноземною мовою, зобов'язана вивчати культуру народу – носія цієї мови, щоб вільно орієнтуватися в реаліях, притаманних людям, які належать до певної мовної групи. У цьому контексті освітній процес постає як комплексне занурення в іншомовний культурний простір, що зумовлює необхідність системного підходу до добору матеріалів та методики їх опрацювання [3, с. 172].

Мова – це система знаків і засіб комунікації, а також соціокультурний контекст, що включає історичні, соціальні та психологічні аспекти життя носіїв мови. Повідомлення знань про культуру, історію, реалії та традиції сприяє вихованню позитивного ставлення до іноземної мови, культури народу-носія даної мови, покращує комунікативні навички, роблячи мову більш живою та автентичною.

При формуванні історико-культурних уявлень про країну мови, що вивчається, необхідна поступовість, розмаїтість і емоційно-візуальне вивчення зарубіжної культури у зіставленні з культурою своєї країни. Адже сприйняття зарубіжної культури завжди відбувається через призму власної.

В опануванні іноземною мовою та в процесі міжкультурної комунікації часто з'являються «приховані складнощі». Проблеми міжкультурної комунікації виникають через зіткнення різних культурних норм, цінностей та поглядів, що призводить до непорозумінь, стресу та конфліктів. Основні проблеми охоплюють лінгвістичні бар'єри, неправильну інтерпретацію невербальних сигналів, стереотипи та упередження, а також психологічні труднощі, як-от стрес, який ускладнює ефективне спілкування.

Усвідомлення можливих проблем, що виникають у міжкультурній комунікації представників різних культур, розуміння цінностей і загальноприйнятих норм поведінки є досить важливими факторами у вивченні іноземної мови. І коли здобувачі вищої освіти підготовлені до їх вирішення відповідним чином, вони можуть уникнути нерозуміння, неадекватного сприйняття поведінки і потенційних конфліктів, які можуть виникнути через неправильне використання мови, помилкову інтерпретацію реакції співрозмовника і оцінки ситуації, що склалася. А здатність до переосмислення культурних цінностей у своїй поведінці сприяє становленню його як високого фахівця у співпраці з представниками світової спільноти.

Вивченням проблем, що виникають під час спілкування представників різних культур, займається лінгвокраїнознавство – розділ мовознавства, що вивчає зумовленість мовних явищ і мовних одиниць соціальними факторами. Лінгвокраїнознавство розвиває ідею про необхідність поєднання навчання іноземної мови з вивченням суспільного й культурного життя носіїв мови, оскільки «мова не існує поза культурою, тобто поза соціально набутою сукупністю

практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя» Ідеться про необхідність поглибленого вивчення національного характеру, менталітету, стилю життя носіїв мови, оскільки достатній словниковий запас і вміння конструювати граматичні структури не є запорукою адекватного вживання мовних одиниць. Вивчення іноземної мови як засобу спілкування – дуже складний процес, адже, крім знання мови, варто засвоїти особливості культури спілкування, правила етикету, невербальні форми вираження представників країни, що вивчається. Крім того, до основних компонентів будь-якої іноземної культури належать традиції, обряди, побутова культура, повсякденне поведінка, національні картини світу, які відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, художня культура як елементи етнографії та етнології [4, с. 87].

За умови включення лінгвокраїнознавчого компонента до змісту вивчення іноземної мови потрібні адекватні засоби його засвоєння. Такими засобами можуть бути, насамперед, автентичні матеріали: літературні та музичні твори, предмети реальної дійсності та їх ілюстративні зображення, які максимально можуть наблизити здобувачів освіти до природного культурологічного середовища.

Формуванню міжкультурної комунікації у навчальному процесі сприяє використання штучного інтелекту, що відкриває нові можливості і передбачає здатність ефективно взаємодіяти з представниками інших культур, індивідуалізацію навчання, забезпечуючи адаптивне навчання; моделювання міжкультурних ситуацій, що дає змогу брати участь у рольових іграх, створюючи реальні комунікаційні ситуації в контексті культурних особливостей; доступ до глобальних ресурсів, що сприяє знайомству із соціокультурними реаліями; аналіз міжкультурних помилок; та розвиток інтерактивного навчання завдяки використанню віртуальних помічників, які можуть допомагати у вивченні мови через діалоги, інтегровані в культурні сценарії. Однак, роль викладача у розвитку міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови є ключовою, оскільки він сприяє формуванню поваги до інших культур, усвідомленню культурних відмінностей і толерантності [5, с. 492–503].

Таким чином, залучення культурної складової до методики викладання іноземної мови у ВВНЗ є важливим для досягнення основної практичної мети навчання, а саме для розвитку стратегій спілкування іноземною мовою у конкретному діловому середовищі, а професійна компетентність спеціалістів нової формації вимагає володіння необхідними знаннями, вміннями, навичками для здійснення міжнародних відносин шляхом налагодження діалогу та взаєморозуміння з іноземними партнерами на високому професійному рівні, а отже, налагодження діалогу культур; толерантного ставлення до мовних і культурних відмінностей співрозмовника [1, с. 23–26].

Список використаних джерел

1. Погорелова Т. Ф. Формування міжкультурної ділової компетенції у студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 64, том 2. С. 23–26.

2. Нечаюк І. О. Міжкультурна комунікативна компетенція як складова міжкультурної комунікації в навчанні дипломатів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 23(2). С. 114–118.

3. Рябуха Т., Куликова Л., Тарасенко Т. Технології формування міжкультурної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з англійської мови. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2021. № 1(26). С. 168–173.

4. Липчанко-Ковачик О. В. Країнознавство як основа міжкультурної комунікації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68(1). С. 86–89.

5. Цимбалиста О. Формування міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології : збірник наукових праць*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика» 2025. Вип. 1(27). С. 492–503.

DONTSOVA Olena,
Senior Teacher, English Language
Department, State University of
Information-Communication
Technologies (*Kyiv, Ukraine*)

NIKOLAIEVA Angelika,
Senior Teacher, English Language
Department, State University of
Information-Communication
Technologies (*Kyiv, Ukraine*)

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING IT TERMINOLOGY: THE ROLE OF ABBREVIATIONS AND ACRONYMS IN LANGUAGE COMPETENCE DEVELOPMENT

In the modern educational environment, the development of students' competence is closely linked to the integration of innovative technologies and digital communication tools. In the field of Information languageTechnology (IT), abbreviations and acronyms play a crucial role in professional discourse, serving as an essential part of linguistic competence for future specialists. The increasing globalisation of the IT industry makes it necessary for students to master not only the terminology but also the structure and meaning of abbreviated forms that dominate professional communication.

Abbreviations and acronyms, such as HTML (HyperText Markup Language), AI (Artificial Intelligence), UI (User Interface), UX (User Experience), HTTP (HyperText Transfer Protocol), and SQL (Structured Query Language), are an inseparable part of IT language. They reflect the dynamic development of the field and provide linguistic economy, clarity, and precision. Understanding their meanings and usage helps students comprehend professional texts, technical documentation, and academic articles, while also improving their communication skills within international teams.

The study of IT abbreviations and acronyms contributes to the development of several components of language competence: lexical (knowledge of terms), grammatical (use of abbreviations in context), and pragmatic (understanding professional communication norms). Furthermore, by learning the etymology and structure of abbreviations, students acquire analytical and critical thinking skills essential for mastering professional language.

Modern methods of teaching IT terminology increasingly rely on innovative technologies that create interactive and engaging learning environments. The use of digital platforms (such as Quizlet, Kahoot, and Mentimeter), mobile applications, learning management systems (LMS), and AI-powered chatbots (like ChatGPT and Grammarly) allows teachers to introduce abbreviations in authentic contexts. These tools enhance learners' motivation, provide instant feedback, and allow for personalised learning pathways. For instance, students may complete gamified exercises involving the recognition and decoding of IT abbreviations or participate in virtual simulations that require real-life communication using technical acronyms.

Another effective approach is project-based learning, where students collaborate on IT-related projects that involve documentation, presentation, and discussion of technical concepts. Within such projects, the active use of abbreviations such as API (Application Programming Interface), IoT (Internet of Things), or VR (Virtual Reality) becomes a natural part of language practice. This method not only develops terminological competence but also enhances teamwork, creativity, and intercultural communication skills.

Blended learning and flipped classroom models also promote the integration of innovative technologies into the study of IT abbreviations. Students can first explore digital glossaries and video materials independently, and then apply their knowledge in classroom discussions and problem-solving tasks. For example, teachers may ask learners to analyse authentic IT documentation or compare the use of certain acronyms across different English-speaking contexts, such as British and American professional language.

In addition, corpus linguistics tools and online dictionaries (e.g., TechTerms, Cambridge Dictionary of Computing) can be employed to demonstrate the frequency and contextual use of abbreviations in authentic professional communication. These technologies help to visualise linguistic patterns and enhance lexical retention. Artificial Intelligence tools further assist in adaptive testing and automatic term recognition, allowing for data-driven assessment of students' progress.

The integration of augmented and virtual reality (AR/VR) technologies opens new opportunities for immersive learning. Students can explore virtual IT environments where acronyms and abbreviations appear in the context – for instance, navigating through a simulated data centre or coding interface. This approach supports experiential learning and bridges the gap between theoretical knowledge and practical application.

In the context of higher education, it is essential to ensure that innovative approaches to teaching IT terminology align with the overall goal of developing language competence. Teachers must balance the use of technology with communicative, cognitive, and socio-cultural objectives. By combining traditional linguistic methods with technological innovation, educators can foster a more effective and motivating learning process.

In conclusion, the study of IT abbreviations and acronyms through innovative educational technologies significantly contributes to the development of students' language competence. It does not only facilitate professional communication and understanding of technical texts but also promotes critical thinking, digital literacy, and creativity. The effective integration of IT abbreviations into the language learning reflects modern pedagogical trends aimed at preparing students for real-world professional communication in the global digital environment.

References

1. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2012.
 2. Dudeney, G., & Hockly, N. How to Teach English with Technology. Pearson Education, 2007.
 3. Flowerdew, J. Discourse in English Language Education. Routledge, 2013.
 4. Richards, J. C., & Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
 5. TechTerms. Online IT Dictionary. <https://techterms.com>
 6. Cambridge Dictionary of Computing. <https://dictionary.cambridge.org>
-

ZHUKEVYCH Iryna,
Ph.D., Associate Professor, Associate
Professor at the Department of English
for Humanities, Faculty of Linguistics,
National Technical University of
Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute» (*Kyiv, Ukraine*)

NOVIKOVA Iryna,
Lecturer at the Department of Business
Ukrainian and Foreign Languages,
National Academy of Internal Affairs
(*Kyiv, Ukraine*)

ENHANCING CRITICAL READING AND THINKING SKILLS THROUGH ENGLISH-LANGUAGE PROFESSIONAL AND NEWS TEXTS

In an increasingly information-rich global landscape, the ability to critically evaluate and synthesize textual information is paramount for both academic and professional success. This necessitates a sophisticated capacity for critical reading, which involves more than surface-level comprehension, demanding deep analysis and questioning of a text's content, purpose, and underlying perspectives. This analytical process is intrinsically linked with critical thinking, enabling learners to develop independent perspectives, evaluate information, and engage in profound levels of understanding. Specifically, critical reading encompasses identifying main ideas and supporting details, comparing information across various sources, making inferences, and effectively summarizing the text in one's own words. This symbiotic relationship between critical reading and thinking is particularly salient in English language learning environments, where Content-Based Instruction has emerged as a robust pedagogical framework for fostering both linguistic proficiency and advanced cognitive skills [3]. This approach integrates subject matter content with English language acquisition, providing a rich context for developing analytical abilities. Empirical research has demonstrated that such task-based frameworks, when implemented in English reading courses, effectively engage students in analysis, evaluation, inference, observation, reflection, and reasoning, leading to superior critical thinking development compared to traditional instructional methods. This integration fosters a dynamic learning environment where students not only acquire language but also refine their ability to deconstruct complex information and form reasoned judgments. Furthermore, this constructivist approach has been shown to enhance learners' critical thinking and reading abilities, while also positively influencing their receptiveness to such pedagogical strategies.

By focusing on authentic materials, learners can develop the necessary skills to critically engage with diverse texts, ultimately fostering deeper comprehension and more nuanced analytical capabilities. This process is further enhanced by specific pedagogical strategies that target the cultivation of critical thinking skills, moving beyond traditional

instruction to incorporate more interactive and analytical tasks [2]. These strategies often involve a cyclical process of investigation, framework drafting, revision, and finalization, ensuring a robust and empirically validated approach to critical thinking enhancement.

The strategic integration of authentic materials serves to bridge the gap between academic learning and real-world application, equipping students with transferable skills for navigating information-rich environments. Moreover, this cultivates a disposition towards lifelong learning, as students become adept at independently seeking, evaluating, and synthesizing information from various sources. This pedagogical gap necessitates innovative approaches that foster independent thought and facilitate learners' active contribution to the knowledge economy, particularly through the lens of their unique experiences. Therefore, pedagogical strategies must actively promote the second language learners' critical thinking skills within reading classrooms, moving beyond traditional methods to foster deep engagement with diverse texts [4]. This approach, integrating subject matter content with English language learning, provides a rich context for fostering analytical abilities along with language acquisition. Such frameworks often involve a multi-stage empirical research process, incorporating investigation, framework drafting, revision, and finalization, to ensure their adaptability and effectiveness in diverse educational settings. This robust methodological approach, validated through teacher observation, student feedback, and assignment performance, demonstrates that task-based learning significantly outperforms traditional instruction in fostering critical thinking development. These findings collectively underscore the transformative potential of strategically designed English reading instruction, particularly when leveraging authentic texts and task-based learning, to cultivate advanced critical thinking competencies essential for academic and professional success.

This refined pedagogical approach, integrating task-based instruction with authentic materials, has demonstrated significant improvements not only in students' practical language skills but also in their critical thinking abilities within university English instruction. This is achieved by employing a comprehensive methodology that combines quantitative analysis of language proficiency improvements with qualitative exploration of student learning experiences and perceptions. This dual approach allows for a thorough assessment of the impact of such methodologies, confirming their efficacy in fostering both linguistic competence and higher-order cognitive skills. Furthermore, combining Task-Based Learning with Project-Based Learning within university English teaching models can address communicative competence, collaborative skills, and project management abilities, as evidenced by significant enhancements in students' communicative skills and engagement. This integrated model demonstrates a more holistic approach to language acquisition, fostering a deeper, more engaged learning experience than conventional teaching methods. Such a transformation of the classroom into a dynamic "workshop," adopting elements of modern translation project management, enables instructors to design meaningful tasks and assign specific roles within task groups, providing students with autonomy and incentive to collaborate on "translation projects".

This approach not only enhances students' disposition to think critically but also

significantly improves their critical thinking skills. It transforms students from passive recipients into active learners, fostering collaborative knowledge construction and increasing learner engagement in the educational process. This paradigm shift, incorporating task-based and project-based methodologies, demonstrably enhances language proficiency, critical thinking, and collaborative skills, preparing students for complex academic and professional challenges. In an increasingly globalized academic and professional landscape, these enhanced skills are vital for navigating the complexities of modern communication and information.

Effective implementation of these strategies requires addressing challenges such as time constraints, assessment issues, and adequate instructor readiness. To mitigate these barriers, recommendations include comprehensive teacher training in Project-Based Learning methodologies, and the development of appropriate assessment strategies aligned with Project-Based Learning objectives, ensuring seamless integration and maximal educational impact. Therefore, future research should focus on developing standardized training programs and scalable assessment tools that accommodate the dynamic nature of project-based learning within diverse English language teaching contexts. Such research would further solidify the pedagogical framework for fostering critical reading and thinking skills through English-language professional and news texts, preparing students for the analytical demands of 21st-century careers [1].

This comprehensive understanding of the implementation and assessment of Task-Based Learning and Project-Based Learning in English language teaching will enable educators to cultivate an environment conducive to deep learning and skill transference. This approach not only supports language acquisition but also prepares students to critically engage with and produce sophisticated discourse, a crucial asset in an information-dense world. Ultimately, the integration of Task-Based Learning and Project-Based Learning methodologies cultivates a robust educational framework that extends beyond mere linguistic proficiency, equipping students with the indispensable cognitive tools required for analytical thought and effective communication in both academic and professional domains. The long-term impact of such pedagogical innovations merits longitudinal studies to ascertain sustained improvements in critical thinking and reading abilities over students' academic and professional trajectories.

References

1. Arifin S. The Role of Critical Reading to Promote Students' Critical Thinking and Reading Comprehension. *Jurnal Pendidikan Dan Pengajaran*. 2020. Vol. 53, No 3. P. 318-327. <https://doi.org/10.23887/jpp.v53i>.
2. Belabbes A., Hamitouche F. Enhancing Critical Thinking Skills of EFL Students for Use to Evaluate News Articles in terms of Bias and Objectivity. 2024. Vol. 8, No 2. P. 01-19. URL: <https://asjp.cerist.dz/en/article/258046>.
3. Le Ha Van, Chong Su Li, Roselind Wan. Critical reading in higher education: A systematic review. *Thinking Skills and Creativity*. 2022. Vol. 44. Article 101028. ISSN 1871-1871. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101028>.
4. Ummah R., Puspitasari I., Rahayu D. Investigating the Correlation Between Critical Thinking Skills and English Reading Comprehension in High School. *Proceeding the 3rd English National Seminar 2024 "Tech Trends in English Language Teaching"*. 2024. C. 92–99. <http://repository.stkippacitan.ac.id/id/eprint/1665>.

ЗАГОРУЙ Іван Васильович,
студент, спеціальність
«Інженерія програмного
забезпечення», Державний
університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

CHALLENGES TO THE EFFECTIVENESS OF PROFESSIONAL LINGUISTIC COMMUNICATION UNDER CONDITIONS OF INFORMATION AGGRESSION

In the context of globalization, digital transformation, and educational reforms, the issue of forming professional language competence among students becomes increasingly relevant. Language proficiency today is not limited to mastering grammar and vocabulary; it is an essential component of professional communication, critical thinking, and cultural development. The ability to use language effectively determines the level of professional success, facilitates teamwork, and enhances the quality of information exchange in the workplace [1].

Professional language competence implies not only correct and precise use of linguistic forms but also the ability to apply language tools appropriately in various professional contexts. A modern specialist must be able to analyze, interpret, and create professional texts, conduct effective business communication, and present information clearly and logically [1].

The development of language competence in higher education is based on communicative, activity-based, and competence-oriented approaches. The communicative approach focuses on practical communication skills and the ability to use language as a tool for solving real-life problems. The activity-based approach emphasizes learning through active engagement in tasks that reflect professional activities. The competence-oriented approach ensures the formation of integrated skills that combine knowledge, experience, and values necessary for professional self-realization [2].

Innovative technologies play a crucial role in the process of forming professional language competence. The integration of information and communication technologies (ICT) into education promotes interactive learning, enhances motivation, and supports personalized learning paths. The use of multimedia resources (presentations, podcasts, video materials), electronic educational platforms (Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams), and online collaboration tools enables students to learn flexibly and efficiently [2].

One of the key innovations is gamification, which introduces elements of play into the educational process. Using online platforms such as Kahoot, Quizlet, or Duolingo increases engagement, encourages healthy competition, and helps students memorize vocabulary and grammar structures more effectively. Similarly, project-based learning encourages teamwork, problem-solving, and creativity, as students develop communication skills while working on real or simulated professional projects [3].

A significant role is also played by the use of artificial intelligence tools for language development. Applications like ChatGPT, Grammarly, or DeepL Write assist students in improving writing accuracy, stylistic coherence, and academic integrity. These tools not only support the learning process but also stimulate metalinguistic awareness – the ability to consciously analyze and control language use [4].

Modern educational environments increasingly rely on blended learning, which combines traditional face-to-face instruction with online and self-directed learning. This approach promotes flexibility, accessibility, and continuity of the educational process. Students can work independently at their own pace while maintaining direct interaction with teachers and peers [5].

Creating an interactive language-learning environment helps transform traditional education into a dynamic, practice-oriented process. Interactive methods – such as discussions, debates, simulations, case studies, and virtual classrooms – contribute to the development of communicative competence, creativity, and professional self-expression. Integrating digital and visual resources makes learning more engaging, accessible, and efficient [5].

In conclusion, modern approaches and innovative technologies in the formation of professional language competence of students are aimed at developing critical thinking, creativity, autonomy, digital literacy, and professional communication skills. The effective combination of traditional teaching methods and innovative digital tools ensures a high level of proficiency in the state and foreign languages, preparing students to communicate confidently in multicultural and professional contexts [4].

References

1. Galaievskaya, L. V. (2019). *The role of interactive learning in the development of communicative competence of students*. Bulletin of Luhansk National University named after Taras Shevchenko. Pedagogical Sciences, (326), p. 126–132. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717223/>
2. Valeeva, A. A., Latypova, L., & Latypov, A. F. (2016). *The Use of Interactive Learning Technologies in Teaching a Foreign Language in High School*. p. 1773-1785 https://okt.kmf.uz.ua/atc/oktat-atc/Bakalavr/Modern_Methods_of_English_Language_and_Literature_Teaching/Harmer_2012/Valeev_Latypova_Latypov_2016_the-use-of-interactive-learning-technologies-in-teaching-a-foreign-language-in-high-school.pdf
3. Shen, Z., Lai, M., & Wang, F. (2024). *Investigating the influence of gamification on motivation and learning outcomes in online language learning*. *Frontiers in Psychology*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11163042/>
4. Luo, Zhanni. (2022). *The Effectiveness of Gamified Tools for Foreign Language Learning (FLL): A Systematic Review*. https://www.researchgate.net/publication/370035300_The_Effectiveness_of_Gamified_Tools_for_Foreign_Language_Learning_FLL_A_Systematic_Review
5. Roseni, E. (2023). *Impact of Gamification and Interactive Language Learning Platforms on Engagement and Proficiency in English Language Education*. *Journal of Education & Culture Studies*. <https://jecs.pl/index.php/jecs/article/view/1707>

ІСАЄВА Ілона Фадеївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент, професор кафедри
іноземних мов, Національна
академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(м. Хмельницький, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ LLMs У НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

LLMs (Large Language Models – великі мовні моделі) – це тип програм штучного інтелекту (ШІ), які розроблені для розуміння, генерування та обробки людської мови, вони є однією з найпотужніших технологій у сфері нейронних мереж та машинного навчання.

LLMs, завдяки своїй здатності генерувати, узагальнювати та редагувати текст на рівні, близькому до людського, все більше стають сьогодні потужним інструментом навчання та вивчення іноземних мов, але вимагають переосмислення дидактичних підходів щодо їхнього застосування.

Сьогодні на заняттях з іноземної мови LLMs використовують з метою посилення продуктивних навичок (письмо, говоріння), вдосконалення рецептивних (читання, аудіювання) та розвитку мета-мовних компетенцій.

У процесі формування навичок професійного письма (наприклад, оформлення ділової кореспонденції, протоколів, технічних описів) LLMs можуть виступати потужним асистентом, що імітує реальне робоче середовище. Крім того, можна використовувати LLMs для швидкого отримання першої чернетки тексту іноземною мовою за заданим промптом (наприклад, німецькою – «*Schreibe eine formelle E-Mail zur Beschwerde über eine verspätete Lieferung unter Verwendung passiver Sätze*»). Це дозволяє заощадити час на початкове продукування тексту і зосередитися на критичному пост-редагуванні.

LLMs можуть трансформувати текст відповідно до вимог іншомовного професійного дискурсу. Наприклад, можна попросити ШІ переробити нейтральний текст у надзвичайно формальний або, навпаки, у більш дружній тон. Це допомагає усвідомити різницю між стилями мовлення.

З метою уникнення повторів у письмових роботах, можна використовувати ШІ для генерації синонімічних конструкцій та варіантів перефразування складних речень, це сприятиме підвищенню лексичного різноманіття у наукових чи ділових текстах.

LLMs можуть моделювати діалоги та створювати аудіоконтент, який допомагає долати мовний бар'єр й ефективно розвивати навички аудіювання та говоріння. За допомогою LLMs можна створити безпечне середовище для тренування спонтанного мовлення, попросивши ШІ виступити у ролі клієнта якогось закладу, працівника фірми, колеги тощо.

Деякі моделі та інтегровані ШІ-інструменти пропонують Text-to-Speech функціонал, з його допомогою можна ввести власний згенерований текст і прослухати його нормативною іноземною вимовою, що дозволить попрактикуватись у аудіюванні та інтонаційних моделях.

LLMs також часто використовують для структурування презентацій й доповідей, написання вступної та заключної частини, а також генерування списків потенційних запитань від аудиторії (з відповідями), що є важливим для академічної комунікації.

Одним з найцінніших напрямків використання LLMs є його застосування з метою формування мета-мовних та аналітичних компетенцій, оскільки у цьому випадку ШІ перетворюється з інструменту автоматизації на інструмент навчання. ШІ може навчати граматиці на основі помилок, замість того, щоб просто врахувати виправлені помилки, можна запитати LLM, наприклад, німецькою мовою: *Warum ist dieses Wort falsch? Erkläre die Regel für die Verwendung dieses Artikels im Deutschen*. Модель надасть миттєве пояснення німецькою мовою, адаптуючи складність правила до рівня користувача.

Можна використовувати LLMs для порівняння ідіом іноземною мовою, структур чи граматичних правил з їхніми українськими відповідниками. Викладачі та студенти можуть просити LLMs генерувати вправи на заповнення пропусків або множинний вибір на основі автентичного фахового тексту.

При вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням LLMs стають незамінними для роботи зі спеціалізованими текстами. Можна завантажити або скопіювати іншомовний технічний чи юридичний текст і попросити LLM виділити ключові терміни та надати їхні українські/англійські еквіваленти й контекстуальні приклади вживання. Для прискорення читання та розуміння великих документів (наприклад, законів, регламентів) можна попросити LLM створити коротке резюме іноземною мовою. Це допоможе швидко зрозуміти основну ідею перед глибоким вивченням тексту.

Отже, LLMs – це потужний інструмент ШІ, що трансформує викладання та вивчення іноземних мов, вимагаючи переосмислення підходів до навчання та вивчення іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Дроздова В., Рудніцька К., Росквас І. Інтеграція штучного інтелекту в методики викладання іноземних мов. *Вісник науки та освіти. Серії: філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія*. 2024. № 5(23). С. 216–231.
2. Жукевич І., Спіричева О. Трансформація вивчення іноземних мов: штучний інтелект як інструмент розвитку мовленнєвих навичок студентів. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. Вип. 3. Ч. 3. С. 45–55.
3. Зубова О. Штучний інтелект і вивчення іноземних мов. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27. Том 2. С. 80–85.
5. Макарська Є., Гладкіх І. Цифрова трансформація освіти: роль штучного інтелекту у викладанні та навчанні іноземної мови. *Вісник науки та освіти. Серії: філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія*. 2025. № 5(35). С. 1734–1745.

КОБИЛИНСЬКА Ангеліна Святославівна, студентка 2-го курсу, спеціальність «Інженерія програмного забезпечення», Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ХАРИЦЬКА Світлана Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій (*м. Київ, Україна*)

ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MODERN SOCIETY

In the modern era of science and technology, artificial intelligence (AI) is steadily emerging as a major force behind society's digital transformation. Its influence can already be seen across nearly every aspect of human life – from healthcare, education, and law to defense, the economy, and everyday activities.

However, alongside the undeniable benefits of technological progress, there arises a need for a deeper understanding of the ethical aspects of AI use. The main issues include responsibility for decisions made by autonomous systems, data protection, fairness, and avoiding bias in algorithms. All of these make the topic of AI ethics especially relevant for modern digital society. Studying it requires a comprehensive approach that combines technical, legal, and moral aspects of human–technology interaction.

In the 21st century, humanity is experiencing the fastest technological growth in history, and AI occupies a special position in this process. Its ability to analyze big data, learn, and make decisions transforms our daily lives – from medicine and transportation to economics and education. Owing to its capabilities, AI helps humans efficiently solve complex tasks that seemed impossible just a few decades ago.

Yet, the development of AI brings not only benefits but also serious ethical challenges. One of the most pressing questions is: who should be held accountable for system errors or possible harm caused by AI decisions – the developer, the user, or the state? Equally important is ensuring privacy protection, since most modern algorithms rely on the processing of massive amounts of personal data.

Another serious concern is algorithmic bias. Because AI systems are trained on data collected by humans, they may reproduce existing social stereotypes and even cause discrimination. Such cases can occur in employment, credit scoring, or judicial decision-making. Moreover, increasing automation of processes may lead to job losses, creating new challenges for education and employment systems.

To ensure the ethical use of AI, it is necessary to guarantee transparency, honesty, and accountability at every stage of its development and implementation. Developers must consider moral principles from the earliest stages of technological design, while governments should establish an effective regulatory framework for oversight and control. International cooperation also plays a key role. A notable example is the

UNESCO Recommendation on the Ethics of AI (2021), which emphasizes the importance of human rights, justice, safety, and accountability.

Examples of ethical AI applications include its use in medicine for early disease detection, in ecology for environmental monitoring, in law enforcement for analyzing court decisions, and in education for personalized learning. Conversely, unethical uses involve social media manipulation, illegal data collection, disinformation, and autonomous weapon systems.

In conclusion, the development of artificial intelligence must be based on the principles of moral responsibility, transparency, fairness, and humanity. Ethics should not be viewed merely as an addition to technology but as the foundation for its safe and just application. Only under these conditions will AI truly serve humanity, contributing to social progress rather than posing a threat to it.

References

1. Горелова В. Ю. «Етичні та правові перспективи застосування штучного інтелекту в Україні». *Legal Bulletin*, 2024. URL: https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/462?utm_source=chatgpt.com
2. Шевченко А. Є., Кудін С. В., Косілова О. І. «Вплив штучного інтелекту на реалізацію прав і свобод людини і громадянина в Україні». *Legal Bulletin*, 2023. URL: https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/390?utm_source=chatgpt.com
3. Євген Володимирович Санніков. «Проблема авторства та етика використання штучного інтелекту для створення візуальних творів». *Український мистецтвознавчий дискурс*, 2024. URL: https://ukrainianartscience.in.ua/index.php/uad/article/view/243?utm_source=chatgpt.com
4. Тимошенко О. О. «Правовий статус штучного інтелекту в Україні та Латвії». *Галицькі студії: Юридичні науки*, 2023. URL: https://journals.gi.ternopil.ua/index.php/law/article/view/37?utm_source=chatgpt.com

КОЗАК Валентина Андріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри
філології та військового
перекладу, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

МОВНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві, зумовлені війною та стратегічним курсом держави на зміцнення сектору безпеки й оборони, актуалізують потребу у формуванні високої мовної культури військовослужбовців. Мовна культура майбутнього офіцера є не лише показником загальної освіченості, а й важливим чинником ефективності професійної комунікації, управлінської діяльності та морального авторитету. Вона забезпечує точність передавання інформації, ясність наказів, логічність звітів і лаконізм офіційного мовлення, що безпосередньо впливає на якість виконання службових завдань.

У військовому середовищі мовна культура виконує інтеграційну функцію: сприяє зміцненню дисципліни, розвитку корпоративної культури та підвищенню ефективності взаємодії у військових підрозділах. Українська мова в цьому контексті постає не лише як інструмент спілкування, а й як символ державності, національної ідентичності та моральної стійкості воїна.

Поняття *мовна культура* у лінгвістичних і педагогічних дослідженнях трактується як система знань про мову, умінь і навичок користування нею відповідно до норм літературної мови, принципів комунікативної доцільності, виразності й етичності. У контексті військової освіти воно набуває додаткових характеристик – нормативності, лаконічності, точності, дисциплінованості вислову та дотримання мовного етикету. Мовна культура військового фахівця – це здатність ефективно, відповідально й психологічно зважено спілкуватися у службових і міжособистісних ситуаціях, дотримуючись принципів субординації, професійної етики та комунікативної доречності.

Мовна культура є структурним елементом професійної компетентності офіцера нарівні з комунікативною, управлінською та лідерською. Вона визначає рівень його професійного мислення, аргументованості, переконливості, а також уміння створювати атмосферу довіри в колективі. Недостатній рівень мовної культури може стати причиною комунікативних помилок, що призводять до непорозумінь або втрати авторитету, тоді як володіння культурою слова підсилює лідерські якості офіцера й робить його

мовлення взірцем професійної поведінки.

Формування мовної культури майбутніх офіцерів здійснюється через опанування дисциплін гуманітарного циклу, участь у тренінгах, практикумах і комунікативних симуляціях. Важливим чинником є використання цифрових технологій і засобів штучного інтелекту – мовних тренажерів, чат-ботів, систем автоматичного аналізу тексту, які забезпечують персоналізацію навчання, зворотний зв'язок і підвищують мотивацію здобувачів вищої освіти. Водночас визначальне значення має особистість викладача: його мовна поведінка, культура слова й комунікативний стиль формують у курсантів уявлення про професійний стандарт мовлення офіцера.

Отже, мовна культура є невід'ємною складовою професійної компетентності військовослужбовця, показником його моральної зрілості, інтелектуального рівня та державницької свідомості. Вона інтегрує когнітивні, комунікативні й етичні компоненти професійної підготовки, забезпечує ефективність управлінських рішень і формує позитивний імідж офіцера. Формування високої мовної культури майбутніх офіцерів має бути одним зі стратегічних завдань військової освіти України.

Список використаних джерел

1. Лозинський П. Проблеми підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера. *Освітній вимір*. 2015. Т. 44. С. 77–84. URL: <https://doi.org/10.31812/educdim.v44i0.2655> (дата звернення: 02.11.2025).
2. Мирошникова М. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх офіцерів національної поліції у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. 2018. № 6 (161), черв. С. 144–149.
3. . Мирошникова М. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх офіцерів Національної поліції у процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. 2018. № 6 (161). URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.137049> (дата звернення: 12.11.2025).

КОСОВА Софія Олександрівна,
викладач відділу нормативного
забезпечення системи мовної
підготовки центру мовної
підготовки, Національна академія
Національної гвардії України
(м. Харків, Україна)

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ВЗВО ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО НАВЧАННЯ (CLIL): ВИКЛИКИ, ПОТРЕБИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Інтеграція предметного й мовного навчання (*CLIL – Content and Language Integrated Learning*) є одним із ключових напрямів модернізації сучасної освіти, що поєднує розвиток мовних і фахових компетентностей [5]. Європейські дослідники – Д. Койл, Дж. Клефт, Д. Марш, П. Худ, А. Малйерс та ін. – підтверджують, що *CLIL* сприяє не лише формуванню іншомовної комунікативної компетентності, а й підвищенню мотивації та міждисциплінарного мислення здобувачів освіти [4–7].

Для України впровадження *CLIL* має не лише педагогічне, а й стратегічне значення, адже воно виступає мовною складовою інтеграції нашої держави в європейський освітній і культурний простір, сприяючи гармонізації освітніх стандартів і забезпеченню мобільності студентів і викладачів у межах Європейського простору вищої освіти (*EHEA*).

В українському контексті інтерес до методики *CLIL* продовжує зростати, однак системна підготовка педагогів до її реалізації залишається обмеженою. У роботах О. Павлової й Л. Монастирської наголошено на перспективності *CLIL* у немовних вишах, тоді як М. Подоляк акцентує на необхідності поєднання мовного та професійного компонентів у викладанні іноземних мов [1, с. 80; 2, с. 46]. В. Четвертик і Т. Веретюк аналізують ключові виклики імплементації *CLIL* у закладах вищої освіти, а М. Захаревич підкреслює значення інтегрованого підходу до формування іншомовної компетентності у студентів [3; 8].

Однак комплексне вивчення рівня обізнаності, готовності та практики впровадження *CLIL* серед викладачів вітчизняних ЗВО залишається недостатньо представленим у науковій літературі, що визначає актуальність нашого дослідження..

Метою дослідження є з'ясування рівня обізнаності, готовності та практичного використання *CLIL* серед викладачів закладів військової вищої освіти, зокрема Київського інституту НГУ та Національної академії НГУ.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- дослідити рівень обізнаності викладачів із методикою *CLIL*;
- визначити рівень їхньої готовності до впровадження цього підходу у власну педагогічну практику №
- з'ясувати, наскільки *CLIL* застосовується на практиці;

- окреслити основні труднощі та потреби викладачів у подальшій професійній підготовці.

Для збору даних було використано анкетування у форматі *Google Forms*. Опитування охопило викладачів іноземних мов і фахових дисциплін Київського інституту НГУ та Національної академії НГУ. Анкета містила блоки запитань, що стосувалися:

- рівня обізнаності з методикою *CLIL*;
- ступеня готовності до її впровадження;
- частоти та способів використання *CLIL* у навчальному процесі;
- труднощів і потреб у методичній підтримці.

Аналіз відповідей показав, що більшість респондентів (приблизно 60–65 %) заявили, що знайомі або частково знайомі з підходом *CLIL*, головним чином завдяки курсам підвищення кваліфікації, методичним семінарам або професійним спільнотам. Водночас лише близько 20 % викладачів регулярно застосовують елементи *CLIL* на своїх заняттях, ще третина робить це епізодично.

Основними труднощами педагоги вважають нестачу навчально-методичних матеріалів (вказали понад половина респондентів); недостатній рівень іншомовної підготовки (відзначили близько 30 %); нестачу часу на підготовку *CLIL*-занять; а також у поодиноких випадках – низьку мотивацію здобувачів освіти.

Попри зазначені бар'єри, ставлення до *CLIL* є переважно позитивним: понад 80 % учасників відзначили, що інтегроване навчання підвищує інтерес курсантів, сприяє розвитку комунікативних і критичного мислення, а також наближає освітній процес до реальних професійних контекстів.

Більшість опитаних (понад 70 %) висловили готовність пройти спеціальне навчання або курси з методики *CLIL*, що свідчить про запит на системну підготовку педагогів у цьому напрямі.

Результати дослідження засвідчують наявність суттєвого розриву між обізнаністю викладачів, їхньою методичною готовністю та практичною реалізацією *CLIL* у закладах вищої освіти. Це потребує розроблення цілісної системи підготовки педагогів до *CLIL*, яка має включати:

- упровадження курсів підвищення кваліфікації з методики *CLIL*;
- створення бази навчально-методичних матеріалів українською та англійською мовами;
- організацію тренінгів, воркшопів і спільнот практиків;
- стимулювання міждисциплінарної взаємодії між викладачами мов і фахових дисциплін.

Отже, системна підтримка викладачів сприятиме розширенню практики *CLIL* у вищій освіті, зокрема у військовій сфері, та формуванню конкурентоспроможного професіонала з високим рівнем іншомовної комунікативної компетентності. Водночас це забезпечить поступову трансформацію змісту мовної освіти у напрямі міждисциплінарності, створення спільного освітнього простору між мовною та фаховою підготовкою, а також

розвиток нової культури педагогічної взаємодії.

Реалізація *CLIL* може стати каталізатором модернізації української освіти, що поєднує європейські стандарти з національними освітніми пріоритетами, розширює академічну мобільність і підвищує престиж українських закладів освіти на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Павлова О., Монастир'юва Л. Перспективи методики предметно-мовного інтегрованого навчання в немовних вишах України. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18. Т. 3. С. 78–82. <https://doi.org/10.32843/2663-60852019-18-3-16>.
2. Подоляк М. Використання методу CLIL у процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. Вип. 3. С. 44–57. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2024.312958>.
3. Четвертик В. К., Веретюк Т. В. Переваги та виклики імплементації елементів методики CLIL у контексті вищої освіти. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 4. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>.
4. Clegg, J. *CLIL in Context: Practical Guidance for Educators*. Cambridge University Press. 2011. P. 1–150.
5. Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press. 2010. P. 1–182.
6. Marsh, D., Maljers, A., Hartiala, A-K. *Profiling European CLIL Classrooms: Languages Open Doors*. European Platform for Dutch. 250 p. <https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Publications/clilprofiling.pdf>.
7. Villabona N., Cenoz J. The integration of content and language in CLIL: a challenge for content-driven and language-driven teachers. *Language, Culture and Curriculum*. 2022. Vol. 35, № 1. P. 36–50. <https://doi.org/10.1080/07908318.2021.1910703>.
8. Zakharevych, M. CLIL Methodology in the Context of an Integrated Approach to Foreign Language Learning. *Youth and Market*. 2025. 4(236). <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.324133>.

KRYKUN Viktoriia, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Deputy Head of the Language Testing Research Centre of the Educational and Research Centre for Foreign Languages of the National Defence University of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

KHOMENKO Anastasiia, Research Fellow, Language Testing Research Centre of the Educational and Research Centre for Foreign Languages of the National Defence University of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

KUZMINA Valeriia, Research Fellow, Language Testing Research Centre of the Educational and Research Centre for Foreign Languages of the National Defence University of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

**BLENDED LEARNING TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT
OF ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE
OF MILITARY-SPECIAL SUBJECT TEACHERS
AT HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

The main trend in the global transformation of the educational process lies in the integration of distance learning formats and digitalisation tools, particularly online communication. Consequently, contemporary scholars are actively investigating effective ways of interaction between participants in the learning process under conditions of continuous technological advancement. The key aspects of implementing distance learning technologies have been presented and further developed in the research conducted by foreign scholars such as Dean and Mansour [2], Hura et al. [4], Kumar [6], and Míguez-Álvarez et al. [7]. They draw attention to the potential of interactive learning and the specific features of cognitive-linguistic learning strategies, as well as examine the impact of educational innovations on the formation of a positive psychological microclimate, and on increasing students' motivation and engagement in higher education. The researchers maintain that a modern, competent specialist can be developed through a combination of individual and group interaction formats, the maximum integration of discussion practices, project-based learning, and training sessions - including both synchronous and asynchronous modes.

The foundation of distance learning lies in innovation, the individualisation of the educational process, and the variability of content delivery, which are combined within both online and offline formats. At the same time, traditional requirements for the structure, coherence, and educational value of learning materials remain relevant.

Thus, among the key advantages of distance learning are the adaptability and

flexibility of educational programmes, as well as the opportunity to master a complete module of study material within the framework of informal education [1]. It is worth noting that the rapid development of digital learning technologies occurred during the COVID-19 pandemic, when educational institutions at all levels swiftly adapted to the exclusive use of distance learning technologies in the educational process.

Based on the theoretical analysis of the issue under consideration, we have identified the following components of blended learning technology aimed at developing the academic communicative competence (ACC) of foreign language instructors in higher military educational institutions:

1. **Face-to-face component** - traditional in-person learning, which includes practical sessions employing case methods, project-based methods, and other approaches that encourage active interaction between participants in the learning process under the teacher's guidance.

2. **Distance component** - distance learning conducted in both synchronous and asynchronous modes, facilitated through the use of the electronic educational environment (MOODLE). This platform provides access to authentic materials (videos, articles), discussion forums, and enables testing and other diagnostic activities.

3. **Independent component** – self-directed learning activities (completion of practical tasks, preparation of mini-glossaries and presentations, maintaining reflective journals and ACC development checklists, etc.). In this context, the “*flipped classroom*” blended learning model is applied, which implies that learners study theoretical material independently, while teacher-led sessions are used for developing practical skills, consolidating knowledge, providing individual consultations, and conducting group work [10]. This model contributes to enhancing the engagement and motivation of foreign language instructors and to creating a positive psychological microclimate.

During the face-to-face component, it is considered appropriate to discuss complex aspects of mastering the study material or to practise key skills in a practical setting. In turn, during interaction within the distance component, it is advisable to use multimedia technologies, educational online platforms, and mobile applications, as well as to organise virtual conferences and forums. The potential of online platforms such as Microsoft Teams, Zoom, and Google Meet facilitates both real-time communication and distance learning by overcoming geographical barriers. Researchers [5] particularly emphasise the significance of video-hosting websites, especially YouTube, which has become a popular means of sharing educational content. Furthermore, scholars highlight the importance of creating online communities where students can exchange experiences and insights.

In addition, the distance component ensures continuous feedback with the instructor and enables the implementation of diagnostic activities [8]. Consequently, the assessment process can be carried out by the instructor with the use of digital tools integrated into educational platforms. The evaluation of learners' progress in mastering the study material is primarily conducted through a variety of exercises employing a

point-based accumulation system, which allows participants to advance to higher levels within the online platform. This approach stimulates the value–motivational component of ACC and promotes the engagement and reflection of foreign language instructors.

The third component of the blended learning technology - the independent component - emphasises the priority of self-directed activity among foreign language instructors and enables the design of an individual trajectory for developing their ACC. During independent study, interactive video lectures play a crucial role, as they ensure effective interaction between participants in the educational process and include interactive elements such as tests, hyperlinks, and supplementary materials [9]. We share the view of researchers who argue that the advantage of interactive video lectures lies in their ability to adapt to the pace and individual learning needs of foreign language instructors. This format allows for the independent selection of the sequence of study materials, provides immediate feedback, and facilitates the identification and correction of personal errors [3].

At the same time, virtual laboratories make it possible to work with equipment in an online environment, freely and without restrictions, from any location and at any time. The ability to create various scenarios and levels of complexity enables foreign language instructors to further develop their ACC. The aforementioned digital tools effectively facilitate remote access to learning materials for participants in the educational process and significantly reduce spatial and temporal barriers.

The main stages of implementing blended learning technology for the development of ACC among foreign language instructors in higher military educational institutions are as follows:

1. **Preparatory stage** – involves setting objectives (the development of instructors' ACC), analysing the needs of foreign language instructors, and designing a comprehensive educational and methodological framework.

2. **Main stage** – focuses on the direct development of ACC through the implementation of the three blended learning components described above. The development of instructors' ACC was achieved through the introduction of innovative methodologies such as **Content and Language Integrated Learning (CLIL)**, which implies mastering subject-specific content through a foreign language. Additionally, the principles of **Task-based Learning (TBL)** were actively applied, involving the completion of communicative tasks using English. These communicative tasks are closely aligned with real-life situations, motivating instructors to use the language for professional communication and to solve occupation-specific problems in a simulated foreign-language environment with conscious attention to lexical and grammatical structures.

The core principles of the above-mentioned methodologies are defined as follows: systematicity, gradual progression, task orientation, active participation of instructors, and an individualised approach to learning.

3. **Assessment stage** – the final stage - includes formative assessment (tests, discussions, project tasks) and summative assessment of the levels of ACC development among foreign language instructors.

Thus, it can be argued that the integration of blended learning for the development of ACC among foreign language instructors in higher military educational institutions is regarded as an effective solution that enables the creation of a learning process oriented towards the needs of its participants.

References

1. Ліннік О. Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі до війни. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. Вип. 39 (1). С. 25–32. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.394>
2. Dean J. C., Mansour B. E. Employability Skills as Perceived by Employers and University Faculty in the Fields of Human Resource Development (HRD) for Entry Level Graduate Jobs. *Journal of Human Resource and Sustainability Studies*. 2016. Vol. 4, No. 1. <http://dx.doi.org/10.4236/jhrss.2016.41005>
3. Fan S. A Critical Study of Online English Listening and Speaking Teaching in Chinese Higher Education. *Open Journal of Modern Linguistics*. 2022. Vol. 12, No. 3. P. 283–293. <https://doi.org/10.4236/ojml.2022.123022>
4. Hura T., Dubinina K., Khryk V., Kazanishena N., Biliavska T. El papel de la educación a distancia en la formación de especialistas. *Revista Eduweb*. 2023. Vol. 17, No. 4. P. 74–86. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.04.8>
5. Kilag O. K., Obaner E., Vidal E., Castañares J., Dumdum J. N., Hermosa T. J. Optimizing Education: Building Blended Learning Curricula with LMS. *Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education*. 2023. Vol. 1, No. 4. P. 238–250. <https://multijournals.org/index.php/excellencia-imje/article/view/54>
6. Kumar A. Blended Learning Tools and Practices: A Comprehensive Analysis. *IEEE Access*. 2021. Vol. 9. P. 85151–85197. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3085844>
7. Míguez-Álvarez C., Crespo B., Arce E., Cuevas M., Regueiro A. Blending learning as an approach in teaching sustainability. *Interactive Learning Environments*. 2022. Vol. 30, No. 9. P. 1577–1592. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1734623>
8. Monk E. F., Guidry K. R., Pusecker K. L. Blended learning in computing education: It's here but does it work? *Education and Information Technologies*. 2020. Vol. 25. P. 83–104. <https://doi.org/10.1007/s10639-019-09920-4>
9. Popa D., Repanovici A., Lupu D., Norel M., Coman C. Using Mixed Methods to Understand Teaching and Learning in COVID-19 Times. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, No. 20. <https://doi.org/10.3390/su12208726>
10. Sofi-Karim M., Bali A. O., Rached K. Online education via media platforms and applications as an innovative teaching method. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28, No. 1. P. 507–523. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11188-0>

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна,
викладач кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

БУНЕЧКО Артур Миколайович,
старший викладач мовного відділу,
Київський інститут Національної
гвардії України (*м. Київ, Україна*)

MILITARY TRANSLATION AND AI

When a translator makes a one-word mistake in a military document, the meaning of an order changes, and that can cost a unit's safety. This is why the coupling of military translation and artificial-intelligence technologies today is not about “a fad” but about a vital necessity in multinational operations, exercises, and joint planning [2, pp. 37–38].

The issue's relevance is driven by two concurrent processes. On the one hand, military discourse imposes strict requirements for accuracy, standardized terminology, concision, and structural clarity. A translator must reproduce formulaic constructions and vast arrays of terms, abbreviations, and symbols with zero leeway [1, pp. 116–118, 122–124]. On the other hand, modern AI tools already personalize learning, automate routine operations, and act as intelligent assistants, while also carrying ethical risks related to confidentiality and accountability for error [3, pp. 27–33, 35–36].

Research shows that the military term system is highly codified and relies on international standards, in particular NATO glossaries; this reduces variability and secures mutual understanding among allies [2, pp. 37–38]. At the same time, translation in this field is complicated by polysemy, differences across branches of service and national traditions, and a constant influx of new names for weapons and technologies [1, pp. 120–121; 2, pp. 39–40]. Under such conditions, combined strategies are appropriate: rely on unified terms, use up-to-date dictionaries and glossaries, monitor stylistic adequacy, and build specialized text corpora – all of which can be reinforced by AI tools [1, p. 124].

A few telling examples. First, semantic shifts across branches: battalion renders as “батальйон” in infantry but “дивізіон” in artillery; section in the United States can be “секція” in heavy weapons and “знаряддя” in artillery, whereas in the United Kingdom it corresponds to an infantry “відділення”; number can also change meaning: defense (“оборона”) versus defenses (“оборонні споруди”) [1, p. 120]. Second, false friends: military academy is not “військова академія” but “військове училище”; ammunition means “боєприпаси”, not “амуніція” [1, p. 120]. Third, commands must be rendered without variability: Advance – «Вперед!», Cease fire! – «Припинити вогонь!», Hold your fire – «Не стріляти!»; any inconsistency here is dangerous [2, p. 40]. Finally, abbreviations such as IFV or SAM require stable equivalents and contextual verification [2, pp. 38–39].

How exactly does AI amplify the translator's work? First, through automatic term extraction and the construction of updatable, standards-aligned glossaries, which lowers the risks of synonymy and inconsistency [3, pp. 31–33; 2, pp. 38–39]. Second, through corpus-based models for style control: systems can flag deviations from set phrases, excessive informality, or violations of the syntactic brevity inherent in military documents [1, pp. 116–118; 3, pp. 30–31]. Third, through intelligent assistants that propose translation candidates with explanations and references, while the translator takes a responsible decision informed by context and data secrecy [3, pp. 35–36; 1, pp. 122–124].

Military translation and AI technologies form a complementary tandem: standardized terminology, corpora, and glossaries provide the bedrock of accuracy, while intelligent tools accelerate analysis and strengthen quality control. Yet ultimate responsibility remains with the human: it is the professional translator who preserves the context, cultural realities, and style that an algorithm does not “see” [1, p. 122; 3, pp. 35–36].

Список використаних джерел

1. Бец Ю. І., Бец І. О., Калинюк Н. В. Військовий дискурс: лінгвістичні особливості та труднощі перекладу. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 2 (32). С. 113–125. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-113-125](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-113-125).
2. Рогач О. О., Тиводар А. О. Сучасна військова термінологія через призму перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2025. Вип. 26 (94). С. 37–41. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/4384>
3. Куцак Л. В. Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 74. С. 27–37. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-74-27-37>

ЛИТВИНСЬКА Тетяна Юріївна,
старший викладач кафедри
філології та військового перекладу,
Київський інститут Національної
гвардії України,
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

Сьогодні важко уявити повсякденне життя людини без постійного контакту з інформаційними потоками — соціальними мережами, рекламою, телебаченням, друкованими та онлайн-виданнями. Така надмірна кількість джерел робить людину певною мірою залежною від інформаційних технологій. Інформаційний контент нині став своєрідним товаром, який суттєво впливає не лише на світогляд окремої особистості, а й на суспільство загалом. Якщо у мирний час інформаційна насиченість не викликала серйозного перевантаження, то після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року ситуація докорінно змінилася. Інформаційний простір України перетворився на справжній фронт, де фейки, пропаганда та інформаційні диверсії стали інструментами впливу.

Постійне перебування в такому агресивному інформаційному середовищі, переповненому маніпуляціями та дезінформацією, призводить до розгубленості, втрати орієнтирів і навіть здатності самостійно мислити. Саме тому особливої ваги набуває розвиток критичного мислення та навичок перевірки інформації.

Дослідження останніх років підтверджують, що фейки, пропаганда та чутки можуть істотно впливати на формування громадської думки, послаблювати віру людей у власні переконання та створювати середовище невизначеності й страху. Людина, яка не вміє аналізувати інформацію, стає легкою здобиччю для маніпуляторів. Натомість критичне мислення допомагає відрізнити факти від домислів, оцінювати логіку повідомлень, бачити причинно-наслідкові зв'язки та приймати обґрунтовані рішення. Формування цих умінь сьогодні є вкрай важливим для збереження психологічної стійкості, об'єктивного сприйняття подій і підтримання власної «інформаційної гігієни» в умовах триваючої інформаційної війни [3, С. 108].

Формування комунікативної компетентності у студентів означає розвиток здатності майбутніх фахівців ефективно спілкуватися як у навчальному, так і в професійному середовищі, використовуючи різноманітні засоби мовлення, технології комунікації та прийоми взаємодії. Сьогодні, в умовах інформаційної агресії та постійного потоку дезінформації й маніпуляцій, вміння аналізувати інформацію та правильно її передавати стає особливо важливим.

На розвиток комунікативних навичок суттєво впливає низка чинників. По-перше, це ефективне освітнє середовище, де застосовуються різні методи

викладання, практичні завдання та стратегії успіху. Такі умови допомагають студентам удосконалювати мовлення, навчитися адекватно оцінювати ситуації та продуктивно працювати в команді. Не менш важливим є партнерство: обмін досвідом, взаємна повага та групова робота сприяють розкриттю потенціалу кожного студента. Для цього часто застосовують ділові ігри, кейс-методи та різні форми діадної взаємодії, а тьюторський супровід допомагає координувати процес та підтримує ефективну комунікацію.

По-друге, важливу роль відіграє позитивна мотивація. Інтерес до майбутньої професії та прагнення самореалізації формують відповідальність, самостійність і готовність приймати рішення. Участь у практичних проєктах, конференціях чи волонтерських ініціативах допомагає студентам відчувати себе частиною професійного середовища та розвивати ораторські навички й уміння аргументовано висловлювати власну думку [1, С. 58].

Разом із розвитком внутрішньої мотивації та професійних умінь важливо враховувати й зовнішній інформаційний контекст, у якому студентам доводиться діяти. Сьогодні інформаційна агресія стала одним із найсерйозніших викликів для освіти. В умовах постійного потоку фейкових новин, маніпуляцій і пропаганди майбутні фахівці повинні не лише сприймати інформацію, а й уміти її перевіряти, аналізувати та передавати далі у зрозумілій і достовірній формі. Саме тому державна гуманітарна політика України зосереджена на захисті інформаційного простору, розвитку критичного мислення та підвищенні рівня медіаграмотності населення.

Для студентів особливо важливо навчитися відрізнити правдиві джерела від сумнівних, перевіряти факти й робити власні висновки на основі перевіреної інформації. Такі навички допомагають уникнути дезінформації та формують уміння логічно, аргументовано й грамотно висловлювати власну думку. Велике значення має робота з незалежними медіа та аналітичними матеріалами, які дають змогу побачити події об'єктивно й сформувані виважене ставлення до них.

Водночас сучасний світ вимагає, щоб студенти орієнтувалися не лише у вітчизняному, а й у міжнародному інформаційному контексті. Уміння комунікувати за світовими стандартами, аналізувати глобальні інформаційні процеси та розуміти їхній вплив є важливою складовою професійного розвитку майбутніх спеціалістів. Не менш суттєвим є формування етичних орієнтирів і професійних якостей, що допомагають висловлювати власну позицію з повагою до інших, дотримуючись принципів прав людини та свободи слова. Усе це разом — розвиток критичного мислення, медіаграмотності, уміння працювати з перевіреними джерелами й дотримання етичних стандартів — формує готовність студентів ефективно діяти в умовах інформаційної агресії та протидіяти маніпуляціям [4, С. 110].

У сучасних соціогуманітарних дослідженнях коучинг розглядають як ефективний інструмент розвитку внутрішнього потенціалу та професійних навичок людини. Він допомагає студентам формувати важливі комунікативні компетентності, особливо цінні в умовах інформаційної агресії, коли недостатньо

просто володіти мовою спеціальності — важливим є критичне сприймання інформації та розпізнавання маніпуляцій. Коучинг створює умови для свідомого управління власним розвитком і активного використання здібностей та ресурсів.

Педагогічний коучинг організовує взаємодію викладача та студента для досягнення спільних навчальних і професійних цілей. Його принципами є гуманістичний підхід, партнерство, увага до індивідуальних особливостей, адаптивність, систематичне підвищення компетентності, відкритість та активна участь студентів — сприяють формуванню високого рівня мовнокомунікативної компетентності.

У процесі коучингу студенти навчаються аналізувати інформацію, оцінювати емоційний стан співрозмовника, будувати логічні й переконливі висловлювання, передбачати мовленнєві реакції та ефективно комунікувати в професійному середовищі. Викладач у ролі коуча стає не лише наставником, а й тренером мислення, допомагаючи студентам знаходити власний смисл навчальної діяльності та розвивати комунікативні навички, необхідні для протидії інформаційним загрозам.

Застосування коучингу робить навчальний процес більш персоналізованим, захопливим і творчим, одночасно сприяючи вдосконаленню мовного чуття, опануванню стилістичних і синтаксичних конструкцій та використанню риторичних і невербальних прийомів. Все це забезпечує формування високого рівня професійної мовнокомунікативної компетентності, необхідного для ефективної роботи в умовах сучасної інформаційної агресії [2, С. 23].

Отже, формування мовнокомунікативної компетентності студентів є складним і багатограним процесом, що потребує врахування сучасних викликів, серед яких особливо актуальною є інформаційна агресія. Розвиток цих навичок залежить не тільки від навчальної програми, а й від активної участі студентів у практичній діяльності, спільної роботи з колегами та наставниками, а також від підтримки їхньої мотивації та самостійності. Не менш важливим є вміння критично аналізувати інформацію, відрізнити факти від маніпуляцій і формувати власну обґрунтовану позицію. Поєднання цих елементів створює міцний фундамент для професійного зростання та особистісного розвитку, готуючи студентів до відповідальної та свідомої роботи в сучасному інформаційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Гребенюк Л. В., Дубровіна І. В. Чинники формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2023. № 4 (91), IV квартал. С. 56–61.
2. Грицак Н. В. Від педагогічного коучингу до формування професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 9. С. 21–26.
3. Куцепал С. В. Критичне мислення як засіб спротиву в інформаційній війні. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 3(54). С. 104–113.
4. Стичинська А.Б. Інформаційна агресія Російської Федерації: виклики та подолання. *Політичне життя*. 2024. № 1 (лют. 2024). С. 108–112.

ЛИХНО Михайло Олексійович,
студент другого курсу, спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій

(м. Київ, Україна)

ЮРКОВСЬКИЙ Максим Дмитрович,
студент другого курсу, спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій

(м. Київ, Україна)

PROMOTION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION

During education, various issues often arise, one of which is the use of innovative technologies to develop the professional language skills of students. The introduction of modern technologies into the learning process is key to the further development of intellectual heritage and future students. It is impossible to continue the development of a nation and its people using only outdated methods and achievements. They must be improved and new methods adopted. The use of Internet resources in the educational process cannot be quickly assessed; it is a vast ocean of knowledge and opportunities. Their use will significantly influence the development of communication between teachers and students. This will greatly help in achieving high results through the personalization of education based on individual and technological approaches. [4]

Foreign languages play an important role in shaping the professional competencies of students and are extremely important, especially in the context of the current crisis and the Verkhovna Rada's approval of a bill on the use of English in Ukraine. Foreign languages are one of the main factors in shaping professional communication between specialists from different countries and levels. The introduction of new technologies into the process of learning a foreign language consists of two aspects: information and communication, and communication and activity. Accordingly, the role of the teacher must change and be rethought in line with the new era of learning. Teachers are becoming mentors who help students navigate the difficult path along new paths that until now were considered only a dream. The most common innovative technologies in foreign language teaching include the project method, Internet technologies for distance learning, and artificial intelligence-based tools. [3]

One of the most effective innovative technologies is the introduction of a hybrid learning model using artificial intelligence (AI) and its tools. This format combines the advantages of face-to-face interaction between teacher and student with the flexibility of digital platforms, while AI acts as a personalized tutor, providing learners with:

- a) Adaptive information for acquiring professional vocabulary and its accessibility;
- b) Modelling of professional situations to test and improve communication skills;

c) Quick and unbiased feedback, which significantly increases independence from the opinions of others and the quality of independent work [5].

The latest methods of developing professional language awareness are based on a comprehensive approach and innovative technologies that ensure a shift from the established Teacher (Leader) – Student (Subordinate) model to contractual, personal relationships. Interactive learning, game-based methods, as well as computer technologies, the use of multimedia ensembles, network sources, various platforms, and video conferencing programs, which contribute to the productive learning of students and the development of skills to freely express thoughts in all types of speech work and further growth in various fields [1].

The rapid development of digital technologies and changes in the educational space require the introduction of innovative educational technologies (including online courses, mobile applications, and virtual environments) for thorough, practical language learning as a crucial means of professional communication. The combination of these tools contributes to the growth of students' motivation, independence, and communicative flexibility, which is an important prerequisite for the formation of competitive specialists. The effectiveness of this approach directly depends on the provision of pedagogical assistance, methodological unity, and adaptation to the personal needs of students [2].

References

1. Бродецька Л. Г. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності на уроках англійської мови засобами інноваційних технологій. Retrieved from <https://naurok.com.ua/stattya-rozvitok-inshomovno-komunikativno-kompetentnosti-na-urokah-angliysko-movi-zasobami-innovatsiynih-tehnologiy-160885.html>
2. Діденко Н.М., Горюнова М.М., Погоріла С. Г. Застосування інноваційних освітніх технологій для розвитку професійної мовної компетентності здобувачів вищої освіти. Retrieved from <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/844>
3. Дроздова, В. В., Рудніцька, . К. В., & Росквас, І. А. (2023). Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. Академічні візії, (26). вилучено із <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755>
4. Коваленко В., Пилипюк Л. Використання комп'ютерно-інформаційних технологій у вивченні іноземної мови. Retrieved from <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/450>
5. Кошелєв О.Л., Грицай С.М. Компетентісний потенціал Lego Education у початковій школі. Retrieved from <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9.2/2.pdf>

ЛОПАТЮК Наталія Іванівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови,
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

МЕТОД «ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ» У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Сучасна методологія вивчення іноземної мови базується на комунікативному підході, який фокусується на спілкуванні як безпосередньому прояві взаємодії учнів. Однією із моделей такого навчання є «перевернутий клас» (flipped classroom) – учні самостійно знайомляться з теоретичним матеріалом, опрацьовують його, переглядають відео, вивчають лексику. На самому занятті викладач залучає студентів до використання нових мовних структур на практиці, відтворення їх у реальних ситуаціях. Студенти зосереджуються на продукуванні і час, проведений у класі, стає ефективнішим. Викладач використовує його для вирішення проблем та практичних завдань через створення середовища, де учні можуть вільно практикувати свої мовленнєві навички. Залучення учнів до таких занять дозволяє їм легко запам'ятовувати нові конструкції, закріплює набуті знання.

Метод «перевернутого класу» у навчанні учнів, для яких англійська – іноземна – висвітлювався у працях [1; 2] – емпіричні дослідження навчання граматики; [3] – фокусується на використанні зазначеного методу для відпрацювання знань граматики в усному мовленні.

«Перевернуте» навчання – це змішана модель навчання та викладання, заснована на принципі, що клас – це місце, де має відбуватися активна частина навчання. Воно «перевернуте» (або «інвертоване»), тому що вимагає від учнів певної підготовки перед уроком, щоб час, проведений з викладачем, був використаний ефективніше. Перед уроком учні самостійно опрацьовують вокабуляр або дивляться відео та готуються до того, що відбуватиметься на уроці. Під час уроку основна увага приділяється напівконтрольованій та вільній практиці, використанню нових мовних структур та обговоренню теми відео. Іншими словами, урок стосується продуктивного, а не пасивного навчання, таким чином дорогоцінний час у класі використовується активніше.

Викладачі англійської як другої мови часто пропускають завдання на вирішення проблем, дебати, рольові ігри, дискусії та мозкові штурми через брак часу. Підхід перевернутого навчання дозволяє проводити ці інтерактивні заходи. Передкласна частина перевернутого уроку також може бути зосереджена на створенні контексту уроку, щоб підготувати учнів до того, що вони вивчатимуть у класі.

Перевагами перевернутого навчання є такі моменти:

- Учні можуть контролювати свій навчальний процес і бути більш автономними. Вони можуть обирати темп навчання, переглядати відео скільки завгодно разів. Це збільшує їх мотивацію, спонукає до більшої активності на занятті. Окрім того, учні стикаються з англійською мовою поза класом, що допомагає виробити звичку робити це частіше.

- Дослідники виявили, що метод перевернутого навчання, що застосовується до викладання англійської як другої мови, робить учнів більш впевненими та підготовленими до продуктивного етапу. Учні досягли значно кращих результатів, майже на 30%, коли застосовувалася модель перевернутого навчання [1, р. 277–278]. Перевернуте навчання також дозволило учням набути більш незалежної культури навчання.

«Перевернутий клас» можна поділити на дві частини: 1) *передзаняття* – ця частина створює умови. Вона дозволяє учням самостійно вивчати нову граматику чи лексику, переглядати відео, готувати аргументи чи нотатки до уроку. Іншими словами, це забезпечує контекст для занять у класі; 2) власне *заняття* у класі – це частина, де учні практикують те, що вони вивчили, обговорюють питання з відео та розширюють те, що вони вже знають. Вони багато говорять та використовують цільову мову в різних ситуаціях.

Підготовка до «перевернутого класу» займає багато часу, потребує ретельного продумування. Так, викладач може підготувати окремі файли-документи з а) планом дій самостійної роботи студентів як підготовки до заняття та б) планом своїх дій на занятті. Стандартний узагальнений план такого заняття передбачає:

1. Етап розігріву та введення теми, вираженої новим вокабуляром, який вони опрацьовували вдома – студенти бачать тему заняття, намагаються відгадати, про що йтиметься. Потім вони обирають кілька колокацій, які, на їхню думку, є корисними для повсякденного вжитку, діляться з партнером по парті, обговорюють значення. Наступні завдання можуть включати встановлення відповідностей між словами / словосполученнями та їх значеннями; заповнення пропусків у тексті словами з переліку; обговорення смислу тексту та окремих висловлювань.

2. Етап обговорення, елісітації та закріплення граматичного й лексичного матеріалу. Студенти обговорюють вже переглянуте відео, використовуючи вокабуляр уроку; порівнюють почуте у відео з граматичною темою заняття – знаходять відповідність, доповнюють з допомогою викладача. Закріплюють граматичний та лексичний матеріал, описуючи запропоновані викладачем картинки.

3. Етап надання домашнього завдання для закріплення / повторення.

У підсумку можна стверджувати, що метод «перевернутого класу» сприяє набуттю та ефективному практичному використанню не лише навичок, що належать до розряду *hard skills*, а й навичок розряду *soft skills*, оскільки суттєво розвиває компетенції, що відповідають за соціальну взаємодію. Це, в свою чергу, є надзвичайно важливим момент в епоху воєнного стану післяковідної країни.

Список використаних джерел

1. Dang Nguyen Thuy, Le Van Thinh, Nguyen Thi Xuan The Impacts of the Flipped Classroom Approach on the Grammar Performance of Students at a High School in Ho Chi Minh City, Vietnam. Computer-Assisted Language Learning Electronic Journal. Vol. 26. No. 3. 2025. P. 269–294.
2. Gebregziabher H.A., Filate A.Y. & Bishaw K.S. Grammar learning in a flipped classroom: Measuring achievement and students' perceptions. Discov Educ 4, 265. 2025. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s44217-025-00641-0?utm_source=chatgpt.com
3. Lirola M. M. Flipping a language subject to teach English grammar and oral skills at tertiary education. Athens Journal of Education. Athens Journal of Education 2024. No. 1. P. 1–21.

ЛЮЛЬКА Антон Сергійович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна,
викладач кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

USING AI TO PREPARE FOR THE STANAG 6001 TEST

The current stage of education is marked by the active use of digital technologies, with artificial intelligence (AI) in a leading role. Its importance is growing especially in foreign-language learning and in assessing language skills. For service members and trainees working to NATO standards, the key tool for confirming English proficiency is the STANAG 6001 test.

STANAG 6001 (Standardization Agreement 6001) is a NATO standard that sets levels of foreign-language proficiency, including English, for military personnel and employees of defense institutions in NATO member states [1, p. 164]. The document was created to standardize language assessment and to ensure mutual understanding during joint operations, training, and communication within NATO. STANAG 6001 covers four main skills – listening, speaking, reading, and writing. Each is rated on five levels (from 0 to 5) [1, p. 165]. In Ukraine, the STANAG 6001 test is widely used in military academies and training centers to determine language readiness in line with Alliance standards.

Using AI to prepare for this exam opens new possibilities: automated task creation, adaptive testing, instant feedback in writing and speaking, and scenario simulations for listening and communication practice. At the same time, there are challenges related to academic integrity, algorithm transparency, and the risk of technological dependence [2, pp. 69–70].

AI can be an effective tool for building a large, varied bank of test items. Research by Jill Burstein et al. shows that using AI tools to create practice materials increases test-takers' confidence and improves results [3, pp. 3–5]. However, overuse of such tools can have the opposite effect – lower scores due to so-called washback. This shows the need for balanced use of AI when preparing for STANAG 6001, especially for reading and writing tasks.

Adaptive testing is especially important. Ukrainian and Polish researchers describe a model of Computerized Adaptive Language Testing (CALT) that meets STANAG 6001 requirements [4, pp. 19–21]. It adjusts task difficulty and order based on a test-taker's

answers, which shortens the exam, improves objectivity, and ensures unique task sets. Combining CALT with AI creates conditions for individualized learning and higher-quality preparation of service members [4, pp. 30–32].

Automated scoring of productive skills is another key area. AI algorithms can analyze written texts and spoken responses and provide personalized feedback on grammar, vocabulary, and style [6, pp. 22–24]. In the STANAG 6001 context, this is highly relevant because the test includes an essay and an oral interview. However, there are challenges with algorithm transparency and the risk of bias in scoring.

Ethan and Lilach Mollick propose a useful framework of seven educational roles for AI: tutor, coach, mentor, partner, tool, simulator, and student. For STANAG 6001 preparation, these roles can support interview simulations (Speaking), text generation for analysis (Reading), synthetic audio for practice (Listening), and checking and commenting on written work (Writing) [5, pp. 3–6]. This approach helps develop all four exam skills in a balanced way.

Issues of academic integrity must also be considered. Palamar and Naumenko warn that AI can lead to automatically generated texts without proper citation, reduced critical thinking, and dependence on technology [2, pp. 70–72]. This is especially sensitive in military education, where trust in test results directly affects professional training.

Looking ahead, integrating AI into training systems of the National Guard of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine fully aligns with the move toward NATO standards. These technologies can improve training quality, reduce teacher workload, and enable personalized preparation [4, pp. 30–32].

AI offers broad opportunities to improve preparation for STANAG 6001. The most promising areas are automated creation of practice tasks, adaptive testing, AI-based assessment of writing and speaking, and the “seven roles” approach to develop all four exam skills. At the same time, integration of AI requires addressing academic-integrity issues, ensuring algorithm transparency, and avoiding over-reliance on technology. The most effective approach is to use AI as a supporting tool that strengthens the teacher’s work and traditional methods, rather than replaces them.

Список використаних джерел

1. Бугайчук О. В. Особливості міжкультурної комунікації у військово-професійному середовищі. *Computer-integrated technologies of automation of technological processes* : the 10-th International scientific and practical conference (November 05-08, 2024). Hamburg, Germany. С. 163–166.
2. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс*. 2024. № 2. С. 68–83. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15>
3. Burstein J., Cardwell R., Chuang P.-L., Michalowski A., Nydick S. Exploring AI-Enabled Test Practice, Affect, and Test Outcomes in Language Assessment. *Artificial Intelligence in Measurement and Education Conference*. 2025. P. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2508.17108>

4. Gawliczek P., Krykun V., Tarasenko N., Tyshchenko M., Shapran O. Computer adaptive language testing according to NATO STANAG 6001 requirements. *Advanced Education*. 2021. № 17. P. 19–35. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.225018>
5. Mollick E., Mollick L. Assigning AI: Seven Approaches for Students, with Prompts. *Computers and Society*. 2023. 46 p. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.10052>
6. Stosić L., Malyuga E. Application of Artificial Intelligence in Language Skills Testing. *Anglisticum Journal*. 2024. № 13 (1). P. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.58885/ijllis.v13i1.22ls>

ПАНТЕЛЄЄВА Олена Яковлівна,
доцент кафедри іноземних мов,
Національна академія Національної
гвардії України
(м.Харків, Україна)

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КУРСАНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ДИДАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

У сучасних умовах глобалізації та зростання міжнародної мобільності ефективно оволодіння іноземною мовою для курсантів Національної гвардії України стає не лише академічною вимогою, а й необхідністю для професійної діяльності в міжнародних операціях, участі у миротворчих місіях, співпраці з колегами з країн НАТО та забезпечення безпеки під час спільних патрулювань [1]. Французька мова, зокрема, відіграє ключову роль у підготовці військових фахівців, оскільки є однією з офіційних мов міжнародних організацій та використовується у документації й комунікації під час багатонаціональних навчань.

Одним із головних принципів прискореного оволодіння французькою мовою є чітке формулювання навчальних цілей. Курсант повинен розуміти, що мовна підготовка має бути функціональною і конкретною: навчання для подорожей у Францію, участі в навчаннях з міжнародними партнерами, виконання службових завдань під час патрулювань. Використання SMART-підходу дозволяє визначити мету чітко, вимірювати прогрес і адаптувати навчальні завдання до реальних потреб [2]. Наприклад, курсант може ставити мету: «Засвоїти 200 найуживаніших французьких слів та 20 конструкцій для спілкування на КПП протягом 4 тижнів».

Наступним ефективним елементом є робота з частотною лексикою. Найпоширеніші 300–500 слів забезпечують розуміння понад 70 % повсякденної комунікації, що дозволяє швидко формувати базову комунікативну компетентність [3]. Для курсантів доцільно вводити лексику тематично: «Poste de contrôle» (контрольний пункт), «Patrouille terminée» (патруль завершено), «Halte! Identifiez-vous!» (Стоп! Пред'явіть документи!), «Équipe» (команда), «Contrôle de sécurité» (перевірка безпеки). Такий підхід забезпечує смислове запам'ятовування та готовність до практичних ситуацій.

Практика з перших занять є критичною. Мовна компетентність формується через активне використання мови: рольові ігри на базі реальних військових ситуацій (контроль КПП, радіообмін під час патрулювання), опис картинок із франкомовними об'єктами, адаптовані тексти з новин французьких військових навчань, подкасти для рівнів А1–А2. Навіть прості фрази з помилками сприяють формуванню навички мовлення [1].

Створення штучного мовного середовища значно прискорює навчання. Курсантам рекомендується змінювати мову інтерфейсу мобільних пристроїв на французьку, переглядати короткі відео про французькі ринки, музеї, слухати пісні

для тренування вимови, вести нотатки французькою під час планування дня. Пасивне занурення допомагає «налаштувати вухо» на ритміку мови та подолати мовний бар'єр [2].

Регулярність і інтервальне повторення є ключовими для закріплення знань. Краще навчатися щодня по 20–30 хвилин, повторюючи нову лексику через певну кількість днів. Використовуються картки, диктанти, тести, що сприяє переведенню інформації у довготривалу пам'ять [3].

Мотивація через інтерес підвищує ефективність навчання. Курсантів стимулюють перегляд французьких серіалів (*Dix pour cent*), новин, блогів про французьку культуру, туристичні маршрути, використання мобільних додатків для вивчення лексики. Позитивний емоційний зв'язок із навчанням формує внутрішню мотивацію та підвищує активність на заняттях [2].

Викладач відіграє ключову роль у прискореному навчанні. Його завдання — відбирати необхідну для спілкування граматику, надавати функціональні мовні блоки, попереджати закріплення помилок (*fossilized errors*), моделювати мікродіалоги та рольові ігри (замовлення у кафе, купівля квитків на TGV, орієнтація у французькому метро) [1].

Отже, комунікативний підхід до вивчення французької мови курсантами Національної гвардії України, що поєднує чіткі цілі, роботу з частотною лексикою, активну практику, створення мовного середовища, регулярне повторення та підтримку викладача, дозволяє швидко подолати мовний бар'єр і сформувати базову функціональну комунікативну компетентність. Використання таких стратегій забезпечує ефективність мовної підготовки курсантів у короткий термін, відповідаючи сучасним викликам міжнародної мобільності та професійної взаємодії [3].

Список використаних джерел

1. Brown, H. D. *Principles of Language Learning and Teaching*. 6th ed. Pearson, 2014.
2. Dörnyei, Z. *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge University Press, 2005.
3. Nation, P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press, 2001.
4. Canale, M., Swain, M. *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. Applied Linguistics, 1980.
5. Krashen, S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press, 1982.

ПЕРМЯКОВ Дмитро Сергійович,
курсант 213 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

КОЗАК Валентина Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КУРСАНТІВ

Стратегічний курс України на інтеграцію до європейської та світової військової спільноти актуалізує проблему оперативної сумісності української армії зі збройними силами інших держав, що, своєю чергою, зумовлює необхідність підвищення рівня іншомовної компетентності вітчизняних військовослужбовців [1]. У сучасних умовах ефективно мовне навчання стає неможливим без активного застосування інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), зокрема інструментів на основі штучного інтелекту (ШІ), які відкривають доступ до широких освітніх ресурсів для вдосконалення комунікаційних навичок [1]. Водночас формування цих навичок у вищих військових навчальних закладах (далі - ВВНЗ) стикається зі специфічними викликами, серед яких ключовим є брак часу для ґрунтовної та всебічної підготовки майбутніх офіцерів [2]. Це підкреслює нагальну потребу в інтенсифікації освітнього процесу за допомогою передових технологічних рішень.

Комунікативна компетентність майбутнього офіцера є складним, інтегральним утворенням, що виходить за межі суто лінгвістичних знань. Вона визначається як сукупність лінгвістичного, службово-діяльнісного, мотиваційного, емоційного, когнітивного та соціокультурного компонентів [2, с. 41]. Таке поєднання формує синергію знань, умінь та навичок, що дозволяє курсанту не лише коректно висловлюватись, а й функціонально та інтерактивно спілкуватися в різноманітних соціальних та професійних контекстах [1]. Саме така багатоаспектна природа компетентності вимагає комплексного підходу до її формування, де технологічні інновації відіграють ключову роль.

Інтеграція штучного інтелекту фундаментально трансформує освітню парадигму, змінюючи саму суть професійної діяльності викладача. ШІ не замінює педагога, а розширює його можливості, перетворюючи його з традиційного носія знань на фасилітатора, ментора та координатора освітнього процесу [3]. Ця

трансформація стає можливою саме завдяки інструментам ШІ, які автоматизують рутинні завдання, такі як перевірка тестів, та надають дані для індивідуалізованої роботи з курсантами, що є особливо цінним в умовах обмеженого часу у ВВНЗ [3, с. 10]. Такий перехід сприяє формуванню студентоцентристського середовища, в якому акцент зміщується на самостійність, відповідальність та персоналізацію навчання кожного курсанта [4].

Центральним принципом, який реалізує ШІ, є саме персоналізація навчання, що відкриває нові горизонти для розвитку комунікативних навичок. Системи розпізнавання мовлення та віртуальні асистенти надають курсантам миттєвий зворотний зв'язок щодо вимови, інтонації та плавності мовлення, дозволяючи відточувати артикуляційні навички в безпечному середовищі без страху зробити помилку [5; 6]. Розмовні агенти та чат-боти симулюють реалістичні діалоги, що дозволяє розвивати навички інтерактивної комунікації [6]. Ключовим є те, що ШІ уможливорює створення персоналізованих навчальних траєкторій та адаптивних систем оцінювання, які враховують індивідуальний темп і потреби кожного курсанта, пропонуючи завдання оптимальної складності для ефективного засвоєння матеріалу [7, с. 101].

Окрім технічних можливостей, найглибший вплив ШІ може полягати в його здатності змінювати психологічний ландшафт вивчення мови, безпосередньо долаючи мотиваційні та емоційні бар'єри. Дослідження показують, що AI-грамотність позитивно корелює із самоефективністю курсантів у використанні технологій [8]. Вища самоефективність та впевненість у користуванні інструментами ШІ значно знижують рівень тривожності в мовному класі, яка є одним з головних бар'єрів для вільного спілкування [8; 5]. Саме це зниження тривожності та підвищення впевненості у власних силах безпосередньо посилюють готовність до спілкування, що є ключовою складовою комунікативної компетентності [8]. Більше того, ШІ створює потужну мотивацію завдяки можливості взаємодії з носіями мови та роботи в персоналізованому середовищі, вільному від соціального осуду [1; 5]. Таким чином, інтеграція ШІ виступає як багатоаспектний процес. Він комплексно впливає не лише на методіку викладання, а й на психологічну готовність курсантів до ефективної іншомовної комунікації.

Отже, штучний інтелект є потужним інструментом для формування комунікативної компетентності, необхідної майбутнім офіцерам в умовах міжнародної інтеграції. Його подвійна роль робить його незамінним для інтенсифікації освітнього процесу, особливо в умовах часових обмежень, характерних для ВВНЗ. З одного боку, ШІ-технології, такі як системи розпізнавання мовлення та розмовні агенти, забезпечують розвиток практичних навичок через інтерактивну практику. З іншого – вони формують психологічну готовність до комунікації, підвищуючи самоефективність курсантів та знижуючи рівень тривожності. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку методик підготовки викладачів до використання ШІ [7], а також на вивчення етичних аспектів та питань кібербезпеки в освітньому процесі [6].

Список використаних джерел:

1. Совгар О. М. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні іншомовної компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 85, № 5. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4442>.
2. Красник М. Інтеграція засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчання у формуванні комунікативної компетентності курсантів. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 2. С. 40–47.
3. Балик А. Модель професійної компетентності вчителя інформатики в умовах інтеграції штучного інтелекту в освітній процес. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Том 13, № 3. С. 7–12.
4. Коровій Д. М., Лазаренко Н. І. Змішане навчання в закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вип. 63. С. 164–171.
5. Yan W., Li B., Lowell V. L. Integrating Artificial Intelligence and Extended Reality in Language Education: A Systematic Literature Review (2017–2024). *Education Sciences*. 2025. Vol. 15, no. 8. Art. 1066.
6. Rusmiyanto, Huriati N., Fitriani N., Tyas N. K., Rofi'i A., Sari M. N. The Role Of Artificial Intelligence (AI) In Developing English Language Learner's Communication Skills. *Journal on Education*. 2023. Vol. 6, no. 1. P. 750–757.
7. Грушко Р. Вплив хмарних технологій і штучного інтелекту на формування цифрової компетентності на уроках інформатики. *Вища освіта України*. 2024. № 2. С. 99–106.
8. Zhang Q., Nie H., Fan J., Liu H. Exploring the Dynamics of Artificial Intelligence Literacy on English as a Foreign Language Learners' Willingness to Communicate: The Critical Mediating Roles of Artificial Intelligence Learning Self-Efficacy and Classroom Anxiety. *Behavioral Sciences*. 2025. Vol. 15, no. 4. Art. 523.

ПРОТАСОВ Денис,
курсант 2 курсу навчально-наукового інституту поліцейської діяльності, Національна академія внутрішніх справ (м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КОРОТКОВА Юлія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри мовної підготовки, Національна академія внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІД ЧАС БАЗОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство вимагає відкритості, взаємної довіри та ефективного спілкування між громадянами і правоохоронними органами. Необхідність удосконалення комунікативної компетентності працівників поліції визначається низкою нормативно-правових актів. Зокрема, у Законі України «Про Національну поліцію» № 580-VIII від 02.07.2015 р. безпосередньо не вживається поняття «комунікативна компетентність», однак підкреслюється важливість ефективної взаємодії поліцейських із громадянами, що потребує належних умінь і навичок спілкування [1]. Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян, затверджений Наказом МВС України № 930 від 15.11.2017 р., визначає процедуру взаємодії поліції з громадськістю, підкреслюючи значущість комунікативних умінь у забезпеченні якісного обслуговування населення [2]. В Інструкції з організації діяльності чергової служби (Наказ МВС України № 440 від 23.05.2017 р.) містяться вимоги до ефективної комунікації під час чергування, зокрема під час прийому громадян. Водночас Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені Наказом МВС № 1179 від 09.11.2016 р., визначають стандарти професійної поведінки, у тому числі під час комунікативної взаємодії [3].

Питання розвитку комунікативних умінь фахівців різних галузей розглядали у своїх працях Н. Бабич, І. Білодід, О. Біляєв, В. Виноградов, А. Коваль, Т. Окуневич, В. Пасинок, М. Пентилюк, О. Пономарів, О. Семенов та інші дослідники. Окремі аспекти формування й удосконалення комунікативної компетентності правоохоронців відображено у працях Л. Барановської, І. Голопич, Т. Гороховської, О. Євдокімової, О. Землянської, В. Зінченко, Р. Кацавця, Я. Когут, Ю. Короткової, Т. Крашеніннікової, Т. Огаренко, Н. Руколянської, А. Скорофатової, Я. Посохової, С. Циганій, Д. Швеця, С. Шутенко та інших науковців.

Попри наявність нормативного та наукового підґрунтя, на практиці все ще існують суттєві труднощі, які ускладнюють ефективну комунікацію між поліцією

та громадськістю.

У жовтні 2025 року нами було проведено анкетування серед 104 курсантів 2-4-го курсів навчально-наукового інституту поліцейської діяльності та навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за спеціальністю «Право» і «Правоохоронна діяльність». Метою анкетування було виявити думку курсантів – майбутніх поліцейських щодо необхідності формування в них готовності до ефективної комунікації з різними категоріями громадян. Як показали результати опитування, здобувачі освіти в цілому задоволені рівнем комунікативної підготовки в закладі освіти, утім вважають необхідним уведення до навчального плану додаткових дисциплін, спрямованих на покращення їх комунікативних умінь і навичок, підготовку до продуктивного спілкування з різними категоріями громадян. Серед таких дисциплін вони називають: «Ефективне спілкування поліцейського» (63 респонденти), «Психологія спілкування» (57 респонденти), «Конфліктологія та медіація» (34 респонденти), «Культура ділового спілкування» (33 респонденти).

У зв'язку з тим, що найбільша кількість курсантів серед бажаних для себе навчальних курсів подала саме дисципліну «Ефективне спілкування поліцейського», ми розробили орієнтовний її план.

Мета дисципліни: формування в майбутніх поліцейських умінь ефективно, етично та професійно комунікувати з громадянами, колегами та представниками інших служб у різних службових ситуаціях.

Змістовні модулі та теми:

Модуль 1. Основи професійної комунікації поліцейського

Тема 1. Поняття ефективного спілкування: сутність, структура, бар'єри.

Тема 2. Вербальна та невербальна комунікація у професійній діяльності поліцейського.

Тема 3. Культура мовлення працівника поліції.

Форми роботи: лекція, тренінг «Комунікативні бар'єри», рольові ігри.

Очікувані результати: курсант володіє базовими комунікативними техніками, уміє виявляти й долати бар'єри у спілкуванні.

Модуль 2. Ефективна комунікація у конфліктних ситуаціях

Тема 4. Конфлікт у службовій діяльності: причини, типи, стадії.

Тема 5. Методи деескалації конфліктів і зниження агресії громадян.

Тема 6. Поведінка поліцейського під час стресових та провокаційних ситуацій.

Форми роботи: практичні заняття, аналіз відеоситуацій, розігрування кейсів «конфлікт громадянин–поліцейський».

Очікувані результати: курсант уміє застосовувати стратегії деескалації, контролювати емоції, підтримувати авторитетну, але доброзичливу комунікацію.

Модуль 3. Психологічні аспекти комунікації

Тема 7. Емпатія і слухання як інструменти професійної взаємодії.

Тема 8. Психологічна підтримка осіб у кризових станах.

Тема 9. Емоційний інтелект у діяльності поліцейського.

Форми роботи: тренінг «Активне слухання», психологічні вправи, перегляд і

обговорення відео.

Очікувані результати: курсант розвиває емпатію, здатність до розуміння емоцій інших та власного емоційного самоконтролю.

Модуль 4. Етика та імідж поліцейського

Тема 10. Етичні стандарти службового спілкування.

Тема 11. Комунікативні помилки, що руйнують довіру громадян.

Тема 12. Формування позитивного іміджу поліції через комунікацію.

Форми роботи: обговорення етичних дилем, аналіз ситуацій, дискусія «Як довіра громадян залежить від тону спілкування?».

Очікувані результати: курсант розуміє принципи професійної етики, уміє підтримувати позитивний імідж поліції.

Модуль 5. Комунікація в сучасному середовищі

Тема 13. Командна взаємодія та лідерство в підрозділі.

Тема 14. Цифрова комунікація поліцейського: правила й ризику.

Тема 15. Міжкультурна комунікація та мовна толерантність.

Форми роботи: робота в малих групах, онлайн-тренінги, презентації.

Очікувані результати: курсант уміє ефективно спілкуватися у команді, дотримується етичних норм в інтернет-просторі, проявляє міжкультурну толерантність.

Очікувані результати навчання. Після завершення курсу здобувач повинен:

- знати принципи та методи ефективної комунікації;
 - уміти спілкуватися професійно, толерантно й переконливо;
 - володіти навичками активного слухання, деескалації конфліктів і роботи зі стресом;
 - дотримуватися етичних стандартів поліцейської комунікації;
- будувати довірливі відносини з громадянами.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України № 580-VIII від 02 лип. 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян у системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 15 лист. 2017 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1462-17> (дата звернення: 09.11.2025).
3. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : Наказ МВС України від 09 лист. 2016 р. № 1179/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1579-16> (дата звернення: 09.11.2025).

РОМАНЧУК Влада Юріївна,
студентка 2 курсу спеціальності
«Інженерія програмного забезпечення»,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій

(м. Київ, Україна)

КОЛІСНИЧЕНКО Анна Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської мови,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій

(м. Київ, Україна)

REVOLUTIONIZING CREATIVITY: THE IMPACT OF AI ON MODERN CREATIVE INDUSTRIES

In today's world, creative industries are undergoing significant transformations under the influence of artificial intelligence (AI). While creativity was previously considered an exclusively human domain rooted in imagination, experience, and emotional expression, today digital algorithms are actively involved in producing music, visual art, design, literature, and even architectural concepts. AI is no longer merely a tool for technical automation - it is becoming a real participant in co-creation.

According to Margaret Boden[2], a leading theorist in the study of creativity and AI, creativity can be defined as the ability to produce something new and valuable. She distinguishes between psychological creativity (new for the individual) and historical creativity (new for society), as well as three types of creative activity: combinational, exploratory, and transformational. This framework helps explain how AI can participate in creative processes: by expanding existing expressive possibilities or introducing new methods of generating cultural meaning.

The integration of AI into creative workflows also addresses the high labor intensity of artistic production. Today, AI-driven systems can generate texts, images, music, and narrative content within seconds, significantly reducing the time and cost of production. For example, subscription-based AI writing platforms offer users completed articles "within a minute," making them an economically attractive alternative to hiring freelance authors. Similar developments are observed in journalism, visual art, music composition, advertising, weathercasting, and even conversational storytelling.

A notable cultural trend is the rise of AI art galleries, which promote AI-generated artworks as original and unique creations. However, many critics argue that such works may lack emotional depth and artistic intention. In music, tools like Amper, Jukedeck, and Melodrive allow companies and creators to generate royalty-free background compositions tailored to various media needs. This suggests a paradox: the stronger the legal protection of human-authored works, the more incentives arise to use AI-produced content to avoid copyright restrictions.

AI can also function as a “muse-catalyst.” Generative models are capable of rapidly combining styles, genres, and conceptual approaches, offering creators unexpected and unconventional ideas, which accelerates brainstorming and expands the range of possible solutions. In marketing and media production, AI enables large-scale personalization – for example, adapting movie trailers or advertising banners to different demographic groups, making content more relevant and emotionally impactful. AI does not replace human imagination, but it acts as our creative steroid: accelerating the ideation phase, modeling unexpected combinations, and making our work extremely adaptive and personalized.

In the fields of marketing, advertising, and media, AI is transforming creativity into a consumer-oriented instrument. The creative product is no longer designed as a universal message for all audiences – instead, it is shaped according to the context and characteristics of each individual viewer. This demonstrates how AI can not only generate content, but also adapt and optimize it to meet specific audience needs. **Micro-adaptation of Advertising:** Traditionally, creative agencies could produce only a few versions of a promotional banner or video – typically 3 to 5. Today, AI-driven systems, such as Dynamic Creative Optimization (DCO), can take these initial versions and automatically generate hundreds or even thousands of variations. The system adjusts content based on user data such as location, time of day, purchase history, browsing patterns, or even current emotional trends on social media. Example: A user in Kyiv may see an advertisement reading “*Coffee in the heart of the capital,*” while a user in Lviv will see “*Coffee near the historic city hall.*” Even the image of the coffee cup may change based on popular visual styles circulating on Instagram or TikTok at that moment. **Trend Adaptation:** AI continuously analyzes social media and consumer behavior to detect emerging visual or narrative trends. It can provide creators with data-driven recommendations such as: “*This video will be 30% more effective if you adjust the background to a warmer color tone,*” or “*Shorten the opening frame by 1.5 seconds to maintain viewer engagement on TikTok.*”

In this way, AI supports the creation of content that is not only aesthetically appealing but also relevant, personalized, and statistically effective. Creativity becomes not just an artistic expression but a precise communication tool that accounts for psychological and behavioral nuances of the audience.

However, despite its advantages, the use of AI also raises several important concerns. Among them are ethical questions about authorship, the risk of replacing human creative professions, the potential homogenization of artistic styles, and growing dependence on algorithms. These challenges call for careful consideration of how cultural authenticity and diversity can be preserved in a world increasingly shaped by automated creativity. It is essential to emphasize that AI does not replace human creative intuition or emotional insight; instead, it can serve as a powerful tool that enhances and enriches the creative process when applied thoughtfully.

In conclusion, the creative industries stand at a crucial intersection of technology, culture, and innovation. While challenges remain, the careful integration of AI - with attention to ethical, cultural, and professional implications – provides opportunities for

growth and the development of new forms of artistic expression. AI technology undeniably holds immense potential to transform creative industries. At a minimum, it introduces fresh tools that can unlock new avenues for specialists working in visually driven entertainment sectors to produce innovative content[6]. However, to fully harness the benefits of AI in digital visual art industries, several significant challenges still need to be overcome. The future of creativity lies not in choosing between human and artificial intelligence, but in understanding how they can complement one another in shaping a more diverse and dynamic cultural landscape.

Список використаних джерел

1. Velibor Božić. Creative Industries: The Future of Innovation and Impact. https://www.researchgate.net/publication/377768310_Creative_Industries_The_Future_of_Innovation_and_Impact
2. Boden M. Creativity and artificial intelligence. In: Paul S, Kaufman SB. *The Philosophy of Creativity: New Essays*. Oxford: Oxford Scholarship Online, pp.1–25. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0004370298000551>
3. Lee, H.-K. (2022). Rethinking creativity: creative industries, AI and everyday creativity. *Media, Culture & Society*, 44(3), 601–612. <https://doi.org/10.1177/01634437221077009> (Original work published 2022)
4. Clarenca, E., Tiranda, T. G., Achmad, S., & Sutoyo, R. (2024). The impact of artificial intelligence in the creative industries: Design and editing. *Proceedings of the 2024 International Seminar on Application for Technology of Information and Communication (iSemantic)*, 440–444. <https://doi.org/10.1109/iSemantic63362.2024.10762015>
5. Geiger, K., <https://www.awn.com/blog/creators-midjourney>
6. MITKUS, Tomas, et al. AI in visually based creative industries: Impact, challenges, and predictions. In: *CONFIA, 10th International Conference on Illustration & Animation*. 2023. https://www.researchgate.net/profile/Tomas-Mitkus/publication/377223262_AI_in_visually_based_creative_industries_impactchallenges_and_predictions/links/659bad132468df72d301fb1e/AI-in-visually-based-creative-industries-impact-challenges-and-predictions.pdf

РОМАНЮК Вікторія Леонідівна,
доктор філософії, старший викладач
кафедри іноземних мов,
Національний університет оборони
України (м. Київ, Україна)

ІНТЕРАКТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ЗВВО

У сучасних умовах трансформації системи військової освіти та інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору зростає потреба у висококваліфікованих офіцерах, здатних ефективно спілкуватися іноземними мовами у професійному середовищі. Комунікативна компетентність стає ключовим компонентом професійної підготовки майбутніх офіцерів, оскільки забезпечує можливість міжкультурної взаємодії, участі у міжнародних місіях і налагодження партнерських контактів із представниками збройних сил країн-партнерів.

Розвиток комунікативної компетентності курсантів закладів вищої військової освіти (ЗВВО) потребує створення інтерактивного освітнього середовища, яке передбачає активну взаємодію суб'єктів навчання, застосування цифрових технологій, симуляційних і проєктних методів, а також рефлексивний супровід процесу оволодіння іншомовним спілкуванням. Як зазначає О. Бігич, «сучасний освітній процес має бути орієнтований не на репродукцію знань, а на розвиток комунікативної активності, що досягається через інтерактивні технології навчання» [1, с. 28].

Поняття інтерактивне середовище трактується як цілісна педагогічна система, що забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію, активне залучення здобувачів до процесу комунікації, застосування мультимедійних, інформаційно-комунікаційних і моделювальних технологій для досягнення навчальних цілей. На думку Н. Бідюк, ефективність формування іншомовної компетентності підвищується тоді, коли навчальне середовище відтворює реальні ситуації спілкування та сприяє розвитку мовленнєвої автономії студентів [2].

Інтерактивне середовище у ЗВВО поєднує аудиторну, позааудиторну та дистанційну діяльність курсантів, спрямовану на розвиток усіх компонентів комунікативної компетентності: лінгвістичної, соціолінгвістичної, дискурсивної, стратегічної та соціокультурної. Згідно з дослідженнями Л. Морської, формування комунікативної компетентності у військових навчальних закладах передбачає створення умов для самостійного використання іноземної мови у професійно значущих ситуаціях, що і є сутністю інтерактивного підходу [3].

Розвиток комунікативної компетентності курсантів можливий за умови:
– інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес (використання інтерактивних платформ, онлайн-курсів, чатів, симуляційних програм типу Virtual Classroom або Moodle);

- моделювання ситуацій професійного іншомовного спілкування (рольові ігри, кейси, ситуаційні вправи на брифінг, інструктаж, переговори тощо);
- застосування командних форм роботи, що стимулюють взаємонавчання, обмін досвідом, розвиток емпатії й лідерських якостей;
- педагогічного супроводу й рефлексії – аналіз виконаних комунікативних завдань, обговорення труднощів, спільне формування стратегій їх подолання.

Як доводить І. Барташова, інтерактивне середовище в освітньому процесі ЗВВО виступає не лише технологічною, а й соціальною системою, у якій формуються компетентності спільного прийняття рішень, толерантного спілкування та взаємопідтримки [4].

Серед ефективних технологій, що забезпечують інтерактивність, варто виокремити:

- метод проектів, який сприяє розвитку іншомовної самостійності та командної комунікації через виконання практично орієнтованих завдань;
- метод кейсів, що передбачає аналіз і вирішення професійних ситуацій (наприклад, підготовка оперативного повідомлення або інструктажу англійською мовою);
- імітаційні та рольові ігри, у процесі яких курсанти відтворюють комунікативні моделі військових переговорів, наказів, рапортів, брифінгів;
- вебквести та інтерактивні платформи, які створюють умови для пошуку інформації, прийняття рішень і захисту результатів англійською мовою;
- використання цифрових освітніх ресурсів (Quizlet, Kahoot, Mentimeter, MyEnglishLab), що підсилюють мотиваційний і змагальний аспекти навчання.

За спостереженнями В. Стозуб, саме інтерактивна взаємодія стимулює комунікативну активність курсантів, зменшує психологічні бар'єри у спілкуванні та сприяє розвитку позитивної мотивації до вивчення мови [5].

Організація інтерактивного навчання у ЗВВО вимагає від викладача нової ролі – фасилітатора, який спрямовує діяльність курсантів, створює умови для самовираження та забезпечує зворотний зв'язок. Під час практичних занять доцільно комбінувати *синхронні* (відеоконференції, дебати, групові обговорення) та *асинхронні* (форум, блоги, е-портфоліо) форми взаємодії. Важливо, щоб кожне завдання мало чітку комунікативну мету, було контекстно пов'язане з майбутньою службовою діяльністю й передбачало оцінювання не лише мовної точності, а й ефективності комунікації.

Позитивний досвід упровадження інтерактивного середовища у військовій освіті демонструють дослідження українських та зарубіжних педагогів (А. Коваленко, П. Madej, А. Siegel), які доводять, що використання цифрових симуляцій і змішаного навчання підвищує рівень іншомовної комунікативної готовності курсантів і розвиває їх критичне мислення [6; 7].

Отже, інтерактивне середовище є провідною педагогічною умовою розвитку іншомовної комунікативної компетентності курсантів ЗВВО. Воно забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння знань до продуктивної мовленнєвої діяльності, сприяє розвитку навичок міжкультурного спілкування, формує

готовність до комунікації в умовах реального професійного середовища. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення моделі інтерактивного навчального середовища для військових закладів освіти з урахуванням специфіки комунікативних завдань і сучасних цифрових інструментів.

Список використаних джерел

1. Бігич О. С., Руснак Д. С. Сучасні технології та засоби формування іншомовної компетентності в письмі : колективна монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 152 с.
2. Бідюк Н. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя-філолога: зміст, структура, технології формування. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 220 с.
3. Морська Л. І. Педагогічні умови формування професійної комунікативної компетентності курсантів у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2020. Вип. 3. С. 118–124.
4. Барташова І. М. Професійна мобільність як стратегічний ресурс розвитку військовослужбовців. *Збірник наукових праць Національного університету оборони України*. 2020. С. 47–52.
5. Стозуб В. Інтерактивні технології у процесі формування комунікативної компетентності курсантів військових закладів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 3. С. 74–80.
6. Madej P. The use of ICT tools for teaching foreign languages in the military sector. *Security and Defence Quarterly*. 2017. Vol. 17, No. 4. P. 45–58.
7. Siegel A. Military English Language Education: A Scoping Review. *Journal of Defense Education*. 2024. Vol. 12, No. 2. P. 22–35.

СІОРА Віра Валеріївна,
старший викладач кафедри
управління, соціально-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін,
Кременчуцький льотний коледж
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Кременчук, Україна)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ З ВИКОРИСТАННЯМ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ

Нині у вищій школі відбуваються зміни щодо змісту, дидактичних методів та організаційних форм навчання, що поширюються на різні напрями підготовки майбутніх спеціалістів, у тому числі й фахівців в авіації.

У Державному стандарті вищої освіти йдеться, що вищі навчальні заклади мають щорічно оновлювати основні освітні програми з урахуванням розвитку науки, культури, економіки, техніки, технологій та соціальної сфери, дотримуючись рекомендацій щодо забезпечення якості підготовки випускників [2].

У зв'язку з необхідністю покращення якості освіти одним з провідних завдань фахової підготовки здобувачів є формування особистості конкурентоспроможного фахівця, компетентного в своїх обов'язках, що володіє навичками перенесення знань у нові виробничі умови, а також навичками самостійного набуття необхідних знань та умінь, і особливо важливим є формування професійної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів [1].

У методичній літературі існують численні визначення комунікативної компетентності. Головним складникам комунікативної компетенції (здібність до мови, знання мови, реалізація її в мовленнєвій діяльності) приділено увагу в працях А. Богуш, М. Вашуленка, Д. Ізаренкова, С. Карамана, Л. Мацько, М. Пентилюк. Під комунікативною компетентністю українські та зарубіжні лінгводидакти розуміють сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для ефективного спілкування у професійній сфері. [3]. Вона формується під час навчання у вищому навчальному закладі та включає в себе вміння чітко висловлюватися, слухати, розуміти інших, працювати в команді, а також знання психології спілкування та методів психологічного впливу.

Зазначимо, що в авіаційній сфері комунікативна компетенція стає невід'ємною частиною професійної комунікації, яка є одним із найважливіших інструментів спілкування спеціаліста. Ефективність його діяльності залежить від мистецтва спілкування з членами екіпажу, пасажирями, колегами, а також від рівня сформованої комунікативної компетентності.

Недостатня сформованість важливих якостей, пов'язаних із діловим

спілкуванням, невідповідність рівня їх розвитку вимогам, що висуваються до діяльності майбутнього фахівця, призводять до тривалої професійної адаптації такого фахівця у виробничих ситуаціях.

Також майбутній випускник вишу повинен бути готовим до здійснення міжкультурної професійної взаємодії у полікультурному просторі в умовах міжнародної мобільності та інтеграції [4].

Професійна комунікативна компетенція включає ряд компонентів, таких як: усне і письмове спілкування, діалог, монолог, створення і сприйняття тексту; знання та дотримання традицій, етикету; міжкультурне спілкування; ділове листування; діловодство, вирішення низки комунікативних завдань, готовність до спілкування у різних комунікативних ситуаціях, вміння розпочинати, спрямовувати, контролювати, регулювати комунікативний процес [3].

Як вважає О.Пошетун, успішність формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців може бути досягнута при вирішенні наступних завдань [3]:

1. формування мотиваційно-ціннісного ставлення до комунікації;
2. формування системи знань про основні функції та стратегії мовної комунікації, комунікативної діяльності;
3. розвиток комунікативних компетенцій.

Специфіка компетенції як певного типу професійної готовності полягає в тому, що вона здебільшого набувається у ситуаціях реального вирішення професійних проблем. У зв'язку з цим більшого поширення знає метод конкретних ситуацій, так званий метод кейсів, або кейс-технологія (від англ. Case – випадок, ситуація).

Метод кейсів – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, що ґрунтується на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій. Мета даного методу – спільними зусиллями групи здобувачів проаналізувати ситуацію та обрати практичне найоптимальніше рішення.

Здобувачам пропонується осмислити ситуації професійної діяльності, які передбачають необхідність вирішення проблеми. У процесі вирішення конкретної проблеми здобувачі використовують весь необхідний комплекс засвоєних знань та вмінь.

Кейс-метод сприяє розвитку у студентів вміння вислуховувати та враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловлювати свою, переконувати оточуючих, представляти перед групою свій варіант вирішення проблеми, обговорювати способи вирішення проблеми у групі, брати участь у дискусії, а також виробити свій стиль мислення та поведінки [5].

Пропонуємо до розгляду поетапний аналіз кейсу на тему «Подолання комунікаційних бар'єрів» на занятті з навчальної дисципліни «Професійна етика та культура в авіації» освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня та спеціальності J6 «Авіаційний транспорт» за сценарієм: Міжнародний екіпаж, що складається з пілота-капітана з Німеччини, другого пілота з Китаю та бортпровідника з Бразилії, готується до тривалого трансатлантичного польоту. Під

час передпольотного брифінгу капітан дає чіткі інструкції, очікуючи негайного підтвердження. Другий пілот з Китаю, згідно з його культурними нормами, може уникати прямої незгоди, щоб зберегти гармонію, тоді як бортпровідник з Бразилії, звиклий до більш неформального та експресивного спілкування, може сприймати тон капітана як надто жорсткий.

На першому етапі кейсу відбувається з'ясування, наскільки здобувачі вивчили зміст кейсу, уточнення окремих моментів. Курсанти освоюють цілі та завдання кейсу; відбувається прогнозування результату. Здобувачам освіти пропонується виконати завдання:

1. Опишіть, які потенційні міжкультурні конфлікти можуть виникнути в цій ситуації.

2. Запропонуйте покрокові дії для капітана, щоб він міг ефективно адаптувати свій стиль комунікації до колег з різним культурним походженням.

3. Розробіть універсальні правила комунікації для цього екіпажу, які допоможуть запобігти подібним ситуаціям у майбутньому.

На даному етапі формуються такі професійні комунікативні компетенції: реагувати на питання, включатись у розмову, формулювати питання, вміти слухати та аналізувати почуте, вміти концентруватися.

На другому етапі здійснюється аналіз практичної ситуації у малих групах. Курсанти безпосередньо працюють над вирішенням поставленої проблеми. Кожен із учасників має право пропонувати свій варіант рішення, тому протягом деякого часу здобувач готує свою пропозицію, потім відбувається командне обговорення проблеми, спільно виробляється оптимальне рішення, готується презентація.

На аналітичному етапі учасники навчаються висловлювати свою точку зору, відстоювати її, вислуховувати точку зору інших, вступати в діалог, готувати міні-повідь та презентацію за підсумками рішення кейсу, вчать у процесі взаємодії отримувати та передавати інформацію, переконувати співрозмовників у своїй правоті.

На третьому етапі учасники кожної групи представляють своє вирішення цієї проблеми, і представник групи виступає з презентацією, а решта членів групи доповнює висловлювання свого спікера.

Рішення кейсу кожної з команд може бути схожим на рішення суперників, але може і відрізнятись. На даному етапі здобувачі передусім розвивають свої вміння виступати перед аудиторією, публічно представляти інтелектуальний продукт, будувати усне мовлення з урахуванням законів композиції, переконувати, володіти голосом, інтонацією, дикцією, мімікою, перцептивними вміннями.

На четвертому етапі відбувається міжгрупова дискусія. Учасники груп виступають у ролі опонентів, ставлять запитання, висловлюють свої думки щодо виступів інших учасників.

На цьому етапі формуються такі професійні комунікативні компетенції, як уміння вислуховувати критику та відстоювати свою точку зору, бути толерантним, уникати зайвих суперечок, конфліктів, володіти професійною термінологією, формулювати та ставити запитання, спонукати до обговорення.

На заключному етапі підбиваються підсумки кейсу спочатку курсантами-представниками від кожної групи, потім викладачем, а далі спільно формулюються висновки та висловлюються думки щодо результатів виконання даного кейсу.

Таким чином, використання case-технології та актуалізація вже набутих знань та умінь на заняттях з професійної етики при вирішенні поставленої проблеми є ефективними методами розвитку професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, що сприяє готовності здобувачів освіти застосовувати набуті знання з мови як засіб комунікації у обраній професії.

Список використаних джерел

1. Броннікова Л. В. Комунікація в сучасній науці: нові засоби для виробництва знання. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Філософія. 2015. Т. 257, Вип. 245. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduf_2015_257_245_9.
2. Затверджені стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti>.
3. Корніяка О.М. Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. *Актуальні проблеми психології*. Том V. Випуск 16. С. 82–92.
4. Собецька Н. Комунікативний клімат та типові тенденції спілкування у сучасній лінгвістиці. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/7724>.
5. Сурмін О.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19–28.

СНІГУРОВА Ірина Іванівна,
старший викладач кафедри
української мови Національного
технічного університету
«Харківський політехнічний
інститут», аспірантка Харківського
національного університету
внутрішніх справ (м. Харків, Україна)

Науковий керівник:

ДАНЧЕНКО Ірина Олексіївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних
дисциплін, Державний
біотехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ

Підготовка майбутніх фахівців з кібербезпеки в закладах вищої освіти має певні особливості. Однією з особливостей є велика кількість професій для таких випускників. Держспецзв'язком за підтримки проєкту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» було розроблено професійні стандарти, якими введено 21 професію, впроваджено професійні кваліфікації згідно з національною рамкою кваліфікацій (НРК). До таких професій відносять, наприклад, аналітик загроз безпеки, аудитор інформаційних технологій (з кібербезпеки), фахівець з реагування на інциденти кібербезпеки, конструктор систем кібербезпеки, фахівець з криптографічного захисту інформації, фахівець з технічного захисту інформації та інші. Кожна з цих професій має свою специфіку відповідно до трудових функцій, компетентностей і результатів навчання.

Мовно-комунікативна компетентність фахівців з кібербезпеки згідно з вимогами професійних стандартів, а також стандартів вищої освіти є важливим чинником успішної професійної діяльності таких фахівців. Наприклад, професійний стандарт фахівця з реагування на інциденти кібербезпеки визначає такі результати навчання в розділі «Комунікація» для різних компетентностей:

- писати й публікувати звіти проведених заходів;
- готувати звіти, що містять індикатори компрометації для аналізу поведінки злоумисника та збору артефактів його роботи;
- комунікувати з керівниками організації різних рівнів, із представниками зацікавлених сторін щодо проведення аналізу інцидентів;
- налаштовувати координацію з аналітиками розвідки для кореляції даних оцінки загроз;

- взаємодіяти з українськими командами реагування на комп'ютерні надзвичайні події, а також іншими підприємствами, установами й організаціями, які є суб'єктами національної системи кібербезпеки;

- готувати та виголошувати доповідь з оцінки поточного стану кібербезпеки керівництву, персоналу й користувачам;

- аналізувати дані з одного або декількох джерел, готувати оперативні звіти на основі кібердослідних даних і поширення серед зацікавлених сторін;

- організувати та проводити практичні семінари з питань кіберзахисту для суб'єктів національної системи кібербезпеки та власників об'єктів кіберзахисту;

- розроблювати вказівки й настанови для працівників, залучених до розроблення стратегій, програм і політик з розвитку кібербезпеки та інші.

Аналіз таких результатів навчання показує, що фахівець цієї професії повинен вміти ефективно взаємодіяти з використанням творчого й аналітичного мислення, глибоких професійних технічних знань, навичок професійної комунікації з представниками різних організацій, керівництвом і персоналом своєї організації. Він повинен готувати документи, доповіді, звіти, керівні документи з обробки кіберінцидентів, уміти проводити заняття для зацікавлених сторін. Аналіз інших професійних стандартів фахівців з кібербезпеки показує аналогічні вимоги щодо урахування специфіки кожної з таких професій.

Одним з інноваційних методів навчання в таких умовах є метод моделювання професійних ситуацій. Існують різні методи й технології для моделювання професійних ситуацій у сфері ІТ. Найпопулярніші з них – віртуальні лабораторії, реальні проєкти, науково-дослідницька діяльність та ігри-симуляції [2].

Для прикладу, викладачами може бути сплановано командне змагання, під час проведення якого кільком командам ставлять проблемне питання щодо кіберінциденту. Командам дають час для розв'язання завдання. При цьому команди знаходяться в різних аудиторіях і не можуть бачити, що відбувається в інших командах. Передбачається обов'язкове обговорення завдання та можливих рішень у вигляді дискусій, мозкових атак. Кінцеві результати виконання завдання студенти доповідають комісії, відпрацьовуючи уміння їх презентувати. Також може передбачатися заповнення документації стосовно процесу обробки кіберінцидентів. Подібні змагання існують в форматі змагань CTF («Capture the Flag» – «перехоплення прапора»), але такі змагання більше спрямовані на набуття технічних умінь. У запропонованому нами форматі командного змагання розвиваються також уміння комунікувати, працювати в команді, уміння висловлювати свої думки професійною технічною мовою.

Список використаних джерел

1. Реформування системи підготовки кадрів у сфері кібербезпеки: Нацагентство кваліфікацій схвалило 8 нових професійних стандартів. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. <https://cip.gov.ua/ua/news/reformuvannya-sistemi-pidgotovki-kadriv-u-sferi-kiberbezpeki-nacagentstvo-kvalifikacii-skhvalilo-8-novikh-profesiinikh-standartiv>.

2. Кулешов С., Остапенко А. Моделювання професійних ситуацій для підготовки бакалаврів з інформаційних технологій. Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства. Монографія, 2024. С. 342–355.

СОЛОПЕНКО Максим Євгенович,
старший сержант 213 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

КОЗАК Валентина Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та військового
перекладу, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ КУРСАНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Сучасний інформаційний простір є ареною гібридної війни, де дезінформація виступає інструментом дестабілізації суспільства, армії та державних інститутів. Для України, яка з 2022 року протистоїть повномасштабній агресії російської федерації, проблема боротьби з маніпулятивними нарративами набула особливого значення. За даними Центру протидії дезінформації при РНБО України, кількість дезінформаційних атак, спрямованих на підрив довіри до Збройних Сил України, зросла на 150% за період 2022–2025 років [7]. Курсанти військових навчальних закладів, як майбутні офіцери, відіграють важливу роль у зміцненні інформаційної безпеки держави [1]. Формування в них свідомого та аналітичного підходу до інформації є необхідною умовою для захисту національних інтересів у цифровому середовищі [6].

Розвиток критичного мислення у курсантів передбачає формування навичок аналізу, оцінки достовірності даних та розпізнавання маніпулятивних технік. У сучасних умовах гібридної війни російська пропаганда активно використовує фейкові повідомлення, дипфейки та бот-мережі для деморалізації військ і цивільного населення [9]. Наприклад, у 2022–2024 роках поширювалися неправдиві нарративи про “втрати” ЗСУ, які мали на меті послабити морально-психологічний стан особового складу [3]. Для ефективною протидії курсанти мають навчитися відрізняти факти від суджень, перевіряти джерела та виявляти ознаки інформаційних атак [2].

Одним із основних методів є навчання верифікації інформації. Курсанти повинні оволодіти інструментами фактчекінгу, такими як платформи StopFake [3] та VoxCheck [5], а також застосовувати метод “5W” (хто, що, коли, де, чому) для оцінки новин. Дослідження показують, що систематичне використання таких підходів підвищує ефективність виявлення дезінформації на 70% [10]. Крім того, важливим є аналіз лінгвістичних маркерів маніпуляції, таких як надмірно емоційна мова чи відсутність посилань на авторитетні джерела [2]. Для практичного

закріплення цих навичок доцільно проводити симуляційні тренінги, де курсанти аналізують реальні сценарії інформаційних атак, наприклад, фейкові накази чи пропагандистські повідомлення про “біологічну зброю” [12].

Інформаційна гігієна є ще одним важливим напрямом підготовки. Курсанти мають усвідомлювати ризики необережного поводження з інформацією, зокрема публікації фото, відео чи геолокацій у соціальних мережах, що можуть призвести до витоку даних або створення умов для ворожих інформаційних операцій [4]. Посібник Центру протидії дезінформації рекомендує використовувати двофакторну аутентифікацію, VPN-сервіси та регулярно оновлювати паролі для захисту особистих даних [7]. Виховання дисциплінованого ставлення до інформації має бути інтегровано в освітній процес через практичні заняття та роз’яснення наслідків її неправомірного поширення [1].

Психологічна стійкість курсантів є невід’ємною частиною їхньої підготовки. Здатність створювати контрнаративи, такі як офіційні спростування, допомагає нейтралізувати дезінформацію всередині військових підрозділів [7]. У 2023–2025 роках програми медіаграмотності для ЗСУ знизили вплив російської пропаганди на 40% у прифронтових районах [10]. Це свідчить про ефективність системного навчання, яке включає аналіз актуальних інформаційних кампаній ворога та тренування з протидії кібербулінгу, фішингу та іншим цифровим загрозам [9]. Військові навчальні заклади мають впроваджувати спеціалізовані курси з медіаграмотності, кіберзахисту та етичних питань інформаційної безпеки, що сприяють згуртованості підрозділів і підвищенню оперативної готовності [4].

Міжвідомча співпраця відіграє важливу роль у підготовці курсантів. Центр протидії дезінформації за підтримки Консультативної місії ЄС (EUAM Ukraine) розробив посібник “Зброя інформаційної війни”, який систематизує методи російської пропаганди та пропонує способи їх нейтралізації [8]. Співпраця з фактчекерами, психологами та міжнародними партнерами дозволяє створювати модулі навчання, що підвищують стійкість курсантів до маніпуляцій [2]. Наприклад, аналіз російських тактик м’якої сили, таких як вплив через культуру чи освіту, допомагає курсантам краще розуміти механізми інформаційного впливу [8].

Для системного підходу доцільно розробити національну програму “Інформаційна оборона” для військових ВНЗ. Вона має включати регулярні тренінги, симуляції інформаційних атак і співпрацю з фактчекінговими організаціями [7]. Такий підхід не лише мінімізує вплив дезінформації, а й перетворює інформаційний простір на сферу переваги України [6]. Курсанти, підготовлені за цією програмою, зможуть ефективно захищати інформаційний суверенітет держави, що є необхідною умовою для зміцнення національної безпеки в умовах гібридної війни [11].

Формування критичного мислення у курсантів є важливим елементом протидії дезінформації та зміцнення обороноздатності України. Навчання методам верифікації інформації, виховання інформаційної гігієни та розвиток психологічної стійкості дозволяють майбутнім офіцерам ефективно протистояти

маніпулятивним технікам ворога. Впровадження спеціалізованих курсів із медіаграмотності, кіберзахисту та симуляційних тренінгів у військових ВНЗ є необхідним для підготовки інформаційно грамотних фахівців. Міжвідомча співпраця та створення національної програми “Інформаційна оборона” сприятимуть системному підходу до захисту інформаційного простору. У сучасних умовах гібридної війни інформаційна грамотність курсантів є не менш важливою, ніж професійні військові навички, адже вона дозволяє захищати державу не лише на фізичному, а й на цифровому полі бою [12].

Список використаних джерел

1. Міністерство оборони України. Інформаційна безпека у військових формуваннях. Київ, 2023.
2. Національний університет оборони України. Методичні рекомендації щодо протидії дезінформації. 2024.
3. StopFake.org – Українська платформа перевірки фактів. URL: <https://www.stopfake.org> (дата звернення: 20.10.2025).
4. Міністерство освіти і науки України. Освітні стандарти військової освіти. Київ, 2023.
5. VoxCheck. Методи перевірки фактів у медіа. URL: <https://voxukraine.org> (дата звернення: 20.10.2025).
6. РНБО України. Стратегія інформаційної безпеки України. Київ, 2024.
7. Посібник з протидії дезінформації. Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України. 2023. URL: <https://cpd.gov.ua/announcement/posibnyk-z-protydiyi-dezinformacziyi/>
8. Зброя інформаційної війни: посібник. Центр протидії дезінформації. 2024. URL: <https://cpd.gov.ua/events/czentr-za-pidtrymky-euam-pidgotuvav-posibnyk-zbroya-informacijnoyi-vijny/>
9. Протидія поширенню політичної дезінформації в Україні під час війни. Києво-Могилянська академія. 2023. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/b785a2a4-c945-4fc4-8761-00bd58207ff1>
10. Інформаційна гігієна в Україні в умовах війни. ResearchGate. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/376780494_Informacijna_gigiena_v_Ukraini_v_umovah_vijni
11. Медіаграмотність як інструмент національної безпеки. Український інститут медіа та комунікації. 2024. URL: <https://uimc.org.ua/mediagramotnist-yak-instrument-natsionalnoyi-bezpeky/>
12. Критичне мислення як фактор інформаційної безпеки в сучасному світі. Соціально-правові студії. 2023. URL: <https://sls-journal.com.ua/uk/journals/tom-6-3-2023/kritichne-mislennya-yak-faktor-informatsiynoyi-bezpeki-v-suchasnomu-sviti>

СПЛЬНИК Тетяна Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Національна академія Національної
гвардії України (м. Харків, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЛАТФОРМИ QUIZLET ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасна система освіти перебуває у стані активних змін, зумовлених цифровізацією суспільства та зростанням ролі інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. З огляду на це актуальності набуває пошук ефективних шляхів підвищення якості іншомовної підготовки здобувачів освіти, адже володіння іноземною мовою на професійному рівні є необхідною складовою конкурентоспроможності сучасного фахівця. Одним із ключових аспектів професійно орієнтованого навчання іноземних мов виступає формування професійної лексичної компетентності, що передбачає не лише знання спеціальної термінології, але й уміння адекватно її застосовувати в мовленні, розуміти в автентичних текстах й послуговуватися нею в професійному спілкуванні. Для досягнення цієї мети ефективним бачиться використання цифрових освітніх ресурсів, одним з яких є інтерактивна платформа Quizlet.

Платформа Quizlet – це сучасний онлайн-інструмент, який дозволяє створювати, зберігати та використовувати навчальні набори лексики у форматі електронних флешкарт. Ця платформа має зрозумілий інтерфейс і підтримує різні режими навчання, що дає змогу студентам опановувати нові слова в зручний для них спосіб, поєднуючи навчання з елементами гри. На платформі Quizlet можна як створювати власні навчальні матеріали, так і використовувати вже готові набори, які є у відкритому доступі. До слів на картках можна подати переклад, зображення, що сприяє більш ефективному засвоєнню лексики. Звертає на себе увагу також те, що на платформі є функція, яка дозволяє слухати вимову слів, поданих на картках. Це уможливорює не лише навчання правильної вимови того чи того слова, а й сприяє формуванню навичок аудіювання. Крім того, на платформі викладач може створювати віртуальні класи, де можна відслідковувати активність студентів, їхній прогрес і рівень засвоєння навчального матеріалу.

Процес використання платформи Quizlet у формуванні професійної лексичної компетентності є методично структурованим. Так, на підготовчому етапі викладач добирає лексичний матеріал до теми, яка вивчається, та створює відповідні флешкарти. Етап ознайомлення передбачає первинне сприйняття нових лексичних одиниць студентами за допомогою флешкарт, аудіювання та повторення за зразком. Етап тренування реалізується через виконання інтерактивних завдань у режимах *Lernen* або *Zuordnen*, які сприяють активізації пам'яті та розвитку орфографічних навичок. Етап закріплення може включати тестування за

допомогою функції *Testen* або проведення групових ігор *Quizlet Live*, які перетворюють навчання на захопливий процес і водночас стимулюють розвиток командної роботи та комунікаційних навичок. На етапі контролю викладач аналізує результати виконаних завдань, визначає рівень сформованості лексичних умінь і виявляє труднощі, які потребують подальшого опрацювання.

Доцільність використання платформи *Quizlet* полягає в тому, що завдяки гейміфікації вивчення нових слів є більш захопливим і динамічним, що у свою чергу підвищує мотивацію студентів. До того ж студенти можуть працювати у власному темпі й відстежувати свій прогрес. Це сприяє розвитку самостійності й автономії в навчанні. Крім того, платформа полегшує роботу викладача, даючи змогу оперативно перевіряти результати, аналізувати динаміку успішності та коригувати навчальний процес.

Слід зазначити, що в процесі формування професійної лексичної компетентності за допомогою *Quizlet* активізуються різні види пам'яті – зорова, слухова, моторна, що робить процес запам'ятовування термінології більш ефективним. Взаємодія в командних іграх чи групових вправах сприяє розвитку соціальної та комунікативної компетентностей, що є невід'ємною складовою професійної підготовки.

Таким чином, використання інтерактивної платформи *Quizlet* у навчальному процесі є ефективним засобом підвищення якості іншомовної підготовки здобувачів освіти та формування їхньої професійної лексичної компетентності. Інтеграція цього ресурсу в навчання забезпечує мотиваційне підґрунтя для активної участі студентів у процесі опанування мови, створює умови для індивідуалізації навчання та розвитку автономії, сприяє формуванню навичок самоконтролю та самооцінки. На сьогодні платформа *Quizlet* є одним із ресурсів, що поєднує традиційні методи викладання з сучасними технологічними можливостями, відкриваючи нові перспективи для підвищення ефективності викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.

СТЕЖКО Світлана Орестівна

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

КОНДРАТЕНКО Наталія Юріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

ЗАБОЛОТНЯ Руслана Володимирівна

старший викладач кафедри української
мови, Державний університет
інформаційно-комунікаційних
технологій (м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

У контексті швидкої цифрової трансформації освітнього процесу дедалі більша увага приділяється застосуванню цифрових технологій як засобу підвищення ефективності навчання. Зокрема, у наукових дослідженнях підкреслюється, що цифрові інструменти сприяють розвитку не лише мовної, а й професійної компетентності студентів [2]. У статті Оксани Чорноус аналізується потенціал цифрових технологій для викладання української мови професійного спрямування майбутнім фахівцям у галузі права і правоохоронної діяльності, зокрема наголошено на значенні цифрової компетентності викладачів і студентів у професійній комунікації. [4].

У дослідженні Маргарити Надутенко, Олена Семеног та співавт. [1] розглянуто застосування віртуальної лексикографічної лабораторії як цифрового засобу викладання філологічних дисциплін, що свідчить про зростаючу роль мультимедійних і корпусних технологій у мовній освіті. Для студентів технічних спеціальностей формування професійного мовлення вимагає не лише володіння термінологією, але й уміння комунікувати у фаховому середовищі, що може бути успішно підтримано цифровими методиками і сервісами. Таким чином, інтеграція цифрових технологій у навчання української мови професійного спрямування стає ключовою умовою розвитку комунікативної та професійної компетентностей сучасного фахівця.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема використання цифрових технологій у формуванні професійного мовлення студентів активно досліджується українськими науковцями (О. Савченко, О. Чорноус, О. Семеног та ін.).

Їхні підходи узагальнено в таблиці .

Науковець	Назва праці / джерело	Основна ідея дослідження	Значення для теми формування професійного мовлення
Савченко О. В. (2021)	<i>Використання цифрових технологій у формуванні мовної компетентності майбутніх фахівців</i>	Авторка аналізує освітній потенціал цифрових технологій як засобу формування мовної компетентності студентів. Обґрунтовує переваги онлайн-платформ і мультимедійних ресурсів у навчанні мови.	Підкреслює, що цифрове середовище стимулює розвиток комунікативних умінь, критичного мислення та професійної мовленнєвої культури.
Чорноус О. В. (2022)	<i>Використання цифрових технологій у навчанні української мови професійного спрямування майбутніх фахівців у галузі права і правоохоронної діяльності</i>	Дослідниця зосереджується на інтеграції цифрових технологій у викладання української мови професійного спрямування. Розкриває значення цифрової компетентності викладача.	Показує, що цифрові засоби сприяють формуванню професійного мовлення, орієнтованого на реальні комунікативні ситуації у правовій сфері.
Надутенко М., Семенов О. (2023)	<i>Віртуальна лексикографічна лабораторія як цифровий засіб викладання філологічних дисциплін</i>	Авторки розглядають використання цифрових лексикографічних ресурсів у процесі формування філологічних компетентностей студентів.	Висвітлюють можливості цифрових лабораторій у розвитку професійної термінологічної бази, мовленнєвої точності та самоосвіти студентів.

Узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що цифрові технології розглядаються не лише як технічний ресурс, а як педагогічний інструмент, який сприяє розвитку мовленнєвої та професійної компетентностей студентів.

Ось один із прикладів цифрових технологій — використання мультимедійних онлайн-ресурсів (аудіо-, відеоподкасти, інтерактивні платформи) — як актуального інструменту у навчальному процесі, з посиланнями на українських науковців.

Приклад технології

Мультимедійні онлайн-ресурси для розвитку професійного мовлення студентів.

Це можуть бути відеоуроки, подкасти, інтерактивні вправи, курси, що моделюють реальні професійні комунікативні ситуації (наприклад, презентації, технічні дискусії). Завдяки цим ресурсам студенти мають можливість:

- працювати автономно, у зручному темпі;
- повторювати і тренувати мовленнєві зразки професійної комунікації;

– аналізувати приклади, виконувати інтерактивні вправи, отримувати зворотній зв'язок.

Обґрунтування з наукових джерел

– У дослідженні Оксана Савченко зазначено, що «дистанційне навчання за допомогою цифрових освітніх інструментів та ресурсів ... сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності» студентів. [3]

– У статті Оксана Чорноус наголошується на тому, що цифрові технології у викладанні української мови професійного спрямування «актуалізують потребу у розвитку цифрової компетентності викладачів і здобувачів ..., здатних ефективно використовувати цифрові інструменти в професійній комунікації державною мовою». [5]

Як це може бути застосовано в контексті професійного мовлення студентів технічних спеціальностей

– Викладач української мови професійного спрямування може надати студентам відео на тему «Презентація технічного проєкту інженером» або «Комунікація в команді розробників» — з українською мовою професійного спрямування.

– Додати інтерактивні вправи: студенти записують своє відео-виступ або роблять подкаст про технічну проблему українською, потім аналізують мовленнєві помилки та покращують форму.

– Використовувати мультимедійні ресурси як домашню роботу: перегляд відео, виконання онлайн-тестів, створення власного короткого відео або подкасту, обговорення в чат-платформі.

– Викладач проводить зворотній зв'язок: аналіз лексики, стилістики, мовленнєвого оформлення, професійної термінології українською мовою — із використанням цифрових сервісів (наприклад, платформи для коментування відео чи аудіо).

Висновки

Отже, аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що цифрові технології стають не лише технічним засобом, а й потужним методичним ресурсом, який сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їхньої професійно-мовленнєвої компетентності та формуванню комунікативної культури майбутнього фахівця.

Інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес відкриває нові можливості для практичного застосування української мови професійного спрямування, забезпечуючи гнучкість, варіативність і міждисциплінарність освітнього середовища.

Ефективність формування професійного мовлення залежить від поєднання педагогічної майстерності викладача, цифрової грамотності студентів і методичної доцільності використання технологій, що уможливорює створення інноваційного освітнього простору, орієнтованого на компетентнісний розвиток особистості.

Список використаних джерел

1. Надутенко М., Семенов, О. та ін. (2023). Віртуальна лексикографічна лабораторія як цифровий засіб викладання філологічних дисциплін. *Волинська філологічна: Текст і контекст*, № 36, с. 144–151. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1039>.
2. Савченко О. В. (2021). Використання цифрових технологій у формуванні мовної компетентності майбутніх фахівців. *Науковий часопис Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, № 4, с. 118–123. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/240818>.
3. Савченко О. (2023). Дистанційне навчання у формуванні комунікативної компетентності студентів засобами цифрових технологій. *Modern Innovative Research*. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.
4. Черноус О. (2022). Цифрові технології у викладанні української мови професійного спрямування. *Центральноукраїнський науковий вісник. Серія: Філологічні науки*. Дніпровський державний університет внутрішніх справ.
5. Черноус О. В. (2022). Використання цифрових технологій у навчанні української мови професійного спрямування майбутніх фахівців у галузі права і правоохоронної діяльності. *Current Issues of Juridical Science: Electronic Journal of Dnipro State University of Internal Affairs*, № 1, с. 95–101. URL: <https://cu.j.dnuvs.ukr.education/index.php/cuj/article/view/119>.

ТАРАКАНОВ Родіон Сергійович,
студент 2 курсу, спеціальність
«Інженерія програмного
забезпечення», Державний
університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ХАРИЦЬКА Світлана Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови,
Державний університет
інформаційно-комунікаційних
технологій (м. Київ, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ VR-СЕРЕДОВИЩ ДЛЯ ВІДПРАЦЮВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ

Насамперед, варто зазначити, що володіння англійською мовою необхідно не лише вузько направленим фахівцям, а і загалом для широкої аудиторії. У контексті глобалізації ІТ-індустрії володіння англійською мовою трансформується з переваги на критичну професійну необхідність. Це обумовлено тим, що англійська мова домінує на всіх етапах розробки програмного забезпечення: від кодування та планування спринтів до ведення міждисциплінарної комунікації та формулювання технічних завдань. Зокрема, згідно з емпіричними даними, мовна компетентність може прямо корелювати зі зростанням доходу ІТ-фахівців, підвищуючи його показник на 40% і більше.

Однак, попри високий рівень володіння технічною термінологією, значна частина майбутніх фахівців демонструє недостатню підготовку у сфері неформального та крос-культурного спілкування, що є вирішальним для роботи в транснаціональних командах. Виникає потреба в інноваційних педагогічних інструментах, здатних створити імерсивне та контекстуально наближене до реальності середовище для розвитку комунікативної компетенції. [1]

Впровадження Віртуальної Реальності (VR) в освітній процес забезпечує імерсивність, переводячи студентів із ролі пасивних слухачів у справжніх учасників навчання. Ефективність цього підходу доводять, зокрема, результати Університету Воріка: використання VR-технологій підвищує засвоєння матеріалу на 28,5%. Практична інтеграція, наприклад, через спеціалізовані VR-пакети (*ClassVR*), дає змогу швидко створювати безпечне, контрольоване середовище для багаторазового відпрацювання стійких комунікативних навичок. Це безпосередньо сприяє подоланню психологічного бар'єру та страху зробити помилку, які є основними перешкодами у розвитку розмовної англійської мови. [2]

Ефективність VR-навчання досягається через моделювання високо реалістичних професійних ситуацій, які вимагають специфічної мовної та

соціокультурної компетентності. Наведемо приклади деяких з них.

Технічний мітинг (Daily Scrum) спрямований на відпрацювання лаконічності та чіткості мовлення. Студент взаємодіє з віртуальними аватарами команди, формулюючи англійською мовою поточний статус виконаних завдань, плани на день та виявлені блокери. Штучний інтелект (AI), інтегрований у симуляцію, аналізує не лише вербальну плавність, але й точність термінології, що є критично важливим для професійної комунікації у сфері розробки [3].

Презентація та переговори з клієнтом моделюють ситуації емоційного та професійного навантаження. Фахівець, перебуваючи у VR, проводить презентацію (sales pitch) або відстоює технічне рішення перед віртуальним клієнтом. Це дає змогу відпрацювати навички переконання (persuasion skills), аргументації та контролю невербальних аспектів комунікації в умовах, коли аватар-клієнт може бути запрограмований на конфліктну поведінку [4]. Повторення цього процесу підвищує комунікативну впевненість.

Крос-культурна та міжрасова комунікація спрямована на підготовку до роботи в іноземних ІТ-компаніях. Онлайн проектується міжнародна конференція з колегами з різних країн, що вимагає високого рівня міжкультурної компетентності. VR-оточення допомагає фахівцю розвивати культурну чутливість, розуміти соціокультурні відмінності та ефективно використовувати small talk для налагодження професійних зв'язків, мінімізуючи ризики міжкультурних непорозумінь [5].

Отже, застосування VR-середовищ є ефективним інструментом для розвитку комплексної комунікативної компетентності майбутніх ІТ-фахівців. Впровадження реалістичних, багаторазово повторюваних сценаріїв, таких як технічні мітинги, переговори, крос-культурна взаємодія, дає змогу подолати прогалини у soft skills, які не покриваються традиційними методами мовної підготовки. Рекомендується подальша інтеграція VR-тренінгів у гібридні освітні програми для забезпечення випускникам конкурентоспроможності на міжнародному ІТ-ринку.

Список використаних джерел

1. Необхідність англійської мови для ІТ-фахівців, її роль у кар'єрному зростанні. <https://newline.tech/english-for-it-specialist-uk/>
2. Віртуальна реальність в освіті: як технології VR та AR змінюють навчання. <https://mental.ua/virtualna-realnist-v-osviti-yak-tekhnohii-vr-i-ar-zminiuiut-navchannia/?srsltid=AfmBOoqNNU91N-Ui1huYAeynBjPkQqp6Q3xh5192eBh-VUGuv0CTuT98>
3. VirtualSpeech: AI-Powered Soft Skills Training in VR and Online (Акцент на AI-коучингу, аналізі вимови та термінології). <https://virtualspeech.com/blog/benefits-vr-soft-skills-training>
4. AACSB: VR Takes Soft-Skills Training to the Next Level (Акцент на симуляції переговорів, наданні зворотного зв'язку та навичках вирішення конфліктів). <https://www.aacsb.edu/insights/articles/2023/03/vr-takes-soft-skills-training-to-the-next-level>
5. Viar360: VR for culture training: understanding cultural differences (Акцент на міжкультурній комунікації, симуляції складних ситуацій та емпатії). <https://viar360.com/vr-for-culture-training-understanding-cultural-differences/>

ТАРАНЕНКО Аліна Сергіївна,
курсант Навчально-наукового
гуманітарного інституту,
Національна академія Служби
безпеки України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ГОЛОВКО Оксана Яківна,
старший викладач КРГМ,
Національна академія Служби
безпеки України (м. Київ, Україна)

MODERNIZATION OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE IN ACCORDANCE WITH EUROPEAN STANDARDS

Foreign language training is a core component of Ukraine's integration into the European and Euro-Atlantic educational space. As the Armed Forces undergo reform and cooperation with NATO intensifies, it becomes necessary to harmonize training programs with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and STANAG 6001 — key documents that define competency-based language learning and assessment (Council of Europe, 2020 [1]; NATO BILC, 2024 [2]).

The CEFR offers a common basis for defining language competence levels (A1–C2) and emphasizes communicative “can-do” descriptors. In military education, this approach helps to set practical goals — operational communication, briefing skills, and comprehension of orders.

In contrast, STANAG 6001 and ATrainP-5 specify military-oriented language profiles (Standardized Language Profiles, SLP) with criteria for listening, speaking, reading, and writing in operational contexts. Their adaptation enables Ukraine's Armed Forces to align language training with NATO requirements (NATO BILC, 2024 [3]).

The European Centre for Modern Languages (ECML) recommends integrating innovative approaches such as blended learning, digital platforms, and mission-based simulations to enhance communicative competence (ECML, 2023 [4]).

According to the Ministry of Defence of Ukraine, modernization of military education includes the introduction of language standards compatible with NATO criteria (MoD of Ukraine, 2024 [5]). Ukrainian higher military educational institutions is launching teacher training programs, computer-adaptive testing, and joint projects according to the methods NATO Partner Language Training Centres and the Marshall Center (Marshall Center, 2023 [6]). We also offer our own courses, such as the PDCELT NGO course, which is the leading professional development course for English teachers in institutions and departments of Ukraine's security and defense sector [7].

Integrating CEFR and STANAG 6001 standards into Ukraine's military language

training will enhance educational quality, ensure interoperability with NATO forces, and foster a new generation of officers with strong communicative competence in multinational environments.

The modernization process also focuses on improving the professional development of language instructors. Teachers in military academies are encouraged to take part in international workshops, seminars, and exchange programs with NATO partners. This cooperation allows Ukrainian educators to learn modern teaching methodologies, including task-based learning, project work, and the use of authentic military materials. Such approaches make lessons more dynamic and help cadets practice real-life communication situations that they may face during peacekeeping or joint missions.

Another important direction of modernization is the use of digital technologies. Many military institutions in Ukraine have begun implementing online learning platforms such as Moodle, Zoom. These tools make it possible to study languages independently, access authentic materials, and interact with instructors remotely. Computer testing systems now allow accurate evaluation of a cadet's proficiency level and provide individual feedback for improvement, they are made using the example of such tests: CEFR English Level Test [8]. Digital literacy has become an essential skill for both teachers and students, ensuring the flexibility and continuity of the educational process even during times of crisis or war.

Furthermore, multimedia classrooms are being introduced to create an interactive learning environment. Audio-visual materials and vocabulary databases are used to develop listening and speaking skills. The inclusion of military terminology and context-specific vocabulary helps learners understand and use the English language in professional environments such as international exercises, staff briefings, and multinational operations.

Another aspect of modernization is curriculum design. Modern syllabi are now based on the communicative and task-based approach, integrating linguistic skills with military training. For example, cadets may complete exercises on writing situation reports, giving operational briefings, or interpreting intelligence information in English. This practical focus prepares future officers to perform effectively in multinational operations, where clear and accurate communication is vital.

Ukraine's cooperation with European and NATO institutions also supports the creation of joint certification systems. Graduates of Ukrainian military academies may receive certificates confirming their level of language competence in accordance with CEFR and STANAG 6001[9]. Such recognition strengthens Ukraine's position in international missions and increases the competitiveness of Ukrainian officers abroad.

In addition, there is growing attention to intercultural communication skills. For example, the Academy of the Security Service of Ukraine has introduced a course on "Intercultural Communication". The ability to understand cultural differences and interact respectfully with representatives of other nations is a vital component of modern military service. Intercultural training helps prevent misunderstandings during international cooperation and promotes mutual trust among NATO allies.

The modernization of foreign language training also contributes to the broader process of Ukraine's integration into NATO. Language competence is not only a professional skill but also an instrument of diplomacy and partnership. It enables officers to participate in international negotiations, conferences, and training courses. In this way, language education becomes an important tool of strategic communication. The reform process faces some challenges as well. Among them are limited financial resources and the need for modern learning materials. However, continuous cooperation with NATO and European partners helps overcome these obstacles. Many donor programs and grants support teacher mobility, textbook development, and infrastructure upgrades in military universities [10].

Looking forward, it is important to continue developing the national system of quality assurance in language education. Monitoring, feedback, and evaluation should become a regular part of the training process. The Ministry of Defence of Ukraine plans to introduce regular language certification for officers, similar to NATO's periodic testing procedures. This system will ensure that language competence remains up to date and relevant to operational needs.

Conclusion: Integrating CEFR and STANAG 6001 standards into Ukraine's military language training will enhance educational quality, ensure interoperability with NATO forces, and foster a new generation of officers with strong communicative competence in multinational environments. Moreover, the modernization of language training represents a strategic investment in human capital. Officers who can communicate effectively in English or other foreign languages will be better prepared to participate in international missions, joint exercises, and peacekeeping operations. In this sense, foreign language education is an academic subject and also a crucial element of national and collective security.

Список використаних джерел

- 1 Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Companion Volume. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення 28.10.2025).
- 2 NATO BILC. (2024). STANAG 6001: Language Proficiency Levels. URL: <https://natobilc.org/stanag-6001/> (дата звернення 28.10.2025).
- 3 NATO. (2024). ATrainP-5: Allied Training Publication for Language Proficiency. URL: <https://natobilc.org/wp-content/uploads/2024/11/ATrainP-5-EDA-V2-E.pdf> (дата звернення 28.10.2025).
- 4 European Centre for Modern Languages (ECML). (2023). Innovation in Language Education. URL: <https://www.ecml.at> (дата звернення 28.10.2025).
- 5 Ministry of Defence of Ukraine. (2024). Essential Information on Basic General Military Training in Higher Education Institutions. URL: <https://mod.gov.ua/en/news> (дата звернення 28.10.2025).
- 6 Marshall Center / PLTCE. (2023). English Teaching Faculty Development Workshop (FDW). URL: <https://www.marshallcenter.org/en/academics/partner-language-training-center-europe-pltce/nato-standardization-courses/english-teaching->

faculty-development-workshop-fdw (дата звернення 28.10.2025).

7 PDCELT. URL: <https://nuou.org.ua/u/stru/centers/nnc-im/nncim-pdcelt.html#:~:text=Курс%20підвищення%20кваліфікації%20з%20питань%20організації%20та,вищих%20військових%20навчальних%20закладів%20сил%20оборони%20України> (дата звернення 28.10.2025).

8 CEFR English Level Test. URL : https://internationalenglishtest.com/english-level-test/?gad_source=1&gad_campaignid=20523306458&gbraid=0AAAAAonh9Q9srjrYXxxgjJdRqJPhrvow&gclid=Cj0KCQiAq7HIBhDoARIsAOATDxA7r5UaCsVTuiCURBQQqy70ZtYI-8sl7UdFucSqDRDbKS_b3sp-92waAlRUEALw_wcB (дата звернення 28.10.2025).

9 The Language Centre of the University of Defence has a systematic role in supporting the foreign language education of the Ukrainian Armed Forces. URL : https://lc.unob.cz/the-language-centre-of-the-university-of-defence-has-a-systematic-role-in-supporting-the-foreign-language-education-of-the-ukrainian-armed-forces/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 28.10.2025).

10 NATO to start audit of Ukrainian military universities - Defense Ministry Source. URL: https://censor.net/en/news/3549600/nato-to-inspect-military-universities-in-ukraine?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 28.10.2025).

ШЕВЧУК Анжеліка Андріївна,
курсант, Національна академія
Служби безпеки України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ГОЛОВКО Оксана Яківна,
старший викладач КРГМ,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO FUTURE OFFICERS: EXPERIENCE OF ADAPTATION TO NATO STANDARDS

The integration of the Armed Forces of Ukraine into NATO structures requires a significant improvement in the English language proficiency of military personnel. A modern officer must not only have a command of general English but also be capable of conducting professional communication in international operations, working with NATO documentation, participating in training exercises, and coordinating activities within multinational headquarters. Traditional methods of foreign language instruction require modernization to meet the demands of contemporary military education. The implementation of innovative technologies makes it possible to create a comprehensive learning environment that closely replicates the real conditions of an officer's professional activity.

The STANAG 6001 standard defines six levels of foreign language proficiency for military personnel of NATO member states. To participate effectively in international operations, officers are required to achieve at least Level 3 (SLP 3), which implies the ability to discuss professional matters fluently, comprehend complex briefings, and prepare reports in English [1]. In the educational process, we focus on the comprehensive development of the four language skills: listening, reading, speaking, and writing. Each component is assessed separately, which makes it possible to identify the individual needs of cadets and adjust the training program accordingly.

The implementation of the Moodle learning management system has made it possible to create a flexible educational environment with asynchronous access to materials. Cadets can work with interactive exercises, watch video lectures, complete test assignments, and receive instant feedback. The use of mobile applications for learning military terminology ensures the continuity of the educational process. Applications such as Quizlet, Anki, and specialized military glossaries enable cadets to systematically expand their vocabulary at any convenient time.

Virtual and augmented reality technologies open up new opportunities for creating an authentic language environment. Simulations of tactical situations, virtual briefings, and 3D models of military equipment with English-language interfaces enable cadets to practice professional communication in conditions that closely resemble real operational environments.

Radio communication simulation software in English helps trainees practice standard phrases and procedures adopted by NATO armed forces. This is particularly important for flight personnel, unmanned aerial vehicle (UAV) operators, and communications specialists [2]. The shift from the traditional grammar-translation method to the communicative approach has significantly increased learners' motivation and the effectiveness of instruction. The main emphasis is placed on the practical use of the language in professional contexts through role-plays, discussions, presentations, and group projects.

The “flipped classroom” approach involves independent study of theoretical material at home, followed by practical application during class sessions. This allows for the most efficient use of classroom time to develop language skills under the instructor's guidance. The content of the learning materials is fully adapted to the specifics of military affairs. Cadets work with authentic NATO documents, study military terminology relevant to their field of training, and analyze international operations and the Alliance's strategic concepts.

Collaboration with native speakers through exchange programs, online platforms, and the involvement of foreign instructors provides immersion in a natural language environment. Participation in international training exercises and conferences conducted in English has become an essential component of practical training [3]. Working in a multinational environment requires not only language skills but also an understanding of partners' cultural backgrounds. The training process includes modules on intercultural communication that explore the military cultures of various NATO countries, communication etiquette, and strategies for overcoming cultural barriers. Cadets study the specifics of teamwork in multicultural groups, analyze cases of successful and unsuccessful international cooperation, and develop mediation and constructive dialogue skills [4].

Innovative technologies are significantly transforming the process of English language instruction in higher military educational institutions. The combination of digital platforms, simulation technologies, interactive methods, and a professionally oriented approach creates an effective learning environment that meets modern requirements for training officers to serve within NATO structures. The experience of implementing new technologies demonstrates a significant increase in cadets' motivation, improved test performance according to the STANAG 6001 standard, and greater confidence in using English in professional contexts. Prospects for further research include the development of adaptive learning systems using artificial intelligence, the creation of specialized virtual simulators, and the expansion of international cooperation to provide speaking practice in a real multinational environment.

In the future, the creation of a single digital space for the exchange of experience between military educational institutions in Ukraine and NATO member states will be of particular importance. This will contribute to the unification of approaches to language training, the joint development of teaching and learning materials, and the integration of advanced teaching practices. An important direction is the introduction of distance

learning courses with authentic materials that reflect real-life communication situations in the military sphere.

Another promising approach is to combine innovative technologies with traditional forms of teaching, which will ensure a balance between technical capabilities and the pedagogical skills of the teacher. After all, despite the rapid development of digital tools, the leading role in shaping the language competence of future officers is still played by the personality of the teacher, their professionalism, and their ability to motivate cadets to continuously improve themselves. Thus, innovative approaches to teaching English in military institutions not only improve language training, but also contribute to the formation of a new type of officer — one who is open to intercultural cooperation, flexible, technologically savvy, and ready to perform tasks in the modern security environment. This is the key to Ukraine's effective integration into NATO's collective security system and the strengthening of its position on the international stage.

Список використаних джерел

1. Бородіна Г. І. Комунікативно-когнітивний підхід до навчання англійської мови у немовному ВНЗ. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Філологія. Педагогіка*. 2014. Вип. 4. С. 14–19.
2. Ягоднікова В. В. Сучасні підходи до викладання іноземних мов у вищих військових навчальних закладах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 3. С. 1–12.
3. Делик І. І. Використання інноваційних технологій у процесі викладання англійської мови у військових навчальних закладах. *Науковий вісник Львівської академії*. 2018. Вип. 4. С. 82–87.
4. Майер Н. В. Методика викладання англійської мови професійного спрямування у вищих військових навчальних закладах. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 1 (87). С. 98–103.

ШУСТ Олена Анатоліївна,
доктор економічних наук, професор,
ректор Білоцерківського національного
аграрного університету
(м. Біла Церква, Україна)

МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Сучасний етап розвитку аграрної освіти в Україні характеризується зростанням вимог до якості підготовки фахівців, здатних працювати в умовах високотехнологічного виробництва, екологічних викликів та інтеграції у світовий ринок агропродукції. Успішна діяльність агронома, лікаря ветеринарної медицини, агроінженера чи менеджера агробізнесу передбачає не лише володіння фаховими знаннями, а й уміння чітко, точно та професійно комунікувати з колегами, фермерами, постачальниками, представниками влади, науковими установами й міжнародними партнерами.

Професійна мовна компетентність у цьому контексті виступає інструментом управління знаннями: вона забезпечує точність передавання технологічної інформації на кшталт інструкцій з використання агрохімікатів, ветеринарних препаратів, норм годівлі, достовірність звітів польових дослідів, ефективність наукової комунікації та просування інноваційних агротехнологій.

Для випускників аграрних університетів така компетентність має критичне значення з кількох причин. Передусім це важливо для практичної ефективності професійної діяльності, адже чітка технічна мова мінімізує ризики помилок, забезпечує безпеку праці (інструкції, санітарні вимоги), правильне застосування технологій (рецептури, норми внесення), точність агрономічних рекомендацій.

Роботодавці цінують фахівців, які вміють складати технічні звіти, готувати грантові заявки, презентувати результати досліджень, працювати з міжнародною документацією та англійськими джерелами, відтак володіння професійною лексику, розуміння міжкультурних аспектів комунікації сприяють подальшому успішному працевлаштуванню випускника, його науково-професійній мобільності, участі в міжнародних проєктах і публікаціях.

У сучасних умовах господарювання посилюється роль аграрного фахівця як «агроадвоката» у суспільстві: просвітницька робота з фермерами, формування політики на місцевому рівні, популяризація інновацій – усе це потребує переконливої й зрозумілої комунікації.

Крім того, глобальні процеси, зокрема євроінтеграція, цифрова трансформація агросектору, розвиток «зелених» технологій і концепції сталого розвитку, підсилюють потребу в аграрних фахівцях, які вільно володіють фаховою українською та англійською (іноді й іншими мовами ЄС) термінологією та здатні представляти результати своєї діяльності на міжнародному рівні.

Зазначене вище демонструє, що формування професійної мовної компетентності студентів аграрних університетів є ключовою умовою підготовки конкурентоспроможного, мобільного й відповідального фахівця аграрного профілю. Вона забезпечує ефективне передавання технологічних знань, сприяє розвитку інновацій, сталому управлінню ресурсами та підвищує якість аграрної освіти.

Однак у процесі розв'язання загальних завдань професійної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти, спрямованих на формування професійно-термінологічної компетентності, виникають певні труднощі. Як зазначає Вікторова Л. В., вони зумовлені недооцінюванням студентами й викладачами важливості вдосконалення термінологічної підготовки в умовах стрімкої технологічної модернізації аграрного виробництва, а також недостатнім розвитком мовленнєво-комунікативних умінь випускників, необхідних для ефективної інформаційно-професійної діяльності [2].

Освітня практика засвідчує, що під час реалізації освітніх програм аграрного спрямування часто бракує системного підходу до формування фахової мовної компетентності. Спостерігається слабка інтеграція термінологічної підготовки зі спеціальними дисциплінами, а також обмежене використання інноваційних методів формування термінологічних знань і навичок.

Недостатній рівень володіння професійною термінологією призводить до того, що студенти не завжди здатні адекватно сприймати, критично оцінювати й глибоко засвоювати науково-навчальний матеріал під час роботи зі спеціальною літературою. Значна частина студентів не володіє методами

опрацювання наукових текстів, обмежуючись механічним запам'ятовуванням прочитаного чи почутого. Як наслідок, у майбутніх фахівців формуються фрагментарні, несистематизовані й поверхові знання, які не сприяють цілісному розумінню предмета наукового пізнання [1].

Отже, виникає необхідність удосконалення різних аспектів навчальної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Це вдосконалення має бути спрямоване не лише на розв'язання окремих завдань формування професійної компетентності, а й на подолання суперечностей між високими вимогами до рівня підготовки спеціалістів агропромислового комплексу та недостатнім володінням випускниками аграрних закладів освіти термінологічними знаннями й умінями, що є важливим інструментом пізнання та професійного спілкування.

Подолання зазначених проблем вбачаємо передусім у системному підході до формування професійної мовної компетентності у студентів-аграріїв, який включає лінгвістичні, прагматичні, комунікативно-етичні й соціокультурні складові. Вони забезпечують: (1) точність і однозначність фахової термінології, наприклад, під час опису технологічних процесів вирощування зернових, утримання тварин або експлуатації сільськогосподарської техніки; (2) вміння вести наукову дискусію, готувати статті та звіти (з досліджень урожайності, якості кормів, перебігу процесів у біогазових установках, аналізу ґрунтів тощо); (3) компетентність у діловій комунікації (включно з укладанням договорів оренди

землі, складанням комерційних пропозицій, підготовкою грантових заявок на агроінноваційні проєкти); (4) розуміння міжкультурних аспектів комунікації, що особливо важливо для участі у міжнародних програмах, спільних польових експериментах, стажуваннях та конференціях.

Важливим є активне впровадження інноваційних технологій, які підвищують мотивацію студентів і забезпечують практичну спрямованість навчання. Це, зокрема, проблемно-орієнтоване навчання – використання реальних аграрних кейсів: моделювання ситуацій з управління фермою, розроблення проєктів біогазових установок, аналіз агроекологічних ризиків.

Ще один підхід – інтерактивні симуляції виробничих ситуацій (віртуальні лабораторії, онлайн-конференції, рольові ігри) дають змогу студентам застосовувати мовні знання у змодельованому професійному середовищі.

Нові можливості для підготовки мовно компетентних фахівців створює цифрова трансформація вищої аграрної освіти, яка істотно змінює підходи до організації навчального процесу. Цифрові технології стають не лише інструментом підтримки навчання, а й засобом розвитку професійної мобільності та інтеграції майбутніх фахівців аграрного профілю у глобальний інформаційний простір. Важливим є системне застосування цифрових освітніх платформ як-от *Moodle*, *Google Classroom*, *Quizlet*, *Kahoot*, *Duolingo for Business English*, які дають змогу ефективно організувати навчальний контент, здійснювати моніторинг успішності, проводити інтерактивні заняття та забезпечувати індивідуалізацію освітньої траєкторії студента. Такі технології сприяють не лише формуванню термінологічної бази та тренуванню навичок письмового й усного мовлення, а й розвитку компетентностей цифрової грамотності, критичного мислення, міждисциплінарної комунікації та самоорганізації.

Отже, формування професійної мовної компетентності у студентів аграрних університетів – це інвестиція в їх професійну конкурентоспроможність, безпеку та здатність працювати в науково-технічному та міжнародному середовищі. Мовна підготовка виступає не допоміжним, а системоутворювальним елементом професійної компетентності майбутнього фахівця аграрної галузі.

Список використаних джерел

1. Базилівська К. В. Особливості формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх фахових молодших бакалаврів із агроінженерії в освітній практиці // Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи, 2025. С. 74–79. DOI <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2025-9-13>.
2. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці. Автореф. дис. канд. пед. наук. Чернігівський держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, Чернігів, 2009.

ЮСЬКІВ Б. М.,

старший викладач, Львівський
державний університет внутрішніх
справ (м. Львів, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ

Сучасна система професійної освіти передбачає підготовку фахівців, здатних не лише володіти іноземною мовою, але й ефективно взаємодіяти в багатокультурному середовищі. Тому формування соціокультурної компетентності як складової іншомовної комунікативної компетенції є одним із ключових завдань освітнього процесу у вищих навчальних закладах, особливо у підготовці майбутніх правоохоронців. Соціокультурна компетенція дозволяє розуміти культурні норми, традиції, цінності іншого народу, що вкрай важливо для здійснення ефективної комунікації у професійній діяльності. У цьому контексті вивчення іноземної мови набуває нового виміру — воно стає засобом міжкультурного діалогу та професійного зростання.

У формуванні соціокультурної компетентності студентів-правоохоронців у контексті розвитку загальної іншомовної комунікативної компетенції особлива увага приділяється ролі оригінальних текстів як дієвого засобу залучення студентів до іншомовного спілкування, підвищення їх мотивації, а також формування розуміння культурних особливостей країни, мова якої вивчається.

Ефективна професійна підготовка майбутніх правоохоронців передбачає не лише засвоєння мовних норм, а й формування вмінь орієнтуватися в культурних і соціальних контекстах спілкування. Тому важливо інтегрувати соціокультурний компонент у навчальні програми з іноземної мови, використовуючи автентичні матеріали як основне джерело реального мовного й культурного досвіду. Застосування автентичних текстів дозволяє створити навчальні ситуації, наближені до реальних умов комунікації, стимулює пізнавальну активність, формує мотивацію до вивчення мови та розвиває мовленнєві навички.

Розвиток у курсантів професійних мотивів є одним із головних завдань викладання іноземної мови, що передбачає створення такої моделі навчання, яка надає можливість керувати як процесом засвоєння знань так і розвитком особистості курсанта, формування його як майбутнього фахівця, активного суб'єкта навчальної і професійної діяльності. Іноземна мова має інтегруючі властивості, вона акумулює інформацію із загальнотеоретичних дисциплін, формує ставлення до майбутньої професійної діяльності, здійснює зв'язок з практикою, виховує професійні мотиви та якості [5, с. 242]. Педагогічний досвід свідчить, що особливості умов роботи викладача полягають в потенційних мотивах трудової діяльності курсантів, тому що вони пов'язані з майбутнім.

Аналіз наукової літератури показує, що соціокультурний аспект став невід'ємним компонентом навчання іноземної мови та інтеграції країнознавчих з мовними елементами що орієнтує студента сприймати іноземну мову як реалізацію конкретної культури. Міжкультурне спілкування є більш складним у порівнянні з комунікацією, оскільки воно передбачає володіння не тільки мовним кодом, а й системою культурних значень лінгвістичних одиниць системою значень того, що відбувається. Соціокультурна інформація полегшує засвоєння мовних елементів і збагачує їх [4,7].

Проблемі формування соціокультурної компетенції присвячені роботи багатьох дослідників, серед яких В. Ю. Паращук, Л. І. Березенська, Т. М. Колодько, С. О. Шехавцова, М. І. Соловей, В. П. Наталин та ін. У їхніх працях підкреслюється важливість інтеграції мовних та культурних елементів під час навчання, що забезпечує цілісне сприйняття іноземної мови як прояву національної культури. Вчені зазначають, що міжкультурна комунікація є складнішою за звичайне мовне спілкування, адже вимагає розуміння культурних кодів, традицій та соціальних контекстів.

Про розвиток професійної мотивації курсантів в навчальному процесі та роль іноземної мови в іншомовному спілкуванні та техніці формування відповідних професійних навичок та умінь описують в своїх працях Занюк С., Літвінов О., зазначаючи, що перш за все необхідно створити «мотиваційне бачення професії», такі умови, коли через актуалізацію в діяльності, мотиви які формуються, перетворилися б на стійкі особистісні утворення. Тим самим відбувається «зміщення» наявного пізнавального мотиву провідної навчально-професійної діяльності на пізнавальні цілі в результаті чого курсант розглядає іноземну мову як засіб, що дозволяє йому відкрити нову дійсність [3, с. 246].

Автентичні тексти відіграють центральну роль у навчанні іноземних мов, оскільки вони відображають реальні зразки мовлення, структури, лексику та культурні особливості. Такі тексти є не лише джерелом інформації, а й інструментом формування мислення, уяви, творчості й мовної поведінки студентів. У процесі навчання правоохоронців важливо добирати тексти, що відображають специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності, зокрема теми, пов'язані з правопорядком, судочинством, роботою поліції, боротьбою зі злочинністю тощо. Робота з автентичними матеріалами сприяє розвитку не лише мовних, а й пізнавальних умінь. Вона передбачає: визначення соціокультурних компонентів тексту; порівняння культурних реалій з рідною культурою; моделювання мовленнєвих ситуацій; усні та письмові творчі завдання (дискусії, анотації, есе); аналіз мовних засобів, характерних для певних культурних контекстів.

Методика використання автентичних текстів передбачає певну послідовність дій: ознайомлення з текстом; виокремлення соціокультурних елементів; обговорення культурних реалій; створення навчально-мовленнєвих ситуацій; відтворення змісту усно і письмово; виконання творчих завдань. Такий підхід сприяє інтеграції когнітивних, мовленнєвих і соціокультурних умінь.

Одним із засобів здійснення цих вимог на практиці є застосування таких текстів, оперування якими наблизатиме студентів у запропонованих ситуаціях до реальних умов спілкування носіїв виучуваної мови, дозволяє познайомити студентів з мовним кліше, фразеологією, лексикою, які пов'язані з різними сферами життя, а також є прекрасним матеріалом для навчання природної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях повсякденного життя, а також формують позитивне ставлення до предмету. Наприклад, представляючи фрагмент інтерв'ю представника британської поліції своєму співрозмовнику щодо своїх обов'язків, курсанти отримують яскраву картину життя правоохоронця, його позитивні та негативні сторони: ... *We spend our time chasing criminals ... It involved doing shift systems which is early, lates, nights... You can't guarantee what's going to happen when you come on. You can come on duty thinking oh, you know: 'What a great day' and you end up with something terrible, happening ... Every day is different... You obviously get involved in fatal accidents. The worst thing that you get involved with are the children that have been beaten by parents, the elderly who are victims of robberies and snatches and the animals abandoned on the streets...you get adult victims of crime...Well, the elderly are defenceless. So I think your heart tends to go out to those groups, rather than the other side of society, although you are always sympathetic to the victims, but those are the three main things that get to you.*

Отже, наявність низки мовних одиниць (chasing criminals, shift system (late shift/ night shifts, beaten children, victims of robberies and snatches, abandoned animals, stray animal, get involved in fatal accidents, adult victims of crime, defenceless elderly) характеризують систему правоохоронних органів, номінують відношення поліцейських до своїх обов'язків та особливу роль у охороні правопорядку.

Якщо звернемося до сучасних спеціалізованих англomовних підручників для правоохоронців, то мовна свідомість носіїв англійської мови фіксує велику низку словосполучень на позначення діяльності поліцейських, напр.: *apprehending criminals; searching for people wanted, working in extreme situations, writing reports on burglary (shoplifting, robbery)), doing community policing, driving around on patrol, patrolling the beat, questioning witnesses, working on night shifts, collecting the clues at a crime scene, keeping your eyes open, driving around on patrol, being on night shifts (працювати в нічні зміну); being on the beat being on the desk, patrolling your own area, doing routine office work, following at speed in order to catch, investigating cases of drug-trafficking*, засвідчуючи, що роль поліцейського в суспільстві є дуже важливою, але його праця є дуже непроста і вимагає великих розумових, фахових та фізичних зусиль.

У словнику “New Webster’s Dictionary” термін поліція (*police*) відображений наступними термінами, а саме: a department government responsible for the preservation of public order, detection of crime and enforcement of civil law || the police force || (pl.) members of the police force, a squad of mounted police || anybody of people whose job perform a specific functions to keep order and enforce regulations

|| (*mil.*) the act or process of putting or keeping in order (e.g. the grounds of an army camp) || (*mil.*) enlisted men assigned to perform a specific function (*КР) [10]. У носія англійської мови відношення до правоохоронних інституцій підсилюється фразеологізмами: *preserve public order, detect crime, enforce civil law, put and keep order, enforce regulation, perform a specific function*. Отже, до вже зазначених смислів образу правоохоронця та його ролі у суспільстві можна додати наступні: *“guardians of the peace”, “concern about the welfare of people”, “carrying out the law”, “arresting and guarding criminals”, “dealing with political crimes”, “policing the city”, “curbing the lawlessness”, “enforcing rules of conduct of laws”*. Таким чином, слова, які використовуються у процесі конструювання правоохоронних інституцій задають ті чи інші концептуальні схеми сприйняття довкілля: *право-правосуддя – охорона правопорядку – захист прав людини – дотримання законів-відповідальність перед суспільством – дотримання соціальної справедливості*.

Наведені приклади свідчать, що найбільш яскраво і відчутно культурно-національна своєрідність та особливості семантики будь-якої мови проявляються в галузі фразеології. Адже майже усі прояви життя людини – її народження, і смерть, особливості характеру, віку, зовнішнього вигляду, розумової діяльності, професійні якості і т. п. – знаходять відображення в тематичному представленні фразеології будь-якої мови. Проблема формування мовленнєвої компетенції на основі вивчення фразеології за професійним спрямуванням є актуальною з позиції методики викладання англійської мови, тому що знання, здобуті під час навчання у вищі, формуватимуть підґрунтя для розвитку фахового запасу сталих зворотів мови.

Висновки. Отже, ефективне використання фрагментів автентичних фахових текстів на заняттях іноземної мови є цінним матеріалом для навчання розмовного мовлення і є важливим за умов урахування змістовних, мовних і методичних якостей даних текстів, а саме з урахуванням їх естетичного потенціалу, вокабулярно-естетичного та тематичного принципів, тим самим відбиваючи реальну картину світу, вербальний менталітет народу, мову, яка вивчається. Формування професійно-комунікативної компетенції передбачає виділяти практичні, когнітивні, освітні, професійні та соціальні цілі, пов'язані із спеціалізацією фахівця у конкретному соціумі.

Список використаних джерел

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ, 2005. 315 с.
2. Барановська Л. Формування професійної мовної особистості майбутнього фахівця правоохоронної сфери. Наукові записки Серія: Педагогіка. 2008. №5. С.131–136.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації. Київ.: Либідь.2002. с. 304.
4. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. на

- здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Київ. 2007. 20 с.
5. Літвінов О.М. Проблеми культури професійної мови фахівця: Теорія та практика. Матеріали VIII всеукраїнської науково-методичної конференції. Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2008. 312 с.
6. Наталин В. П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. Іноземні мови в школі. 1999. №2. С.50-52.
7. Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у пізнавальній діяльності університету: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед.наук: спец 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти”. Луганськ, 2009. 20 с.
8. John Taylor-Jenny Dooley. Police (Book 1). Express Publishing, 2011.
9. Michael Harris, David Mower, Anna Sikorzynska. Student's book. Upper Intermediate. Pearson Education Limited, 2002.
10. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. Copyright 1993 by Lexicon Publication. 1, 248 pages.

ЯРЕМЕНКО **Наталія Віталіївна**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної мовної
підготовки, Військовий інститут
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
(*м. Київ, Україна*)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Актуальність теми

У сучасному глобалізованому світі володіння іноземною мовою, особливо англійською, є важливою умовою професійної реалізації та міжкультурного спілкування.

Знання іноземної мови перестає бути лише освітньою вимогою — воно стає необхідністю, що забезпечує конкурентоспроможність фахівця на ринку праці.

Формування у студентів умінь і навичок ефективного використання іноземної мови є одним із ключових завдань сучасної вищої школи.

Без достатньої внутрішньої мотивації навчальний процес стає формальним і не забезпечує високого рівня комунікативної компетентності.

Аналіз досліджень проблеми

Питання мотивації вивчення іноземних мов висвітлювалися у працях багатьох учених – А. Алхазішвілі, І. Зимньої, А. Леонтьєва, Н. Симонової, С. Цимбал, А. Котової, Н. Лешньової та ін.

Дослідники визначають, що мотивація є ключовим чинником успішного засвоєння іншомовного матеріалу, розвитку мислення, сприйняття та мовленнєвих навичок.

Разом із тим, недостатньо узагальнено складові мотиваційного компонента саме у процесі вивчення англійської мови студентами немовних спеціальностей.

Мета і методи дослідження

Мета: узагальнення психологічних аспектів мотивації до вивчення англійської мови та визначення підходів до її викладання.

Методи: аналіз наукових джерел, систематизація психолого-педагогічних підходів, узагальнення практичного досвіду викладання іноземних мов.

Основні результати дослідження

- Ефективність засвоєння іноземної мови прямо залежить від рівня внутрішньої мотивації студента.

- Позитивна мотивація сприяє активізації інтелектуальної діяльності, розвитку мислення, уваги, пам'яті та мовленнєвих умінь.

- Комунікативні види діяльності (діалоги, дискусії, рольові ігри, дебати) підвищують інтерес студентів до предмету.

- Психологічний комфорт під час навчання забезпечується атмосферою доброзичливості, підтримки, використанням інтерактивних методів.
- Психолого-методичні підходи до навчання іноземної мови
- Біхевіористський підхід – базується на взаємозв'язку «стимул – реакція», акцент на тренуванні навичок.
- Індуктивно-свідомий підхід – засвоєння граматики й лексики через практичну роботу з прикладами.
- Пізнавальний підхід – акцент на усвідомленому засвоєнні знань та внутрішній мотивації.
- Інтегрований підхід – поєднання свідомих і підсвідомих компонентів навчання.
- Диференційований підхід враховує індивідуальні психологічні особливості студентів і сприяє особистісно орієнтованому навчанню.
- Взаємозв'язок методики та психології
- Методика викладання іноземних мов тісно пов'язана з психологією, філософією, фізіологією, педагогікою та мовознавством.
- Ефективне навчання можливе лише за умови урахування психологічних закономірностей пізнавальної діяльності.
- Наукові основи, сформульовані Г. Веделем, підкреслюють психолого-фізіологічну сутність процесу навчання: єдність свідомості й діяльності, поетапне формування розумових дій, роль установки, вплив емоційного стану студентів, концепція внутрішнього мовлення.
- Висновки
- Навчання іноземної мови – це спільна діяльність викладача і студентів, у якій мотивація виступає центральним чинником успіху.
- Психологічне управління навчальним процесом передбачає створення позитивної атмосфери, розвиток інтересу до іншомовного спілкування та подолання мовного бар'єру.
- Урахування психологічних факторів сприяє розвитку комунікативної компетентності, впевненості студентів і підвищенню ефективності навчання.

СЕКЦІЯ № 3

Тема дискусії: МОВНА СКЛАДОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

(Модератор – викладач кафедри філології та військового перекладу Оксана СКИБА)

Тематика: роль володіння іноземними мовами у процесі євроінтеграції України; упровадження Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) у вивченні іноземних мов в Україні; академічна мобільність: значення іноземних мов для участі українських студентів і викладачів у європейських програмах; міжкультурна комунікація як ключовий компонент підготовки фахівців у європейському просторі; багатомовність як цінність ЄС і шляхи її розвитку в українській освіті; професійно орієнтоване вивчення іноземних мов у контексті євроінтеграційних процесів; вивчення європейських мов як засіб розширення участі України в культурних ініціативах ЄС; формування толерантності та міжкультурної компетентності через вивчення іноземних мов.

БАЧИНСЬКА Анна-Марія Михайлівна,
курсантка, Національна академія Служби безпеки України (м. Київ, Україна)

АНДРІЮЩЕНКО Кирило Сергійович,
курсант, Національна академія Служби безпеки України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ГОЛОВКО Оксана Яківна,
старший викладач КРГМ, Національна академія Служби безпеки України (м. Київ, Україна)

В сучасних умовах глобалізації англійська мова виступає не лише універсальним засобом міжкультурної комунікації, а й інструментом формування академічного простору, заснованого на єдиних стандартах якості освіти, наукової мобільності та обміну знаннями [1]. Україна, прагнучи до інтеграції у європейський освітній та науковий простір, розглядає впровадження викладання англійською мовою (English-Medium Instruction – EMI) як один із ключових чинників академічної модернізації [2]. Така трансформація передбачає не лише лінгвістичні, а й культурно-інституційні зміни, що відображають стратегічний курс держави на євроінтеграцію [4].

Сучасні дослідження (Sercu, 2021; Hutmacher, 2022; ResearchGate, 2023) засвідчують, що EMI стає невід’ємною складовою інтернаціоналізації освіти в країнах Центральної та Східної Європи, зокрема й в Україні [1, 2, 8]. Відповідно до

положень Болонського процесу, до якого Україна приєдналася у 2005 році, університети мають забезпечити академічну мобільність, уніфікацію кваліфікацій та прозорість навчальних програм [7]. У цьому контексті англійська мова є засобом підвищення привабливості українських вишів для іноземних студентів і дослідників, а також способом представлення наукових результатів на міжнародному рівні [1]. Як підкреслює Державна служба якості освіти, саме англійські програми створюють умови для участі українських університетів у міжнародних проєктах, таких як Erasmus+ та Horizon Europe, що відкриває нові можливості для академічного обміну [6].

Викладання англійською мовою має низку очевидних переваг для української академічної спільноти. Воно сприяє розвитку міжуніверситетських зв'язків і підвищує мобільність як викладачів, так і студентів, забезпечуючи інтеграцію у світовий науковий дискурс [1]. ЕМІ допомагає розширювати наукову видимість результатів досліджень українських вчених, адже англійські публікації мають значно більший впливовий потенціал і цитованість [1]. Впровадження англійського викладання готує випускників до участі у європейському ринку праці, де англійська фактично є робочою мовою більшості професійних спільнот [2].

Разом із тим, процес переходу до ЕМІ супроводжується низкою об'єктивних і суб'єктивних труднощів. Серед головних проблем варто назвати недостатній рівень володіння академічною англійською мовою як у студентів, так і у викладачів, а також відсутність належної методичної бази для ефективного впровадження англійського навчання [8]. Згідно з дослідженням Д. Коваленка, у більшості українських університетів викладачі змушені поєднувати функції викладача і перекладача, що негативно позначається на якості подання матеріалу [3]. Водночас, створення адаптованих підручників і навчально-методичних матеріалів потребує значних ресурсів, яких у державних закладів освіти часто бракує [5]. Проблемним також залишається питання мовної ідентичності: частина академічної спільноти вбачає в ЕМІ ризик витіснення української мови з освітнього простору, особливо в гуманітарних науках [4].

Незважаючи на ці виклики, досвід провідних університетів України демонструє, що ЕМІ може бути успішним за умови комплексного підходу [3, 8]. Наприклад, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівська політехніка та Національний університет «Києво-Могилянська академія» впроваджують змішані формати викладання, коли базові дисципліни читаються українською, а профільні – англійською [3]. Така модель дозволяє зберегти баланс між національною мовною ідентичністю та потребами міжнародної інтеграції [4]. Як зазначає В. Андрушенко, «українська вища освіта має залишатися відкритою для світу, але не розчинятися в ньому» [4].

Моя думка полягає в тому, що ЕМІ є необхідним інструментом для прискорення європейської академічної інтеграції, проте його впровадження повинно бути поступовим і стратегічно виваженим [2, 7]. Перехід до англійського викладання має спиратися не лише на зовнішні вимоги, а й на внутрішню

готовність академічного середовища – мовну, культурну, психологічну [8]. Найважливішим завданням залишається формування двомовної академічної культури, в якій англійська слугуватиме засобом міжнародної комунікації, а українська – носієм національної наукової традиції [4]. Лише за таких умов ЕМІ може перетворитися з технічного засобу на справжній чинник модернізації освіти [1, 2].

В цьому сенсі необхідно розробити цілісну національну стратегію розвитку англomовного викладання, що передбачатиме системну мовну підготовку викладачів, фінансування навчальних матеріалів, обмінні програми та залучення міжнародних експертів до сертифікації ЕМІ-курсів [6, 7]. Паралельно потрібно впроваджувати програми підготовки студентів до академічного письма й комунікації англійською, що значно підвищить якість засвоєння навчального матеріалу [3, 8]. Важливо, також, створити інституційні механізми підтримки викладачів – тренінги, курси підвищення кваліфікації, професійні спільноти [6]. Участь України в програмах Erasmus+ та СЕЕРУС може стати платформою для обміну досвідом і формування нової академічної культури, заснованої на принципах відкритості та взаємності [6, 7].

Отже, викладання англійською мовою у вищих навчальних закладах України є не просто елементом модернізації освітнього процесу, а стратегічною складовою інтеграції у європейський академічний простір [1, 2, 4]. ЕМІ формує нову освітню ідентичність, що поєднує європейські стандарти якості з українською культурною самобутністю [4]. Його успіх залежить від здатності держави, університетів та викладацької спільноти узгоджено діяти в напрямі створення конкурентоспроможної, відкритої та багатомовної системи освіти, яка не лише відповідає вимогам часу, а й формує майбутнє європейської України [5].

Список використаних джерел

1. Sercu, L. English-Medium Instruction and Internationalization of Higher Education: European Perspectives // *European Journal of Higher Education*. 2021.
2. Hutmacher, W. *Language Policy and University Integration in Eastern Europe*. Springer Academic Press, 2022.
3. Коваленко, Д. Викладання англійською у вищій школі України: виклики та перспективи. *Вища школа*. 2021. № 4. С. 17–25.
4. Андрущенко, В. Мовна політика в контексті євроінтеграційних процесів. *Філософія освіти*. 2022. № 2. С. 9–16.
5. Learning and School Reforms Continue in Ukraine Despite War Challenges. *The World Bank*. 2025. URL: <https://www.worldbank.org>.
6. Erasmus+ Project Database and Impact Reports. *National Erasmus+ Office in Ukraine*. 2024. URL: <https://erasmusplus.org.ua>.
7. Language Education Policy Profile: Ukraine. *Council of Europe*. 2023. URL: <https://www.coe.int>.
8. English as a Medium of Instruction in Ukrainian Higher Educational Practices: Challenges and Suggestions. *ResearchGate*. 2023. URL: <https://www.researchgate.net>.

ГАВРИЛЕНКО Ілля Ігорович,
кандидат політичних наук,
старший інструктор (з спеціальної
підготовки) кафедри тактики,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, Україна)

МОВНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО НАТО

Курс на євроатлантичну інтеграцію є провідним зовнішньополітичним вектором України. У 2019 році до Конституції України були внесені зміни, якими закріплено стратегічний курс держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО. Відповідно до статей 85, 102 і 116, цей курс мають забезпечувати Верховна Рада, Президент і Кабінет Міністрів України і продовжувати незалежно від результатів виборів і зміни влади.

Підтримка вступу України до НАТО в українському суспільстві є дуже високою, різко зрісши після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році, і стабільно тримається на рівні понад 70–80 %, що свідчить про глибоку зміну суспільних настроїв та орієнтацію на Захід. Однак Вільнюський саміт НАТО не виправдав сподівань українців, який хоч і констатував, що Україна стане членом Альянсу, втім не назвав конкретних дат. Таким чином, основні політичні умови членства України в Північноатлантичному Альянсі, включно з аспектами демократичності режиму, верховенства права та підтримки населенням з боку України виконані, а відповідне рішення впирається у однострійність держав-членів.

Окрім політичних критеріїв і умов євроатлантичної інтеграції є і суто військові, а саме: відповідність стандартам НАТО, тобто питання «взаємосумісності», що англійською мовою позначається терміном «interoperability». Україна має привести свої Збройні сили, систему управління, зв'язку, логістику, підготовку кадрів та озброєння до стандартів Альянсу. Прогрес України в цьому аспекті досить високий: українська армія планує операції, навчає особовий склад і воює за принципами НАТО. Ще перед повномасштабним вторгненням (станом на кінець 2021 року) в Україні було запроваджено 255 стандартів і керівних документів НАТО, а станом на липень 2024 року – вже 324 із 1150 «угод про стандартизацію» (STANAG) [1]. Варто зазначити, що не всі зі стандартів є релевантними та обов'язковими до впровадження (у жодній країні Альянсу не досягнуто 100% стандартів НАТО, найбільше – у Німеччині – 91%, Великій Британії – 83%) [2].

Взаємосумісність передбачає три аспекти: технічна (сумісність військової техніки, боєприпасів, систем зв'язку тощо, на яку припадає 52% стандартів НАТО), операційна (планування, підготовка й проведення військових операцій та навчань, від чого залежить здатність українських військ ефективно діяти спільно з силами НАТО в ході спільних операцій; приблизно 47% стандартів) і

доктринальна/адміністративна (стосується уніфікації військових доктрин, стандартів та процедур, на що припадає 1% наявних стандартів) [2].

Очевидно, що від володіння українськими військовослужбовцями офіційними мовами НАТО (до них належить англійська та французька) залежить передусім операційна взаємосумісність, адже, не маючи змоги ефективно комунікувати, неможливо планувати та координувати спільні операції, багатонаціональні навчання чи миротворчі місії. Використання перекладачів є корисним і активно застосовувалося країнами НАТО для навчання українських військових з 2022 року (певною мірою обсяги навчання обмежувалися саме кількістю доступних перекладачів), проте має ряд недоліків, особливо для військових операцій: знижує швидкість і оперативність ухвалення рішень, може призводити до помилок (особливо при залученні цивільних перекладачів), збільшує ризики витоку інформації. Таким чином, для реальної бойової взаємодії та швидкої командної роботи представників різних країн знання англійської є критичною навичкою.

У той же час, володіння військовослужбовцями іноземними мовами накладає відбиток і на доктринальну взаємосумісність. Ще у 2021 році Міністерство оборони України визнавало, що «недостатня кількість фахівців з відповідним рівнем мовної підготовки, яка безпосередньо залучається до опрацювання стандартів НАТО на етапі вивчення та проведення порівняльного аналізу стандарту НАТО з національними документами, призводить до збільшення витрати часу на їхнє запровадження» [3]. На думку аналітиків, цю проблему можна буде вирішити, коли щонайменше 90% відповідних військовослужбовців володітимуть однією з офіційних мов НАТО на рівні СМР 2222 за STANAG 6001, що є мінімально необхідним рівнем для можливості працювати з документами НАТО [2].

На виконання цілей партнерства Україна-НАТО G1200 «Мовні вимоги» у 2021 році міністром оборони України було затверджено Дорожню карту вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України (на 2021-2025 роки), яка зокрема передбачає для старшого сержантського і старшинського складу володіння іноземною мовою на рівні СМР-1, для посад вищого сержантського і старшинського складу, посад зі штатно-посадовою категорією «лейтенант» і вище – на рівні СМР-2 [4]. Найбільша увага в ній приділяється навчанню іноземним мовам здобувачами освіти у ВВНЗ і слухачам військових курсів. Також, за заявами представників Генерального штабу Збройних сил України, планується, що до 2026 року кожен український військовий зможе вільно розмовляти англійською [5]. Проте, з огляду на загалом невисокий рівень володіння однією з офіційних мов НАТО серед українських громадян [3] і велику кількість військовослужбовців Сил оборони України з числа мобілізованих протягом 2022-2025 років, які не мають відповідної освіти, виконання такої амбітної цілі видається малоімовірним.

Отже, для успішної інтеграції України до НАТО, потрібна не лише політична воля усіх держав-членів, а й досягнення взаємосумісності Сил оборони України з військовим підрозділами країн НАТО, що включає уніфікацію процедур, спільні навчання та забезпечення ефективної комунікації, що неможливо без належної

мовної підготовки військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Третину стандартів НАТО в Україні вже впроваджено: в Міноборони розповіли деталі. *УНІАН*. 8 липня 2024. <https://www.unian.ua/war/tretinu-standartiv-nato-v-ukrajini-vzhe-vprovadzhenov-minoboroni-rozpovili-detali-12689640.html>.
2. Гетьманчук А., Фахурдінова М. УКРАЇНА І СТАНДАРТИ НАТО: ЩО ЗРОБЛЕНО ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА ЗЕЛЕНСЬКОГО?. *Центр «Нова Європа»*. 2021. https://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/FINAL_Ukraine-NATO_Zel_ukr.pdf.
3. Стандарти НАТО: механізм і темпи впровадження, адаптація до українських реалій. *«АрміяInform»*. 12 лютого 2021. <https://armyinform.com.ua/2021/02/12/standarty-nato-mehanizm-i-tempy-vprovadzheniya-adaptacziya-do-ukrayinskyh-realij/>.
4. Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України (на 2021-2025 роки). *Міністерство оборони України*. <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/dorozhnia-karta-vdoskonalennia-movnoi-pidgotovki-u-zbroinikh-silakh-ukraini-na-2021-2025-roki>
5. До 2026 року кожний військовий ЗСУ має вільно розмовляти англійською, – Генштаб. *Новинарня*. 11 жовтня 2023. <https://novynarnia.com/2023/10/11/do-2026-roku-kozhnyj-vijskovyj/>

ГРИЦУК Юлія Володимирівна,
доктор філософії, начальник науково-
дослідного відділу мовного тестування
наукового центру мовного тестування,
навчально-наукового центру
іноземних мов, Національний
університет оборони України
(*м. Київ, Україна*)

КРАВЧУК Андрій Олександрович,
молодший науковий співробітник
науково-дослідного відділу мовного
тестування наукового центру мовного
тестування, навчально-наукового
центру іноземних мов, Національний
університет оборони України
(*м. Київ, Україна*)

THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN THE TEACHING OF MILITARY-SPECIFIC DISCIPLINES IN ENGLISH

The use of authentic materials in the teaching of military-specific disciplines in English within higher military education institutions constitutes one of the leading methodological approaches that integrates language training with the development of professional competence among future officers. The authenticity of instructional content enables the creation of an educational environment that closely replicates the real conditions of military communication, thereby facilitating the simultaneous development of professional and communicative skills, critical thinking, and the ability to operate effectively within a multinational military setting.

For the teacher, a key task lies in the careful selection of authentic sources directly relevant to military-professional activity and representative of real communicative situations. Such materials may include NATO official documents and reports, analytical reviews issued by international security organisations, extracts from military statutes and orders, tactical and strategic manuals, maps, weapon system guides, operational protocols, as well as conference proceedings and symposium papers. The use of authentic audio and video recordings – such as military briefings, interviews with defence experts, or field reports from international exercises and peacekeeping operations – further develops linguistic competence and enhances learners' understanding of the specific features of military professional discourse [3].

The methodological value of authentic materials lies in their ability to ensure multi-level integration within the educational process. They enable the combination of lexical and grammatical development with the practical training of skills necessary to analyse military information, make informed decisions based on foreign-language sources, and conduct professional communication in English. Moreover, authentic resources promote

intercultural competence by exposing students to various patterns of communicative behaviour characteristic of military personnel from different nations – an essential competence in the context of international military cooperation [1].

Authentic materials should not be introduced sporadically but embedded systematically as a structural component of instruction. They must be aligned with tasks of varying complexity – from basic listening and reading practice to scenario analysis, problem-solving, and professional discussions. For instance, the analysis of a NATO report may culminate in a discussion of possible courses of action, decision-making simulations in English, or the development of a team strategy followed by a briefing-style presentation. Such integration enables learners to experience English as a tool for professional reasoning, rather than merely a language of study.

The reliability and relevance of sources also require careful consideration. Instructors must continuously update their repository of authentic materials to reflect current military realities, ongoing conflicts, and recent advancements in defence technologies; this ensures both the quality and the practical value of instruction, enhancing learner motivation through exposure to knowledge directly applicable in their future officer duties. Regular renewal of materials not only sustains learner engagement but also reinforces the perception of English as a living, operationally useful instrument.

Effective implementation of authentic materials in military education requires deliberate planning and a well-structured methodological framework. Teachers must not only select resources corresponding to current professional tasks and operational contexts but also integrate them progressively into the curriculum. Complex documents – such as operational summaries, orders, instructions, or analytical reports – should be introduced through guided methodological tools designed to prevent cognitive overload and ensure in-depth comprehension [2].

One effective method is the preparation of glossaries, which can be compiled in advance by the instructor or developed collaboratively with students during class. Glossary work facilitates comprehension and promotes the active retention of new terminology. In parallel, exercises can be designed to guide learners from the basic identification and interpretation of terms to their functional use in simulated professional contexts. Initially, tasks involve defining and explaining terminology within a text, later advancing to the production of concise reports and, ultimately, to the formulation of decisions and recommendations in English.

A crucial consideration is maintaining the balance between authenticity and pedagogical adaptation. For example, an order may be presented in its entirety, while the associated tasks vary according to learners' proficiency levels. Those with limited English competence may focus on translating and interpreting key terms. In contrast, more advanced students could engage in scenario-based role-play or strategic discussions involving the execution of that order.

Such an approach transforms authentic materials from potential barriers into dynamic educational resources that stimulate the development of professionally oriented communicative competence. Learners acquire not only the ability to navigate complex military texts but also the analytical and interpretive skills necessary to process

operational information and apply it in practical situations – abilities that mirror the real demands of their future professional environment.

Interactive engagement with authentic sources goes beyond simple exposure to foreign-language materials. It requires learners' active participation in interpreting and applying such content to instructional and professional tasks. Instructors may organise work with official military reports, operational documents, briefing videos, or international defence news, constructing learning situations that closely simulate real service conditions. Learners must not merely read or listen, but critically evaluate the information in terms of its reliability, operational significance, and correlation with their own experience and national context.

Particular attention should be devoted to organising discussions based on authentic materials. These discussions serve not only as linguistic practice but also as training for professional reasoning, where cadets articulate and defend their positions in English, respond to counterarguments, and refine their communicative precision under pressure. In this process, the instructor assumes the role of moderator, directing the discussion, ensuring terminological accuracy, and developing cadets' ability to express ideas concisely and logically.

In practical terms, instruction based on authentic materials can include scenario-based exercises in which information derived from foreign sources forms the basis for tactical or strategic decision-making. For example, after analysing an international analytical report, cadets may engage in a simulated crisis-response activity. This exercise simultaneously develops linguistic competence and trains rapid decision-making in uncertain conditions.

In conclusion, the use of authentic materials in the instruction of military-specific disciplines in English represents a powerful tool for integrated learning, combining the linguistic, professional, and cultural dimensions of officer training. It fosters the development of a comprehensive set of competences encompassing linguistic proficiency, readiness to employ English in professional military contexts, and the ability to function effectively within the global security environment. Instructors should therefore systematically incorporate authentic resources into the educational process, transforming instruction into a platform for the practical mastery of English as a working tool of the modern military professional.

References

1. Березнева І. М. Відеофільми як ефективний засіб навчання англійської мови курсантами ВВЗО. *Тези доповідей Міжвузівського заочного науково-методичного семінару: Сучасні виклики розвитку вищої школи в Україні – основні тенденції, проблемні питання, шляхи реалізації*, 2024. С. 18–20 3
2. Яковенко Н. Проблематика та особливості сучасного освітнього процесу викладання іноземних мов спеціалістам військової сфери в умовах воєнного стану в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2024. № 71. Т. 3. С. 331–336.
3. Zambrano R. G. L., Yanza P. a. V. Enhancing English language learning for specific purposes in military schools: Strategies to overcome academic and physical challenges. *Religación*, 2025. № 10 (46). URL: https://www.researchgate.net/publication/390986749_Enhancing_english_language_learning_for_specific_purposes_in_military_schools_Strategies_to_overcome_academic_and_physical_challenges

КІРІЧЕНКО Олександр Олексійович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна,
викладач кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

КОМУНІКАЦІЯ В МЕЖАХ СІМІС ТА STRATCOM

У сучасному операційному середовищі, де військові операції часто переплітаються з цивільними справами, ефективна комунікація є критично важливою для досягнення стратегічних цілей. Ця робота досліджує роль комунікації у двох ключових сферах – цивільно-військовому співробітництві (СІМІС) та стратегічних комунікаціях (STRATCOM). Обидві концепції, хоча й мають різний фокус, значною мірою залежать від здатності передавати повідомлення, впливати на сприйняття та узгоджувати взаємодію між військовими і цивільними структурами.

СІМІС визначається як військова функція, що інтегрує розуміння цивільних факторів операційного середовища та забезпечує взаємодію між військовими і цивільними установами в операційних районах [3]. Основні функції СІМІС, згідно з доктриною НАТО АJP-9, включають:

- підтримку сил;
- взаємодію з цивільними структурами;
- підтримку цивільного середовища.

Усі ці аспекти вимагають безперервної, цілеспрямованої та ефективної комунікації.

Комунікація в межах СІМІС має багатогранний характер:

1. *Особистий рівень*. Кожен військовослужбовець, який взаємодіє з цивільним населенням, може як сприяти, так і шкодити успішності місії. Це підкреслює необхідність належної проінформованості, культурної чутливості та професійної підготовки [3].

2. *Мовно-культурний аспект*. Діяльність СІМІС часто передбачає навчання мовним і культурним навичкам. Використання базових фраз місцевою мовою допомагає налагодити контакт, а глибоке розуміння культурних особливостей – уникнути непорозумінь і випадкових образ [3].

3. *Комунікативна компетентність*. Ефективна комунікація є ключовим чинником у забезпеченні результативності СІМІС та миротворчих операцій.

Офіцери СІМІС мають бути кваліфікованими комунікаторами, особливо в умовах багатонаціональних миротворчих місій, де мовні, культурні та психологічні бар'єри є значними [2; 3].

STRATCOM визначаються як скоординоване та цілеспрямоване використання комунікаційних заходів, інструментів і можливостей на підтримку політики, операцій та стратегічних цілей організації [1].

STRATCOM охоплює широкий спектр елементів, зокрема:

- публічну дипломатію;
- зв'язки з громадськістю (як військовою, так і цивільною);
- інформаційні операції;
- психологічні операції [1].

Це цілісний підхід до комунікації, який ґрунтується на спільних цінностях та інтересах і забезпечує узгодженість дій для досягнення стратегічних цілей у конкурентному інформаційному середовищі [1].

Роль комунікації у STRATCOM є центральною. У сучасному медіа середовищі, що характеризується безперервним новинним циклом, зростанням впливу соціальних мереж і високим рівнем взаємопов'язаності, сприйняття подій громадськістю безпосередньо впливає на успіх операцій та політичних рішень НАТО [1]. Для ефективного функціонування STRATCOM має використовувати різноманітні канали комунікації – традиційні ЗМІ, інтернет-медіа, соціальні платформи, а також взаємодію з громадськістю, з метою формування обізнаності, розуміння та підтримки дій військових і політичних структур. Це потребує узгодженого інституційного підходу, координації між країнами-членами НАТО та усіма дотичними суб'єктами, відповідно до спільних процедур, доктрин і принципів Альянсу [1].

Хоча СІМІС та STRATCOM мають різні операційні завдання, їхні комунікаційні аспекти тісно взаємопов'язані та взаємодоповнюють одне одного.

СІМІС діє переважно на **тактичному та оперативному рівнях**, будуючи довіру та взаєморозуміння безпосередньо з місцевими громадами. Комунікація в СІМІС є двосторонньою, спрямованою на розв'язання конкретних проблем і досягнення практичних результатів у зоні операцій. Успішна комунікація на цьому рівні створює позитивне сприйняття військових, що, своєю чергою, підтримує ширші цілі STRATCOM.

STRATCOM, своєю чергою, функціонує **на стратегічному рівні**, формуючи загальний наратив і впливаючи на сприйняття військових дій на національному та міжнародному рівнях. Інформація та досвід, отримані через СІМІС, можуть бути використані STRATCOM для створення більш достовірних і переконливих повідомлень, що відображають реальний стан справ у зоні операцій. Наприклад, успішні проекти СІМІС можуть стати прикладами для публічної дипломатії та військових зв'язків із громадськістю у межах STRATCOM.

Таким чином, комунікація в СІМІС забезпечує довіру та легітимність на місцевому рівні, тоді як STRATCOM масштабує ці зусилля, формуючи стратегічні наративи та підтримку на глобальному рівні.

Невідповідність або відсутність координації між цими рівнями може призвести до інформаційного дисонансу та зниження ефективності комунікаційних зусиль. Тому ефективна взаємодія та координація комунікаційних зусиль між СІМІС і STRATCOM є ключовими умовами успішного функціонування військових структур у сучасному світі, де інформація та сприйняття відіграють вирішальну роль.

Список використаних джерел

1. About Strategic Communications. *NATO Strategic Communications Centre of Excellence*. URL: https://stratcomcoe.org/about_us/about-strategic-communications/1 (дата звернення: 02.11.2025)
2. Aniola J. Communication in Civil–Military Cooperation. Research Gate. 2007.
3. Civil–Military Communications. *PeaceOps Training Institute*. URL: <https://www.peaceopstraining.org/videos/305/un-cimic-lesson-9-civil-military-communications/> (дата звернення: 01.11.2025)
4. Civil–military cooperation. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Civil-military_co-operation (дата звернення: 02.11.2025)

КОНОПЛЯ Владіслав Віталійович,
солдат, курсант курсу № 1
факультету службово-бойової
діяльності, Київський інститут
Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

КРУК Святослав Васильович,
солдат, курсант курсу № 1
факультету службово-бойової
діяльності, Київський інститут
Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У контексті збройної агресії проти України та активної інтеграції у євроатлантичний простір проблема адекватного перекладу військової термінології набуває особливої ваги.

Військова термінологія – це не лише набір спеціальних слів, а система понять, що відображає специфіку управління військами, технічного забезпечення, тактики та стратегії. Її переклад має бути точним, системним і відповідати національним стандартам, оскільки від цього залежить правильне розуміння міжвідомчих документів, наказів і технічних інструкцій.

Нормативною основою для розроблення, унормування та перекладу термінів в Україні є ДСТУ 3966:2000 «Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни», який визначає загальні принципи побудови термінологічних систем, та ДСТУ ISO 704:2010 «Термінологічна робота. Принципи і методи», що регламентує порядок створення і перекладу термінів у різних галузях, зокрема у військовій сфері [1]. Крім того, у сфері стандартизації військової термінології важливе значення має Закон України «Про стандартизацію», який встановлює правові засади діяльності у сфері створення національних стандартів і забезпечує їх відповідність міжнародним нормам.

Військова терміносистема характеризується стабільністю, однозначністю та системністю. Водночас сучасна воєнна лексика активно поповнюється новими запозиченнями з англійської мови, особливо у сфері високотехнологічних систем, розвідки, кібербезпеки та застосування безпілотних літальних апаратів.

Наприклад, такі терміни як *loitering munition* (барражуючий боеприпас), *situational awareness* (усвідомлення ситуації) або *C4ISR* (command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance – управління, зв'язок, комп'ютери, розвідка, спостереження і розвідка) потребують урахування не лише буквального значення, але й контексту застосування [2, с. 97].

Основними стратегіями перекладу військової термінології є еквівалентний переклад, калькування, транслітерація (транскрипція) та описовий переклад.

Еквівалентний переклад застосовується, коли існує чіткий відповідник у національній мові: *artillery* – *артилерія*, *infantry* – *піхота*. Калькування дає змогу зберегти структурну подібність: *air strike* – *повітряний удар*, *fire control* – *управління вогнем*. Транслітерація доречна для нових понять, які не мають усталених аналогів, як-от *drone* – *дрон* чи *jammer* – *глушиник*. Описовий переклад застосовується для пояснення складних або унікальних понять, наприклад: *stand-down* – *наказ про припинення дій і приведення підрозділу у стан відпочинку* [3, с. 48].

Вимоги до уніфікації військових термінів визначаються також положеннями ДСТУ 2439-94 «Система стандартизації. Терміни та визначення» який забезпечує єдність тлумачення понять у різних галузях, зокрема у військовій. При перекладі офіційних документів, інструкцій та наказів перекладач має орієнтуватися на чинні нормативні акти Міністерства оборони України, включаючи Наказ Міністерства оборони України № 402 від 26.06.2020 «Про впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах України», який передбачає узгодження військової термінології з глосаріями Альянсу [1, с. 5].

Особливу увагу в сучасних умовах заслуговує переклад термінів, пов'язаних з новими видами озброєнь, кіберопераціями та системами управління. Наприклад, терміни *hybrid warfare* (гібридна війна), *electronic warfare* (радіоелектронна боротьба), *situational intelligence* (оперативна обізнаність) активно входять у науковий і нормативний обіг, тому перекладачі повинні дотримуватися узгоджених відповідників, щоб уникати розбіжностей між різними відомствами. Згідно з дослідженнями українських фахівців з перекладознавства, правильне тлумачення таких понять потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує знання лінгвістики, права, військової справи та інформаційних технологій [2, с. 84].

Точність перекладу військових термінів має безпосередній вплив на ефективність управління підрозділами, узгодженість дій і безпеку особового складу. Помилки у перекладі можуть призвести до спотворення змісту наказів або неправильного виконання завдань. Тому в Україні все більше уваги приділяється підготовці військових перекладачів відповідно до Порядку підготовки військових фахівців у системі Міністерства оборони України, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України, де наголошується на важливості знання міжнародної військової термінології [4, с. 14].

Одним із перспективних напрямів розвитку є створення інтегрованих електронних глосаріїв і баз даних військових термінів, що відповідатимуть

стандартам НАТО. Це дозволить забезпечити одноманітність перекладу, підвищити якість документації та спростити комунікацію між українськими й іноземними військовими структурами. Такі ініціативи активно реалізуються в межах Державної програми розвитку Збройних Сил України до 2035 року, що передбачає гармонізацію термінологічних стандартів із нормами Альянсу.

Отже, переклад військової термінології – це стратегічно важливий процес, який поєднує лінгвістичну точність, професійну компетентність і відповідність національним стандартам. Виконання вимог ДСТУ та законодавства у сфері стандартизації гарантує не лише якість перекладу, але й сприяє інтеграції України в європейську систему безпеки. Розвиток стандартизованої військової терміносистеми є одним із ключових чинників підвищення ефективності оборонного сектору, мовної безпеки та міжнародної взаємодії.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 3966:2000. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни. Київ : Держстандарт України, 2000.
2. Гуревич В. В. Військова термінологія англійської мови. Навчальний посібник. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2019. С.97.
3. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця : Нова книга, 2013. С. 48.
4. NATO Standardization Office. AAP-06: NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French). Brussels, 2023.

КЮСОЛ Тарусь Тарасович,
молодший сержант, командир 3
відділення 112 навчальної групи курсу
№1 факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу Київського
інституту Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ЯК ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОЦЕС

Переклад військової термінології з англійської мови на українську є складним науковим та практичним завданням, яке виходить за межі суто лінгвістичного аналізу. На відміну від перекладу загальноживаної лексики, неточність при перекладі військової термінології може мати безпосередні оперативні, технічні, легальні та навіть летальні наслідки. Тому якісний переклад військової термінології визнається критично важливим для міжнародної співпраці, ефективного навчання військових та формування ключових документів у сфері безпеки та оборони.

Військовий переклад охоплює технічний, юридичний, оперативний та публіцистичний напрямки. Така широка сфера діяльності свідчить про те, що фахівець повинен володіти не лише мовними знаннями, але й глибоким розумінням військового права, стандартів НАТО та національної доктрини.

Курс України на інтеграцію до євроатлантичних структур, закріплений, зокрема, у Законі України «Про національну безпеку», вимагає імплементації стандартів НАТО (STANAGs). Головним внутрішнім нормативно-правовим актом, що регулює цей процес, є Наказ Міністерства оборони України № 56 від 24 лютого 2020 року «Про питання військової стандартизації» [4].

Наприклад, стандарти серії ДСТУ В 15.XXX:2023 (такі як ДСТУ В 15.902:2023 «Керування документацією» або ДСТУ В 15.502:2023 «Використання (експлуатування) озброєння та військової техніки») встановлюють обов'язкові відповідники для технічної та управлінської термінології. Відповідно до Наказу МОУ № 56, у випадках, коли існує офіційний, затверджений стандартний відповідник для англійського терміну, перекладач зобов'язаний використовувати саме цей відповідник. Це встановлює нормативний пріоритет над будь-якими

лінгвістичними чи стилістичними перевагами.

За імплементацію військових стандартів, включно з розробкою та моніторингом термінологічних стандартів, відповідає Центр військової стандартизації та кодифікації. Цей орган виступає головним джерелом валідованої української військової термінології.

Переклад термінів із стандартів НАТО (STANAGs) є складним процесом, який вимагає не просто дослівного перекладу, а адаптації концептів до української військово-правової системи. Часто це вимагає створення нових, юридично точних українських дефініцій, що відповідають доктринальним засадам.

Робота зі скороченнями та акронімами є одним із найскладніших викликів.

Особлива увага приділяється перекладу оперативно-правових акронімів, де семантична неточність створює юридичні ризики. Наприклад:

– ROE (Rules of Engagement): Хоча буквальний переклад міг би бути "Правила залучення", адекватним та юридично точним відповідником є Правила застосування сили. Це не є простим технічним перекладом; це юридична експлікація, оскільки ROE встановлюють законні межі використання зброї та ведення бойових дій. У військово-правовому перекладі пріоритет віддається *юридичній точності*, а не стислості, що часто вимагає описового перекладу, який забезпечує функціональну адекватність у правовому полі.

– IED (Improvised Explosive Device): Усталений оперативний термін саморобний вибуховий пристрій. Цей приклад демонструє необхідність використання стандартизованого, зрозумілого оперативному складу терміна, що має правове значення у контексті криміналістичних звітів.

Дослідники підкреслюють необхідність використання сучасних технологій перекладу, таких як CAT-tools та термінологічні бази даних. Впровадження таких інструментів є обов'язковою умовою для нормативного контролю перекладу. Термінологічні бази даних, які містять офіційно затверджені МОУ глосарії, забезпечують автоматичну перевірку відповідності перекладених термінів військовим стандартам, що підвищує інтероперабельність та знижує юридичні ризики. Технологічна інтеграція є ключовою для забезпечення уніфікації термінології, як того вимагають адміністративні стандарти.

Переклад концептів Міжнародного гуманітарного права (МГП), особливо тих, що стосуються збройного конфлікту (*armed conflict*), вимагає абсолютної точності. У судовій практиці, пов'язаній із кваліфікацією військових злочинів за статтею 438 Кримінального кодексу України (ККУ), критично важливо чітко диференціювати *міжнародний збройний конфлікт* та *збройний конфлікт неміжнародного характеру* (ЗКНХ). Точність перекладу цих дефініцій є вирішальною для встановлення юрисдикції військового злочину та кваліфікації дій виконавця. Фахівець, що працює з такими текстами, фактично несе відповідальність за відповідність перекладу міжнародних конвенцій вимогам української кримінально-правової доктрини.

Аналіз перекладу військових термінів з англійської на українську показує, що це складний інтердисциплінарний процес, регульований нормативами та судовою

практикою. Переклад підпорядкований адміністративній та правовій стандартизації, а адекватність визначається відповідністю національним стандартам та правовим дефініціям. У документах високого ризику пріоритет надається функціональній точності з експлікацією, мінімізуючи операційні та правові ризики. Судова практика свідчить, що навіть стандартизована термінологія може породжувати колізії при недостатній відповідності міжнародному праву. Для забезпечення нормативного контролю важлива інтеграція CAT-tools та централізованих термінологічних баз. Рекомендовано посилити регуляторну роль Центру військової стандартизації та забезпечити обов'язкову інтеграцію його глосаріїв у всі ланки управлінської, судової та навчальної діяльності для єдиного та правомірного перекладу.

Список використаних джерел

1. Долинський Є. Військова термінологія та її переклад як елемент підготовки майбутніх філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. 2025. Вип. 83. Том 2. С. 271–276. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/83_2025/part_2/42.pdf.
2. Войтович О. О. Суб'єктивні та об'єктивні перекладацькі трансформації та їх використання у процесі перекладу текстів мілітаристичного спрямування. Магістерська робота. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 123 с.
3. ДСТУ В 8821-1:2018 Стандартизація у сфері озброєння та військової техніки. Частина 1. Основні терміни та визначення понять. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=84600 (дата звернення: 12.10.2025).
4. Наказ Міністерства оборони України № 56 від 24.02.2020 «Про питання військової стандартизації». URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/nakaz-ministerstva-oboroni-ukraini-n-56-vid-24-02-2020-pro-pitannia-viiskovoi-standartizatsii>.
5. Постанова суду № 640/22168/21 від 23.03.2023 про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни та спірних питань щодо зарахування вислуги років для призначення пенсії... Судові рішення. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=109785046&red=1000039384a88f97a77cd7ec1c77e5ae97223f&d=5>.

ЛЯШЕНКО Олег Миколайович, викладач циклової комісії з іноземних мов, відокремлений структурний підрозділ ПЗВО «Київський міжнародний університет» – «Фаховий Коледж Київського міжнародного університету» (м. Київ, Україна)

МІЖКУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ РІЗНОГО ЖАНРУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Сучасний етап глобалізації та активізації міжнародних зв'язків зумовив необхідність посилення міжкультурного діалогу та освітньої інтеграції України у світовий простір. Важливу роль у цьому процесі відіграє переклад українських текстів різних жанрів англійською мовою, що сприяє не лише популяризації української культури, але й інтеграції української освіти, науки та мистецтва у міжнародний контекст. Переклад виступає як потужний інструмент крос-культурної комунікації, забезпечуючи передачу культурних цінностей, історичного досвіду та сучасних досягнень українського суспільства [3, с. 75].

Художній переклад, зокрема, є складною багатоаспектною діяльністю, що поєднує лінгвістичні, культурні та естетичні компоненти. Переклад є специфічною формою літературної рецепції та культурного посередництва, яка відбувається на стику двох літератур і культур [3, с. 75]. У контексті глобалізації перекладач виступає активним учасником міжкультурного діалогу, який не лише транслює текст, але й адаптує його до культурних норм та очікувань цільової аудиторії. Це особливо важливо для української літератури, яка через переклад отримує можливість стати частиною світового культурного процесу. Наприклад, переклад роману Сергія Жадана «Інтернат» англійською мовою («The Orphanage») сприяв не лише популяризації твору, але й формуванню об'єктивного уявлення про сучасну Україну та її суспільні процеси [1, с. 242–244].

Освітня інтеграція України також значною мірою залежить від доступності українських наукових, навчальних та методичних матеріалів англійською мовою. Переклад підручників, монографій, наукових статей та інших освітніх ресурсів дозволяє українським дослідникам та студентам долучатися до міжнародного академічного співтовариства, брати участь у спільних дослідницьких проєктах та обмінюватися знаннями. Крім того, це сприяє інтеграції українських ЗВО у світові освітні рейтинги та програми академічної мобільності.

Важливим аспектом є також цифровізація перекладу, яка значно розширила його можливості у глобальному просторі. Як зазначають І. Є. Фролова та О. О. Кобзева, цифрові технології трансформують перекладацьку діяльність, перетворюючи її на мультимодальне культурне посередництво [4, с. 49].

Використання штучного інтелекту, машинного перекладу та колаборативних платформ дозволяє прискорити процес перекладу та забезпечити більш широке охоплення аудиторії. Однак, незважаючи на технологічний прогрес, людина-перекладач залишається ключовим агентом культурної медіації, оскільки саме він здатен врахувати культурні нюанси, історичний контекст та естетичні особливості тексту [4, с. 51].

Теорія лінгвістичного детермінізму та релятивності Сепіра-Уорфа підкреслює, що мова не лише відображає світогляд її носіїв, але й формує його [2, с. 141]. Це накладає особливу відповідальність на перекладача, який має не просто знайти мовні еквіваленти, але й передати культурно-специфічні концепти, що стоять за словами. Наприклад, переклад термінів освітньої системи, історичних понять або літературних образів вимагає глибокого розуміння як вихідної, так і цільової культур. Як показують дослідження, неузгодженість у перекладі таких понять може призвести до спотворення смислів та ускладнити міжкультурне сприйняття [2, с. 142].

Державна підтримка перекладацьких ініціатив є важливим чинником успішної інтеграції України. Програми, такі як «Програма підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами», сприяють фінансуванню перекладів, участі українських авторів у міжнародних форумах та розповсюдженню української книги за кордоном [1, с. 244]. Це дозволяє не лише популяризувати українську культуру, але й формувати позитивний імідж України як країни з багатою культурною спадщиною та сучасними інтелектуальними досягненнями.

Вплив перекладів українських текстів на міжнародний імідж України важко переоцінити. Як зазначає І. М. Дольник, переклади сучасної української літератури, зокрема таких авторів, як Сергій Жадан, Оксана Забужко, Андрій Курков, сприяють розумінню складних соціальних, політичних та історичних процесів в Україні [1, с. 242]. Відгуки іноземних читачів на вищезгаданий роман С. Жадана «The Orphanage» свідчать про те, що твір не лише викликає інтерес як художня робота, але й слугує джерелом інформації про сучасні українські реалії [1, с. 243]. Це підкреслює роль літератури як інструменту публічної дипломатії та міжкультурного зв'язку.

Освітній аспект перекладу також має велике значення. Переклади українських підручників, наукових праць та навчальних матеріалів англійською мовою дозволяють інтегрувати українські здобутки у світовий освітній простір. Це особливо актуально в умовах євроінтеграції, коли Україна активно розвиває співпрацю з європейськими та світовими освітніми установами. Наприклад, переклад навчальних програм, методичних рекомендацій та наукових публікацій сприяє взаємному академічному визнанню та створенню спільних освітніх проєктів.

У цифрову епоху переклад набуває нових форм, таких як веб-локалізація, субтитрування, переклад відеоігор та мультимодальних матеріалів. Це відкриває додаткові можливості для популяризації української культури серед молоді та

широкої аудиторії. Як зазначають дослідники, цифрові платформи, такі як Transifex, Crowdin, Lokalise, дозволяють перекладачам працювати колаборативно, обмінюватися знаннями та створювати більш точні та культурно-адаптовані переклади [4, с. 52].

Проте, незважаючи на значні досягнення, існують певні виклики, пов'язані з перекладом українських текстів англійською мовою. Серед них – необхідність збереження культурної ідентичності при адаптації текстів, недостатнє фінансування перекладацьких проєктів, а також брак кваліфікованих перекладачів, які володіють глибоким розумінням обох культур. Вирішення цих проблем вимагає системного підходу, включаючи підтримку з боку держави, розвиток освітніх програм з підготовки перекладачів та активізацію міжнародного співробітництва.

Таким чином, переклад українських текстів різних жанрів англійською мовою відіграє ключову роль у міжкультурній та освітній інтеграції України. Він сприяє не лише популяризації української культури, але й формуванню об'єктивного іміджу України у світі, розвитку академічного співробітництва та інтеграції української освіти у міжнародний простір. Для досягнення максимального ефекту необхідно продовжувати розвивати державні та громадські ініціативи, спрямовані на підтримку перекладу, а також активізувати використання сучасних технологій у перекладацькій діяльності.

Список використаних джерел

1. Дольник І. М. Вплив перекладів сучасної української літератури на міжнародний імідж України (на прикладі “The Orphanage” Сергія Жадана). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2023. № 64. С. 242–245.
2. Олікова М. О. Переклад як взаємодія двох культур. Вісник Східноукраїнського національного університету. Серія: Філологія. 2007. № 1. Т. 2. С. 141–144.
3. Пузирко С. Художній переклад як крос-культурна комунікація. Українські культурологічні студії. 2023. № 1(12). С. 75–78.
4. Фролова І. Є., Кобзева О. О. Переклад як культурне посередництво в цифрових глобальних просторах. Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. 2025. Вип. 10. С. 49–54.

ПЕТРАШ Анжела Іванівна,
викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
(*м. Хмельницький, Україна*)

МІСЦЕ РУМУНСЬКОЇ МОВИ У МОВНІЙ СКЛАДОВІЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ І КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

У контексті активної євроінтеграції Україна стикається з необхідністю гармонійно поєднувати розвиток державної мови й забезпечення прав національних меншин, зокрема румунської спільноти. Цей баланс є критичним у період глибоких структурних реформ і трансформацій гуманітарної сфери, адже мовна політика стає не лише інструментом формування внутрішньої єдності, а й маркером цивілізаційного вибору держави. Румунська мова як одна із міноритарних мов України набуває особливого значення у механізмах освіти, міжкультурного діалогу та дотримання міжнародних стандартів захисту мовних прав. Актуальність теми посилюється сучасними викликами: російською агресією, зростанням національної свідомості, мобільністю громадян і необхідністю прямої імплементації європейських правових норм.

Важливо не лише комплексно розглядати мовну політику України у площині європейської інтеграції, а й акцентувати на особливостях румунської мови у системі вищої освіти. Крім того, варто проаналізувати взаємозв'язок освітніх і культурних процесів через призму мовної інтеграції, а також окреслити виклики та перспективи розвитку румунської мови в українському суспільстві.

Сучасна мовна політика України визначається сукупністю національного законодавства, міжнародних зобов'язань та стратегічних програм у сфері гуманітарного розвитку. Українська мова зберігає статус єдиної державної, що фіксується у статті 10 Конституції України, а застосування та розвиток мов національних меншин гарантується Конституцією, законами України і прямими міжнародними договорами, зокрема, Європейською хартією регіональних або міноритарних мов, яка зобов'язує Україну розгортати підтримку тринадцяти міноритарних мов, серед яких румунська посідає вагоме місце. [2] [1]

Румунська мова широко представлена як у середній, так і у вищій освіті України. В освітній системі функціонує декілька освітньо-професійних програм для здобуття бакалаврських і магістерських ступенів з фокусом як на поглибленому вивченні мови й культури, так і на підготовці педагогів для навчальних закладів з румунською мовою викладання. Освітньо-професійні програми охоплюють комплексне вивчення філологічних, психолого-педагогічних, культурологічних дисциплін, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців для освітніх, наукових, організаційно-

методичних посад. Силабуси навчальних програм суттєво оновлені відповідно до принципів Болонського процесу й рекомендацій Ради Європи щодо мовної освіти. [3]

Велика увага приділяється міжкультурному підходу, розвитку критичного мислення, інтеграції сучасних інформаційних технологій у навчальний процес, а також набуттю практичних навичок міжмовного професійного спілкування. В університетах пропонують для опанування такі навчальні дисципліни як «Румунська мова для професійного спілкування», «Теорія і практика перекладу», «Румунська культура в Україні та Європі», і навчання часто має прямий контакт із носіями мови, участь у гуртках, конференціях, літніх школах, обмінах із університетами Румунії та Республіки Молдова, що сприяє формуванню інтегрованої професійної ідентичності сучасного фахівця. [5]

Після завершення курсу здобувачі вищої освіти досягають рівня володіння румунською мовою B1/B2 (за європейською шкалою), з глибокими знаннями граматики, стилістики, історії мови, а також комунікативної і соціокультурної компетентності для подальшої роботи у школах, університетах, редакціях румуномовної преси, наукових установах, органах державної влади й культури з орієнтацією на громадян України, які розмовляють румунською мовою.

З метою підготовки майбутнього офіцера Державної прикордонної служби України, який володіє іншомовною комунікативною компетенцією, вміннями та навичками перекладацької діяльності та здатний застосовувати знання румунської мови під час виконання своїх службових обов'язків у підрозділах ДПСУ та пунктах пропуску через державний кордон України, у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького передбачено вивчення навчальних дисциплін, які викладаються румунською мовою, зокрема: «Практичний курс румунської мови», «Лінгвокраїнознавство Румунії», «Практика перекладу з румунської мови», «Румунська мова за професійним спрямуванням». [4]

Україна й Румунія мають значний досвід співпраці у сфері освіти, культури, науки через реалізацію транскордонних програм, спільних проектів, стажувань та угод між навчальними закладами. Чернівецький національний університет має десятки партнерських угод з провідними університетами Румунії, заохочуючи студентську і викладацьку мобільність, співробітництво в наукових дослідженнях, створення спільних інформаційних платформ, а також реалізацію проектів охорони нематеріальної культурної спадщини. Останньою тенденцією стало активне залучення цифрових технологій до збереження і популяризації румунської мови та культури в Україні. Запровадження електронних реєстрів, онлайн-курси, освітній контент на Youtube, спільні українсько-румунські проекти з діджиталізації книжкових і музейних фондів посилюють інтеграцію й зберігають спадщину для майбутніх поколінь у глобалізованому світі.

Україна визнає багатомовність та багатокультурність як свій стратегічний ресурс, але сучасні внутрішні й зовнішні чинники формують серйозні виклики для збереження міноритарних мов, зокрема, й румунської. Військова агресія росії,

окупація частини територій України, інформаційна війна, дискримінаційна політика щодо української мови на окупованих територіях – усе це створює проблеми для реалізації повноцінної мовної політики в регіонах, де історично представлена румунська громада.

Активна реалізація євроінтеграційних реформ та підвищення інституційної підтримки з боку держави й громадянського суспільства сприяють збереженню міноритарних мов. Офіційна стратегія розвитку культури України на 2025–2030 роки прямо закладає необхідність збереження культурної спадщини національних меншин, а участь України у європейських програмах (Erasmus+, Creative Europe) розширює можливості для академічної й культурної мобільності студентів та викладачів, а також збагаченню культури румунської спільноти.

Розширення програм академічної мобільності, стажування та подвійних дипломів між українськими й румунськими університетами дозволяє студентам отримувати знання у європейському контексті, покращувати міжкультурну комунікацію, брати участь у спільних наукових, культурних та освітніх проєктах, а запровадження інноваційних цифрових технологій у навчанні, інтерактивних платформ для дистанційного і змішаного навчання, електронних підручників, мовних додатків і онлайн-курсів дають можливість поширювати румунську мову незалежно від факторів простору чи часу, а також підвищують залученість молодого покоління. Удосконалення змісту підручників, поєднання освітньої, виховної, розвивальної функцій, підтримка двомовного навчання, що відповідає стандартам Ради Європи сприяє опануванню румунською мовою одночасно як предметом культури і як засобом комунікації, що позитивно впливає на якість міжнаціонального діалогу й можливість професійної самореалізації.

Мовна політика України в умовах європейської інтеграції перебуває в динамічному розвитку, прагнучи поєднати два стратегічних завдання: забезпечення домінування української мови в публічній сфері як атрибута національної ідентичності та розширення можливостей для функціонування мов національних меншин, таких як румунська, згідно з європейськими принципами мовної рівності, культурного різноманіття та соціальної інклюзії.

Культурна інтеграція через румунську мову та культуру є прикладом ефективної політики мультикультурності й мирного співіснування, трансляції цінностей толерантності, взаємоповаги, полікультурності, адже саме ці принципи лежать в основі європейської ідентичності.

Отже, мовна складова є не лише політичним чи правовим питанням, а й фундаментом сталого розвитку громадянського суспільства, мостом до європейського простору, інструментом збереження ідентичності й інтеграції України у сучасний світ. Румунська мова в українському освітньому та культурному середовищі демонструє потужний потенціал бути зразком успішної реалізації європейських стандартів толерантності, багатомовності та креативної культурної співпраці.

Список використаних джерел

1. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text
2. <https://surl.li/ywvdvh>
3. <https://surl.lt/qzidgv>
4. <https://nadpsu.edu.ua/osvitni-programy/>
5. <https://rcphilology.chnu.edu.ua/osvitno-profesiini-prohramy/bakalavrat/>

ПЕТРЕНКО Вячеслав Андрійович,
курсант 214 навчальної групи факультету
забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна,
викладач кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

CODE-SWITCHING ON THE BATTLEFIELD: BENEFITS AND RISKS OF LANGUAGE SHIFTS

In modern warfare, where units from different regions of Ukraine and partner countries interact, linguistic communication plays a crucial role. Code-mixing, the blending of Ukrainian, English, military slang, or professional jargon, has become a common phenomenon in the combat environment. This phenomenon, known as *code-switching*, requires a conscious approach, as it can both enhance communication efficiency and create dangerous situations under the stressful conditions of battle.

The concept of *code-switching* refers to the alternation between two or more languages or communicative codes depending on the situation, the interlocutor's role, or the speaker's emotional state. In the military sphere, this may include switching between Ukrainian and English (especially during interaction with NATO partners); the use of jargon, call signs, abbreviations, and anglicisms within a unit; or the combination of formal command style and informal field communication.

In modern sociolinguistics, several main approaches have been developed to study the phenomenon of code-switching (CS) within specific communicative situations. The most significant among them are the following:

- Sociological approach. It focuses on the influence of sociodemographic, communicative, and other factors on the specifics of code-switching. Within this framework, based on J. Fishman's *domain* concept, the social context is viewed as a set of characteristics (place, topic, participants of communication) that determine the choice of language code or subcode.

- Psycholinguistic (or socio-psychological) approach. Its goal is to identify the regular patterns and mechanisms by which a bilingual perceives, stores, transforms, and transmits linguistic information from different systems [2, p. 150].

- Cultural-anthropological approach. It interprets every act of language choice as an important way of expressing the values of a particular sociocultural community or culture in general.

- Linguistic approach. It focuses on determining whether the process of code-switching follows certain regularities and to what extent these rules are universal or obligatory.

Interpretations of code-switching in scholarly literature vary. In a broad sense, CS is understood as the alternation of elements from two or more languages within a single communicative act. The vast majority of researchers define CS as the speaker's transition from one language (dialect, style) to another, depending on the communicative conditions [1, p. 8].

Sociolinguistics distinguishes two of the most common classifications of CS. The first, proposed by J. Fishman and J. Gumperz, differentiates between:

- Situational CS – the choice of a code or subcode depending on the type of situation (formal, informal, etc.);

- Metaphorical CS (according to J. Fishman) – not related to a complete change of situation, but to the alteration of its individual components (for instance, the topic of conversation) or the desire to overcome social-communicative barriers between interlocutors [3, p. 112].

Another classification belongs to C. Myers-Scotton – one of the most authoritative scholars in this field. She identifies the following types of CS considering the status of languages and the speaker's social position:

- Unmarked CS – occurs when the speaker adheres to the established norms of speech behavior in their community and switches according to the listener's expectations;

- Marked CS – occurs when the speaker deliberately violates usual communicative conventions, using another code to express a specific stance or emotional effect [2, p. 152].

Short English commands such as «*Contact left!*», «*Clear!*», «*Hold position!*» are often faster and clearer than their longer Ukrainian equivalents. This reduces the risk of delay at critical moments. Ukrainian soldiers are increasingly engaged in joint missions, training, and exercises at NATO training grounds. The use of mixed code facilitates communicative adaptation and enhances the effectiveness of international cooperation. Switching between formal language and informal slang helps foster a sense of unity and mutual support within a unit – a kind of «inner language» of brotherhood in arms.

A misunderstanding of terms or differences in the interpretation of commands can lead to disorganization. For instance, «*Clear!*» has different meanings in various command systems – «all clear» or «withdraw». Excessive language mixing may create confusion in internal documentation, reports, and radio communication. In standardized command systems, the unification of linguistic codes is essential. Soldiers who lack proficiency in English or certain slang expressions may feel isolated, which undermines cohesion and can negatively affect morale.

The optimal approach is to clearly define the contexts in which language switching is permitted:

- Official commands – in Ukrainian, according to the standards of the Armed Forces of Ukraine;

- International cooperation – in English, following NATO protocols;

- Informal communication – with acceptable elements of slang, as long as this does not affect discipline.

Thus, *code-switching* can serve as a tool of adaptation but requires linguistic awareness and proper regulation.

The phenomenon of *code-switching* in combat communication has a dual nature. On the one hand, it contributes to speed, international integration, and internal cohesion within the unit. On the other hand, it can cause dangerous misunderstandings at critical moments. Therefore, effective combat communication requires a combination of linguistic discipline, situational appropriateness, and psychological sensitivity to context.

Список використаних джерел

1. Бікова Н. М. Типи мовної поведінки в мультилінгвальній ситуації: автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «загальне мовознавство» / Н.М. Бікова. Київ, 2006. 20 с.
2. Myers-Scotton C. Code-switching. *The Handbook of Sociolinguistics* / Ed. by F. Coulmas. Oxford: Blackwell, 1998. P. 149-162.
3. Muysken P. Bilingual Speech: A Typology of Code-Mixing. *Cambridge: Cambridge University Press*, 1995. 322 p.

SKYBA Oksana,

Senior Lecturer of the Department of
Philology and Military Translation, Kyiv
Institute of the National Guard of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

ENGLISH AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN MULTINATIONAL PEACEKEEPING MISSIONS

Multinational peacekeeping operations constitute one of the most linguistically and culturally heterogeneous environments in contemporary international relations. Personnel from diverse national, linguistic, and cultural backgrounds must coordinate complex military, humanitarian, and diplomatic activities under conditions of considerable operational stress. The United Nations, and North Atlantic Treaty Organization (NATO) routinely deploy forces comprising dozens of nationalities, each bringing distinct linguistic repertoires and communicative norms [10]. Within this context, English has emerged as the predominant working language, functioning as a critical instrument for operational coordination and intercultural understanding. The main role of English in peacekeeping contexts reflects broader patterns of linguistic globalization, wherein English serves as the primary medium of international communication across military, diplomatic, and commercial domains [4]. However, the adoption of English as a lingua franca in peacekeeping operations raises significant questions concerning communicative equity, operational effectiveness, and the preservation of cultural diversity within military institutions.

Empirical research has consistently demonstrated positive correlations between English language proficiency and operational effectiveness in multinational military contexts. NATO's Standardization Agreement (STANAG) 6001 establishes language proficiency standards for alliance personnel, recognizing that linguistic competence constitutes a critical operational capability [9]. Studies conducted within NATO frameworks have shown that inadequate language proficiency contributes to coordination failures, misunderstandings of operational orders, and reduced situational awareness among multinational forces [8]. Robert Scaife's examination of language training in multinational military operations identifies several mechanisms through which English proficiency enhances operational performance [11]. These include improved information sharing across national contingents, more effective coordination during crisis response, and enhanced capacity for joint planning and decision-making. Conversely, linguistic barriers have been identified as contributing factors in several notable operational failures, including coordination breakdowns during the United Nations peacekeeping mission in Rwanda [5]. The relationship between language proficiency and operational effectiveness extends beyond technical coordination to encompass cultural dimensions of military operations. Peacekeeping missions increasingly emphasize civilian protection, humanitarian assistance, and engagement with local populations, activities

that require culturally sensitive communication and trust-building [3]. English serves as an internal coordination language among peacekeepers, but its utility in local engagement depends upon the linguistic environment of the host nation and the availability of interpretation services.

Effective intercultural communication in peacekeeping contexts requires more than linguistic competence in English; it demands cultural awareness, adaptive communication strategies, and sensitivity to diverse communicative norms [2]. Military organizations increasingly recognize that language training must be integrated with cultural education to develop comprehensive intercultural communication competence among peacekeeping personnel. Research by Abbe, Gulick, and Herman on cross-cultural competence in military operations identifies several key dimensions of intercultural communication ability, including knowledge of cultural systems, cognitive flexibility, interpersonal skills, and motivation to engage across cultural boundaries. English language proficiency enables communication, but it does not automatically confer understanding of diverse cultural values, social hierarchies, or contextual communication patterns that vary significantly across national military traditions [1].

The development of intercultural communication competence is complicated by the fact that English itself carries cultural associations and communicative norms derived from anglophone contexts. Non-native English speakers must navigate not only linguistic challenges but also cultural expectations embedded in anglophone communication styles, including preferences for directness, informality in certain contexts, and particular approaches to politeness and hierarchy [13]. These cultural dimensions of English usage may conflict with communicative norms in other military traditions, potentially generating misunderstanding even among individuals with adequate linguistic proficiency.

International peacekeeping organizations have developed various policy responses to linguistic diversity and the dominance of English. The United Nations maintains six official languages (Arabic, Chinese, English, French, Russian, and Spanish) and provides interpretation services in official contexts, while recognizing English and French as working languages for peacekeeping operations. However, resource constraints and operational demands often result in English functioning as the primary operational language, particularly in field environments where interpretation services are limited.

NATO has implemented comprehensive language training programs designed to ensure minimum English proficiency levels among alliance personnel. The alliance's Defence Language Working Group coordinates language training initiatives and promotes the adoption of STANAG 6001 proficiency standards across member nations [7]. These initiatives reflect recognition that linguistic interoperability constitutes a critical capability for multinational military operations and that systematic investment in language training yields operational dividends.

The reliance upon English as a lingua franca in peacekeeping operations presents several persistent challenges. First, the emphasis on English proficiency may divert resources from other critical capabilities, particularly for nations with limited defense budgets. Language training represents a significant investment of time and resources that

must compete with technical military training, equipment procurement, and other priorities [14].

Second, the privileging of English may contribute to the marginalization of local languages in peacekeeping contexts, potentially undermining engagement with civilian populations and limiting access to locally-derived intelligence. While English facilitates communication among peacekeepers, mission success often depends upon effective engagement with host communities in local languages, requiring investment in interpretation services and local language training for key personnel [12].

Third, standardization around English may produce linguistic homogenization that reduces cognitive diversity and limits the range of perspectives brought to bear on complex peacekeeping challenges. Research on organizational diversity suggests that linguistic and cultural heterogeneity can enhance problem-solving and decision-making when appropriately managed, but these potential benefits may be lost if diversity is suppressed through excessive linguistic standardization [6].

Addressing the complexities of English usage in multinational peacekeeping requires multifaceted policy responses. Peacekeeping organizations should maintain investment in comprehensive language training programs that develop both linguistic proficiency and intercultural communication competence. Such programs should extend beyond grammar and vocabulary instruction to encompass cultural education, communication strategies, and practical exercises in multinational environments.

International peacekeeping frameworks should also strengthen support for multilingual operations, including enhanced interpretation services, translation of critical documents, and recognition of linguistic diversity as an operational asset rather than merely a challenge to be overcome. Technology offers promising tools for facilitating multilingual communication, including real-time translation applications and multilingual command and control systems, though human interpretation remains essential for nuanced communication in complex situations. Research communities should as well expand empirical investigation of linguistic dynamics in peacekeeping contexts, including longitudinal studies of language training effectiveness, ethnographic research on communication practices in multinational units, and comparative analysis of linguistic policies across different peacekeeping organizations. Such research can inform evidence-based policy development and contribute to more effective management of linguistic diversity in military operations.

English functions as an indispensable instrument for intercultural communication in multinational peacekeeping missions, enabling coordination among diverse national contingents and facilitating operational effectiveness in complex environments. However, the dominance of English also generates significant challenges, including communicative inequalities, cultural tensions, and potential marginalization of non-anglophone perspectives. These tensions reflect broader dynamics of linguistic globalization and raise fundamental questions about equity, effectiveness, and cultural sensitivity in international peacekeeping.

Effective management of linguistic diversity in peacekeeping contexts requires recognition that language policy constitutes a strategic concern with implications for

operational effectiveness, organizational culture, and the legitimacy of international peace operations. Future peacekeeping frameworks must balance the pragmatic advantages of linguistic standardization against the values of inclusivity, cultural respect, and cognitive diversity that undergird the multilateral peacekeeping enterprise. Through sustained investment in language training, intercultural education, and multilingual support systems, international peacekeeping organizations can enhance both the effectiveness and the legitimacy of their operations in an increasingly interconnected yet persistently diverse global environment.

References

1. Abbe A., Gulick L.M.V., Herman J.L. Cross-cultural competence in Army leaders: A conceptual and empirical foundation : study report 2008-01. United States Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 2007. 66 p.
2. Abbe A., Halpin, S.M. The cultural imperative for professional military education and leader development. *Parameters*. 2009. Vol. 39, No. 4. P. 20–31.
3. Autesserre S. *Peaceland: Conflict resolution and the everyday politics of international intervention*. Cambridge : Cambridge University Press. 2014. 329 p.
4. Crystal D. *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge : Cambridge University Press. 2003. 229 p.
5. Dallaire R. *Shake hands with the devil: The failure of humanity in Rwanda*. Canada : Random House. 2003. 592 p.
6. Ely R.J., Thomas D.A. Cultural diversity at work: The effects of diversity perspectives on work group processes and outcomes. *Administrative Science Quarterly*. 2001. Vol. 46, No. 2. P. 229–273.
7. Higate P., Henry, M. *Insecure spaces: Peacekeeping, power and performance in Haiti, Kosovo and Liberia*. London : Zed Books. 2017. 189 p.
8. Ispas L., Tudorache P. Intercultural communication in military multinational operations. *International conference Knowledge-Based Organization*. 2018. Vol. 24, Iss. 1. P. 98–103.
9. NATO. *STANAG 6001: Language proficiency levels* (5th ed.). URL: <https://natobilc.org/stanag-6001> (access date: 08.11.2025).
10. Rubinstein, R. A. *Peacekeeping under fire: Culture and intervention*. New York : Routledge. 2008. 224 p.
11. Scaife R.B., Mills P.J. A Paradigm of Dialogue and Trust Army Mission Command Training URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20150228_art010.pdf (access date: 08.11.2025).
12. Slim H. Is humanitarianism being politicised? A reply to David Rieff. *The Dutch Red Cross Symposium on Ethics in Aid*. (The Hague, October 8th 2003). The Hague, 2003. P. 1–8.
13. Spencer-Oatey H. *Culturally speaking: Culture, communication and politeness theory* (2nd ed.). London and New York : Continuum International Publishing Group. 2008. P. 113–116.
14. Tatham S. *Strategic communication: A primer*. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/94411/2008_Dec.pdf (access date: 08.11.2025).

СМИК Іван Андрійович, командир 1 відділення 214 навчальної групи факультету забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ЛЕЩЕНКО Анжеліка Вячеславівна, викладач кафедри філології та військового перекладу, Київський інститут Національної гвардії України (м. Київ, Україна)

МОВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ТРЕНУВАНЬ

Багатонаціональні тренування стали важливою складовою сучасної військової підготовки, адже вони дозволяють підрозділам різних держав обмінюватись досвідом для досягнення спільних цілей, зміцнювати партнерство та реалізувати виконання військових місій. Для України участь у таких навчаннях має особливе значення, оскільки йдеться не лише про практику спільної тактики, але й про поступову інтеграцію у систему колективної безпеки. Головним чинником успішності таких тренувань є мовна підготовка, адже англійська мова виступає інструментом комунікації у багатонаціональному середовищі [5, с. 311].

Показовим є досвід міжнародних навчань «Rapid Trident» та «Sea Breeze», які проводились у 2014-2021 роках, де приймали участь військовослужбовці з України, Канади, Америки, Британії, Франції тощо [1, с. 40–41]. Поряд із бойовою підготовкою велика увага приділялася і мовним аспектам. Навіть добре підготовлені підрозділи стикалися з труднощами, коли виникали проблеми зі сприйняттям англійської у швидкому темпі або через різні акценти.

Під час багатонаціональних навчань поширеною є практика використання скорочень або аббревіатур. Це дозволяє економити час, усуваючи надлишок інформації та стисло передає складні денотати [3, с. 109–110]. Наприклад, SITREP (situation report) означає короткий звіт про ситуацію, ETA (estimated time of arrival) – розрахунковий час прибуття. У практиці НАТО поширеними є також команди KIA (killed in action), WIA (wounded in action), RTB (return to base), AO (area of operations), HQ (headquarters). Використання таких аббревіатур під час тренувань робить комунікацію значно швидшою та безпечнішою. Так само чіткі й короткі команди на кшталт Hold fire (припинити вогонь), Cease fire (остаточно завершити вогонь), Cover me (прикрий мене), Move out (висувайся), Fall back (відступай) або підтвердження Roger/Wilco є універсальними для багатонаціональних операцій. Неправильне розуміння навіть одного слова може коштувати занадто дорого, тому відпрацювання цих команд на тренуваннях має системний характер.

Окреме місце займає фонетичний алфавіт НАТО, відомий за словами Alpha,

Bravo, Charlie, Delta тощо. Він дозволяє чітко передавати інформацію у радіоефірі навіть за умов перешкод [4, с. 138–139]. Уявімо, що потрібно назвати координати, які містять літеру L. Якщо сказати просто «L», співрозмовник може не почути правильно через шум, але слово «Lima» знімає всі сумніви. Такі стандарти застосовуються не лише у сухопутних силах, а й у морських та повітряних операціях, що робить їх універсальними.

Проблема акцентів є також однією з найбільш відчутних у багатонаціональних підрозділах. Військовослужбовці з США, Великої Британії, Франції, Німеччини чи України говорять англійською з різними акцентами, і це може ускладнювати взаєморозуміння. Для вирішення цього питання тренування обов'язково включають роботу з аудіозаписами різних варіантів англійської, практику уповільненого мовлення та уникнення складних ідіом [2, с. 168]. Особливу увагу приділяють і психологічному аспекту: у стресовій ситуації військовий може інстинктивно перейти на рідну мову, тому використовуються вправи на розвиток пам'яті та навчання у режимі англійської практики за умов багатозадачності [2, с. 169].

Отже, підготовка до багатонаціональних тренувань є комплексним процесом, який охоплює не лише тактику та техніку, але й мовну складову. Військова фразеологія забезпечує чіткість і стислість команд, фонетичний алфавіт усуває проблеми зі сприйняттям у складних умовах, а робота з акцентами та психологічними бар'єрами робить комунікацію більш надійною. Саме завдяки цьому підхід до навчань стає по-справжньому інтегрованим, а військовослужбовці отримують не лише знання, але й впевненість у спільних діях із союзниками.

Список використаних джерел

1. Pashkov V. Dynamics of US-Ukrainian defence cooperation (2014–2021): from B. Obama to J. Biden. *Actual problems of International Relations*. 2024. Vol. 1. No. 161. P. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.17721/apmv.2024.161.1.37-45>
2. Калишник-Рибалко М. Професійно орієнтована англійська підготовка майбутніх військових пілотів: виклики та шляхи вдосконалення. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 165–170. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-165-170>
3. Скибицька Н. Аббревіатури військової терміносистеми в сучасній англійській мові. Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія. 2024. № 60. С. 108–115. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.13>
4. Філатова О. О. Кодування як універсальна мова військовослужбовців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Сер.: Філологія*. 2024. № 65. С. 137–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.29>
5. Хроленко О., Бортняк А. Формування готовності до міжкультурної комунікації англійською мовою у майбутніх судноводіїв. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (April 4, 2025; Paris, France), С. 309–311. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-04.04.2025.060>

СНІСАРЕНКО Ірина Євгеніївна,
кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри мовної
підготовки, Донецький державний
університет внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ENGLISH AS A LINGUA FRANCA IN UKRAINE'S INTEGRATION INTO EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE

Within the European educational space English functions as a universal medium of communication in academia, research, and professional life. It is the dominant language of scientific publications, international conferences, and educational programs. European universities widely offer courses and degrees in English, enabling cross-border cooperation and exchange. For closer integration with the European Union, mastering English is essential for full participation in academic and professional networks.

Higher education is perceived by Ukrainians as a way to achieve professional distinction, economic independence, and freedom. Current Ukrainian high school graduates frequently choose a university with a competitive field of study, affordable international outreach programs, quality international credentials, and strong international partnerships. The integration movement of Ukraine into the European Union is the strategic direction of Ukraine's development. The process of European integration is accompanied by the formation of joint educational and scientific spaces and by the development of joint criteria and standards shared throughout Europe [1].

In the context of Ukraine's active integration into the European community the role of the English language has become more significant. As the *lingua franca* of modern Europe, English serves as a connection between Ukrainian education, and science within wider European and global academic context. It facilitates international cooperation, academic mobility, and access to global knowledge, making it a key factor in Ukraine's educational modernization and European integration. Not only the changing political reality and the globalized economy, but also transformations within the academic environment itself have prompted European universities to abandon the monolingual approach and welcome other languages to their institutional structures. The increasingly dominant role of the English language in research has made it necessary to introduce it as a language of instruction. Moreover, the growing demand for international mobility among students and academic staff has made educational programs open linguistically and culturally to various target groups both in Ukraine and many European countries.

The importance of the English language for ensuring and expanding individuals' access to educational and professional opportunities is recognized by Ukraine and reflected in a number of national strategies and initiatives, where English proficiency plays a central role. These include recognition of the need to ensure the competitiveness of Ukrainian scholars and graduates at both national and international levels; the pursuit of the internationalization of higher education; academic and educational integration

programs within the EU; the mandatory study of English in primary and secondary education; the study and application of experience gained through the “English for Universities” project, which supported the introduction and dissemination of English for Specific Purposes and English-medium instruction in universities; the adoption of the National Curriculum Framework for English for Specific Purposes for use in Ukrainian universities; the dissemination of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) for assessing English proficiency in Ukraine; and the identification of foreign language learning, particularly English, as a priority of domestic policy in Ukraine’s strategic documents [2].

Foreign language learning, English in particular, plays a crucial role in the process of European integration, which involves the integration of the European countries into a unified political and economic system. The following principles [3] of foreign language learning are influenced by the need for effective communication, intercultural understanding, and cooperation among member states: 1. communication focus (the primary goal of foreign language learning in the process of European integration is to develop effective communication skills); 2. cultural competence (to foster intercultural understanding and cooperation, foreign language learning emphasizes the exploration of the target culture. Learners are exposed to the customs, traditions, history, and values of the countries whose languages they are studying); 3. European dimension (it involves learning not only the official languages of the European Union, but also the languages of neighboring countries and regional minority languages); 4. practical application (learners are encouraged to apply their language skills in real-life situations, such as through immersion programs, study abroad opportunities, or internships in other European countries); 5. collaborative learning (foreign language learning encourages collaborative learning environments where learners can interact with each other and with native speakers of the target language) [ibid.]

Proficiency in English significantly increases Ukrainian students’ and researchers’ competitiveness on the European and global labor markets. It allows them to publish in international journals, participate in research collaborations, and engage in cross-disciplinary dialogue. Furthermore, English-language proficiency contributes to the development of soft skills such as critical thinking, global awareness, and cultural adaptability — qualities essential for success in the 21st-century knowledge economy.

At the next stage of Ukraine’s integration into European educational and cultural structures, the issue of training specialists capable of successfully implementing the process of cooperation between Ukraine, Europe, and the world at large becomes a top priority. One of the most important conditions for achieving this goal is the need to equip young professionals with the skills and abilities for professional communication in a foreign language—primarily, the ability to conduct business negotiations, both oral and written, in English [4].

English, as a lingua franca, plays a vital role in Ukraine’s integration into the European educational space. It opens doors to academic cooperation, professional development, and intercultural understanding. Ukraine must continue to invest in foreign language education, teacher training, and international cooperation. Encouraging

bilingual or multilingual learning environments will also help preserve national identity while embracing global engagement. By strengthening English language education and promoting international academic partnerships Ukraine not only moves closer to European standards but also reinforces its position as an active and equal participant in the global educational community.

Список використаних джерел

1. Muzychenko G. Ukraine's integration into European education environment: challenges and development perspectives. *Eurasian commonwealth: Ukraine as a crossroads of Europe and Asia*. Scientific monograph / Ed. Muzychenko Ganna. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 159–177. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-496-2-11>
2. Андрощук А. Викладання англійської мови в університетах України в контексті євроінтеграції: системний підхід. *European Humanities Studies: State and Society*. Issue 3(II), 2019. С. 74–86. URL: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2019.3-II.06>
3. Ковальова О.Б., Никитенко О.В., Малик Ю.І. Принципи вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти у контексті Європейської інтеграції. *Педагогічні науки: теорія та практика*. № 2 (50). 2024. С. 120–123.
4. Пінчук І. О. Розвиток англomовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти як одна з передумов інтеграції України до Європейського освітнього простору. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Спецвипуск. том 2'. Серія 5. 2022. С. 57–63. URL: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2ee024fa-855f-4a00-8155-d48103725b0d/content>

СТРИГУН Данііл Ігорович, солдат,
курсант курсу № 1 факультету
службово-бойової діяльності,
Київський інститут Національної
гвардії України (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу Київського
інституту Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО СЛЕНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Сленг як різновид мовного субстандарту традиційно привертає увагу вітчизняних і зарубіжних мовознавців завдяки яскравому емоційно-експресивному забарвленню, лаконічності й образності сленгізмів, здатності постійно змінювати межі, що розділяють його з мовною нормою.

Термін «сленг» у сучасному науковому дискурсі визначається як форма розмовного мовлення, що має широку соціальну базу. Сьогодні в словниках можна знайти дві основні дефініції поняття «сленг»: по-перше, особлива мова соціальних груп і підгруп або субкультурних спільнот; по-друге, загальноживана лексика для неформального спілкування.

Сленг характеризується низкою особливостей, які роблять його унікальним елементом мовної системи. До ключових особливостей сленгу належать:

- Неформальність: сленг в основному використовується в неофіційних ситуаціях, коли мовці намагаються уникнути офіційної мови або намагаються передати емоційне забарвлення своїх висловлювань.

- Соціальна помітність: використання сленгу може бути показником приналежності мовця до певної соціальної чи професійної групи.

- Динаміка: сленг постійно змінюється та адаптується до нових умов, відображаючи зміну соціальних і культурних процесів у суспільстві.

Сленг виконує важливу функцію в суспільстві, оскільки дозволяє носіям виразити індивідуальність і соціальну ідентичність. Це сприяє інтеграції нових елементів у мовну систему, збагачуючи її та роблячи більш адаптованою до змін.

В умовах глобалізації військових операцій та необхідності міжкультурної комунікації, значно зростає актуальність дослідження військового сленгу, адже сленг функціонує як засіб кодування професійної інформації та інструмент психологічної адаптації військовослужбовців до екстремальних умов.

Незважаючи на значний інтерес до військової термінології, сленговий пласт залишається недостатньо вивченим з точки зору комплексної класифікації та динаміки утворення нових лексичних одиниць.

Зазвичай військовий сленг має досить широку сферу застосування, адже майже нарівні з офіційною формалізованою лексикою стосується більшості сторін життя військовослужбовця, а також військових понять, військової техніки, озброєння та ін. Причиною поширеності військового сленгу є необхідність коротких позначень для об'єктів та явищ сфер військової служби.

Науковець Б. Бойко вважає, що «функціонуючи в текстах військового фольклору, в художніх текстах про війну та армію, в текстах словників армійського сленгу, одиниці соціально-групового діалекту надають названим текстам властивості соціально маркованого засобу комунікації. В одиницях соціально-групових діалектів знаходять вираження субкультурна мовна картина світу, мовні характеристики загальноприйнятого соціального портрету військовослужбовців. Словники військового жаргону, особливо ті, що створені в субкультурному середовищі, набувають субкультурної цінності». Американський дослідник Р. Холдер вважає, що причиною широкого вжитку військового сленгу є те, що він може відігравати досить позитивну роль під час побудови взаємостосунків між військовими різного соціального походження [1, с. 137–142].

Основними специфічними рисами військового сленгу є наступні:

- лексико-семантична диференціація на військово-професійні та військово побутові слова та фразеологізми;
- стилістична заниженість різного гатунку – від грайлово-іронічної і фамільярно-насмішливої до вульгарної;
- понятійно-функціональна диференціація на британський, американський, канадський, австралійський, індійський і новозеландський ареали;
- функціонально-темпоральна диференціація на часові періоди різної тривалості в їх межах – на соціально історичні періоди світових та локальних війн;
- функціонально-понятійна диференціація за співвіднесеністю жаргонізмів з основними структурними одиницями збройних сил, з різними категоріями їх особового складу та з місцями їх тривалої дислокації;
- соціолінгвістична обумовленість мовного функціонування;
- соціально-мовленнєва функція в якості показника соціолінгвістичних детермінантів комунікативного акту між військовослужбовцями-носіями англійської мови [2, с. 39].

Військовий сленг визначається як високо ідіоматична, неформальна лексична підсистема, що функціонує в межах професійного соціолекту збройних сил, і його головна відмінність від стандартної мови полягає у високому ступені емоційної експресивності та вузькій сфері застосування. Його існування є наслідком трьох ключових функцій: економічної, що забезпечує максимальну стислість комунікації, необхідну в оперативних умовах (звідси домінування аббревіатур), ідентифікаційної, яка створює внутрішній код для згуртованості та відмежування від цивільного світу, і психологічної, яка використовує іронію та гумор для пом'якшення суворих реалій служби.

Більшість військових сленгізмів мають яскраво виражену позитивну або негативну оцінку. Але, все ж таки, серед сленгових одиниць більш

розповсюдженою є негативна конотація. Однією з властивостей сленгізмів є їхня грубо-цинічна чи просто груба експресивність, зневажлива і жартівлива образність, іронічне або презирливе забарвлення, що відрізняє їх від синонімічних літературних слів і словосполучень [3, с. 92].

В лексиці англійського військового сленгу зустрічається чимало сленгізмів, застосованих не лише до військовослужбовців інших країн, а також до цивільного населення іноземних держав, які досить яскраво показують ставлення до нього з боку військовослужбовців. Більша частина сленгізмів, що описують діяльність військовослужбовців під час бойових дій або під час навчань, відноситься до обох тематичних груп, тому що вчення часто відображають бойові умови.

Сленгу властиві евфемізація, дисфемізація, іронія, гумор, алюзія до вульгарних понять, дуже живі та образні метафори і, у меншому ступені, метонімія, каламбур, мовна гра, гіпербола, багата синонімія.

Військовий сленг є високоефективною мовною субсистемою, де аббревіація є інструментом економії, а евфемізація – ключовим механізмом психологічної адаптації, що забезпечує внутрішню єдність та оперативну гнучкість збройних сил [4, с. 16–21].

Дослідження сленгу дає змогу не лише розкрити механізми словотворення, але й глибше зрозуміти менталітет, ієрархію та ціннісні орієнтири закритої військової спільноти, яка часто звертається до гумору та іронії для зняття емоційної напруги.

Таким чином, можна констатувати, що військовий сленг являє собою відкритий, адаптивний та життєздатний лексичний пласт, який постійно розвивається у відповідь на зміни в технологіях, операційних середовищах та соціально-психологічних потребах армії, що дозволяє не тільки систематизувати значний обсяг лексики, але й забезпечило цінні лінгвокультурні інсайти для подальшого вивчення професійних субкультур та навчання спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Басараба І., Лемешко О. Військовий сленг: дефініція та шляхи утворення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55. Том 1. С. 137–142.
2. Глазова О. П. Жаргон і сленг: як ставитися до них словеснику. *Методичні діалоги*. 2013. Вип. 9. С. 37–42.
3. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ : ЛОГОС, 2002. 300 с.
4. Балабін В. В. Американський військовий сленг як лінгвокультурний бар'єр двомовної комунікації. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : зб. наук. праць. Київ : КНЛУ, 2002. Вип. 8. С. 16–21.

ХАРИЦЬКА Світлана Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

КОЛІСНИЧЕНКО Анна Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської мови,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(м. Київ, Україна)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КУЛІНАРОНІМІВ

Вивчення іноземних мов є важливим для передачі національних цінностей, оскільки дозволяє порівнювати власну культуру з іншими, розширює доступ до світової інформації, зміцнює національну ідентичність через усвідомлення унікальності та допомагає формувати толерантність шляхом розуміння інших культур. Водночас, знання рідної мови є фундаментом для формування національної свідомості, а вивчення іноземних мов сприяє її інтеграції у світовий контекст.

Національна ідентичність – це сукупність спільних характеристик, цінностей, традицій та переконань, які об'єднують представників певної нації. Безперечно, національна ідентичність формується через традиції, релігійні переконання, обряди, свята та мистецтво, що передаються від покоління до покоління. Спільні етичні та моральні норми, що регулюють взаємодію в суспільстві, допомагають визначити колективні переконання і вказують, що є важливим для нації [4; с. 105-106].

Вивчення інших культур через мови дозволяє порівнювати їх з власною, що поглиблює розуміння унікальності та важливості національних цінностей, традицій і історії. Іноземні мови, особливо англійська, є ключем до глобального поширення та доступу до світової інформації, інновацій та можливостей. Знання іноземної (англійської) мови дозволяє популяризувати українські цінності на міжнародному рівні та презентувати національну культуру світові.

Формування національної ідентичності не може відбуватися у замкнутому просторі однієї держави, однієї нації, однієї мови. Вивчення мов інших народів допомагає усвідомлювати загальнолюдські цінності, що в свою чергу, сприяє розвитку національної самобутності. Знання мов інших народів та культур, а також розуміння власної культурної спадщини, може зміцнювати почуття патріотизму, адже це дозволяє краще зрозуміти, що саме потрібно захищати та цінувати. Доступ до інформації та розуміння інших культур через їхні мови сприяє формуванню толерантності, відкритості та здатності до співпраці в глобалізованому світі.

У результаті так званого лінгвістичного перевороту, що відбувся на початку

XX століття в західноєвропейській філософії, мова перетворилася на центральний об'єкт наукових досліджень. Багато вчених почали сприймати її як відображення світу, спосіб пізнання та осмислення дійсності. У цей період зростає інтерес до дискурсу, дискурсивних практик, а також до взаємозв'язку між мовою, культурою та мисленням. Одним із важливих аспектів соціального й індивідуального буття людини стає культура харчування [3].

Їжа здавна має чарівну силу об'єднувати людей, стираючи кордони між народами, культурами й традиціями. Кожна національна кухня – це своєрідне дзеркало історії, у якому відображаються смаки, звичаї та спосіб життя певного народу. Українська кухня – справжня перлина кулінарної спадщини, сповнена багатих смаків, ароматів і тепла домашніх традицій. Вона гідна того, щоб про неї дізналися у світі. Але як передати всю її самобутність і різноманіття англійською мовою, щоб іноземці змогли по-справжньому відчути дух української культури?

Першочергової акумуляції уваги вимагає борщ, адже він є кулінарним символом України. Ця страва посідає особливе місце в гастрономічній культурі, бо у кожному регіоні країни існують власні варіації її приготування, що відображають локальні традиції та смакові уподобання. Зокрема, у Черкаській області борщ готують у класичному наваристому варіанті, до якого традиційно подаюся пампушками з часником – *Pampushky (Garlic Bread Rolls)*, що підсилюють аромат і смакову насиченість страви. У міжнародному контексті борщ іноді перекладають як *beet soup* (буряковий суп), однак така інтерпретація не передає його культурної значущості та складності рецептури, що виходить далеко за межі звичайного супу.

Типовими інгредієнтами борщу є м'ясо, буряк, капуста, морква, цибуля, картопля та помідори. Водночас рецептура має численні регіональні модифікації, у межах яких змінюються як набір продуктів, так і технологія приготування. Борщ може подаватися як у гарячому, так і в охолодженому вигляді, а також існує в кількох кольорових варіантах – червоному, білому чи зеленому – залежно від використаних компонентів. Традиційними додатками до страви є сметана, пампушки з часником, цибуля та сало, які формують цілісний смако-ароматичний ансамбль і завершують кулінарну композицію.

Борщ – страва, яка має безліч варіантів написання англійською мовою: це може бути *borscht* або *borsch*, *borsh*, *bortsch*. Така різноманітність пояснюється особливостями передачі українських шиплячих звуків англійською, адже вони не мають точних аналогів у цій мові. Офіційні правила транслітерації забезпечують послідовність і правильність передачі українських слів, що важливо для публікацій та офіційних документів. Правильна транслітерація не лише полегшує комунікацію, але й допомагає зберегти національну ідентичність та культурну спадщину. Від точності передачі назв і імен залежить сприйняття української культури на міжнародному рівні. Тому кожен звук, кожна літера має значення. Транслітерація – це своєрідний міст між культурами, і важливо підходити до цього процесу відповідально. Недбале ставлення може призвести до неправильного сприйняття як самих назв, так і пов'язаних із ними історій та традицій [2].

Особливо показовим є приклад борщу, який в 2020 році був офіційно внесений

до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України та у 2022 році був внесений до списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони ЮНЕСКО, як елемент української культури [1]. Це рішення підкреслює не лише кулінарну, а й символічну вагу страви, що об'єднує українців і репрезентує національну ідентичність у світі.

Англійською український борщ можна описати як *a sour soup with a distinctive red colour* (кислий суп із характерним червоним кольором) або *beet soup* (буряковий суп), *it is serving hot* (його подають гарячим), *with smetana / sour cream* (зі сметаною) та *pampushky / garlic bread rolls* (пампушками). Основними інгредієнтами є: *beetroot* (буряк), капуста, картопля, морква, цибуля та м'ясо. Борщ має *thick consistency* (густу консистенцію), *hearty taste* (ситний смак) і готується на *savory broth* (пікантному бульйоні). Пампушки (*pampushky*) часто *serve as a side dish* (подаються як гарнір) і доповнюють страву своєю ніжною текстурою та ароматом часнику.

Невід'ємною частиною борщу є сало (*pork lard / salted pork fat*) – ще один із головних *symbols* (символів) української кухні. Його вживають *raw* (сирим), *salted* (солоним), *fried* (смаженим) або *smoked* (копченим), і в будь-якому вигляді воно залишається улюбленим продуктом, що доповнює українську кулінарну традицію. Сало та борщ утворюють гармонійний гастрономічний дует, який відображає дух і автентичність української кухні.

В українській культурі хліб посідає особливе, майже сакральне місце, що відображено в народному прислів'ї «Хліб – усьому голова». Це висловлювання підкреслює ключову роль хліба як основного джерела поживи та символу добробуту. Примітно, що аналогічна ідея існує й в англійському світі – «*Bread is the staff of life*», тобто хліб розглядається як базовий елемент, який підтримує людське життя. В українській гастрономічній традиції хліб не лише виконує утилітарну функцію, а й має важливе етнокультурне та ритуальне значення: він супроводжує людину від народження до завершення життєвого шляху, є невід'ємним атрибутом гостинності та символом єднання родини.

Поряд із класичними пампушками до борщу, сучасна українська кухня пропонує широкий спектр хлібобулочних виробів, які поєднують автентичні традиційні рецептури та сучасні адаптації, включаючи цільнозерновий (*whole wheat bread*), кукурудзяний (*corn bread*), картопляний (*potato bread*), житній (*rye bread*), хліб на заквасці (*sourdough bread*), білий пшеничний (*white bread*) та перепічку (*pererichka / sake*) – традиційний український здобний хліб, який повернувся на сучасний стіл як популярна гастрономічна та кулінарна атракція. Таким чином, хліб у національній кулінарній традиції України постає не лише як повсякденний продукт харчування, а й як символ життєвої сили, працьовитості та духовної культури народу.

Іншим представником української національної кухні є вареники. В українській кулінарній традиції вареники (*varenyky*) є однією з найбільш поширених і символічних страв, що відображає як гастрономічну, так і культурну самобутність. Вареники виготовляють із тіста та наповнюють різноманітними

начинками – м'ясними, картопляними, грибними, овочевими, сирними, фруктовими чи ягідними. Вони можуть бути приготовані різними способами: варені (boiled), на пару (steamed) або смажені (fried), що свідчить про високу адаптивність рецептури та універсальність страви.

У міжнародному контексті для передачі автентичності найчастіше використовується транслітерація varenyku, хоча іноді їх класифікують як dumplings – тобто вироби з тіста, обгорнутого навколо начинки. У меню ресторанів та кафе, пояснюючи цю страву, використовуються наступні англомовні терміни, які допомагають точно описати вареники: the dough is wrapped around the filling (тісто обернене навколо начинки), dumplings with mushrooms/potato/cherries (вареники з грибами, картоплею, вишнями), filling (начинка), fluffy texture (пухка консистенція), dough pockets (кишеньки з тіста), boiled to perfection (відварені до ідеальної готовності) та handmade tradition (традиція ручної роботи). Отже, вареники – це більше ніж їжа: вони є символом української ідентичності, традиції та гостинності, які зберігають свою цінність у сучасній кухні та на міжнародному столі.

Прописування назв автентичних українських страв у меню транслітом (наприклад, borshch, salo, varenyku, holubtsi) є важливим елементом збереження культурної ідентичності та популяризації української кухні у світі. По-перше, транслітерація підкреслює автентичність – відвідувач одразу розуміє, що перед ним саме українська страва, а не її адаптований аналог. По-друге, транслітерація – це спосіб культурної дипломатії: використання оригінальних назв знайомить іноземців із національними традиціями, мовою та символами України. По-третє, такий підхід формує гастрономічний бренд країни – як sushi асоціюється з Японією, pizza з Італією, так borshch і salo стають візитівками України.

Список використаних джерел

1. Битва за борщ
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B7%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%89
2. Ігнатенко А. Мова – дзеркало душі: як різні мови впливають на наші переконання та світогляд. Tutor Eng від 04.03.2023. <https://tutoreng.com.ua/uk/yak-rizni-movi-vplivayut-na-nashi-perekonannia>
3. Заболотна І. С. Специфіка утворення та функціонування кулінаронімів та стратегії їх перекладу. 2021. <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b2451abf-3650-478c-a29e-7ad8c85aeb75/content>
4. Харицька С. В., Колісниченко А. В. Екстраполяція національної ідентичності в кулінарні патерни України. Нові перспективи національної ідентичності мові, мистецтві та літературі: збірник наукових праць. Київ:ДУІКТ, 2025. С. 105–110.

ЧИГАНОВ Олександр Дмитрович,
курсант 232 навчальної групи
факультету службово-бойової
діяльності, Київський інститут
Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

**PROBLEMS OF TRANSLATING MILITARY ABBREVIATIONS,
ACRONYMS AND TERMS
(based on Ukrainian and English materials)**

Modern military conflicts and the intensive development of military technologies create a constant flow of new terms and neologisms. With changes in the military industry and technical progress, the number of specialized units that need to be translated is also growing. As researchers note, each new invention or tactic causes the emergence of new terms or revision of existing ones, which complicates the work of the translator. In particular, recently, complex analytical constructs and numerous types of abbreviations have been actively included in the translation process. For example, structural analysis shows: among military terms, two-, three- or four-word complex names are increasingly common, as well as "various types of truncations, including abbreviations and acronyms".

The volume of military abbreviation vocabulary is striking in its diversity. According to one recent study, a classification of 718 of the most commonly used English-language military acronyms identified the following groups: administrative (related to personnel and organization), service (NATO terminology and everyday functions), operational (combat operations and communications), weapons and equipment, military medicine, military law, vehicles (land, sea, air), nuclear, and organization of the armed forces (Yankovets, O., 2023). Thus, a translator encounters acronyms every day from "corps commander" to "multiple-launch rocket system" and "special program for troop support." Morugova's study also confirms that about 76% of military abbreviations in English are initialisms (called by letters, e.g. IED, ATGM), the rest are classic acronyms or other forms. Such statistics explain why traditional vocabulary often turns out to be immeasurably insufficient for translation – the lion's share is made up of "strict" abbreviations, not the usual full terms.

The translator has to take into account the context and nature of the organization-nomenclature. In military structures, the same abbreviation can have different meanings depending on the branch of the army, unit or country. Ukrainian linguists note:

“Particular difficulties arise in the translation of abbreviations and acronyms, the meaning and translation of which are determined by the context and organizational affiliation.” For example, the abbreviation SVR in the Ukrainian translation refers to the “Foreign Intelligence Service”, while the English SVR refers to a similar Russian structure. In such cases, expertise and additional explanations are required. Often, acronyms are translated by tracing (directly borrowing the structure of the original) or adapted by changing the structure of the phrase. Morugova shows that the most common strategies for translating military abbreviations are calque (about 43.7% of cases) and modulated translation (25.5%). Calque helps to preserve the literal form of the abbreviation, while modulated translation allows you to change the source word so as to convey the meaning without literal copying. However, none of these methods is a panacea: in the absence of an established Ukrainian analogue, descriptive translation or even transcription with explanation should be used (Nahach, M., 2023).

The transfer of English-language military abbreviations to the Slavic context has its own characteristics. It should be noted for the first time that the mutual exchange of NATO and Ukrainian Armed Forces literature has led to a confusion of terminologies. As emphasized in English-language studies, significant difficulties arise when “translating NATO terminology into non-NATO languages” and when aligning the correspondence of military ranks of different armies. In other words, the English NCO or JFO may not have a direct equivalent in Ukrainian – one has to choose between a description (“privates without an officer”) or a borrowing (“US Army Non-Commissioned Officer”). In translation theory, this phenomenon is called context shift: the success of a translation depends not only on the accuracy of the words, but also on understanding the organizational structures and culture of the armies.

An important component of the problem is that the absence of a corresponding term or equivalent in the target language seriously complicates communication. As Samoilenko and Zolotukhina note, the translation of military terms is “extremely important” for inter-military contacts, but it is contradicted by “the absence of the corresponding terminology in the dictionary of one of the languages and the difference in cultural contexts”. In practice, this means: if an English term does not appear in any dictionary, the translator must literally expand the abbreviation or provide a note. For example, IED (Improvised Explosive Device) in Ukrainian text is often translated as “СВУ (саморабный брасновой приставки)” – that is, the acronym is rewritten in Ukrainian letters, and the full term is given in detail. Similarly, MLRS (Multiple Launch Rocket System) in the Armed Forces of Ukraine is usually called “МРЗВ” (реактивна система палпового возник) – here the full translation phrase is used, although the abbreviation itself is changed (Bloshchynskyi, I., 2022).

The consequence of all the above factors is the enormous responsibility of the translator. Researchers are convinced: “translating military discourse is not a simple and extremely responsible task”. Any error in this discourse can lead to “significant distortions and changes in the meaning” of the information. That is why a professional translator must possess not only language skills, but also a deep understanding of military affairs. Translating abbreviations requires knowledge of real analog objects: for example,

to correctly convey the English “warrant officer,” you need to know who this term is called in the USA and who it corresponds to by rank in the Armed Forces of Ukraine. Without such knowledge, even a good dictionary may not help.

In general, the practice of translating military abbreviations shows that using only one standard approach is not enough. Some studies recommend hybrid translation methods that combine tracing, description, and adaptation in each specific case. For example, in TV series it was shown that the approach should take into account the purpose of the text and the target audience – in a military magazine, accuracy is more important than concise style, while in the mass media a compromise is possible. It is important that the translation remains concise, but also informative. On the other hand, a “simplified” translation (when the original abbreviation is replaced by a common word) can erase important nuances. Thus, the translation of military abbreviations is a balance between accuracy and clarity (Yankovets, O., 2023). Combining the methods of tracing, adaptation and contextual explanation, the translator ensures that each abbreviation or acronym conveys its original meaning. According to experts, it is best to involve military consultants in the translation and update the terminology bases to fill in the gaps in the dictionaries. Such a context-oriented approach ensures that potential “dead spots” in vocabulary will be overcome by a deep understanding of the culture and specifics of both armies, which will ensure the most correct transmission of information between Ukrainian and English.

References

1. Yankovets, O., Mitrousova, T., Svintsitska, O., et al., 2023. Functions of the Terminological Units of English Border Terminology. *World Journal of English Language*. 13(1), 200–204.
2. Nahach, M., Khomenko, M., 2023. Peculiarities of military terms translation. *Scientific Collection InterConf*. 39(179), 596–606.
3. Bloshchynskyi, I., Mishchynska, I., Pasichnyk, N., et al., 2022. Peculiarities of Linguistic Analysis of the Text as a Language Learning Strategy. *World Journal of English Language*. 12(5), 49–58.

ЧОРНА Анна Вадимівна,
курсант, Національна академія
Служби безпеки України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ГОЛОВКО Оксана Яківна,
старший викладач КРГМ,
Національна академія Служби
безпеки України (*м. Київ, Україна*)

THE ROLE OF FOREIGN-LANGUAGE COMMUNICATION IN THE INTERNATIONAL COOPERATION OF LAW ENFORCEMENT AND MILITARY STRUCTURES

In the context of modern globalization, the issue of foreign-language communication in law enforcement and military structures is becoming particularly relevant, since international cooperation in the field of security and counteraction to transnational crime is becoming increasingly intensive and complex. Every day there is a need for the rapid exchange of operational information between states, the coordination of joint anti-terrorist measures, and the organization of training and practical operations in a multilingual environment. Under such conditions, the lack of sufficient foreign-language competence may lead to delays in response, misunderstandings during the execution of joint tasks, and even to critical mistakes that may threaten state security and international law and order [1, p.32].

The topic gains special relevance due to the spread of new threats, such as cybercrime, international terrorism, human trafficking, and organized transnational crime. Effective resolution of these problems requires timely and accurate information exchange, which is possible only if law enforcement and military personnel possess a high level of foreign-language communication. In international organizations such as NATO, Europol, Interpol, and the UN, English serves as the main language of information exchange, yet in regional contexts the knowledge of other languages is also important, as it ensures deeper understanding of the situation and cultural specifics of partners [2, p.45].

Moreover, the relevance of this research is determined by the need to improve the professional training of law enforcement and military personnel. Modern standards of international cooperation require employees not only to possess basic language skills but also to understand specialized terminology, conduct negotiations, and prepare reports and documentation in a foreign language.

Training personnel in foreign-language communication increases the effectiveness of joint operations, prevents the risk of misunderstandings, and creates a basis for long-term strategic cooperation between states [3, p.67].

The relevance of studying the role of foreign-language communication in the international cooperation of law enforcement and military structures lies in the fact that the level of language competence directly affects the efficiency of responding to

transnational threats, the quality of joint action coordination, the reliability of international partnership, and the professional development of personnel. This makes the topic extremely important for science, practice, and the maintenance of global security [4, p.78].

Effective foreign-language communication in law enforcement and military structures plays a critically important role in ensuring security and stability at the international level, as it enables the resolution of a number of essential tasks without which modern cooperation between states would be impossible. First, it ensures rapid information exchange and operational response to transnational threats, including terrorism, human trafficking, illegal drug circulation, and cybercrime. In practice, this means that law enforcement and military bodies of different countries can exchange data about suspicious persons, transactions, routes of illegal activity, and other critically important information without delays caused by language barriers. Such communication allows timely decision-making, coordination of security forces, and the prevention of criminal activities at their early stages, which significantly increases the effectiveness of international cooperation in combating global crime [1, p.45].

Second, foreign-language competence contributes to the coordination of joint exercises and operations, where the accuracy of commands, instructions, and reports directly affects the effectiveness of actions. During multinational military and police training, participants must clearly understand tasks, deadlines, procedures, and evaluation criteria. Any translation error or incorrect interpretation may lead to violation of discipline, improper task execution, or even threaten the lives of participants. For example, in NATO training scenarios involving representatives of dozens of states, the success of joint actions directly depends on the level of English and other regional languages, as they are the primary means of coordination in a multilingual environment [2, p.78].

Third, effective foreign-language communication strengthens trust between international partners, which is the foundation of long-term strategic cooperation. In law enforcement and military practice, trust is built not only through joint operations but also through the ability to objectively and accurately exchange information, conduct negotiations, and prepare documents and reports in a form understandable to all parties. The absence of a language barrier promotes transparency, improves mutual understanding, and prevents conflict situations, which is especially important in crisis coordination and counter-terrorism actions in multinational environments [3, p.102].

Fourth, training in foreign-language communication directly affects professional development. Learning a foreign language develops not only linguistic skills but also critical thinking, analytical ability, adaptability, and decision-making in complex multilingual conditions. In military and law enforcement practice, such skills are necessary for assessing operational information, making strategic decisions, and planning actions in an international context. A high level of language competence allows employees to formulate messages more accurately, correctly interpret foreign data, and avoid critical mistakes while performing their duties, making them more professionally prepared and valuable for international cooperation [4, p.67].

The role of foreign-language communication in international cooperation of law enforcement and military structures is not limited to information exchange. It encompasses strategic planning, coordination of actions, building partner trust, and professional development of personnel, which are essential conditions for effective activity in the modern multilingual and globalized security environment.

Practical examples confirm the importance of foreign-language communication. For instance, during joint NATO operations in the Baltic region and western Ukraine, there is active exchange of intelligence and operational data between military and law enforcement agencies of different countries. In such conditions, any linguistic misunderstanding may disrupt coordination and lead to critical security consequences [5].

Furthermore, language training has become an integral part of professional preparation. This includes specialized courses for military personnel and law enforcement officers, terminology training, and scenario-based exercises in which personnel must react quickly to emergency situations using a foreign language. The results of such programs show that a high level of language competence significantly enhances international cooperation and reduces operational risks [6, p.102].

Foreign-language communication in law enforcement and military structures is not just an auxiliary tool, but a strategic resource that ensures accuracy, efficiency, and security of international cooperation. It strengthens partnership, guarantees timely coordination of actions, and builds trust between states, which under today's conditions of global security is critically important [7].

Therefore, foreign-language communication in law enforcement and military institutions plays a key strategic role, as it influences not only the efficiency of information exchange but also the degree of trust, speed of response, and effectiveness of international cooperation. In the context of modern global security, knowledge of foreign languages is no longer an optional professional skill — it has become an essential element in the training of security and defense personnel. For this reason, the development of advanced language training programs, the expansion of international educational platforms, and the introduction of specialized courses should be regarded as priority areas within both national and international security systems.

References

1. NATO. NATO Multilingualism and Operational Effectiveness. Brussels, 2021. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_69176.htm (date of access: 25.10.2025).
2. Europol. Language Skills and Training for Law Enforcement Officers. The Hague, 2020. URL: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/language-skills-and-training> (date of access: 25.10.2025).
3. INTERPOL. Language Requirements for International Police Cooperation. Lyon, 2021. URL: <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Language-requirements> (date of access: 25.10.2025).
4. UNODC. Multilingual Communication in International Law Enforcement. Vienna, 2020. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/language-services.html> (date of access: 25.10.2025).

5. NATO Review. Operational Communication in Multinational Exercises. Brussels, 2022. URL: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2022/03/07/operational-communication> (date of access: 25.10.2025).
6. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Language and Communication in Police Operations. Budapest, 2020. URL: <https://www.cepol.europa.eu> (date of access: 25.10.2025).

ШУГАЙ Алла Юріївна, старший викладач кафедри романо-германських мов, Національна академія Служби Безпеки України; старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)

ХАРЧЕНКО Оксана Олександрівна, старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)

ГІСЕМ Світлана Олександрівна, старший викладач кафедри англійської мови, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Європейські цінності виступають засадничими орієнтирами інтеграції України до спільного європейського освітнього простору, визначаючи не лише стратегічні напрямки розвитку вищої освіти, а й глибинні культурні, соціальні та комунікативні зміни у професійному середовищі. Їхній вплив проявляється не лише у формуванні освітньої політики, нормативних документів і стандартів навчання, а й у трансформації професійного мовного дискурсу, який відображає аксіологічну основу сучасної академічної комунікації. Концепти демократії, поваги до людської гідності, верховенства права, толерантності та академічної свободи складають культурно-ціннісне підґрунтя, на якому розвивається українська освіта, орієнтована на європейські стандарти [1]. Саме ці принципи визначають не лише зміст знань, а й форму їхнього вираження, що стає ключовим чинником професійної комунікації та академічної культури, формуючи умови для побудови прозорого, відповідального та етичного освітнього середовища.

Варто підкреслити, що відповідно до European Education Area та Болонського процесу [2], формування спільних ціннісних орієнтирів у сфері вищої освіти передбачає комплексну реалізацію принципів академічної доброчесності, відкритості, міжкультурного діалогу та соціальної відповідальності. Професійний дискурс українського освітнього середовища постає не лише як засіб передачі інформації, а й як простір утвердження гуманістичних та демократичних ідеалів, що дозволяє інтегрувати у навчальний процес принципи партнерства та співпраці. У ньому відображається прагнення до

взаємоповаги, інклюзії, активного залучення всіх учасників освітнього процесу, що є невід'ємною складовою інтеграційного процесу в європейський освітній та культурний простір.

Мовна поведінка представників академічної спільноти (викладачів, студентів, науковців) виступає важливим індикатором рівня прийняття та засвоєння європейських цінностей у професійному середовищі. У практичному плані це проявляється через культуру аргументації, прозорість мовних практик, толерантність до різних позицій, прагнення до порозуміння та готовність вести конструктивний діалог [3]. Мова академічного спілкування втрачає традиційні ознаки ієрархічності та директивності, набуваючи рис діалогічності, кооперації та довіри, що відображає перехід до більш відкритої, демократичної та взаємоповажної моделі комунікації.

Особливого значення набуває критичне мислення як мовно-інтелектуальна практика, яка забезпечує протидію інформаційній агресії та маніпулятивним дискурсам, що дедалі частіше впливають на академічне середовище та суспільство в цілому [4]. У сучасних умовах, коли освітній простір України функціонує під тиском воєнних і гібридних викликів, особливо важливо активно впроваджувати мовне відтворення європейських цінностей у публічній, науковій та педагогічній комунікації. Згідно з Council of Europe Reference Framework of Competences for Democratic Culture [5], культура мови виступає базовим елементом громадянської стійкості, що дозволяє протистояти дезінформації, мові ворожнечі та спотворенню реальності, одночасно формуючи академічну автономію, етичну відповідальність та здатність до активного соціального взаємодії.

Зміна мовної парадигми у професійному дискурсі вищої школи означає перехід від репродуктивної до ціннісно-комунікативної моделі, у якій головними параметрами є партнерство, повага, відповідальність та автентичність висловлювання. У цьому процесі особливого значення набувають такі принципи, як повага до гідності особистості, свобода вираження думки, співучасть у створенні знання та відкритість до іншої культури. Мовна культура стає показником не лише професійної компетентності, а й моральної позиції суб'єкта освіти, його здатності до інтеграції в академічну спільноту та до активної участі у побудові демократичного, ціннісно орієнтованого середовища.

Формування європейського професійного дискурсу в Україні пов'язане також із переосмисленням ролі мови як засобу побудови академічного середовища, де довіра виступає ключовим принципом взаємодії. Європейський підхід до освіти ґрунтується на ідеї партнерського спілкування, де мовна етика органічно поєднується із соціальною відповідальністю, а мова виступає не як інструмент контролю, а як засіб співтворення знання та спільної академічної практики. У такому підході закладено принципи відкритості, взаємоповаги та конструктивного діалогу, що сприяє створенню академічної атмосфери, в якій реалізуються демократичні цінності, підтримується інклюзивність та формуються умови для плідної науково-педагогічної діяльності.

Таким чином, професійна комунікація в українських університетах стає важливим чинником формування європейського типу академічної культури, де цінності демократії, поваги, співпраці та критичного мислення реалізуються не лише у змісті навчання, а й у повсякденних комунікаційних практиках. Мова виступає не просто інструментом передачі знань, а ефективним механізмом формування академічної спільноти, здатної протидіяти інформаційній агресії та забезпечувати стійкість і розвиток національної освітньої системи в умовах глобальних і локальних викликів.

Висновки. Європейські цінності, зокрема академічна доброчесність, толерантність, партнерство та критичне мислення, є ключовими орієнтирами професійного дискурсу українського освітнього простору. Вони формують мовну культуру, яка забезпечує прозорість, етичність і ефективність комунікації між учасниками академічного процесу та підвищує стійкість освітнього середовища до інформаційної агресії і маніпулятивних практик. Такі цінності створюють підґрунтя для розвитку культури довіри, взаємоповаги та відповідального ставлення до слова, що є необхідними умовами для функціонування демократичного університетського середовища. Впровадження цих принципів у професійну комунікацію сприяє інтеграції України у спільний європейський освітній і культурний простір, утворюючи мову як інструмент передачі знань, цінностей та академічної відповідальності. Мовна взаємодія на основі європейських етичних стандартів забезпечує не лише ефективність освітнього процесу, а й зміцнює соціальний капітал університетських спільнот, формуючи нову модель академічного середовища — відкритого, демократичного, діалогічного. У такому середовищі слово набуває статусу інтелектуальної дії, що поєднує знання і мораль, а комунікація перетворюється на засіб утвердження спільної відповідальності за розвиток освіти та суспільства.

Список використаних джерел

1. European Commission. European Education Area 2025: Building the Future of Education. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-european-education-area-by-2025.html>
2. Bologna Follow-Up Group. Bologna Process Implementation Report 2024. <https://ehea.info/page-BFUG-and-BFUG-Board-meetings-2024-2027>
3. Recommendation CM/Rec(2012)13 on ensuring academic freedom and integrity. [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805c94fb%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805c94fb%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
4. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
5. Reference Framework of Competences for Democratic Culture. <https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>

ЯНКОВЕЦЬ Олена Володимирівна,
доктор філософії з філології, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Національна академія Державної
прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького
(*м. Хмельницький, Україна*)

НІМЕЦЬКА МОВА ЯК ДРУГА ІНОЗЕМНА ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО І КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вивчення німецької мови в сучасних умовах має суттєве значення в контексті глобалізації та інтернаціоналізації, оскільки є важливим чинником професійного, культурного та соціального розвитку особистості. В умовах швидких змін на ринку праці, знання іноземних мов стає важливою ознакою освіченості та конкурентоспроможності. Англійська мова продовжує відігравати центральну роль у міжнародному спілкуванні, науці, технологіях та бізнесі, але володіння додатковими іноземними мовами, зокрема німецькою, відкриває нові можливості на ринку праці та розширює горизонти професійного зростання.

Німецька мова є важливим елементом вивчення міжнародних відносин та економіки, оскільки Німеччина, Австрія та Швейцарія є економічними лідерами Європи та світу, що створює попит на висококваліфікованих фахівців, які володіють цією мовою. Крім того, німецькомовні країни мають одну з найпотужніших наукових традицій у світі, що робить знання мови важливим для доступу до широкого спектру наукових публікацій і технічних інновацій.

Однією з основних причин вивчення німецької мови є можливість отримати високоякісну освіту в Німеччині, де багато університетів пропонують безкоштовне або доступне навчання для іноземних студентів. Також знання німецької мови дозволяє налагоджувати зв'язки з міжнародними компаніями та вести бізнес у глобалізованому світі. Враховуючи потужність німецької економіки, володіння цією мовою стає конкурентною перевагою для тих, хто прагне побудувати кар'єру у міжнародних організаціях або підприємствах, що працюють на німецькому ринку.

Зважаючи на соціальні та політичні виклики, зокрема російсько-українську війну, чимало українців були змушені покинути свою країну та емігрувати до інших держав. Німеччина, Австрія та Швейцарія стали важливими напрямками для українських біженців, надаючи їм можливість працевлаштування та соціальної підтримки. Однак знання німецької мови є необхідною умовою для інтеграції в суспільство та успішного кар'єрного зростання. Зокрема, іноземці, які володіють німецькою на рівні не нижче B1, мають значно більше можливостей для професійного розвитку в цих країнах.

Звичайно, однією з основних причин вивчення німецької мови є можливість українським військовослужбовцям проходити військову підготовку у Німеччині. Знання мови дозволяє не тільки безперешкодно взаємодіяти з інструкторами та іншими курсантами, але й інтегруватися в середовище, що підвищує рівень безпеки та ефективності навчання. Вміння спілкуватися німецькою мовою також дозволяє українським військовим краще адаптуватися до культурних особливостей та специфіки місцевого життя.

В українських університетах німецька мова зазвичай вивчається як друга іноземна після англійської (Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Волинський національний університет імені Лесі Українки тощо). Це дає студентам-філологам додаткові конкурентні переваги, оскільки знання німецької мови відкриває широкі можливості для навчання та кар'єрного зростання. Програми навчання, які включають вивчення двох іноземних мов, сприяють розвитку більш високих мовних компетенцій і забезпечують студентам кращі шанси на міжнародному ринку праці [2, с.274].

Оскільки англійська мова зазвичай вивчається раніше і на більшому рівні, вона є основою для подальшого вивчення німецької, оскільки між цими мовами є численні спільні елементи, що значно полегшує процес освоєння. Викладачі німецької мови можуть використовувати знання здобувачів вищої освіти з англійської для підвищення ефективності навчання та зменшення складності засвоєння нової мовної системи.

Навчання німецької мови як другої іноземної передбачає комплексний підхід, що включає в себе розвиток лексичних, граматичних, фонетичних та комунікативних навичок. Важливими складовими цього процесу є акцент на мовні одиниці, які відображають соціокультурні, професійні та академічні реалії. Зміст навчального процесу також охоплює актуальні теми з історії, культури та політики німецькомовних країн, що сприяє формуванню глибокого розуміння мовних особливостей та традицій.

Окрім того, наукові дослідження в галузі викладання іноземних мов вказують на необхідність застосування інтерактивних методів навчання, використання технологій та новітніх підходів до мовної освіти. Це дозволяє здобувачам вищої освіти не тільки засвоювати граматичні та лексичні структури, але й активно використовувати мову в реальних ситуаціях, що забезпечує високий рівень комунікативної компетентності.

При вивченні німецької мови з англійської необхідно спиратися на принципи, що використовуються у викладанні іноземної мови. Хоча ці принципи мають певні схожі риси, вони все ж відрізняються, коли мова йде про другу іноземну мову, особливо якщо брати до уваги особливості освітнього середовища. Наприклад, вивчення двох (частіше споріднених) іноземних мов, наявність певного досвіду вивчення іноземної мови [3, с. 77]

При викладанні німецької мови як другої після англійської важливо враховувати дві основні характеристики цих мов. По-перше, англійська та німецька мови належать до однієї германської мовної групи, що забезпечує певну спорідненість на рівні лексики, граматики та синтаксису. Це створює можливості для більш швидкого і ефективного засвоєння обох мов, оскільки студенти вже мають певний лінгвістичний досвід, який може бути перенесений із однієї мови на іншу. По-друге, незважаючи на їхні спільні корені, між англійською та німецькою мовами існують суттєві відмінності, що можуть викликати плутанину та помилки у процесі навчання. Наприклад, певні граматичні структури, такі як порядок слів у реченні, відмінювання іменників чи використання артиклів, мають свої особливості в кожній з мов. Це може створювати труднощі для здобувачів вищої освіти, що, своєю чергою, призводить до міжмовних помилок або неправильного переносу знань з однієї мови на іншу. Завданням викладачів є не лише виявлення позитивних аспектів, що виникають внаслідок спільності двох мов, але й усунення цих труднощів через застосування специфічних методичних підходів, які дозволяють оптимізувати процес вивчення німецької мови на основі вже здобутих знань англійської.

Отже, вивчення німецької мови в контексті сучасних реалій є важливим інструментом для розвитку професійних навичок, отримання доступу до наукових та культурних ресурсів, а також для інтеграції в міжнародне суспільство. Врахування мовних особливостей, а також науково обґрунтовані методи викладання дозволяють значно підвищити ефективність навчального процесу та забезпечити високий рівень мовної підготовки здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Бойчевська І. Особливості вивчення німецької мови як другої іноземної у загальноосвітніх навчальних закладах України. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2014. № 10(1). С. 25–30.
2. Янковець О. Основні аспекти викладання німецької мови як другої після англійської в умовах глобалізації. (2025). *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 40(1), 271–285. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v40i1.1832>
3. Varga L. I, Mishak V. M. Some peculiarities of students' learning of German as a second foreign language after English. International scientific journal “Education and Science” / editors-in-chief: T.D. Shcherban (editor-in-chief); deputy editor-in-chief: Jerzy Piwowarski; V.V. Goblik - Mukachevo-Chenstokhova: RVV MSU; Jan Długosz University of Humanities and Natural Sciences in Czestochowa, 2019. P. 75–79.

КОНТАКТИ:

Офіційний сайт
Київського інституту Національної гвардії України:
<https://kingu.edu.ua/>

Скануйте код нижче:

**Адреса оргкомітету:
03179, Україна, м. Київ, вул. Оборони Києва, 7,
Київський інститут Національної гвардії України,
кафедра філології та військового перекладу**

Телефони для довідок:

**+38-066-359-83-57 – Помазан Ігор Олександрович,
начальник кафедри філології та військового перекладу**
